

**LISTA KWESTII, KTÓRE NALEŻY PODJĄĆ W ZWIĄZKU Z ROZPATRYWANIEM
PIĄTEGO OKRESOWEGO SPRAWOZDANIA POLSKI (E/C.12/POL/5)
DOTYCZĄCEGO PRAW OBJĘTYCH ARTYKUŁAMI 1-15
MIĘDZYNARODOWEGO PAKTU PRAW GOSPODARCZYCH, SPOŁECZNYCH I
KULTURALNYCH**

Wykaz skrótów

- EFS – Europejski Fundusz Społeczny
- GUS – Główny Urząd Statystyczny
- Kc – Kodeks cywilny
- Kk – Kodeks karny
- Kp – Kodeks pracy
- Kkw – Kodeks karny wykonawczy
- Kp – Kodeks pracy
- Kpa – Kodeks postępowania administracyjnego
- Kpc – Kodeks postępowania cywilnego
- Kpk – Kodeks postępowania karnego
- KRUS – Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego
- Kw – Kodeks wykroczeń
- MOP – Międzynarodowa Organizacja Pracy
- NFZ – Narodowy Fundusz Zdrowia
- NIK – Najwyższa Izba Kontroli
- NSA – Naczelny Sąd Administracyjny
- PFRON – Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych
- PIP – Państwowa Inspekcja Pracy
- PKB – Produkt Krajowy Brutto
- RM – Rada Ministrów
- SN – Sąd Najwyższy
- SPO – Sektorowy Program Operacyjny
- TK – Trybunał Konstytucyjny
- UE – Unia Europejska
- ZUS – Zakład Ubezpieczeń Społecznych

I. INFORMACJE OGÓLNE

1. Dlaczego piąte sprawozdanie nie podaje informacji dotyczących działań podjętych w celu wdrożenia postanowień ogólnych Paktu (Artykuł 1-5).

1. Sprawozdanie III (E/1994/104/Add.13, 7.01.1997) i sprawozdanie IV (E/C.12/4/Add.9, 13.07.2001) z wykonywania postanowień Międzynarodowego Paktu Praw Gospodarczych, Społecznych i Kulturalnych nie zawierały informacji dotyczących działań podjętych w celu wdrożenia postanowień ogólnych Paktu (artykuły 1-4). Zarzut braku takich informacji nie został podniesiony w dotyczącej IV sprawozdania *List of issues to be taken up in connection with the consideration of the periodic report of Poland concerning articles 1 to 15 of the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights* E/C.12/Q/POL/2, 24.09.2001). W związku z tym sprawozdanie V objęło artykuły od 6 do 15, zgodnie z wcześniejszą praktyką.

2. Czy postanowienia dotyczące praw gospodarczych, społecznych i kulturalnych zawarte w części IV Konstytucji mogą być bezpośrednio stosowane przez sądy krajowe, uwzględniając ograniczenia zawarte w artykule 8 ustęp 2 Konstytucji. Jeżeli jest to możliwe należy podać przykłady.

2. Na podstawie artykułu 8 ustęp 2 Konstytucji RP postanowienia ustawy zasadniczej dotyczące wolności, praw i obowiązków człowieka są stosowane bezpośrednio, chyba że przepis Konstytucji przewiduje, że sposób realizacji prawa lub zakres uprawnień określa ustawa¹.

¹ Konstytucja RP:

Art. 64. 3. Własność może być ograniczona tylko w drodze ustawy i tylko w zakresie, w jakim nie narusza ona istoty prawa własności.

Art. 65. 1. Każdemu zapewnia się wolność wyboru i wykonywania zawodu oraz wyboru miejsca pracy. Wyjątki określa ustawa.

2. Obowiązek pracy może być nałożony tylko przez ustawę.

3. Stałe zatrudnianie dzieci do lat 16 jest zakazane. Formy i charakter dopuszczalnego zatrudniania określa ustawa.

4. Minimalną wysokość wynagrodzenia za pracę lub sposób ustalania tej wysokości określa ustawa.

5. Władze publiczne prowadzą politykę zmierzającą do pełnego, produktywnego zatrudnienia poprzez realizowanie programów zwalczania bezrobocia, w tym organizowanie i wspieranie poradnictwa i szkolenia zawodowego oraz robót publicznych i prac interwencyjnych.

Art. 66. 1. Każdy ma prawo do bezpiecznych i higienicznych warunków pracy. Sposób realizacji tego prawa oraz obowiązki pracodawcy określa ustawa.

2. Pracownik ma prawo do określonych w ustawie dni wolnych od pracy i corocznych płatnych urlopów; maksymalne normy czasu pracy określa ustawa.

Art. 67. 1. Obywatel ma prawo do zabezpieczenia społecznego w razie niezdolności do pracy ze względu na chorobę lub inwalidztwo oraz po osiągnięciu wieku emerytalnego. Zakres i formy zabezpieczenia społecznego określa ustawa.

2. Obywatel pozostający bez pracy nie z własnej woli i nie mający innych środków utrzymania ma prawo do zabezpieczenia społecznego, którego zakres i formy określa ustawa.

Art. 68. 1. Każdy ma prawo do ochrony zdrowia.

2. Obywatelom, niezależnie od ich sytuacji materialnej, władze publiczne zapewniają równy dostęp do świadczeń opieki zdrowotnej finansowanej ze środków publicznych. Warunki i zakres udzielania świadczeń określa ustawa.

3. Władze publiczne są obowiązane do zapewnienia szczególnej opieki zdrowotnej dzieciom, kobietom ciężarnym, osobom niepełnosprawnym i osobom w podeszłym wieku.

Art. 69. Osobom niepełnosprawnym władze publiczne udzielają, zgodnie z ustawą, pomocy w zabezpieczeniu egzystencji, przysposobieniu do pracy oraz komunikacji społecznej.

Art. 70. 1. Każdy ma prawo do nauki. Nauka do 18 roku życia jest obowiązkowa. Sposób wykonywania obowiązku szkolnego określa ustawa.

Artykuł 81 Konstytucji RP precyzuje, że praw określonych w artykule 65 ustęp 4 i 5, artykule 66, artykule 69, artykule 71 i artykułach 74-76 można dochodzić w granicach określonych w ustawie.

3. W wyroku z 16 maja 2006 roku w sprawie FSK 816/05 Naczelny Sąd Administracyjny stwierdził, że choć z artykułu 8 ustęp 2 Konstytucji RP wynika, że jej przepisy stosuje się bezpośrednio, chyba że stanowi ona inaczej, nie oznacza to, że każdy organ czy podmiot stosujący prawo może samodzielnie dokonywać oceny zgodności z ustawą zasadniczą przepisów powszechnie obowiązujących i odmawiać ich stosowania, jeśli uzna je za stojące w kolizji z Konstytucją.

4. W wyroku z 9 listopada 2005 roku w sprawie III SA/Wa 2426/05 Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawie stwierdził także, że w żadnym przypadku podstawą odmowy zastosowania przez sąd przepisów ustawowych nie może być zasada bezpośredniego stosowania Konstytucji. Bezpośredniość stosowania Konstytucji RP nie oznacza kompetencji do kontroli konstytucyjności obowiązującego ustawodawstwa przez sądy i inne organy powołane do stosowania prawa, jako że tryb tej kontroli został jednoznacznie ukształtowany przez samą ustawę zasadniczą.

5. Podobnie, NSA stwierdził w wyroku z 26 września 2007 roku w sprawie II FSK 1013/06, że niedopuszczalne jest domaganie się od sądu administracyjnego, aby pominął korzystające z domniemania konstytucyjności regulacje prawne o randze ustawowej i przyjął za podstawę rozstrzygnięcia przepisy Konstytucji RP, kierując się wyrażoną w jej artykule 8 zasadą nadrzędności ustawy zasadniczej i jej bezpośredniego stosowania. Sąd nie może, wkraczając w sferę zastrzeżonych dla ustawodawcy uprawnień, kształtować sytuacji prawnej podatnika, wyłącznie w oparciu o zasadę demokratycznego państwa prawnego (artykuł 2 Konstytucji RP).

6. W związku z tym w wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 9 lutego 2005 roku w sprawie I ACa 776/04 stwierdzone zostało, że sformułowanie artykułu 67 ustęp 2 Konstytucji RP „obywatel pozostający bez pracy nie z własnej woli i nie mający innych środków utrzymania ma prawo do zabezpieczenia społecznego, którego zakres i formy określa ustawa” nie daje podstaw do wyprowadzenia wniosku o ukształtowaniu w nim praw podmiotowych, które mogłyby być skutecznie realizowane na drodze sądowej. Powołane postanowienie

2. Nauka w szkołach publicznych jest bezpłatna. Ustawa może dopuścić świadczenie niektórych usług edukacyjnych przez publiczne szkoły wyższe za odpłatnością.

3. Rodzice mają wolność wyboru dla swoich dzieci szkół innych niż publiczne. Obywatele i instytucje mają prawo zakładania szkół podstawowych, ponadpodstawowych i wyższych oraz zakładów wychowawczych. Warunki zakładania i działalności szkół niepublicznych oraz udziału władz publicznych w ich finansowaniu, a także zasady nadzoru pedagogicznego nad szkołami i zakładami wychowawczymi, określa ustawa.

4. Władze publiczne zapewniają obywatelom powszechny i równy dostęp do wykształcenia. W tym celu tworzą i wspierają systemy indywidualnej pomocy finansowej i organizacyjnej dla uczniów i studentów. Warunki udzielania pomocy określa ustawa.

Art. 71. 1. Państwo w swojej polityce społecznej i gospodarczej uwzględnia dobro rodziny. Rodziny znajdujące się w trudnej sytuacji materialnej i społecznej, zwłaszcza wielodzietne i niepełne, mają prawo do szczególnej pomocy ze strony władz publicznych.

2. Matka przed i po urodzeniu dziecka ma prawo do szczególnej pomocy władz publicznych, której zakres określa ustawa.

Art. 75. 1. Władze publiczne prowadzą politykę sprzyjającą zaspokojeniu potrzeb mieszkaniowych obywateli, w szczególności przeciwdziałają bezdomności, wspierają rozwój budownictwa socjalnego oraz popierają działania obywateli zmierzające do uzyskania własnego mieszkania.

2. Ochronę praw lokatorów określa ustawa.

Art. 76. Władze publiczne chronią konsumentów, użytkowników i najemców przed działaniami zagrażającymi ich zdrowiu, prywatności i bezpieczeństwu oraz przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi. Zakres tej ochrony określa ustawa.

Konstytucji RP spełnia rolę wzorca konstytucyjnego i skierowane jest do organów państwowych.

7. Podobnie, w sprawie II SA/OI 811/07 Wojewódzki Sąd Administracyjny w Olsztynie w wyroku z 6 listopada 2007 roku wskazał, że artykuł 67 Konstytucji RP stanowi wzorzec konstytucyjny określający ramy zabezpieczenia społecznego, kierunki polityki państwa i jest adresowany głównie do organów prawodawczych.

8. Sąd Najwyższy w wyroku z 20 stycznia 2000 roku w sprawie II UKN 334/99 doprecyzował, że stosunek ubezpieczenia społecznego powstaje z mocy ustaw, a nie na podstawie artykułu 67 Konstytucji RP.

9. SN stwierdził także, w wyroku z 14 kwietnia 2007 roku w sprawie I CSK 488/06, że obowiązujące prawo, w tym artykuł 67 Konstytucji i artykuł 12 ustęp 2 i 3 Europejskiej Karty Społecznej, nie nakłada na państwo obowiązku zapewnienia każdemu obywatelowi niezdolnemu do pracy ze względu na stan zdrowia lub wiek albo pozostającemu bez pracy nie z własnej woli, świadczenia z ubezpieczenia społecznego zapewniającego zaspokojenie niezbędnych potrzeb.

10. Jeżeli chodzi o artykuł 68 Konstytucji RP („1. Każdy ma prawo do ochrony zdrowia. 2. Obywatelom, niezależnie od ich sytuacji materialnej, władze publiczne zapewniają równy dostęp do świadczeń opieki zdrowotnej finansowanej ze środków publicznych. Warunki i zakres udzielania świadczeń określa ustawa.”), w sprawie I ACa 1266/05 (wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z 23 maja 2006 roku) sąd wskazał, że przyznaje on wprawdzie w ustępie 1 prawo do ochrony zdrowia, a w ustępie 2 prawo równego dostępu do świadczeń opieki zdrowotnej finansowanej ze środków publicznych, w granicach ustalonych ustawami, ale w dalszych ustępach wyraża jedynie zasady polityki państwa, które z istoty swej nie mogą być źródłem bezpośrednich roszczeń jednostek. Nie jest zatem według sądu zasadne twierdzenie, że sam artykuł 68 ustęp 3 („Władze publiczne są obowiązane do zapewnienia szczególnej opieki zdrowotnej dzieciom, kobietom ciężarnym, osobom niepełnosprawnym i osobom w podeszłym wieku.”) przyznaje ubezpieczonym kobietom ciężarnym i dzieciom uprawnienia do świadczeń, które winny zostać sfinansowane ze środków publicznych.

11. W doktrynie stwierdza się zaś, że artykuł 68 ustęp 2 Konstytucji RP dotyczy obywatelskiego prawa (a nie uprawnienia ubezpieczonych) oraz finansowania opieki zdrowotnej (a nie szczególnego, reglamentowanego zaopatrzenia w leki), jest on skierowany do władz publicznych i odsyła do ustawy określającej warunki i zakres udzielania świadczeń zdrowotnych.

3. Informacje dotyczące środków ochrony sądowej lub innych skutecznych środków dostępnych osobom w przypadku naruszenia praw gospodarczych, społecznych i kulturalnych, uwzględniając wyrok SN z 8 lutego 2000 roku w którym stwierdza się, iż osoby fizyczne nie mogą bezpośrednio powoływać się w sądach krajowych na postanowienia Paktu (E/C.12/POL/5, punkty 851-855/PL 771-775).

12. Artykuł 91 ustęp 1 Konstytucji RP stwierdza, że ratyfikowana umowa międzynarodowa, po jej ogłoszeniu w Dzienniku Ustaw RP, stanowi część krajowego porządku prawnego i jest bezpośrednio stosowana, chyba że jej stosowanie jest uzależnione od wydania ustawy.

13. Jeżeli chodzi o ochronę praw gospodarczych, społecznych i kulturalnych, to dodatkowo granice ich dochodzenia wskazuje artykuł 81 Konstytucji RP przewidujący, że praw określonych w artykułach:

- 65 ustęp 4 i 5 - minimalna wysokość wynagrodzenia za pracę lub sposób ustalania tej wysokości, polityka zmierzająca do pełnego, produktywnego zatrudnienia poprzez realizowanie programów zwalczania bezrobocia, w tym organizowanie i wspieranie poradnictwa i szkolenia zawodowego oraz robót publicznych i prac interwencyjnych,

- 66 - prawo do bezpiecznych i higienicznych warunków pracy, prawo do określonych w ustawie dni wolnych od pracy i corocznych płatnych urlopów, maksymalne normy czasu pracy,
- 69 – pomoc udzielana przez władze publiczne osobom niepełnosprawnym, zgodnie z ustawą, w zabezpieczeniu egzystencji, przysposobieniu do pracy oraz komunikacji społecznej
- 71 – uwzględnianie przez państwo w polityce społecznej i gospodarczej dobra rodziny, prawo rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji materialnej i społecznej, zwłaszcza wielodzietnych i niepełnych, do szczególnej pomocy ze strony władz publicznych, prawo matki przed i po urodzeniu dziecka do szczególnej pomocy władz publicznych,
- 74 – prowadzenie przez państwo polityki zapewniającej bezpieczeństwo ekologiczne współczesnemu i przyszłym pokoleniom, prawo do informacji o stanie i ochronie środowiska,
- 75 – prowadzenie przez państwo polityki sprzyjającej zaspokojeniu potrzeb mieszkaniowych obywateli, w szczególności przeciwdziałanie bezdomności, wspieranie rozwoju budownictwa socjalnego oraz popieranie działań obywateli zmierzających do uzyskania własnego mieszkania, ochrona praw lokatorów,
- 76 – ochrona konsumentów, użytkowników i najemców przed działaniami zagrażającymi ich zdrowiu, prywatności i bezpieczeństwu oraz przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi,

można dochodzić w granicach określonych w ustawie.

14. Zgodnie z artykułem 20 ustawy z 14 kwietnia 2000 roku o umowach międzynarodowych minister kierujący działem administracji rządowej właściwy do spraw, których dotyczy umowa międzynarodowa, jest odpowiedzialny za wykonywanie obowiązków i korzystanie z praw wynikających dla Polski z tej umowy. W tych ramach mieści się obowiązek analizy treści umowy celem ustalenia sposobu zapewnienia jej wykonywania. W razie stwierdzenia, że jej postanowienia lub niektóre z nich nie mają charakteru samowynalnego, następuje opracowanie projektu aktu prawnego zapewniającego wykonanie umowy międzynarodowej, o ile taki akt prawny już nie obowiązuje lub postanowienia obowiązującego aktu prawnego są niezgodne z umową międzynarodową. W toku analizy charakteru postanowień umowy międzynarodowej, szczególnie jeśli chodzi o umowy międzynarodowe dotyczące praw człowieka brane są pod uwagę doktryna prawa międzynarodowego, orzecznictwo sądów (krajowych i międzynarodowych) oraz opinie organów powołanych do sprawowania kontroli wykonywania umów międzynarodowych.

15. Badania ewentualnej samowynalności postanowień umowy międzynarodowej dokonuje także sąd w toku rozpatrywania sprawy, o ile umowa międzynarodowa została powołana jako podstawa skargi. Podstawą zastosowania postanowień umowy międzynarodowej przez sąd będzie więc stwierdzenie jej samowynalności. Przytoczony w V sprawozdaniu wyrok SN w sprawie SN II UKN 374/99 z 8 lutego 2000 roku stanowi przykład takiego badania możliwości zastosowania w sprawie indywidualnej postanowień umów międzynarodowych.

16. Istnieje także, przewidziana w artykule 193 Konstytucji RP możliwość przedstawiania Trybunałowi Konstytucyjnemu przez sądy pytań prawnych dotyczących zgodności ustawy z umową międzynarodową, jeżeli od odpowiedzi na pytanie zależy rozstrzygnięcie sprawy toczącej się przed sądem.

17. Postępowań w sprawie stwierdzenia zgodności regulacji krajowej z ratyfikowaną przez Polskę umową międzynarodową wszczynanych jest stosunkowo niewiele. Ocena obowiązujących przepisów krajowych przez sądy dokonywana jest z reguły w świetle Konstytucji RP i ratyfikowanej przez Polskę umowy międzynarodowej. Analiza orzecznictwa sądów powszechnych i SN wskazała, że nie zapadł do tej pory wyrok oparty jedynie na postanowieniach umowy międzynarodowej ratyfikowanej przez Polskę.

18. TK orzekł w wyroku z 12 czerwca 2006 roku w sprawie K 38/05, że artykuł 61 punkt 2 ustawy o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych nie jest niezgodny z artykułem 65 ustęp 1 i artykułem 67 ustęp 1 Konstytucji oraz nie jest niezgodny z artykułem 6 ustęp 1 Paktu Praw Gospodarczych, Społecznych i Kulturalnych oraz z artykułem 1 punkt 2 i 4, artykułem 10 punkt 1, artykułem 12 punkt 2 i 3, artykułem 15 punkt 1 i 2 Europejskiej Karty Społecznej. a tym samym jest zgodny z artykułem 9 i artykułem 91 ustęp 1 i 2 Konstytucji.

19. W wyroku z 18 listopada 2002 roku TK w sprawie 37/01 stwierdził, że:

- Artykuł 241[7] § 4 ustawy Kodeks pracy jest niezgodny z artykułem 59 ustęp 2 Konstytucji RP oraz z artykułem 4 Konwencji nr 98 MOP dotyczącej stosowania zasad prawa organizowania się i rokowań zbiorowych i artykułem 6 ustęp 2 Europejskiej Karty Społecznej, a także z artykułem 20 Konstytucji.
- Artykuł 241[14a] § 3 ustawy powołanej w punkcie 1 nie jest niezgodny z artykułem 59 ustęp 2 Konstytucji oraz z artykułem 6 Konwencji nr 87 MOP dotyczącej wolności związkowej i ochrony praw związkowych.
- Artykuł 241[19] § 2 ustawy powołanej w punkcie 1, w zakresie w jakim wyłącza możliwość odstąpienia przez pracodawcę od stosowania układu ponadzakładowego, jeżeli pracodawca wystąpił z organizacji pracodawców, która zawarła układ ponadzakładowy, nie jest niezgodny z artykułem 59 ustęp 1 Konstytucji oraz z artykułem 2 Konwencji powołanej w punkcie 2.

20. SN w wyroku z 13 kwietnia 2007 roku w sprawie I CSK 488/06 wskazał, że obowiązujące prawo, w tym artykuł 67 Konstytucji RP i artykuł 12 ustęp 2 i 3 Europejskiej Karty Społecznej, nie nakłada na państwo obowiązku zapewnienia każdemu obywatelowi niezdolnemu do pracy ze względu na stan zdrowia lub wiek albo pozostającemu bez pracy nie z własnej woli, świadczenia z ubezpieczenia społecznego zapewniającego zaspokojenie niezbędnych potrzeb.

4. Czy mandat powierzony Rzecznikowi Praw Obywatelskich obejmuje ochronę i promocję praw gospodarczych, społecznych i kulturalnych. Jeżeli tak, należy podać aktualne informacje dotyczące numerów i treści wniosków otrzymanych przez Rzecznika Praw Obywatelskich stwierdzających naruszenie przez organy publiczne praw gospodarczych, społecznych i kulturalnych.

21. Zgodnie z artykułem 208 ustęp 2 Konstytucji RP zakres i sposób działania Rzecznika określa ustawa. Wypełnieniem tej normy jest ustawa z 15 lipca 1987 roku o Rzeczniku Praw Obywatelskich. Zarówno z artykułu 208 ustęp 1 Konstytucji, jak też z artykułu 1 ustęp 2 ustawy o Rzeczniku Praw Obywatelskich wynika, że stoi on na straży wolności i praw człowieka i obywatela, określonych w Konstytucji oraz w innych aktach prawnych. Przyjęta przez Konstytucję RP w artykule 87 systematyka źródeł prawa powszechnie obowiązującego powoduje, że oprócz praw i wolności określonych w Konstytucji chodzi o ochronę praw określonych ustawami, ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi, rozporządzeniami, a także aktami prawa miejscowego.

22. Szczególne znaczenie - z punktu widzenia realizacji konstytucyjnych zadań Rzecznika - należy przypisać ratyfikowanym umowom międzynarodowym z zakresu ochrony praw człowieka, w tym Paktowi Praw Gospodarczych, Społecznych i Kulturalnych. Konstytucja RP realizuje standardy tego aktu, stąd też potrzeba odwoływania się do Paktu Praw Gospodarczych, Społecznych i Kulturalnych przez Rzecznika jest znacznie mniejsza, zwłaszcza w przypadku kwestionowania aktów prawnych przed TK, nie oznacza to jednak, że ustała potrzeba odwoływania się do aktów prawa międzynarodowego z zakresu ochrony praw człowieka. Rzecznik jest w dalszym ciągu organem promującym wykładnię prawa zgodną z międzynarodowymi standardami i wykorzystuje w tym celu również dorobek sądownictwa międzynarodowego, zwłaszcza Europejskiego Trybunału Praw Człowieka.

23. W 2008 roku Rzecznik rozpatrzył 35.043 spraw indywidualnych. Spośród nich sprawy z zakresu prawa pracy i zabezpieczenia społecznego stanowiły 12,4%. Do prowadzenia podjęto 13.567 spraw, 10,8% z nich stanowiły sprawy z zakresu prawa pracy i zabezpieczenia społecznego.

24. Ponadto, Rzecznik Praw Obywatelskich zajmował się problematyką prawa do strajku, ochrony zdrowia, ochrony praw rodziny i praw dziecka, prawem do nauki, prawem dostępu do dóbr kultury i innymi prawami.

25. Jeżeli chodzi o wsparcie osób pozostających bez pracy, Rzecznik podjął następujące problemy:

- brak zewnętrznej kontroli decyzji wydawanych w sprawach osób bezrobotnych ubiegających się o środki na podjęcie działalności gospodarczej,
- brak regulacji w zakresie prawa do świadczenia przedemerytalnego przysługującego osobom, które rozwiązały umowę o pracę z przyczyn dotyczących pracodawcy,
- sytuacja na lokalnych rynkach pracy na obszarach popegeerowskich,
- możliwość nabycia statusu bezrobotnego przez osoby, które pomimo posiadania wpisu do ewidencji gospodarczej faktycznie nie prowadzą takiej działalności.

Większość tych kwestii znalazła rozwiązanie dzięki nowelizacji ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, która weszła w życie 1 lutego 2009 roku.

26. W ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich niekorzystnie przedstawia się sytuacja na rynku pracy osób w wieku powyżej 50 lat, zwłaszcza kobiet. Niepokojąco duża część osób z przedziału wiekowego 50-65 jest nieaktywna zawodowo. Tymczasem w orzecznictwie sądów powszechnych i SN prezentowany jest pogląd, że osiągnięcie wieku emerytalnego i nabycie prawa do emerytury stanowi wystarczającą i samoistną przyczynę wypowiedzenia pracownikowi stosunku pracy. Taka linia orzecznicza sankcjonuje, a w pewnych okolicznościach może nawet zachęcać pracodawców do zwalniania osób w wieku emerytalnym. Ostatnio ukształtowała się jednak odmienna linia orzecznicza SN, zgodnie z którą - co do zasady - osiągnięcie wieku emerytalnego i nabycie prawa do emerytury nie uzasadnia wypowiedzenia stosunku pracy, ponieważ zdarzenia te nie wiążą się z pracą, a w szczególności nie wskazują na nieprzydatność pracownika lub istnienie, związanego z racjonalizacją zatrudnienia, interesu pracodawcy w rozwiązaniu stosunku pracy. W związku ze wskazanymi rozbieżnościami orzecznictwa Rzecznik złożył wniosek do SN o podjęcie uchwały mającej na celu wyjaśnienie przepisów prawnych i zapobieganie rozbieżnościom w orzecznictwie, poprzez odpowiedź na pytanie: „Czy osiągnięcie wieku emerytalnego i nabycie prawa do emerytury może stanowić wyłączną przesłankę rozwiązania za wypowiedzeniem stosunku pracy z pracownikiem - kobietą lub mężczyzną i nie oznacza dyskryminacji pracownika ze względu na płeć i wiek (art. 11³ Kodeksu pracy)?”. 21 stycznia 2009 roku SN podjął uchwałę, w której stwierdził, że osiągnięcie wieku emerytalnego i nabycie prawa do emerytury nie może stanowić wyłącznej przyczyny wypowiedzenia umowy o pracę przez pracodawcę.

27. Rzecznik skierował wniosek do TK o stwierdzenie niezgodności z artykułem 92 ustęp 1 Konstytucji (wymogi dotyczące upoważnień do wydawania rozporządzeń) przepisu Kodeksu pracy dotyczącego ustalenia w drodze rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej oraz Ministra Pracy i Polityki Socjalnej zakresu i warunków ułatwiania pracownikom przez pracodawcę podnoszenia kwalifikacji zawodowych, zawierającego następujące brzmienie: Zdaniem Rzecznika upoważnienie zawarte w Kp nie zawiera wytycznych dotyczących treści aktu oraz w sposób nazbyt szeroki określa zakres spraw przekazanych do uregulowania w rozporządzeniu. Najważniejszymi rozwiązaniami, które zostały szczegółowo uregulowane w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej oraz Ministra Pracy i Polityki Socjalnej wydanym na podstawie upoważnienia zawartego w Kp są kwestie związane z przyznawaniem i wymiarem urlopu szkoleniowego oraz

zwolnieniami z części dnia pracy z zachowaniem prawa do wynagrodzenia. Ze względu na społeczne znaczenie oraz znaczące obciążenie pracodawców w opinii Rzecznika problematyka ta powinna być uregulowana ustawowo, a nie w rozporządzeniu. Wniosek oczekuje na rozstrzygnięcie.

28. Rzecznik Praw Obywatelskich przystąpił do postępowania w sprawie skargi konstytucyjnej dotyczącej nieuwzględniania w podstawie wymiaru zasiłku chorobowego wypłaconych składników wynagrodzenia, od których była uiszczona składka na ubezpieczenie chorobowe, a które nie są wypłacane w okresie pobierania wynagrodzenia na czas niezdolności do pracy wskutek choroby albo zasiłku chorobowego. W wyroku z 24 czerwca 2008 roku (SK 16/06) TK podzielił stanowisko Rzecznika, w świetle którego nieuwzględnienie w podstawie wymiaru zasiłku chorobowego składników wynagrodzenia (premii uznaniowej), od których pracownik uiszczył składkę na ubezpieczenie chorobowe, a które nie są mu wypłacane w okresie pobierania wynagrodzenia chorobowego lub zasiłku, są niezgodne z konstytucyjnym prawem do zabezpieczenia społecznego, ponieważ prowadzi do wypłaty zaniżonego wynagrodzenia lub zaniżonego zasiłku. Wyrok jest następstwem skargi konstytucyjnej dotyczącej zasad przyznawania premii uznaniowej w okresie pobierania zasiłku chorobowego. Wyrok TK stworzył podstawy wznowienia postępowań sądowych oraz możliwość żądania weryfikacji wypłaconych w ciągu 3 lat wynagrodzeń chorobowych i zasiłków chorobowych.

29. Od początku reformy systemu emerytalnego brakowało rozwiązania problemu osób, które mają dowody, że w danym okresie pozostawały w stosunku pracy, tym samym niewątpliwie podlegały ubezpieczeniu społecznemu, ale nie są w stanie przedłożyć dokumentów, na podstawie których możliwe byłoby ustalenie wysokości przychodów stanowiących podstawę wymiaru składek za ten okres (trudności z dostępem do dokumentacji płacowej, niewielka skuteczność zastępowania jej innymi środkami dowodowymi, na przykład zeznaniami świadków). W konsekwencji uprawnieni nie mieli możliwości skorzystania z metody obliczania emerytury lub renty opartej na składkach z kolejnych 10 lat kalendarzowych, wybranych z ostatnich 20 lat kalendarzowych lub dowolnie wybranych 20 lat z całego okresu podlegania ubezpieczeniu. Rzecznik podejmował próby zakwestionowania konstytucyjności obowiązującego prawa w tym zakresie, przystępując dwukrotnie do postępowań w sprawie skargi konstytucyjnej dotyczących tej kwestii oraz występując z wnioskami o wprowadzenie stosownych zmian w przepisach w taki sposób, aby w wypadku niemożliwości udokumentowania przychodów do celów obliczenia emerytury lub renty przyjmować, że kształtowały się one na poziomie ówczesnie obowiązującego minimalnego wynagrodzenia. Wniosek Rzecznika Praw Obywatelskich w przedmiocie wprowadzenia minimalnego wynagrodzenia jako zastępczej podstawy wymiaru składek przy ustalaniu wysokości emerytur i rent został zrealizowany poprzez inicjatywę poselską, która doprowadziła do odpowiedniej zmiany prawa, z mocą od 1 stycznia 2009 roku.

30. Instytucja dobrowolnej kontynuacji ubezpieczeń emerytalnego i rentowych może odgrywać znaczącą rolę w zmieniających się warunkach społeczno-ekonomicznych, umożliwiając kontynuowanie ubezpieczenia osobom nie posiadającym innego tytułu do ubezpieczeń emerytalnego i rentowych. Skorzystanie z tej instytucji uzależnione zostało od dochowania 30-dniowego terminu na zgłoszenie wniosku o objęcie tymi ubezpieczeniami, przy czym w ustawie nie dopuszczono możliwości przywrócenia tego terminu. Zdarzało się, że osoby zgłaszały się do ubezpieczenia dobrowolnego po terminie, przez kilka lat opłacały składki, po czym, w wyniku weryfikacji zgłoszenia przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych, okazywało się, że osoby te nie są objęte ochroną ubezpieczeniową. Rzecznik Praw Obywatelskich poparł inicjatywę rządową zmiany przepisów o systemie ubezpieczeń społecznych w celu zniesienie ograniczenia czasowego złożenia wniosku o dobrowolne kontynuowanie ubezpieczeń emerytalnego i rentowych. Zmiana ta została uchwalona przez Sejm 24 kwietnia 2009 roku.

31. Przedmiotem kolejnego wniosku skierowanego przez Rzecznika Praw Obywatelskich do TK był przepis ustawy o pomocy społecznej, zawierający upoważnienie dla ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego do określenia w drodze rozporządzenia, zryczałtowanej kwoty na utrzymanie dziecka oraz stawki na bieżące funkcjonowanie placówki rodzinnej, przy uwzględnieniu potrzeby prawidłowego funkcjonowania placówki. W ocenie Rzecznika przepis ten jest niezgodny z artykułem 92 ustęp 1 Konstytucji RP bowiem poza wskazaniem potrzeby uwzględnienia prawidłowego funkcjonowania placówki rodzinnej nie zawiera on żadnych wytycznych co do kierunków szczegółowego uregulowania tych kwestii. Wytyczne takie nie wynikają także z innych przepisów ustawy o pomocy społecznej. Na podstawie zakwestionowanego przepisu wydane zostało rozporządzenie Ministra Polityki Społecznej w sprawie określenia zryczałtowanej kwoty na utrzymanie dziecka oraz stawek na bieżące funkcjonowanie placówki rodzinnej, w którym określono, w niczym nieskrępowany, niemal dowolny sposób, zamknięty katalog wydatków związanych z bieżącym funkcjonowaniem placówki rodzinnej oraz wydatków związanych z utrzymaniem dziecka. Wniosek oczekuje na rozstrzygnięcie.

32. Szczegółowe informacje o działalności Rzecznika zawarte są w przygotowywanej co roku „Informacji o działalności Rzecznika Praw Obywatelskich oraz o stanie przestrzegania praw i wolności człowieka i obywatela”. Dostępna jest informacja za rok 2007, informacja dotycząca 2008 roku nie została jeszcze przygotowana.

5. Informacje dodatkowe dotyczące szkoleń, seminariów i kursów dotyczących postanowień Paktu oraz ich stosowania, organizowanych dla sędziów, adwokatów, funkcjonariuszy publicznych, nauczycieli, pracowników pomocy społecznej oraz ogółu społeczeństwa. (E/C.12/POL/5, punkty 1077-1097/PL 985-1004)

Szkolenia funkcjonariuszy publicznych

33. Zagadnienia dotyczące szeroko rozumianego zakazu dyskryminacji są omawiane w trakcie szkolenia podstawowego policjantów. Temat „Prawa człowieka” obejmuje:

- charakterystykę praw człowieka,
- cele i warunki ograniczenia praw człowieka,
- znaczenie praw człowieka,
- środki ochrony praw człowieka,
- standardy praw człowieka w pracy Policji.

34. Program kursu podstawowego zawiera temat „Problematyka anty-dyskryminacyjna”, obejmujący podstawowe pojęcia dotyczące dyskryminacji, rodzaje dyskryminacji, środki przeciwdziałania dyskryminacji. W trakcie zajęć przedstawiane jest ustawodawstwo polskie z zakresu przeciwdziałania dyskryminacji, zagadnienia dotyczące równości rasowej oraz równości w sferze zatrudnienia.

35. W programie szkolenia zawodowego absolwentów szkół wyższych znajduje się blok poświęcony prawom człowieka, w tym temat „Prawa człowieka w różnych systemach międzynarodowych”. W jego ramach przedstawiany jest, między innymi, ONZ-owski system ochrony praw człowieka. Celem zajęć jest zapoznanie z mechanizmami powstawania zjawiska dyskryminacji, zwiększenie świadomości i wrażliwości funkcjonariuszy na te procesy, a także przedstawienie metod przeciwdziałania im.

36. Obecnie przygotowywany jest program doskonalenia zawodowego w zakresie przeciwdziałania i zwalczania przestępstw na tle nienawiści.

Szkolenia sędziów i prokuratorów

37. Krajowe Centrum Szkolenia Kadr Sądów Powszechnych i Prokuratury zorganizowało udział sędziów orzekających w sprawach z zakresu prawa pracy w szkoleniach zorganizowanych przez Europejską Akademię Prawa w Trewirze w 2008 roku:

- zadawanie pytań prejudycjalnych do Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości,

- unijne dyrektywy antydyskryminacyjne, Trewir (trzy szkolenia).

38. W roku 2009 planowane są:

- trzy seminaria dotyczące unijnych dyrektyw antydyskryminacyjnych,
- trzy seminaria dotyczące ustawodawstwa w kwestii równego traktowania kobiet i mężczyzn,
- szkolenie z zakresu zadawania pytań prejudycjalnych do Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości.

39. Od 1 września 2006 roku do końca 2008 roku Krajowe Centrum Szkolenia Kadr Sądów Powszechnych i Prokuratury przeprowadzono 29 szkoleń z zakresu prawa pracy dla sędziów i asesorów orzekających w tych sprawach, 2 szkolenia dla asystentów sędziów, konferencję dla sędziów sądów apelacyjnych i okręgowych orzekających w tych sprawach. Na rok 2009 zaplanowano jedną konferencję oraz 5 szkoleń dla sędziów i asesorów orzekających w sprawach z zakresu prawa pracy, jak też cztery szkolenia dla asystentów sędziów.

40. Sędziowie są także uczestnikami studiów podyplomowych. Pierwsza edycja tych studiów (2007-2008), poświęcona zagadnieniom prawa pracy i procedury cywilnej, realizowana we współpracy z Polską Akademią Nauk. Druga edycja (2008-2009), poświęcona zagadnieniom prawa pracy i ubezpieczeń społecznych w warunkach gospodarki rynkowej, realizowana jest we współpracy z Uniwersytetem Warszawskim. Studia podyplomowe będą kontynuowane.

41. W grudniu 2008 roku odbyło się seminarium z prawa europejskiego, którego uczestnikami byli, poza sędziami orzekającymi w sprawach cywilnych i gospodarczych, sędziowie sądów pracy.

42. Wykaz szkoleń:

Rok 2006: Szkolenie dla sędziów orzekających w wydziałach pracy i ubezpieczeń społecznych (1 edycja).

Rok 2007:

- Zakaz dyskryminacji i obowiązek przeciwdziałania mobbingowi w krajowej i wspólnotowej praktyce sądowej. Kontrowersje wokół ustawy o kosztach sądowych (2 edycje),
- Wypadki przy pracy i choroby zawodowe jako przedmiot roszczeń dochodzonych na drodze administracyjnej i przed sądami powszechnymi. Opinia biegłego jako środek dowodowy w sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych i jego znaczenie w procesie. Wznowienie postępowania w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych (3 edycje),
- Zmiany modelu postępowania cywilnego po zmianach Kodeksu postępowania cywilnego w postępowaniu odrębnym przed sądem pracy i ubezpieczeń społecznych. Wpływ postępowania nakazowego i likwidacyjnego na postępowanie rozpoznawcze z zakresu prawa pracy (2 edycje),
- Stosunek pracy (3 edycje),
- Prawo pracy po zmianach. Analiza efektywności wspólnotowego prawa pracy w orzecznictwie sądów polskich (2 edycje),
- Czas pracy i wynagrodzenie za pracę oraz świadczenia pieniężne z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (2 edycje).

Rok 2008:

- Postępowanie w sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych jako postępowanie odrębne w procesie cywilnym (2 edycje),
- Szczególne regulacje czasu pracy (2 edycje),
- Istota funkcji przewodniczącego wydziału pracy i ubezpieczeń społecznych i jej znaczenie dla prawidłowego funkcjonowania powierzonej jednostki (2 edycje),
- Zakaz dyskryminacji i obowiązek przeciwdziałania mobbingowi w krajowej i wspólnotowej praktyce sądowej. Ochrona dóbr osobistych w stosunkach pracy (2 edycje),
- Czas pracy w Kodeksie pracy i w prawie wspólnotowym (2 edycje),

- Specyfika stosunków pracy w spółkach kapitałowych i osobowych(2 edycje),
 - Wpływ regulacji wspólnotowych na polskie prawo pracy i ubezpieczeń społecznych. (2 edycje),
 - Konferencja dla sędziów sądów apelacyjnych orzekających w wydziałach pracy i ubezpieczeń społecznych „Nowe oblicze procesu cywilnego i jego znaczenie dla postępowania odrębnego w sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych po nowelizacjach Kodeksu postępowania cywilnego”,
 - Metodyka pracy asystenta sędziego w sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych. (2 edycje).
43. Szkolenia zaplanowane na rok 2009:
- Dyskryminacja i mobbing w stosunkach pracy. Stosowanie przepisów kodeksu cywilnego w sprawach z zakresu prawa pracy (1 edycja)
 - Zasady stosowania i wykładni prawa wspólnotowego przez sądy krajowe. Wpływ orzecznictwa TK na orzecznictwo sądów pracy (1 edycja),
 - Pracowniczy charakter zatrudnienia na stanowisku członka organu spółki kapitałowej. Cywilnoprawne elementy w stosunkach pracy. Pozakodeksowe regulacje prawa pracy (1 edycja),
 - Praktyczne stosowanie regulacji dotyczących czasu pracy. Proceduralne aspekty postępowania w sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych (2 edycje),
 - Konferencja dla sędziów pracy orzekających w wydziałach pracy z tematem przewodnim „Czas pracy w prawie wspólnotowym i krajowym”,
 - Szkolenie cykliczne asystentów sędziów orzekających w sprawach pracy i ubezpieczeń społecznych (cztery zjazdy w ramach jednej edycji).

Szkolenia adwokatów

44. Część zagadnień wynikających z Paktu Praw Gospodarczych Społecznych i Kulturalnych jest omawianych w trakcie szkoleń aplikantów adwokackich. Kilka Okręgowych Rad Adwokackich planuje organizację tego rodzaju szkoleń w roku 2009.

6. Z uwagi na to, że polityka oraz programy na rzecz zagwarantowania praw gospodarczych, społecznych i kulturalnych osób należących do mniejszości etnicznych lub narodowych leżą w zakresie obowiązków władz regionalnych i lokalnych, wskazać sposób, w jaki władze centralne zapewniają ogólne wytyczne, należyty przydział środków finansowych oraz minimalne standardy.

45. Zawarte w uwagach Komitetu Praw Gospodarczych, Społecznych i Kulturalnych stwierdzenie, że polityka oraz programy na rzecz zagwarantowania praw gospodarczych, społecznych i kulturalnych osób należących do mniejszości etnicznych lub narodowych leżą w zakresie obowiązków władz regionalnych i lokalnych nie ma podstaw w obowiązującym prawie. Polityka ta i programy należą do kompetencji Rady Ministrów, równoległe kompetencje w tym zakresie przysługują władzom regionalnym i lokalnym.

46. Zakres kompetencji poszczególnych organów w zakresie polityki wobec mniejszości narodowych i etnicznych określa ustawa z 6 stycznia 2005 roku o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym. Organem właściwym w sprawach objętych ustawą jest minister właściwy do spraw wyznań religijnych oraz mniejszości narodowych i etnicznych, obecnie Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji.

47. Minister, realizując zadania związane z podtrzymywaniem i rozwojem tożsamości kulturowej mniejszości narodowych i etnicznych oraz zachowaniem i rozwojem języka regionalnego:

- sprzyja realizacji praw i potrzeb mniejszości poprzez podejmowanie działań na rzecz mniejszości i inicjowanie programów dotyczących:
 - zachowania i rozwoju tożsamości, kultury i języka mniejszości, przy zapewnieniu integracji obywatelskiej osób należących do mniejszości,

- realizacji zasady równego traktowania osób bez względu na pochodzenie etniczne,
- współdziała z właściwymi organami w zakresie przeciwdziałania naruszaniu praw mniejszości,
- dokonuje analiz i ocen sytuacji prawnej i społecznej mniejszości, w tym w zakresie realizacji zasady równego traktowania osób bez względu na pochodzenie etniczne,
- upowszechnia wiedzę na temat mniejszości oraz ich kultury, inicjuje badania sytuacji mniejszości, w tym w zakresie dyskryminacji wynikającej z przynależności do mniejszości, jej przejawów oraz metod i strategii przeciwdziałania jej występowaniu,
- podejmuje działania na rzecz zachowania i rozwoju języka regionalnego.

48. Ustawa o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym umożliwia dofinansowywanie realizacji zadań przez organizacje mniejszości lub instytucje kulturalne mające istotne znaczenie dla kultury mniejszości. Przedstawiciele mniejszości co roku uczestniczą w wypracowaniu zasad postępowania w sprawach dotyczących dotacji, uczestnicząc w pracach Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych.

49. Ustawa wskazuje, że do zadań wojewody w zakresie ochrony praw mniejszości narodowych i etnicznych należy:

- koordynowanie na obszarze województwa działań organów administracji rządowej, realizujących zadania na rzecz mniejszości,
- podejmowanie działań na rzecz:
 - respektowania praw mniejszości oraz przeciwdziałanie naruszaniu tych praw i dyskryminacji osób należących do mniejszości,
 - rozwiązywania problemów mniejszości,
 - respektowania praw osób posługujących się językiem regionalnym.

50. Organy administracji rządowej, samorządu terytorialnego oraz organizacje pozarządowe są obowiązane do przekazywania wojewodzie, w celu zaopiniowania, programów realizowanych z ich udziałem na terenie województwa, dotyczących mniejszości lub zachowania i rozwoju języka regionalnego, finansowanych w całości lub części ze środków publicznych.

51. Ustawa o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym umożliwia wojewodom powoływanie pełnomocników do spraw mniejszości narodowych i etnicznych na czas nieoznaczony, w trybie przewidzianym w ustawie z 5 czerwca 1998 roku o administracji rządowej w województwie. W części województw zostali powołani pełnomocnicy do spraw mniejszości narodowych i etnicznych, w innych zadania są realizowane przez wyznaczonych pracowników urzędów wojewódzkich.

52. Ważną rolę w realizacji działań na rzecz mniejszości pełni Komisja Wspólna Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych. Do jej zadań należy:

- wyrażanie opinii w sprawach realizacji praw i potrzeb mniejszości, w tym ocena sposobu realizacji tych praw oraz formułowanie propozycji w zakresie działań zmierzających do zapewnienia realizacji praw i potrzeb mniejszości,
- opiniowanie programów służących tworzeniu warunków sprzyjających zachowaniu i rozwojowi tożsamości kulturowej mniejszości,
- opiniowanie projektów aktów prawnych dotyczących mniejszości,
- opiniowanie wysokości i zasad podziału środków przeznaczonych w budżecie państwa na wspieranie działalności zmierzającej do ochrony, zachowania i rozwoju tożsamości kulturowej mniejszości oraz zachowania i rozwoju języka regionalnego,
- podejmowanie działań na rzecz przeciwdziałania dyskryminacji osób należących do mniejszości.

53. Komisję tworzą przedstawiciele: ministra właściwego do spraw wyznań religijnych oraz mniejszości narodowych i etnicznych, ministra właściwego do spraw administracji publicznej, ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania, ministra właściwego do spraw

finansów publicznych, ministra właściwego do spraw pracy, ministra sprawiedliwości, ministra właściwego do spraw wewnętrznych, ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego, ministra właściwego do spraw zagranicznych, Prezesa GUS, Rady Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa, Szefa Kancelarii Prezesa Rady Ministrów oraz przedstawiciele mniejszości narodowych (białoruskiej, czeskiej, litewskiej, niemieckiej, ormiańskiej, rosyjskiej, słowackiej, ukraińskiej, żydowskiej) i etnicznych (karaimskiej, łemkowskiej, romskiej i tatarskiej), a także przedstawiciele społeczności posługującej się językiem regionalnym (kaszubskim). W ramach Komisji działają: zespół do spraw edukacji, zespół do spraw kultury i mediów oraz zespół do spraw romskich. Koszty związane z funkcjonowaniem Komisji Wspólnej pokrywane są z budżetu państwa.

54. W latach 2005-2008 odbyło się 13 posiedzeń Komisji. Komisja opiniowała: wysokość środków zaplanowanych w budżecie państwa na realizację zadań służących podtrzymaniu tożsamości kulturowej mniejszości narodowych i etnicznych oraz zachowaniu i rozwojowi języka regionalnego na lata 2006, 2007, 2008 i 2009, zasady podziału dotacji przyznawanych przez Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji w latach 2006, 2007, 2008 i 2009, projekt ustawy o ratyfikacji Europejskiej karty języków regionalnych lub mniejszościowych oraz przygotowane przez resorty projekty rozporządzeń.

55. Ważną rolę w prowadzeniu polityki państwa wobec mniejszości narodowych i etnicznych odgrywają również: Komisja Mniejszości Narodowych i Etnicznych Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, Rzecznik Praw Obywatelskich, Ministerstwo Edukacji Narodowej, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego oraz Rada Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa.

56. Środki na realizację przez jednostki samorządu terytorialnego zadań związanych z prowadzeniem szkół podejmujących działania na rzecz podtrzymywania tożsamości kulturowej i językowej uczniów należących do mniejszości narodowych i etnicznych zagwarantowane są w budżetach samorządów terytorialnych, w szczególności pochodzą z oświatowej subwencji ogólnej. W roku 2009 z tytułu subwencji ogólnej dla 50.907 uczniów objętych nauką języków mniejszości, uczniów posługujących się językiem regionalnym-kaszubskim, a także dla uczniów pochodzenia romskiego przekazane zostanie 163.253.000 zł. Podobnie jak w 2008 roku zwiększona subwencja oświatowa przeznaczona jest dla uczniów szkół, które organizują dodatkowe zajęcia edukacyjne dla uczniów pochodzenia romskiego.

57. Nauczanie języka mniejszości, języka regionalnego, historii i kultury oraz geografii państwa, z którego obszarem kulturowym utożsamia się mniejszość narodowa, odbywa się na podstawie programów nauczania i podręczników dopuszczonych do użytku szkolnego przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania. Ustawa z 7 września 1991 roku o systemie oświaty stanowi, że podręczniki szkolne i książki pomocnicze do kształcenia uczniów w zakresie niezbędnym do podtrzymywania poczucia tożsamości narodowej, etnicznej i językowej są dofinansowywane z budżetu państwa. W pierwszej kolejności dofinansowywane są podręczniki przeznaczone do nauczania języka mniejszości oraz historii i geografii kraju jej pochodzenia, w drugiej kolejności dofinansowywane są podręczniki pomocnicze, na przykład słowniki, podręczniki metodyczne.

	Wydatki, mln zł	Liczba tytułów	Nakład	Przedmiot
2004	1.500.000	19	33.900	nauka języka litewskiego, ukraińskiego, białoruskiego, słowackiego, łemkowskiego, kaszubskiego oraz niemieckiego, matematyki w języku litewskim
2005	1.222.000	19	13.650	nauka języka litewskiego, ukraińskiego, słowackiego, łemkowskiego oraz kaszubskiego
2006	1.138.000	16	8.550	nauka języka litewskiego, ukraińskiego, słowackiego, łemkowskiego oraz białoruskiego
2007	1.228.000	22	19.900	nauka języka litewskiego, ukraińskiego, słowackiego, łemkowskiego oraz kaszubskiego
2007	1.295.000	21	16.900	nauka języka litewskiego, języka ukraińskiego, języka łemkowskiego oraz języka kaszubskiego

58. Przykładami programów na rzecz mniejszości etnicznej realizowanego przez władze samorządowe i organizacje pozarządowe, we współpracy z wojewodami i kuratorami oświaty, są realizowane na rzecz społeczności romskiej:

- pilotażowy program na rzecz społeczności romskiej w województwie małopolskim na lata 2001-2003,
- program na rzecz społeczności romskiej w Polsce na lata 2004-2013.

59. Wydatki na realizację modułów edukacyjnych z budżetu Ministerstwa Edukacji Narodowej

	Program pilotażowy	Program ogólnopolski
2001	500 tysięcy zł	-
2002	605 tysięcy zł	-
2003	250 tysięcy zł	-
2004	-	1 mln zł
2005	-	700 tysięcy zł
2006	-	701 tysięcy zł
2007	-	600 tysięcy zł
2008	-	700 tysięcy zł

7. Jakie kroki poczyniono celem upowszechnienia poprzednich wniosków końcowych Komitetu wśród organizacji społeczeństwa obywatelskiego oraz do zaangażowania ich w przygotowanie piątego sprawozdania. (E/C.12/1/Add.82, punkty 57-58)

60. Projekt sprawozdania z wykonywania postanowień Paktu Praw Gospodarczych, Społecznych i Kulturalnych nie był konsultowany z partnerami społecznymi (związki zawodowe, organizacje pracodawców) ani z organizacjami pozarządowymi. Podobna procedura postępowania stosowana była w toku opracowywania poprzednich sprawozdań z wykonywania postanowień Paktu. Sprawozdanie przedstawia stanowisko Rady Ministrów i za jego treść ponosi ona wyłączną odpowiedzialność. Poddanie dokumentu konsultacjom na etapie jego opracowywania i, w konsekwencji, oczekiwanie partnerów i organizacji uwzględnienia ich uwag, mogłoby podważać odpowiedzialność Rządu za treść sprawozdania.

61. Rada Ministrów akceptuje sprawozdanie przed jego przedłożeniem Komitetowi Praw Gospodarczych, Społecznych i Kulturalnych. Informacje o programie prac RM oraz o przyjmowanych przez nią dokumentach udzielane są przez Kancelarię Prezesa RM. Protokoły ustaleń RM są udostępniane zainteresowanym w trybie dostępu do informacji publicznej.

62. Osoby i organizacje zainteresowane zapoznaniem się ze sprawozdaniem mają prawo zwrócić się do Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej o jego udostępnienie, urząd jest zaś zobowiązany, zgodnie z ustawą z 6 września 2001 roku o dostępie do informacji publicznej, udostępnić dokument. Udostępnianie dokumentu dokonuje się najczęściej poprzez przesłanie papierowej kopii lub przekazanie jego wersji elektronicznej, zależnie od wniosku osoby zainteresowanej. Należy mieć na względzie, że wniosek o udostępnienie dokumentu może

zostać złożony na każdym etapie jego opracowywania (a więc również przed przyjęciem sprawozdania przez RM).

63. Biorąc pod uwagę zakres przedmiotowy sprawozdania, jego objętość (w wersji w języku polskim – 235 stron) oraz potencjalnie nieograniczoną liczbę podmiotów zainteresowanych zapoznaniem się z nim przyjęty sposób postępowania, to jest udzielanie informacji na wnioski, jest rozwiązaniem racjonalnym. Od przyjęcia sprawozdania przez RM do przedłożenia niniejszej informacji do Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej nie wpłynął żaden wniosek o jego udostępnienie.

8. *Dane statystyczne z ostatnich pięciu lat, zdezagregowane według wieku, płci, pochodzenia etnicznego lub narodowego oraz – tam gdzie ma to zastosowanie – miejsca zamieszkania (wieś/miasto), w odpowiedziach na kwestie poruszane w punktach 17, 23, 25, 26 oraz 27 niniejszej listy zagadnień. Szczegółowe dane statystyczne dotyczące punktów 13, 15, 18, 24 oraz 31 niniejszej listy zagadnień.*

II. KWESTIE ZWIĄZANE Z POSTANOWIENIAMI OGÓLNYMI PAKTU (ARTYKUŁ 1-5)

Artykuł 2 ustęp 2: Niedyskryminacja

9. **Szczegółowe informacje dotyczące wzmocnienia ram prawnych i instytucjonalnych mających na celu zakazanie dyskryminacji we wszystkich dziedzinach życia. Czy przewiduje się wprowadzenie do ustawodawstwa krajowego przepisu dotyczącego zakazu dyskryminacji we wszelkich możliwych obszarach, zgodnie z zaleceniami wielu międzynarodowych i regionalnych mechanizmów ochrony praw człowieka.**

64. Zakaz dyskryminacji jest ustanowiony w Konstytucji RP. Jej artykuł 32 przewiduje, że wszyscy są wobec prawa równi, wszyscy mają prawo do równego traktowania przez władze publiczne oraz że nikt nie może być dyskryminowany w życiu politycznym, społecznym lub gospodarczym z jakiegokolwiek przyczyny. Od zasady równości Konstytucja RP nie dopuszcza żadnych odstępstw i wyjątków. Zasadę tę wzmacnia artykuł 37 Konstytucji przewidujący, że kto znajduje się pod władzą Rzeczypospolitej Polskiej, korzysta z wolności i praw zapewnionych w Konstytucji RP, zaś wyjątki od tej zasady, odnoszące się do cudzoziemców, określa ustawa.

65. Przepisy dotyczące równego traktowania są zawarte w szeregu aktach ustawodawstwa zwykłego, w tym w:

- ustawie z 23 kwietnia 1964 roku Kodeks cywilny oraz w ustawie z 17 listopada 1964 roku Kodeks postępowania cywilnego: możliwość żądania zaniechania działania, które sprawia, że dobro osobiste zostaje zagrożone; zgodnie z ogólną zasadą rozkładu ciężaru dowodu, ciężar udowodnienia faktu spoczywa na osobie, która z tego faktu wywodzi skutki prawne, jeden z wyjątków od tej zasady związany jest w sprawach o ochronę dóbr osobistych z zasadą domniemania bezprawności naruszenia dobra osobistego oznaczającą, że w procesie o ochronę dóbr osobistych na pozwanym ciąży obowiązek wykazania, że istnieją okoliczności wyłączające bezprawność jego zachowania, gdyż to właśnie z faktu nieistnienia bezprawności pozwany wywodzi skutki prawne,
- ustawie z 14 czerwca 1960 roku Kodeks postępowania administracyjnego (organizacja społeczna ma możliwość, w sprawie dotyczącej innej osoby, występowania z żądaniem wszczęcia postępowania lub żądania dopuszczenia jej do udziału w postępowaniu, jeżeli jest to uzasadnione celami statutowymi tej organizacji i gdy przemawia za tym interes społeczny),
- ustawie z 20 maja 1971 roku Kodeks wykroczeń (kara grzywny dla tego kto, zajmując się sprzedażą towarów w przedsiębiorstwie handlu detalicznego lub w przedsiębiorstwie

gastronomicznym, ukrywa przed nabywcą towar przeznaczony do sprzedaży lub umyślnie bez uzasadnionej przyczyny odmawia sprzedaży takiego towaru oraz dla tego kto, zajmując się zawodowo świadczeniem usług, żąda i pobiera za świadczenie zapłatę wyższą od obowiązującej albo umyślnie bez uzasadnionej przyczyny odmawia świadczenia, do którego jest obowiązany),

- ustawie z 2 lipca 2004 roku o swobodzie działalności gospodarczej (równy dostęp kobiet i mężczyzn do prowadzenia działalności gospodarczej, swobodny dostęp do dostarczania towarów i usług),
- ustawie z 16 lutego 2007 roku o ochronie konkurencji i konsumentów (zakaz stosowania w podobnych umowach z osobami trzecimi uciążliwych lub niejednorodnych warunków, stwarzających tym osobom zróżnicowane warunki konkurencji),
- ustawie z 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (zadaniem publicznym wykonywanym przez organy administracji publicznej jest działalność na rzecz równych praw kobiet i mężczyzn),
- ustawie z 26 czerwca 1974 roku Kodeksie pracy (zasada równego traktowania i niedyskryminacji w zatrudnieniu),
- ustawie z 20 kwietnia 2004 roku o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (zakaz dyskryminowania osób, dla których powiatowe i wojewódzkie urzędy zatrudnienia oraz agencje zatrudnienia poszukują zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej).

66. Na mocy rozporządzenia Rady Ministrów z 22 kwietnia 2008 roku powołany został Pełnomocnik do spraw Równego Traktowania, w randze Sekretarza Stanu w Kancelarii Prezesa Rady Ministrów. Głównym celem Pełnomocnika jest realizowanie polityki Rządu w zakresie równego traktowania, w tym przeciwdziałanie dyskryminacji w szczególności ze względu na płeć, rasę, pochodzenie etniczne, narodowość, religię lub wyznanie, poglądy polityczne, wiek, orientację seksualną, stan cywilny oraz rodzinny.

67. Pełnomocnik do spraw Równego Traktowania odpowiada za włączanie problematyki przeciwdziałania dyskryminacji do procesu decyzyjnego Rządu oraz nadzoruje w imieniu Prezesa Rady Ministrów działania antidyskryminacyjne poszczególnych ministerstw, także poprzez opiniowanie projektów aktów prawnych i innych dokumentów rządowych w zakresie równego traktowania. Przeprowadza on analizy oraz oceny sytuacji prawnej i społecznej pod kątem respektowania równego traktowania. W tym celu Pełnomocnik inicjuje i koordynuje działania zmierzające do zapewnienia równego traktowania, a także występuje do właściwych organów z wnioskami o wydanie lub zmianę aktów prawnych.

68. Pełnomocnik monitoruje sytuację w zakresie równego traktowania oraz podejmuje działania zmierzające do eliminacji lub ograniczenia skutków powstałych w wyniku naruszenia zasady równego traktowania. W tym zakresie współdziała z właściwymi organami administracji rządowej. Pełnomocnik realizuje również zadania z zakresu upowszechniania wiedzy na temat równego traktowania oraz dyskryminacji i jej przejawów oraz metod i strategii przeciwdziałania jej występowaniu.

69. W celu wykonywania zadań Pełnomocnik Rządu do Spraw Równego Traktowania powołał zespoły opiniodawczo - doradcze:

- Zespół monitorujący krajowy program przeciwdziałania dyskryminacji rasowej, ksenofobii i związanej z nią nietolerancji,
- Zespół do spraw przeciwdziałania dyskryminacji kobiet,
- Zespół do spraw przeciwdziałania mobbingowi,
- Zespół do spraw przeciwdziałania dyskryminacji ojców,
- Zespół do spraw przeciwdziałania dyskryminacji małoletnich w elektronicznych środkach masowego przekazu,
- Zespół do spraw dyskryminacji dzieci ze względu na brak opiekunów prawnych w związku z wyjazdami rodziców,
- Zespół do spraw przeciwdziałania dyskryminacji dzieci przewlekle chorych,

- Zespół roboczy do spraw wczesnego wspomaganie rozwoju dzieci o zaburzonem rozwoju od chwili wykrycia zagrożenia niepełnosprawnością lub niepełnosprawności do rozpoczęcia nauki w szkole oraz ich rodzin

W skład zespołów wchodzi przedstawiciele ministerstw, instytucji publicznych, związków zawodowych, organizacji pozarządowych oraz eksperci.

70. Efektem prac zespołów są analizy rozwiązań prawnych oraz propozycje ich zmian, jak też projekty strategii i programów mających na celu promowanie, upowszechnianie i propagowanie problematyki równego traktowania oraz przeciwdziałanie dyskryminacji.

71. Gwarancje zawarte w obowiązującym prawie są wystarczające i nie przewiduje się zasadniczej zmiany prawa. Obecnie prowadzone są prace mające na celu pełne wdrożenie następujących regulacji wspólnotowych:

- dyrektywa Rady 76/207/EWG z 9 lutego 1976 roku w sprawie wprowadzenia w życie zasady równego traktowania kobiet i mężczyzn w zakresie dostępu do zatrudnienia, kształcenia i awansu zawodowego oraz warunków pracy,
- dyrektywa Rady 86/613/EWG z 11 grudnia 1986 roku w sprawie stosowania zasady równego traktowania kobiet i mężczyzn pracujących na własny rachunek, w tym w rolnictwie, oraz w sprawie ochrony kobiet pracujących na własny rachunek w okresie ciąży i macierzyństwa,
- dyrektywa Rady 2000/43/WE z 29 czerwca 2000 roku wprowadzającej w życie zasadę równego traktowania osób bez względu na pochodzenie rasowe lub etniczne,
- dyrektywa Rady 2000/78/WE z 27 listopada 2000 roku ustanawiającej ogólne warunki ramowe równego traktowania w zakresie zatrudnienia i pracy,
- dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2002/73/WE z 23 września 2002 roku zmieniającej dyrektywę Rady 76/207/EWG w sprawie wprowadzenia w życie zasady równego traktowania mężczyzn i kobiet w zakresie dostępu do zatrudnienia, kształcenia i awansu zawodowego oraz warunków pracy,
- dyrektywa Rady 2004/113/WE z 13 grudnia 2004 roku wprowadzającej w życie zasadę równego traktowania mężczyzn i kobiet w zakresie dostępu do towarów i usług oraz dostarczania towarów i usług,
- dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2006/54/WE z 5 lipca 2006 roku w sprawie wprowadzenia w życie zasady równości szans oraz równego traktowania kobiet i mężczyzn w dziedzinie zatrudnienia i pracy (wersja przededagowana).

72. Projekt ustawy w sprawie wdrożenia niektórych przepisów UE w zakresie równego traktowania przewiduje zakaz dyskryminacji w zakresie:

- możliwości podejmowania kształcenia zawodowego, w tym w zakresie szkolnictwa wyższego, doksztalcenia, doskonalenia oraz przekwalifikowania zawodowego oraz praktyk zawodowych,
- możliwości podejmowania oraz warunków wykonywania działalności zawodowej, warunków podejmowania i prowadzenia działalności gospodarczej lub rolniczej oraz wykonywania pracy na podstawie umowy cywilnoprawnej,
- dostępu do instrumentów i usług oferowanych przez instytucje rynku pracy oraz usług i instrumentów oferowanych przez inne podmioty działające na rzecz zatrudnienia, rozwoju zasobów ludzkich i przeciwdziałania bezrobociu,
- przystępowania i działania w związkach zawodowych, organizacjach pracodawców, samorządach zawodowych oraz organizacjach pozarządowych, a także korzystania z uprawnień przysługujących członkom tych organizacji,
- zabezpieczenia społecznego,
- opieki zdrowotnej, chyba że jest to obiektywnie uzasadnione specyfiką zabiegów medycznych,
- oświaty i szkolnictwa wyższego,

- dostępu do usług, w tym mieszkaniowych, rzeczy oraz nabywania praw i energii, jeżeli są one oferowane publicznie.

73. W projekcie zostało jednak zastrzeżone, że dopuszczalne jest różnicowanie sytuacji prawnej podmiotów pozostające w związku z innymi wartościami, zasadami czy normami konstytucyjnymi uzasadniającymi odmienne traktowanie podmiotów podobnych. Ponadto, jeżeli chodzi o szczególny przypadek cudzoziemców, ustawa nie będzie naruszać przepisów ustanawiających odmienne traktowanie obywateli państw innych niż państwa członkowskie UE, państwa członkowskie Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu – strony umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym lub Konfederacja Szwajcarska, w szczególności w zakresie warunków wjazdu i pobytu cudzoziemców na terytorium Polski oraz traktowania związanego ze statusem tych osób.

74. W świetle ustawy nie będzie uznawane za dyskryminację:

- podejmowanie działań służących zapobieganiu lub wyrównywaniu różnicowanego traktowania osób ze względu na jedną lub kilka przyczyn, o których mowa w artykule 5 ustęp 1², przez zmniejszenie na korzyść takich osób nierówności faktycznych,
- odmienne traktowanie ze względu na jedną lub kilka przyczyn, o których mowa w artykule 5 ustęp 1, w odniesieniu do podejmowania i wykonywania działalności zawodowej, jeżeli rodzaj lub warunki jej wykonywania powodują, że przyczyna lub przyczyny są rzeczywistym i decydującym wymaganiam zawodowym stawianym danej osobie, proporcjonalnym do osiągnięcia zgodnego z prawem celu różnicowania sytuacji danej osoby,
- ograniczanie przez kościoły i inne związki wyznaniowe, ze względu na wyznanie lub światopogląd, dostępu do działalności zawodowej oraz jej wykonywania, jeżeli rodzaj lub warunki wykonywania takiej działalności powodują, że z uwagi na etykę kościoła lub innego związku wyznaniowego, religia lub światopogląd są rzeczywistym i decydującym wymaganiam zawodowym stawianym danej osobie, proporcjonalnym do osiągnięcia zgodnego z prawem celu różnicowania sytuacji danej osoby,
- różnicowanie sytuacji osób ze względu na wiek:
 - gdy jest to obiektywnie i racjonalnie uzasadnione celem zgodnym z prawem, w szczególności celami polityki zatrudnienia, rynku pracy, kształcenia zawodowego pod warunkiem, że środki służące realizacji tego celu są właściwe i konieczne,
 - przez ustalanie dla celów zabezpieczenia społecznego różnych zasad przyznawania lub nabycia prawa do świadczeń, w tym różnych kryteriów wieku do obliczania wysokości świadczeń, w przypadku pracowniczych programów emerytalnych różnicowanie takie będzie dopuszczalne pod warunkiem, że nie stanowi to dyskryminacji ze względu na płeć,
- różnicowanie sytuacji osób, jeżeli dostęp do usług, rzeczy oraz nabywania praw i energii, wyłącznie lub głównie przedstawicielom jednej płci, rasy lub grupy etnicznej jest obiektywnie i racjonalnie uzasadnione celem zgodnym z prawem, pod warunkiem, że środki służące realizacji tego celu są właściwe i konieczne oraz proporcjonalne.

75. W projekcie ustawy proponuje się powierzenie wykonywania zadań w zakresie równego traktowania Pełnomocnikowi do spraw Równego Traktowania. Pełnomocnik będzie powoływany przez Prezesa RM. Do zadań Pełnomocnika należeć będzie, między innymi:

- opracowywanie i opiniowanie projektów aktów prawnych w zakresie równego traktowania,

² Artykuł 5 ustęp 1 zakazywać będzie dyskryminowania ze względu na płeć, rasę, pochodzenie etniczne, narodowość, wyznanie lub światopogląd, poglądy polityczne, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną, stan cywilny oraz rodzinny lub z jakichkolwiek innych przyczyn.

- inicjowanie i realizacja działań zmierzających do ograniczenia skutków naruszenia zasady równego traktowania,
- współpraca z innymi podmiotami, w tym organami administracji publicznej, partnerami społecznymi, organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami,
- opracowywanie i przedkładanie RM Krajowego Programu Przeciwdziałania Dyskryminacji.

76. W celu przeciwdziałania naruszeniu zasady równego traktowania Pełnomocnik będzie miał prawo i obowiązek podejmowania przewidzianych prawem działań w zakresie udzielania pomocy, także pomocy prawnej, w celu obrony i przeciwdziałania dalszym naruszeniom.

77. Na właściwe podmioty, w tym organy administracji publicznej, nałożono obowiązek zajmowania stanowiska w sprawach należących do zakresu ich działania, udzielania informacji, przedstawienia dokumentów oraz podjęcia i realizacji działań w zakresie równego traktowania, jeżeli z wnioskiem wystąpi Pełnomocnik.

78. Projekt ustawy o wdrożeniu niektórych przepisów Unii Europejskiej w zakresie równego traktowania został skierowany decyzją Komitetu Rady Ministrów z 22 stycznia 2009 roku do zaopiniowania przez Radę Legislacyjną przy Prezesie Rady Ministrów. Projekt, wraz z opinią Rady Legislacyjnej z marca 2009 roku oraz stanowiskiem Ministra Pracy i Polityki Społecznej został ponownie wniesiony pod obrady Komitetu Rady Ministrów.

79. Celem zagwarantowania spójności polityki podejmowanej w obszarze przeciwdziałania dyskryminacji opracowany zostanie Krajowy Program Przeciwdziałania Dyskryminacji. Program usystematyzuje wysiłki polegające na przeciwdziałaniu dyskryminacji i naruszaniu zasady równego traktowania, podejmowane przez administrację publiczną. Coroczne raporty z wykonania Programu pozwolą na analizę naruszeń zasady równego traktowania oraz ocenę działań podejmowanych celem wyeliminowania zjawiska dyskryminacji oraz i rekomendowanie najlepszych sposobów osiągnięcia wyznaczonych celów.

80. Pakt Praw Gospodarczych, Społecznych i Kulturalnych nie nakłada obowiązku wprowadzenia zakazu dyskryminacji we wszystkich dziedzinach życia. Artykuł 2 ustęp 2 Paktu zobowiązuje do zagwarantowania wykonywania bez dyskryminacji praw w nim wymienionych (w artykułach 6-15). Inne umowy międzynarodowe ratyfikowane przez Polskę także nie nakładają obowiązku ustanowienia bezwzględnego zakazu dyskryminacji we wszelkich możliwych obszarach. Doktryna, orzecznictwo krajowe i sądów międzynarodowych, jak też oraz opinie ciał eksperckich powołanych do kontroli wykonywania umów międzynarodowych dotyczących praw człowieka dopuszczają, by interpretować zakaz dyskryminacji jako nie nakładający obowiązku automatycznego przyznania wszystkim identycznych praw. Nie jest dopuszczalna arbitralna dyskryminacja, dopuszcza się natomiast, by decyzje państwa co do zakresu gwarantowania niektórych praw odpowiadały wymogom realizacji uzasadnionych interesów państw, o ile decyzje te oparte będą na obiektywnych i racjonalnych przesłankach o charakterze politycznym, społecznym i ekonomicznym.

81. Na tle postanowień Paktu Praw Politycznych i Obywatelskich Komitet Praw Człowieka w sprawie 182/84 Zwaan-de Vries przeciw Holandii Komitet Praw Człowieka stwierdził, że prawo do równości wobec prawa i do równej ochrony przez prawo bez żadnej dyskryminacji nie oznacza, że wszystkie różnice w traktowaniu mają charakter dyskryminacyjny. Rozróżnienie oparte na racjonalnych i obiektywnych kryteriach nie stanowi dyskryminacji zakazanej w świetle artykułu 26 Paktu (paragraf 13). („*The right to equality before the law and to equal protection of the law without any discrimination does not make all differences of treatment discriminatory. A differentiation based on reasonable and objective criteria does not amount to prohibited discrimination within the meaning of article 26.*”)

82. Podobne stanowisko zajmuje Europejski Trybunał Praw Człowieka, który stwierdził na przykład w wyroku w sprawie 8777/79 Rasmussen przeciw Danii z 28 listopada 1984 roku,

że dla celów stosowania artykułu 14 Konwencji różnica w traktowaniu jest dyskryminująca jeżeli „nie ma obiektywnego i racjonalnego uzasadnienia”, to znaczy nie zmierza do osiągnięcia „uprawnionego celu” lub „nie istnieje racjonalny stosunek proporcjonalności między użytymi środkami a celem, do którego realizacji dąży się” (paragraf 38 - *For the purposes of Article 14 (Artykuł 14), a difference of treatment is discriminatory if it "has no objective and reasonable justification", that is, if it does not pursue a "legitimate aim" or if there is not a "reasonable relationship of proportionality between the means employed and the aim sought to be realised"*) oraz Układająca się Strona korzysta z pewnego „marginesu oceny” przy ocenie czy i w jakim zakresie sytuacje po innych względami identyczne uzasadniają różnice w traktowaniu (...) Zakres marginesu oceny będzie się zmieniał zależnie od okoliczności, przedmiotu sprawy i jej kontekstu (paragraf 40 - *Contracting States enjoy a certain "margin of appreciation" in assessing whether and to what extent differences in otherwise similar situations justify a different treatment in law. (...) The scope of the margin of appreciation will vary according to the circumstances, the subject-matter and its background*).

83. Ustawodawstwo polskie przyznaje cudzoziemcom prawa społeczne ograniczone w pewnym zakresie – w porównaniu do praw zagwarantowanych obywatelom polskim. Wprawdzie Konstytucja RP przewiduje, że obywatele mają dostęp do niektórych praw społecznych (zabezpieczenie społeczne w razie niezdolności do pracy ze względu na chorobę lub inwalidztwo oraz po osiągnięciu wieku emerytalnego, braku pracy nie z własnej woli - artykuł 67, dostęp do świadczeń opieki zdrowotnej finansowanej ze środków publicznych – artykuł 68), to ustawodawstwo zwykle obejmuje ochroną cudzoziemców na równi z obywatelami polskimi, o ile udzielanie świadczeń uwarunkowane jest uprzednim udziałem w tworzeniu funduszu, z którego wypłacane są świadczenia (świadczenia o charakterze ubezpieczeniowym) lub przewiduje udzielanie cudzoziemcom, bez względu na ich status, bezpłatnych świadczeń opieki zdrowotnej w zakresie niezbędnym dla ratowania życia lub zdrowia, w sytuacjach nagłych wypadków i ostrych chorób. Konsekwencją faktu, że Polska nie prowadzi polityki wspierającej imigrację ekonomiczną, są rozwiązania ograniczające dostęp cudzoziemców, których pobyt w Polsce nie ma charakteru stałego, do niektórych świadczeń zapewnianych przez urzędy pracy, pomoc społeczną oraz świadczeń bezskładkowych przewidzianych w ustawie o świadczeniach rodzinnych. Przyjęte rozwiązania zmierzają do zagwarantowania realizacji interesów państwa i oparte są na racjonalnych przesłankach o charakterze społecznym i ekonomicznym, stosowanych również przez inne państwa.

10. Dodatkowe informacje o środkach podjętych w ramach realizacji Programu na rzecz społeczności romskiej w Polsce (2004-2013) mających na celu wyeliminowanie powszechnych uprzedzeń oraz utrwalonych praktyk dyskryminacyjnych w zakresie zatrudnienia, mieszkalnictwa, edukacji oraz dostępu do opieki zdrowotnej, pomocy społecznej i usług publicznych, które dotyczą osoby należące do społeczności romskiej. Poczyniony postęp oraz trudności napotkane w trakcie wdrażania tego Programu. (E/C.12/POL/5, punkty 874-882/PL 792-800)

84. W ramach Programu na rzecz społeczności romskiej w Polsce administracja rządowa, jednostki samorządu terytorialnego oraz organizacje pozarządowe podejmują działania z zakresu edukacji, poprawy sytuacji bytowej, przeciwdziałania bezrobociu, zdrowia, bezpieczeństwa, kultury i podtrzymywania tożsamości romskiej oraz upowszechniania wiedzy o społeczności romskiej. Działania te mają na celu wyeliminowanie uprzedzeń oraz ewentualnych praktyk dyskryminacyjnych. Wspierane są, między innymi, przedsięwzięcia, które dostarczają opinii publicznej rzetelnej wiedzy na temat Romów. Większość z nich wspiera równocześnie podtrzymywanie własnej tożsamości przez samych Romów.

85. Podejmowane działania cechuje duża różnorodność form, natomiast jeżeli chodzi o upowszechnianie wiedzy o społeczności romskiej i eliminowanie uprzedzeń szczególne znaczenie mają przedsięwzięcia prezentujące dorobek kultury romskiej (organizacja dni kultury, koncertów, wystaw, plenerów, warsztatów). Współorganizatorami tych wydarzeń i najczęściej bezpośrednimi wykonawcami są stowarzyszenia romskie. Jednocześnie państwo wspiera istniejące i udziela pomocy przy tworzeniu zespołów muzycznych (przy ośrodkach i centrach kultury, świetlicach szkolnych i środowiskowych). Ponadto, ukazują się publikacje i materiały edukacyjne skierowane zarówno do Romów, jak i ogółu społeczeństwa.

86. Organizowane są szkolenia dla pracowników jednostek samorządu terytorialnego, ośrodków pomocy społecznej, urzędów pracy, placówek szkolnych, do których uczęszczają dzieci romskie, mające na celu upowszechnienie wiedzy o Romach. Na Uniwersytecie Pedagogicznym im. KEN w Krakowie od 2006 roku prowadzone są podyplomowe studia romologiczne „Sytuacja Romów w Polsce – historia, prawo, kultura, stereotypy etniczne”.

87. Integrację wspomagają również zadania, które mają na celu zwiększać współdziałanie mniejszości romskiej w społeczeństwie obywatelskim. Wzrost aktywności obywatelskiej Romów jest ściśle powiązany ze skutecznym rozwiązywaniem najważniejszych problemów tej społeczności. Ze środków Programu finansowane są, między innymi, istniejące w kilku województwach Centra Porad Obywatelskich, udzielana jest pomoc w organizacji nowych placówek tego typu oraz pomoc organizacyjna i techniczna organizacjom romskim. Finansowano organizację spotkań konsultacyjnych z udziałem społeczności romskiej, lokalnych władz, organizacji pozarządowych, straży gminnych i Policji.

88. W ramach realizacji działań służących aktywizacji obywatelskiej mniejszości romskiej 6 czerwca 2008 roku powołano stały Zespół do Spraw Romskich, działający przy Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych. W jego skład wchodzi przedstawiciele resortów odpowiedzialnych za politykę wobec mniejszości romskiej w Polsce (Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Ministerstwo Finansów, Ministerstwo Sprawiedliwości, Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego) oraz 22 Romów reprezentujących organizacje tej mniejszości. W roku 2008 odbyły się 4 spotkania Zespołu, w ich trakcie omówiono, między innymi, problem dyskryminacji Romów w życiu publicznym.

89. Realizację Programu na rzecz społeczności romskiej w Polsce ogranicza w pewnym stopniu wielkość środków przeznaczanych na wykonywanie przewidzianych w nim zadań. Rezerwa budżetowa państwa, przeznaczona na finansowanie Programu, wynosiła w latach 2004-2006 5 mln zł rocznie, od roku 2007 wynosi 10 mln zł. Mimo ograniczeń finansowych liczba wniosków kierowanych do realizacji stale rośnie, w 2004 roku wyniosła 298, w 2005 roku – 426, w 2006 roku – 434, w 2007 roku – 539, w 2008 roku - 629.

11. Szczegółowe informacje o wdrażaniu ustawodawstwa oraz realizacji polityki przyjętej w celu wyeliminowania wszelkich form dyskryminacji osób niepełnosprawnych fizycznie lub umysłowo oraz promowania równego i efektywnego korzystania z praw we wszystkich dziedzinach życia, w tym w zatrudnieniu, mieszkalnictwie, opiece zdrowotnej oraz świadczeniu usług, edukacji, życiu kulturalnym, transporcie oraz w dostępie do miejsc i usług publicznych. Czy zasada „odpowiedniego dostosowania” została włączona do ustawodawstwa, zgodnie z komentarzem ogólnym Komitetu nr 5 (1994 r.) dotyczącym osób niepełnosprawnych? (E/C.12/POL/5, punkty 1056-1065/PL 964-973)

Zatrudnienie

90. Uregulowania dotyczące osób niepełnosprawnych zawarte w Kodeksie pracy:

Ochrona przed dyskryminacją:

- artykuł 9 § 4: postanowienia układów zbiorowych pracy i innych opartych na ustawie porozumień zbiorowych, regulaminów oraz statutów określających prawa i obowiązki stron stosunku pracy, naruszające zasadę równego traktowania w zatrudnieniu, nie obowiązują,
- artykuł 11³: jakakolwiek dyskryminacja w zatrudnieniu, bezpośrednia lub pośrednia, jest niedopuszczalna,
- artykuł 18^{3a}: pracownicy powinni być równo traktowani w zakresie nawiązania i rozwiązania stosunku pracy, warunków zatrudnienia, awansowania oraz dostępu do szkolenia w celu podnoszenia kwalifikacji zawodowych,
- artykuł 18^{3b} precyzuje skutki naruszenia zasady równego traktowania w zatrudnieniu, stanowiąc w §2 że nie jest naruszeniem zasady działanie polegające na stosowaniu środków różnicujących sytuację prawną pracownika ze względu na niepełnosprawność oraz działania podejmowane przez określony czas zmierzające do wyrównywania szans pracowników przez zmniejszenie na ich korzyść faktycznych nierówności,
- artykuł 94, punkt 2b): pracodawca ma obowiązek przeciwdziałania dyskryminacji w zatrudnieniu,
- artykuł 94¹ zobowiązuje pracodawcę do udostępniania pracownikom przepisów dotyczących równego traktowania w zatrudnieniu, w formie pisemnej informacji rozpowszechnionej na terenie zakładu pracy lub zapewniania im dostępu do tych przepisów w inny przyjęty u niego sposób,

Ochrona przed zwolnieniem z pracy:

- artykuł 18^{3e} zapewnia ochronę pracownika, wyłączając jako przyczynę wypowiedzenia lub rozwiązania umowy o pracę bez wypowiedzenia fakt skorzystania przez pracownika z uprawnień przysługujących mu z tytułu naruszenia zasady równego traktowania w zatrudnieniu.

91. Osoby niepełnosprawne podlegają powszechnie obowiązującym przepisom w zakresie rozwiązywania umów o pracę (artykuł 32 i następne) i uprawnień pracownika w razie nieuzasadnionego lub niezgodnego z prawem wypowiedzenia umowy o pracę przez pracodawcę (artykuł 44 i następne) oraz niezgodnego z prawem rozwiązania umowy o pracę bez wypowiedzenia (artykuł 56 i następne).

92. Uprawnienia osób niepełnosprawnych przewidziane w ustawie o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych:

- osoba niepełnosprawna zarejestrowana w powiatowym urzędzie pracy jako poszukująca pracy nie pozostająca w zatrudnieniu ma prawo, na zasadach takich jak bezrobotni, do skorzystania ze staży, szkoleń, prac interwencyjnych, przygotowania zawodowego dorosłych, studiów podyplomowych,
- osoba niepełnosprawna otrzymuje jednorazowo środki na podjęcie działalności gospodarczej, rolniczej albo na wniesienie wkładu do spółdzielni socjalnej do wysokości piętnastokrotnego przeciętnego wynagrodzenia,
- osoba niepełnosprawna otrzymuje dofinansowanie do 50% oprocentowania kredytu bankowego zaciągniętego na kontynuowanie działalności gospodarczej lub rolniczej,
- osoby niepełnosprawne zaliczone do umiarkowanego i znacznego stopnia niepełnosprawności pracują w krótszym wymiarze czasu pracy (7 godzin na dobę i 35 godzin tygodniowo),
- zakaz pracy w porze nocnej i w godzinach nadliczbowych (zakaz może być zniesiony w przypadku osób niepełnosprawnych zatrudnionych przy pilnowaniu oraz, gdy na wniosek osoby zatrudnionej, lekarz przeprowadzający badania profilaktyczne pracowników lub w razie jego braku lekarz sprawujący opiekę nad tą osobą wyrazi na to zgodę),
- prawo do dodatkowej (15 minutowej wliczanej do czasu pracy) przerwy na gimnastykę usprawniającą lub wypoczynek,

- prawo do dodatkowego urlopu wypoczynkowego (10 dni roboczych) przysługujące osobie zaliczonej do znacznego i umiarkowanego stopnia niepełnosprawności,
- prawo do zwolnienia osób o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności od pracy z zachowaniem prawa do wynagrodzenia w wymiarze 21 dnia roboczych celu uczestniczenia w turnusie rehabilitacyjnym oraz w celu wykonania badań specjalistycznych, zabiegów leczniczych lub usprawniających, a także w celu uzyskania zaopatrzenia ortopedycznego lub jego naprawy, jeżeli czynności te nie mogą być wykonane poza godzinami pracy.

93. Na mocy ustawy z 27 sierpnia 1997 roku o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych celem zmobilizowania pracodawców do zatrudniania osób niepełnosprawnych oraz pozyskiwania środków na rehabilitację, funkcjonuje system kwotowo-poborowy. Pracodawcy nie osiągnący określonego w ustawie wskaźnika zatrudnienia osób niepełnosprawnych zobowiązani są dokonywać wpłat na Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, który większość zgromadzonych środków przekazuje na realizację określonych w ustawie zadań, przede wszystkim wspierających zatrudnianie osób niepełnosprawnych.

94. Do 31 grudnia 2008 roku pracodawcom zatrudniającym osoby niepełnosprawne przysługiwała ze środków PFRON rekompensata podwyższonych kosztów zatrudnienia osób niepełnosprawnych: dofinansowanie wynagrodzeń i refundacja składek na ubezpieczenie społeczne. Od 1 stycznia 2009 roku dofinansowanie wynagrodzeń oraz refundacja składek na ubezpieczenie społeczne zostały zastąpione dofinansowaniem wynagrodzeń udzielanym jako subsydia płacowe.

95. Pracodawcy, który zatrudnia co najmniej 25 pracowników w przeliczeniu na pełny wymiar czasu pracy i osiąga wskaźnik zatrudnienia osób niepełnosprawnych w wysokości co najmniej 6% otrzymuje miesięczne dofinansowanie do wynagrodzenia pracownika niepełnosprawnego w kwocie:

- 160% najniższego wynagrodzenia - w przypadku osób niepełnosprawnych w znacznym stopniu,
- 140% najniższego wynagrodzenia - w przypadku osób niepełnosprawnych w umiarkowanym stopniu,
- 60% najniższego wynagrodzenia - w przypadku osób niepełnosprawnych w lekkim stopniu.

96. W przypadku zatrudniania przez pracodawcę osób niepełnosprawnych, u których stwierdzono chorobę psychiczną, upośledzenie umysłowe lub epilepsję oraz pracowników niewidomych, dofinansowanie zwiększa się o 7540 % najniższego wynagrodzenia.

97. Kwota dofinansowania nie może przekroczyć 90% faktycznych kosztów płacy, a w przypadku pracodawcy wykonującego działalność gospodarczą 75% tych kosztów.

98. Instrumentem służącym wspieraniu pracodawców na otwartym i chronionym rynku pracy w zatrudnianiu osób niepełnosprawnych jest refundacja części kosztów związanych z przystosowaniem stanowisk pracy i pomieszczeń zakładu pracy do potrzeb niepełnosprawnego pracownika. Pracodawca, który zobowiąże się do zatrudnienia przez 36 miesięcy osoby niepełnosprawnej otrzymuje ze środków PFRON zwrot dodatkowych kosztów pracodawcy wynikających z zatrudnienia osób niepełnosprawnych i związanych z:

- przystosowaniem tworzonych lub istniejących stanowisk pracy i pomieszczeń zakładu pracy do potrzeb niepełnosprawnego pracownika,
- kosztów adaptacji lub nabycia urządzeń ułatwiających osobie niepełnosprawnej wykonywanie pracy lub funkcjonowanie w zakładzie pracy,
- zakupu i autoryzacji oprogramowania na użytek pracowników niepełnosprawnych
- zakupu urządzeń i technologii wspomagających lub przystosowanych do potrzeb wynikających z niepełnosprawności,
- rozpoznania przez służby medycyny pracy potrzeb w tym zakresie.

99. Zwrot dotyczy kosztów pracodawcy wynikających z zatrudnienia osób niepełnosprawnych:

- bezrobotnych lub poszukujących pracy i nie pozostających w zatrudnieniu, skierowanych do pracy przez powiatowy urząd pracy,
- pozostających w zatrudnieniu u pracodawcy występującego o zwrot kosztów, jeżeli niepełnosprawność tych osób powstała w okresie zatrudnienia u tego pracodawcy, z wyjątkiem przypadków, gdy przyczyną powstania niepełnosprawności było zawinione przez pracodawcę lub przez pracownika naruszenie przepisów, w tym przepisów prawa pracy.

100. Zwrot nie może przekraczać dwudziestokrotnego przeciętnego wynagrodzenia za każde przystosowane stanowisko pracy osoby niepełnosprawnej. Warunkiem zwrotu jest wydanie przez Państwową Inspekcję Pracy pozytywnej opinii o przystosowaniu stanowiska pracy do potrzeb wynikających z niepełnosprawności osoby zatrudnionej na tym stanowisku.

101. Pracodawca może również otrzymać zwrot miesięcznych kosztów dodatkowego zatrudnienia pracowników pomagających pracownikowi niepełnosprawnemu w pracy w wykonywaniu czynności ułatwiających komunikowanie się z otoczeniem, a także czynności niemożliwych lub trudnych do samodzielnego wykonania przez pracownika niepełnosprawnego na stanowisku pracy.

102. Pracodawcy, który zobowiąże się do zatrudnienia przez 36 miesięcy osoby niepełnosprawnej zarejestrowanej w powiatowym urzędzie pracy jako bezrobotna lub poszukująca pracy nie pozostająca w zatrudnieniu, przysługuje także pomoc w formie zwrotu kosztów wyposażenia jej stanowiska pracy do wysokości piętnastokrotnego przeciętnego wynagrodzenia. Rozwiązanie to jest bardziej atrakcyjne dla pracodawców ponieważ nie muszą oni wykazywać związku między niepełnosprawnością pracownika a poniesionymi kosztami wyposażenia jego stanowiska pracy.

103. Prowadzący zakład pracy chronionej, w związku z wysokim zatrudnieniem osób niepełnosprawnych (ponad 50% pracowników) i zwiększonymi kosztami prowadzenia zakładu z tego tytułu, zwolniony jest od płacenia podatków od nieruchomości, rolnego i leśnego oraz od czynności cywilnoprawnych – jeśli czynność dokonana przez pracodawcę ma bezpośredni związek z prowadzeniem zakładu oraz od opłat, z wyjątkiem opłaty skarbowej i opłat o charakterze sankcyjnym.

104. Pracodawca prowadzący zakład pracy chronionej ma możliwość otrzymania dofinansowania do 50% oprocentowania zaciągniętych kredytów bankowych, pod warunkiem wykorzystania tych kredytów na cele związane z rehabilitacją zawodową i społeczną osób niepełnosprawnych. W przypadku, gdy wskaźnik zatrudnienia osób niepełnosprawnych wynosi co najmniej 50% ma on także możliwość otrzymania zwrotu kosztów budowy lub rozbudowy obiektów i pomieszczeń zakładu, transportowych, administracyjnych.

105. Zakłady aktywności zawodowej tworzone są celem zatrudniania osób niepełnosprawnych w znacznym stopniu, a także, aby poprzez rehabilitację zawodową i społeczną przygotować je do życia w otwartym środowisku, niezależnego, samodzielnego i aktywnego. Koszty tworzenia i działania zakładów aktywności zawodowej są dofinansowywane przez PFRON.

106. Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Pracy i Polityki Społecznej z 21 stycznia 2000 roku w sprawie zakładów aktywności zawodowej działający w zakładzie zespół programowy opracowuje program rehabilitacji zawodowej, społecznej i leczniczej osób w znacznym stopniu niepełnosprawnych, określający:

- zakres i metody opanowania sprawności niezbędnych w pracy,
- zakres dostosowania technologii, z określeniem rodzajów czynności i oprzyrządowania stanowisk pracy przystosowanych do indywidualnych możliwości niepełnosprawnych pracowników,

– zakres i metody poprawy sprawności psychofizycznych, zaradności osobistej i funkcjonowania w społeczeństwie.

107. Zespół określa możliwości i umiejętności pracownika niepełnosprawnego oraz opracowuje, z udziałem osoby niepełnosprawnej, indywidualny program rehabilitacji. Raz do roku dokonywana jest ocena efektów rehabilitacji. Z udziałem pracowników, którzy osiągnęli odpowiedni poziom sprawności społecznej i zawodowej, opracowywany jest plan zatrudnienia u innego pracodawcy. Na podstawie tego planu kierownik zakładu wspiera osobę w poszukiwaniu miejsca pracy na otwartym rynku pracy.

108. Aktywność zawodowa osób niepełnosprawnych w wieku produkcyjnym

	Współczynnik aktywności zawodowej	Wskaźnik zatrudnienia	Stopa bezrobocia
	w %		
2001	26,1	20,9	19,8
2002	25,8	20,5	20,5
2003	23,7	19,1	19,2
2004	23,4	18,1	22,6
2005	23,9	18,6	21,9
2006	22,1	18,2	17,3
2007	22,6	19,4	14,1
2008	23,9	20,8	13,1

109. Wskaźnik zatrudnienia osób niepełnosprawnych w wieku produkcyjnym jest wyższy wśród mieszkańców wsi niż miast (w 2008 roku odpowiednio 21,1% i 20,3%, w 2007 roku odpowiednio 20,5% i 18,7%), co wynika z zatrudnienia we własnym gospodarstwie rolnym. Wśród osób niepełnosprawnych zdecydowanie częściej pracują mężczyźni niż kobiety, w 2007 roku wskaźnik zatrudnienia mężczyzn w wieku produkcyjnym wynosił 21,3%, kobiet – 16,9%.

110. Od 2004 roku, czyli od wprowadzenia instrumentów wspierających pracodawców z otwartego rynku pracy (dofinansowanie wynagrodzeń zatrudnionych osób niepełnosprawnych), obserwowany jest wzrost zatrudnienia u tych pracodawców. Dofinansowanie otrzymali w 2004 roku pracodawcy zatrudniający 28 tysięcy osób niepełnosprawnych, w 2005 roku 33 tysiące, w 2006 roku 38 tysięcy, w 2007 roku 42 tysiące, w 2008 roku 39 tysięcy pracowników. W 2008 roku dofinansowaniem objęto wynagrodzenia 64% niepełnosprawnych pracowników najemnych w wieku produkcyjnym.

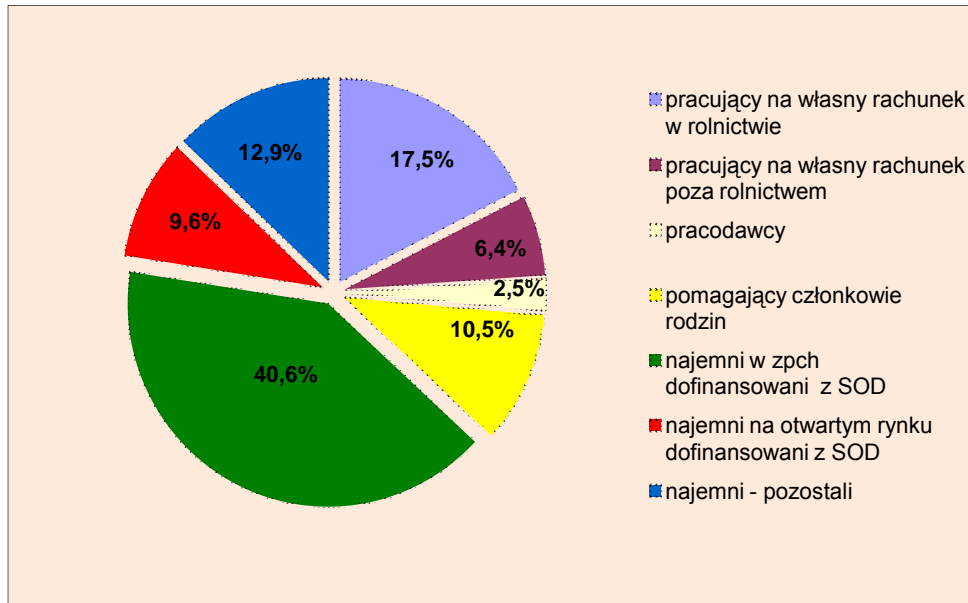
111. Stopień niepełnosprawności z natury rzeczy różnicuje aktywność zawodową: w 2007 roku pracowało 26,1% osób niepełnosprawnych w wieku produkcyjnym z lekkim stopniem niepełnosprawności, 16,8% ze stopniem umiarkowanym i 6,8% ze stopniem znacznym. W 2008 roku pracowało 28,5% osób niepełnosprawnych w wieku produkcyjnym, 18,6% ze stopniem umiarkowanym i 8,2% ze stopniem znacznym.

112. Większość pracujących w wieku produkcyjnym stanowią pracownicy najemni (2007 rok - 63,1%, 2008 – 65,6%), odsetek osób pracujących na własny rachunek wynosił w 2007 roku 26,4%, w 2008 roku 23,6%) zaś pomagających członków rodzin w 2007 roku 10,5%, a w 2008 roku 10,8%, co wynika z tego, że znaczna część osób niepełnosprawnych pracuje w rolnictwie indywidualnym.

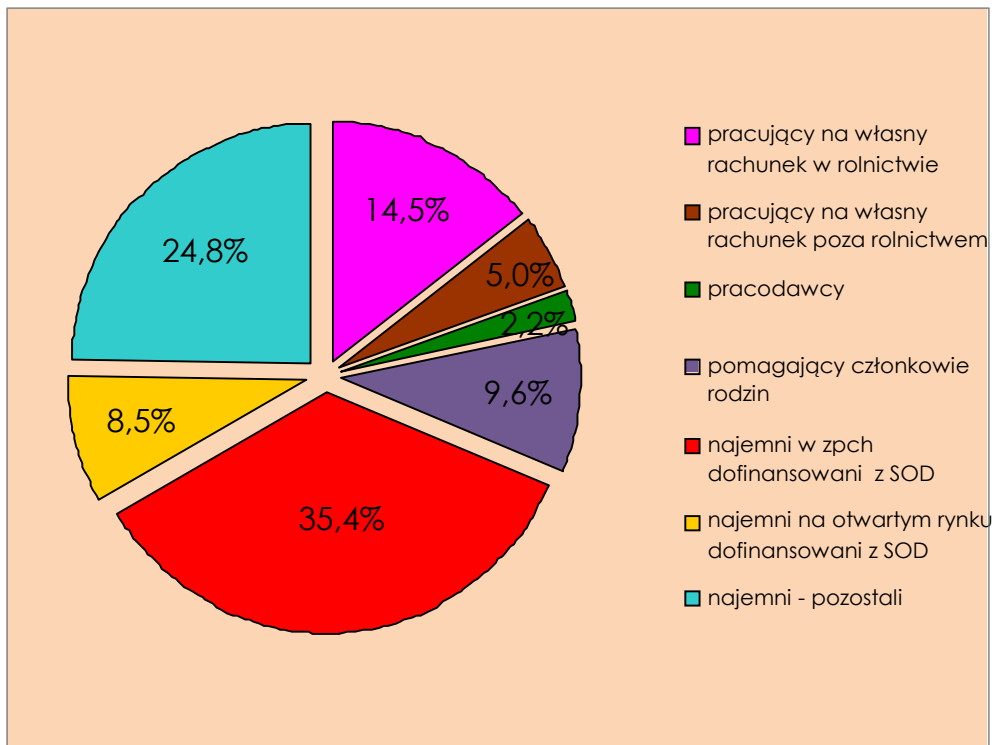
113. Od lat zdecydowana większość niepełnosprawnych pracowników pracuje w zakładach pracy chronionej. Liczba zarejestrowanych pracujących w zakładach pracy chronionej w grudniu 2004 roku wynosiła 173 tysiące, w grudniu 2005 i 2006 roku 174 tysiące, w grudniu 2007 roku 178 tysiące, w grudniu 2008 roku 163,3 tysiące. Choć dominacja zatrudnienia osób niepełnosprawnych na chronionym rynku pracy jest wciąż znaczna (2008 – 80,6%), to widoczna jest tendencja wzrostu udziału pracowników z otwartego rynku (2005 – 15,9%, 2006 – 17,9%, 2007 – 19,1%, 2008 – 19,4%).

114. Struktura pracujących osób niepełnosprawnych prawnie w wieku produkcyjnym, według statusu zatrudnienia

2007

2008

115. Według stanu na 31 grudnia 2005 roku działalność prowadziło 605 warsztatów terapii zajęciowej, do których uczęszczało 19.797 osób. Według stanu na 31 grudnia 2006 roku, działały 632 warsztaty terapii zajęciowej, do których uczęszczało 21.180 osób.

116. W celu rozszerzenia zakresu działań związanych z rehabilitacją zawodową i zatrudnianiem osób niepełnosprawnych wdrażane są programy celowe, finansowane przez PFRON.

117. „Junior - program aktywizacji zawodowej absolwentów niepełnosprawnych” stanowił uzupełnienie działań urzędów pracy w ramach Krajowego Programu Aktywizacji Zawodowej

Absolwentów „Pierwsza Praca”. Celem programu „Junior” było umożliwienie wejścia w życie zawodowe (staż, zdobycie zatrudnienia) młodym osobom niepełnosprawnym. Program ułatwił także jego uczestnikom skuteczne prezentowanie się przyszłemu pracodawcy. W programie uczestniczyło 45 powiatów, 309 osób niepełnosprawnych ukończyło staż u pracodawcy, 158 osób uzyskało zatrudnienie w ciągu 6 miesięcy po odbyciu stażu. PFRON wypłacił w 2007 roku 1.555.422,27 zł.

118. Celem programu „Osoby niepełnosprawne w służbie publicznej” jest aktywizacja zawodowa osób niepełnosprawnych bezrobotnych lub poszukujących pracy poprzez inicjowanie lub wspieranie działań instytucji wykonujących zadania z zakresu administracji publicznej na rzecz osób niepełnosprawnych oraz pozwala na zatrudnienie, zwłaszcza na stanowiskach związanych z obsługą baz danych oraz obsługą recepcyjną osób niepełnosprawnych. Na dofinansowanie realizacji programu PFRON wydatkował w 2007 roku 7.739.598,37 zł. Na nowych stanowiskach pracy zostało zatrudnionych 712 osób niepełnosprawnych.

119. W celu wzmocnienia przestrzegania przez pracodawców przepisów dotyczących wsparcia zatrudnienia osób niepełnosprawnych rozszerzone zostały uprawnienia kontrolne PFRON - w drodze ustawy z 15 czerwca 2007 roku o zmianie przepisów ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych oraz o zmianie niektórych innych ustaw.

Opieka zdrowotna

120. System ochrony zdrowia zapewnia każdemu, a więc również osobie niepełnosprawnej, bezpłatną opiekę lekarską.

121. Konstytucja dodatkowo nakłada ona na władze publiczne obowiązek zapewnienia szczególnej opieki zdrowotnej niektórym grupom osób, w szczególności osobom niepełnosprawnym. W przypadku osób niepełnosprawnych jedną z form realizacji tego zapisu jest, oparte o artykuł 35a ustęp 1 punkt 7 ustawy z 27 sierpnia 1997 roku o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, dofinansowanie przez PFRON zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze, pod warunkami dotyczącymi dochodu.. W przypadku sprzętu rehabilitacyjnego o pomoc mogą ubiegać się także osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, osoby prawne i jednostki organizacyjne nie posiadające osobowości prawnej, jeżeli spełnią warunki określone przepisami prawa.

122. Dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze

Osoby niepełnosprawne	Liczba osób		Kwota	
	2006	2007	2006	2007
Łącznie	177.602	190.074	156.985.703 zł	164.537.248 zł
w tym dorosłe osoby niepełnosprawne	142.042	156.640	120.692.996 zł	129.729.036 zł
w tym dzieci i młodzież niepełnosprawna	35.560	33.434	36.292.707 zł	34.808.212 zł

123. W ramach dofinansowania zakupu sprzętu rehabilitacyjnego przez pozostałe podmioty³ w 2007 roku PFRON wydatkował 1.823.942 zł, w roku 2006 – 2.209.874 zł.

124. Szczególne potrzeby osób niepełnosprawnych uwzględnione zostały dodatkowo w:

- ustawie z 19 sierpnia 1994 roku o ochronie zdrowia psychicznego – dotyczy podstawowej i specjalistycznej opieki zdrowotnej nad osobami z zaburzeniami psychicznymi,
- ustawie z 27 sierpnia 2004 roku o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych: w zakresie zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze obowiązuje „system otwarty”, zapewniający lepszy dostęp do przedmiotów i środków pomocniczych, pacjent dokonuje wyboru sprzętu, zwiększanie

³ Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, osoby prawne i jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej.

konkurencyjności pozwala na podniesienie jakości dostarczanego sprzętu i obniżenie jego ceny,

- rozporządzeniu Ministra Zdrowia z 17 grudnia 2004 roku w sprawie limitu cen dla wyrobów medycznych będących przedmiotami ortopedycznymi i środków pomocniczych, o takim samym zastosowaniu, ale różnych cenach oraz limitu cen dla napraw przedmiotów ortopedycznych,
- rozporządzeniu Ministra Zdrowia z 17 grudnia 2004 roku w sprawie wyrobów medycznych będących przedmiotami ortopedycznym i środków pomocniczych, wysokości udziału własnego świadczeniobiorcy w cenie nabycia, podstawowych kryteriów ich przyznawania, okresów użytkowania, a także wyrobów medycznych będących przedmiotami ortopedycznymi podlegającymi naprawie w zależności od wskazań medycznych oraz wzoru zlecenia na zaopatrzenie w te wyroby i środki.

125. W ustawie o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych i w aktach wykonawczych do niej zawarte są rozwiązania mające na celu uwzględnienie szczególnej sytuacji osób niepełnosprawnych i dotyczące:

- płacenia składki na powszechne ubezpieczenie zdrowotne,
- zwolnienia od dopłat,
- dodatkowych uprawnień do objęcia ubezpieczeniem zdrowotnym,
- uprawnienia do dodatkowych świadczeń opieki zdrowotnej,
- gromadzenia informacji na temat niepełnosprawności przez publicznych płatników.

126. Osoby niepełnosprawne w stopniu umiarkowanym lub znacznym, które prowadzą pozarolniczą działalność gospodarczą i są objęte powszechnym ubezpieczeniem zdrowotnym, w sytuacjach określonych w przepisach prawnych zwolnione są z opłacania składki lub mają zwiększone uprawnienia w zakresie odliczania płaconej składki od podatku. W przypadku leczenia uzdrowskiego osoby ubezpieczone ponoszą koszty zakwaterowania i wyżywienia na zasadzie współpłacenia. Od ponoszenia tych kosztów zwolnione są, między innymi, dzieci niepełnosprawne. Koszty badania, wydania orzeczenia lub zaświadczenia, związanego z orzekaniem o niezdolności do pracy dla celów rentowych są finansowane przez podmiot, na którego zlecenie zostaje przeprowadzone badanie, wydane orzeczenie lub zaświadczenie.

127. Osoby niepełnosprawne mogą odliczyć od podstawy podatku od osób fizycznych poniesione przez siebie koszty:

- turnusu rehabilitacyjnego,
- lecznictwa uzdrowskiego,
- pobytu w zakładzie rehabilitacji leczniczej, zakładach opiekuńczo-leczniczych i pielęgnacyjno-opiekuńczych,
- zabiegów rehabilitacyjnych,
- opieki pielęgniarstwa w domu,
- usługi opiekuńcze świadczone dla osób niepełnosprawnych zaliczonych do I grupy inwalidztwa,
- leków - w wysokości stanowiącej różnicę pomiędzy faktycznie poniesionymi wydatkami w danym miesiącu a kwotą 100 zł,
- przewozu na zabiegi leczniczo-rehabilitacyjne.

128. Osobom z dysfunkcją narządu ruchu uniemożliwiającą korzystanie ze środków transportu publicznego przysługuje bezpłatny przejazd środkami transportu sanitarnego w celu odbycia leczenia. Osoba z niesprawnością I stopnia nie ponosi on żadnych kosztów transportu, z niesprawnością II stopnia - udział w kosztach przewozu wynosi 60 %.

129. Osoby niepełnosprawne w stopniu umiarkowanym i znacznym mogą korzystać z wybranych świadczeń dentystycznych, które nie przysługują innym ubezpieczonym. Osobom tym przysługuje znieczulenie ogólne przy wykonywaniu niektórych świadczeń zdrowotnych, kompozytowe materiały światłoutwardzalne do wypełnień.

130. Powszechne ubezpieczenie zdrowotne obejmuje ubezpieczonego i członków jego rodziny. Do członków rodziny zalicza się, między innymi, dzieci ubezpieczonego do ukończenia przez nie 26 roku życia, jeżeli kształcą się. W przypadku niepełnosprawnych dzieci status członka rodziny nie jest ograniczony wiekiem.

131. Środki wydatkowane⁴ na niektóre świadczenia zdrowotne

	2005	2006	2007
Rehabilitacja lecznicza	914.674.000 zł	1.035.827.000 zł	1.255.027.690 zł
Lecznictwo uzdrowiskowe	340.402.000 zł	346.363.000 zł	375.324.840 zł
Zaopatrzenie w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze	452.041.000 zł	495.297.000 zł	540.345.700 zł

132. Ubezpieczeni poddani rehabilitacji leczniczej w ramach prewencji rentowej ZUS

Grupy chorobowe	Liczba ubezpieczonych poddanych rehabilitacji		
	2005	2006	2007
Ogółem	53.617	68.041	70.445
Choroby narządu ruchu razem	41.795	51.862	54.773
z tego rehabilitowane:			
w systemie stacjonarnym	36.353	44.028	46.853
w systemie ambulatoryjnym	5.442	7.834	7.920
Choroby układu krążenia	8.020	8.999	8.373
Choroby układu oddechowego	2.751	2.670	2.72
Schorzenia psychosomatyczne	943	3.353	4.037

133. Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego udziela pomocy ubezpieczonym i innym osobom uprawnionym do świadczeń z ubezpieczenia całkowicie niezdolnym do pracy w gospodarstwie rolnym, ale rokującym jej odzyskanie w wyniku leczenia i rehabilitacji albo zagrożonym całkowitą niezdolnością do pracy w gospodarstwie rolnym. Działania KRUS obejmują, między innymi, kierowanie dorosłych rolników i ich dzieci na rehabilitację leczniczą w zakładach rehabilitacyjnych prowadzonych przez Kasę lub do sanatoriów współpracujących z Kasą.

134. Na turnusy rehabilitacyjne KRUS kieruje również dzieci chore oraz niepełnosprawnych.

	2005	2006	2007	2008
Liczba rolników	14.365	14.395	14.339	14.644
Wydatki, w zł	20.663.321	21.196.302	21.546.837	23.000.831
Liczba dzieci	1.414	1.407	1.803	1.807
Wydatki, w zł	2.561.182	2.705.500	3.458.869	3.686.004

135. „Program ograniczania skutków niepełnosprawności” wspiera realizację zindywidualizowanych programów aktywnej rehabilitacji. W ramach programu PFRON dofinansowuje działalność organizacji pozarządowych polegającą na wczesnym zaopatrywaniu w wózek inwalidzki typu aktywnego (w okresie poprzedzającym zaopatrzenie przyznawane na podstawie odrębnych przepisów), prowadzeniu nieodpłatnych wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego i urządzeń pomocniczych, wczesnej rehabilitacji obejmującej wyposażenie w odpowiednie przedmioty ortopedyczne i sprzęt pomocniczy oraz terapii psychologiczno-pedagogicznej. Możliwe jest także dofinansowanie właściwego doboru, dopasowania i serwisu urządzeń pomocniczych i sprzętu rehabilitacyjnego. W 2007 roku na projekty, z których skorzystały 2.273 osoby niepełnosprawne, w tym 861 dzieci, PFRON wydatkował 1.695.000 zł - dla dzieci i 2.581.000 zł - dla dorosłych.

136. W ramach programu „Partner 2006 – wsparcie projektów realizowanych na rzecz osób niepełnosprawnych przez organizacje pozarządowe” wspierano projekty rehabilitacji osób niepełnosprawnych, w tym dzieci, w różnych typach placówek. Na realizację programu przeznaczono 5.495.000 zł dla 10.847 dorosłych oraz 32.919.000 zł dla 31.217 dzieci. Środki uzyskały 484 organizacje pozarządowe na 922 projekty.

⁴ Precyzyjne określenie skali wydatków na leczenie osób niepełnosprawnych nie jest możliwe, ponieważ NFZ posiada informacje dotyczące wszystkich osób objętych ubezpieczeniem zdrowotnym, bez wyszczególniania osób niepełnosprawnych. Podane w tabeli dane dotyczą więc wszystkich świadczeniobiorców.

137. Beneficjentami „Programu wyrównywania różnic między regionami” były, między innymi, podmioty, które utworzyły i prowadzą obiekty służące rehabilitacji, w tym organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego, państwowe uczelnie medyczne i zakłady opieki zdrowotnej. PFRON wypłacił 7.558.000 zł na realizację projektów obejmujących wyposażenie w sprzęt rehabilitacyjny 164 obiektów służących rehabilitacji. W 2007 roku przeznaczono także 1.446 tysięcy zł na utworzone w 4 województwach warsztaty terapii zajęciowej.

Rehabilitacja społeczna

138. Osoby niepełnosprawne mogą korzystać z różnych form rehabilitacji, której celem jest umożliwienie uczestnictwa w życiu społecznym. Rehabilitacja społeczna realizowana jest przede wszystkim poprzez:

- wyrabianie zaradności osobistej i pobudzanie aktywności społecznej oraz umiejętności samodzielnego wypełniania ról społecznych,
- likwidację barier, w tym architektonicznych, urbanistycznych, transportowych, technicznych, w komunikowaniu się i dostępie do informacji,
- kształtowanie w społeczeństwie właściwych postaw i zachowań sprzyjających integracji z osobami niepełnosprawnymi.

139. Ustawa o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych definiuje rehabilitację jako zespół działań, w szczególności organizacyjnych, leczniczych, psychologicznych, technicznych, szkoleniowych, edukacyjnych i społecznych, zmierzających do osiągnięcia, przy aktywnym uczestnictwie tych osób, możliwie najwyższego poziomu ich funkcjonowania, jakości życia i integracji społecznej. Organizacja rehabilitacji należy do zadań samorządu powiatowego, który współpracuje z organizacjami pozarządowymi i fundacjami działającymi na rzecz tych osób.

140. Do podstawowych form aktywności wspomagającej proces rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych zalicza się udział osób niepełnosprawnych w turnusach rehabilitacyjnych oraz uczestnictwo w warsztatach terapii zajęciowej.

141. Celem turnusu rehabilitacyjnego jest poprawa psychofizycznej sprawności oraz rozwijanie umiejętności społecznych osób niepełnosprawnych, w tym dzieci, między innymi poprzez nawiązywanie i rozwijanie kontaktów społecznych, realizację i rozwijanie zainteresowań, udział w innych zajęciach (ćwiczenia fizyczne usprawniające psychoruchowo, rekreacyjne i sportowe). Udział w turnusach osoby niepełnosprawnej i jej opiekuna jest dofinansowywany przez PFRON.

	Wydatki PFRON, mln zł	Uczestnicy
2005	102,8	185.217
2006	115,3	198.621
2007	125	206.729
2008	117,5	181.118

142. Warsztatem jest wyodrębniona organizacyjnie i finansowo placówka stwarzająca osobom niepełnosprawnym niezdolnym do podjęcia pracy możliwość rehabilitacji społecznej i zawodowej. Celem podejmowanych w warsztacie działań jest rozwijanie umiejętności wykonywania czynności życia codziennego, sprawności psychofizycznej, w tym umiejętności zawodowych, umożliwiających, w dalszej perspektywie, uczestnictwo w szkoleniu zawodowym oraz podjęcie pracy. Zajęcia rehabilitacyjne prowadzone są zgodnie z indywidualnym programem przygotowanym przez radę programową warsztatu. Rada dokonuje okresowo (nie rzadziej niż co 3 lata) oceny realizacji programu rehabilitacji. Uczestnikami warsztatów są osoby, u których orzeczono znaczny, a w przypadku osób ze schorzeniami psychicznymi lub upośledzeniem umysłowym, umiarkowany stopień niepełnosprawności.

143. Warsztaty mogą być organizowane przez fundacje, stowarzyszenia lub przez inne podmioty (na przykład zakłady pracy chronionej). Tworzenie i działalność warsztatów są współfinansowane przez PFRON, samorząd terytorialny, inne jednostki.

	Liczba warsztatów	Uczestnicy	Dofinansowanie PFRON, mln zł
2004	568	18.233	234,8
2005	605	19.797	253,8
2006	632	21.180	290,2
2007	643	21.825	289,3
2008	653	22.470	300,2

144. Działania w zakresie aktywności osób niepełnosprawnych wspiera ustawa z 26 lipca 1991 roku o podatku dochodowym od osób fizycznych, umożliwiając odliczenie od dochodu wydatków poniesionych na cele rehabilitacyjne. Wydatki te obejmują, między innymi:

- adaptację i wyposażenie mieszkań oraz budynków mieszkalnych,
- przystosowanie pojazdów mechanicznych,
- zakup i naprawę indywidualnego sprzętu, urządzeń i narzędzi technicznych niezbędnych w rehabilitacji oraz ułatwiających wykonywanie czynności życiowych, z wyjątkiem sprzętu gospodarstwa domowego,
- zakup wydawnictw i materiałów (pomocy) szkoleniowych,
- odpłatność za pobyt na turnusie rehabilitacyjnym,
- odpłatność za pobyt na leczeniu w zakładzie lecznictwa uzdrowiskowego, zakładzie rehabilitacji leczniczej, zakładach opiekuńczo-leczniczych i pielęgnacyjno-opiekuńczych oraz za zabiegi rehabilitacyjne,
- opłacenie przewodników osób niewidomych,
- utrzymanie przez osoby niewidome psa przewodnika,
- opłacenie tłumacza języka migowego,
- kolonie i obozy dla dzieci niepełnosprawnych oraz dzieci osób niepełnosprawnych, które nie ukończyły 25 roku życia.

145. Działania służące rehabilitacji społecznej i zawodowej oraz pełniejszej integracji osób niepełnosprawnych realizowane są w ramach programów celowych, kierowanych do osób niepełnosprawnych bądź do organizacji pozarządowych i innych podmiotów działających na rzecz osób niepełnosprawnych. Do programów należą, między innymi:

„Partner” (2000-2005), w jego ramach mogły być dofinansowane przez PFRON:

- rehabilitacja dzieci i młodzieży,
- prowadzenie szkoleń i kursów, warsztatów i grup środowiskowego wsparcia oraz zespołów aktywności społecznej,
- prowadzenie grupowych i indywidualnych zajęć, mających na celu nabywanie, rozwijanie i podtrzymywanie umiejętności niezbędnych do samodzielnego życia,
- organizowanie imprez kulturalnych, sportowych i rekreacyjnych oraz imprez o charakterze integracyjnym, wspierających aktywność osób niepełnosprawnych.

Dofinansowanie przez PFRON wynosiło 80% kosztów zadań. W roku 2003 PFRON wydatkował 38,5 mln zł, w roku 2004 - 45,5 mln zł, w roku 2005 - 56,9 mln zł.

Program "Partner-2006" - wsparcie projektów realizowanych na rzecz osób niepełnosprawnych przez organizacje pozarządowe" stanowił kontynuację programu "Partner" i był realizowany do 31 grudnia 2007 roku. Celem było zwiększenie aktywności zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych poprzez działania organizacji pozarządowych. W 2006 roku na realizację programu PFRON wydał 72,5 mln zł, w 2007 roku - 98,8 mln zł, w 2008 roku 149,8 mln zł.

„Partner III”, od 2007 roku, którego celem jest wzrost aktywności zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych poprzez działania podejmowane przez organizacje pozarządowe:

- kompleksowa rehabilitacja osób niepełnosprawnych w różnych typach placówek,

- organizowanie i prowadzenie szkoleń, kursów, warsztatów dla osób niepełnosprawnych aktywizujących zawodowo i społecznie,
- organizowanie i prowadzenie szkoleń i warsztatów dla członków rodzin osób niepełnosprawnych, opiekunów, kadry i wolontariuszy bezpośrednio zaangażowanych w proces rehabilitacji osób niepełnosprawnych,
- prowadzenie poradnictwa psychologicznego, społeczno-prawno-obywatelskiego dla osób niepełnosprawnych, ich opiekunów oraz osób zaangażowanych w proces rehabilitacji społecznej i zawodowej,
- zapewnienie osobom niewidomym lub z niepełnosprawnością ruchową wsparcia psa przewodnika lub psa asystenta,
- organizowanie i prowadzenie szkoleń tłumaczy języka migowego,
- gromadzenie i upowszechnianie informacji na temat przysługujących uprawnień, usług, sprzętu rehabilitacyjnego, pomocy technicznych,
- promowanie osiągnięć zawodowych i społecznych osób niepełnosprawnych,
- organizowanie imprez o zasięgu ponadlokalnym,
- uczestnictwo osób niepełnosprawnych w imprezach kulturalnych i sportowych organizowanych za granicą,
- prowadzenie poradnictwa zawodowego i pośrednictwa pracy dla osób niepełnosprawnych,
- prowadzenie kampanii informacyjnej na rzecz poprawy warunków funkcjonowania osób niepełnosprawnych w życiu społecznym i zawodowym, przełamania barier psychologicznych i architektonicznych dotyczących niepełnosprawności,
- opracowywanie i/lub wydawanie publikacji dotyczących problematyki niepełnosprawności, w tym kierowanych do osób niepełnosprawnych (druk powiększony, pismo Braille'a, tekst łatwy do czytania, na nośnikach elektronicznych).

Na realizację programu w 2008 roku PFRON wydatkował 149.878.721 zł

„Papyrus”, w ramach którego wspierane są publikacje i wydawnictwa upowszechniające wiedzę o niepełnosprawności, w tym specyficznych potrzebach osób niepełnosprawnych.

W roku 2003 PFRON wydatkował 3.378,7 tysięcy zł, z czego 348,1 tysięcy zł na publikacje dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej. W roku 2004, wydatkowano, odpowiednio, 3.576,3 tysięcy zł i 547,6 tysięcy zł.

146. Decydujące znaczenie w procesie integracji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych ma dostęp do informacji, komunikowanie się i mobilność, co niejednokrotnie wymaga zaopatrzenia w urządzenia, sprzęt i pomoce techniczne. Pomoc udzielana jest w ramach programów celowych, finansowanych ze środków PFRON:

147. Program „Komputer dla Homera”, realizowany od 1999 roku, stanowi ofertę pomocy finansowej dla osób niewidomych i niedowidzących w zakupie nowoczesnego, podstawowego oraz specjalistycznego sprzętu elektronicznego, w tym komputerowego wraz z oprzyrządowaniem i oprogramowaniem, umożliwiającemu:

- zatrudnienie i samodzielną pracę,
- naukę oraz zdobycie wiedzy.

W roku 2003 wydatkowano 14,6 mln zł, zorganizowano 76 szkoleń grupowych w zakresie obsługi zakupionego sprzętu dla 267 osób oraz szkolenia indywidualne dla 140 osób. Z pomocy w zakupie sprzętu (podstawowego i specjalistycznego) skorzystały 3.444 osoby. W roku 2004 wydatkowano 38,5 mln zł, na szkolenia w zakresie obsługi komputera 611 osób wypłacono 925,1 tysięcy zł. Z pomocy w zakupie sprzętu (podstawowego i specjalistycznego) skorzystało 9.356 osób.

W 2005 roku wydatkowano 39,1 mln zł, w tym na szkolenia 1,9 mln zł a na zakup sprzętu komputerowego 37,1 mln zł. W 2006 roku były to kwoty, odpowiednio, 40,1 mln zł, 1 mln zł i 39,1 mln zł. W 2007 roku wypłacono 40,4 mln zł, przeszkolono 1.137 osób, dofinansowanie zakupu sprzętu uzyskało 10.941 osób. W 2008 roku wypłacono 47,7 mln

zł, z pomocy w zakupie sprzętu komputerowego skorzystało 11.318 osób, z dofinansowania szkoleń obsługi komputera skorzystało 1.618 osób.

148. Program „Pegaz”, realizowany jest od 2000 roku i służy aktywizowaniu osób niepełnosprawnych, głównie poprzez likwidację barier transportowych i w komunikowaniu się. Program obejmuje:

- dofinansowywanie zakupu i montażu oprzyrządowania samochodu, zakup sprzętu komputerowego, wózka inwalidzkiego o napędzie elektrycznym,
- dofinansowywanie remontu używanych wózków inwalidzkich i innego sprzętu rehabilitacyjnego,
- dofinansowywanie zakupu pojazdów (autobusów, mikrobusów lub samochodów osobowych) do przewozu uczestników warsztatów terapii zajęciowej.

W latach 2000-2002 udzielana była również pomoc w zakupie samochodu osobowego dla osoby niepełnosprawnej.

	Wydatki, mln zł	W tym:		Przedsięwzięcia realizowane w ramach programu Stowarzyszenia na Rzecz Osób Niepełnosprawnych Joni i Przyjaciele Polska "Wózki dla Polski", mln zł
		Likwidacja barier transportowych i komunikowaniu się, mln zł	Likwidacja barier transportowych, mln zł	
2004	79,9	52,8	27,1	
2005	60,0	55,1	4,9*	8,8
2006	64,9	58,7	6,1*	0,019
2007	87,1	81,4	5,5*	0,024

* dla uczestników warsztatów terapii zajęciowej

149. Program wyrównywania różnic między regionami. Celem programu jest wyrównanie szans osób niepełnosprawnych zamieszkujących regiony słabo rozwinięte gospodarczo i społecznie jeżeli chodzi o dostęp do rehabilitacji zawodowej i społecznej. Podmioty, które utworzyły i prowadzą placówki edukacyjne mogą ubiegać się o dofinansowanie likwidacji barier w poruszaniu się i komunikowaniu osób niepełnosprawnych.

	2005	2006	2007	2008
Wydatki łącznie, mln zł	82,7	110,8	42,5	68,2
W tym:				
wyposażenie obiektów służących rehabilitacji osób niepełnosprawnych w sprzęt rehabilitacyjny	1,1	8,9	7,8	10,8
likwidacja barier w zakładach opieki zdrowotnej i placówkach edukacyjnych	6,3	30,9	-	31,0
koszty wyposażenia nowych miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych	29,9	29,5	32,2	-
likwidacja barier transportowych (pomoc przy zakupie mikrobusów i autobusów oraz przystosowania autobusów do przewozu osób niepełnosprawnych)	42,2	39,7	-	25,4
tworzenie warsztatów terapii zajęciowej oraz bieżąca działalność warsztatu	3,2	1,8	1,4	0,83

Mieszkania

150. Zgodnie z postanowieniami ustawy z 7 lipca 1994 roku Prawo budowlane obiekt budowlany, wraz ze związanymi z nim urządzeniami budowlanymi należy, biorąc pod uwagę przewidywany okres użytkowania, projektować i budować w sposób określony w przepisach, w tym techniczno-budowlanych, oraz zgodnie z zasadami wiedzy technicznej, zapewniając, między innymi niezbędne warunki do korzystania z obiektów użyteczności publicznej i mieszkaniowego budownictwa wielorodzinnego przez osoby niepełnosprawne, w szczególności poruszające się na wózkach inwalidzkich.

151. Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z 12 kwietnia 2002 roku w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie zawiera szczegółowe rozwiązania gwarantujące realizację przepisów ustawy Prawo budowlane. W szczególności:

- Do wejść do budynku mieszkalnego wielorodzinnego, zamieszkania zbiorowego i użyteczności publicznej powinno być doprowadzone co najmniej jedno dojście

zapewniające osobom niepełnosprawnym dostęp do całego budynku lub tych jego części, z których osoby te mogą korzystać.

- Zagospodarowując działkę budowlaną, należy urządzić, stosownie do jej przeznaczenia i sposobu zabudowy, miejsca postojowe dla samochodów, z których korzystają osoby niepełnosprawne. Miejsca te wymagają odpowiedniego oznakowania.
- Miejsca do gromadzenia odpadów stałych przy budynkach wielorodzinnych powinny być dostępne dla osób niepełnosprawnych.
- W zespole budynków wielorodzinnych należy, stosownie do potrzeb użytkowych, przewidzieć miejsca rekreacyjne dostępne dla osób niepełnosprawnych.
- Furtki w ogrodzeniu przy budynkach mieszkalnych wielorodzinnych i budynkach użyteczności publicznej nie mogą utrudniać dostępu do nich osobom niepełnosprawnym poruszającym się na wózkach inwalidzkich.
- W budynku mieszkalnym wielorodzinnym, budynku zamieszkania zbiorowego oraz budynku użyteczności publicznej, wyposażonym w dźwigi, należy zapewnić dojazd z poziomu terenu i dostęp na wszystkie kondygnacje użytkowe osobom niepełnosprawnym.
- Co najmniej jeden z dźwigów służących komunikacji ogólnej w budynku z pomieszczeniami przeznaczonymi na pobyt ludzi, a także w każdej wydzielonej w pionie, odrębnej części (segmencie) takiego budynku, powinien być przystosowany do przewozu osób niepełnosprawnych.
- W budynku mieszkalnym wielorodzinnym niewyposażonym w dźwigi należy wykonać pochylnię lub zainstalować odpowiednie urządzenie techniczne, umożliwiające dostęp osobom niepełnosprawnym do mieszkań położonych na pierwszej kondygnacji nadziemnej oraz do kondygnacji podziemnej zawierającej miejsca postojowe dla samochodów osobowych.
- Położenie drzwi wejściowych do budynku oraz kształt i wymiary pomieszczeń wejściowych powinny umożliwiać dogodne warunki ruchu, w tym również osobom niepełnosprawnym.
- Skrzydła okien, świetliki oraz nawietrzaki okienne, wykorzystywane do przewietrzania pomieszczeń powinny być zaopatrzone w urządzenia pozwalające na łatwe ich otwieranie i regulowanie wielkości otwarcia z poziomu podłogi lub pomostu, także przez osoby niepełnosprawne, jeżeli nie przewiduje się korzystania z pomocy innych współużytkowników.
- Mieszkania w budynku wielorodzinnym i odrębne mieszkania w budynku zamieszkania zbiorowego w razie przeznaczenia ich dla osób niepełnosprawnych należy wyposażać w odpowiednią sygnalizację alarmowo-przyzywową.

152. Rozporządzenie w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie, po nowelizacji w 2004 roku, zapewnia pełną dostępność nowo budowanych budynków użyteczności publicznej i budynków mieszkalnych wielorodzinnych dla osób niepełnosprawnych. Zgodność z wymaganiami technicznymi dotyczącymi dostępności budynków istniejących zapewniana jest natomiast w trakcie przeprowadzanych remontów i modernizacji.

153. Wsparciu zamieszkania w środowisku lokalnym służą rozwiązania przewidziane w ustawie z 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej. Osobie samotnej, która z powodu niepełnosprawności wymaga pomocy innych osób, a jest jej pozbawiona (lub która zamieszkuje z innymi osobami, ale nie będącymi w stanie zapewnić jej pomocy), przysługują usługi opiekuńcze lub specjalistyczne usługi opiekuńczych.

154. Usługi opiekuńcze obejmują pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, opiekę higieniczną, zaleconą przez lekarza pielęgnację oraz, w miarę możliwości, zapewnienie kontaktów z otoczeniem. Specjalistyczne usługi opiekuńcze są to usługi dostosowane do szczególnych potrzeb wynikających z rodzaju schorzenia lub

niepełnosprawności, świadczone przez osoby ze specjalistycznym przygotowaniem zawodowym. Świadczenia opiekuńcze zapewnia ośrodek pomocy społecznej.

155. Osobom, które ze względu na wiek, chorobę lub niepełnosprawność wymagają częściowej opieki i pomocy w zaspokajaniu niezbędnych potrzeb życiowych, mogą być przyznane usługi opiekuńcze, specjalistyczne usługi opiekuńcze lub posiłek, świadczone w ośrodku wsparcia (pobyt dzienny).

156. Osobie, która ze względu na niepełnosprawność potrzebuje wsparcia w funkcjonowaniu w codziennym życiu, ale nie wymaga usług w zakresie świadczonym przez jednostkę całodobowej opieki, w szczególności osobie z zaburzeniami psychicznymi, może być przyznany pobyt w mieszkaniu chronionym. Mieszkanie chronione jest formą pomocy społecznej przygotowującą osoby tam przebywające, pod opieką specjalistów, do prowadzenia samodzielnego życia lub zastępującą pobyt w placówce zapewniającej całodobową opiekę. Mieszkanie chronione zapewnia warunki samodzielnego funkcjonowania w środowisku, w integracji ze społecznością lokalną. Mieszkanie chronione może być prowadzone przez każdą jednostkę organizacyjną pomocy społecznej lub organizację pożytku publicznego.

157. W ramach programu dla najuboższych (ustawa z 8 grudnia 2006 roku o finansowym wsparciu tworzenia lokali socjalnych, mieszkań chronionych, noclegowni i domów dla bezdomnych) gminie, powiatowi, organizacji pożytku publicznego oraz związkowi międzygminnemu podejmującym inwestycję polegającą na utworzeniu mieszkań chronionych przysługuje prawo ubiegania się o wsparcie finansowe z zasilanego środkami z budżetu państwa Funduszu Dopłat, utworzonego w Banku Gospodarstwa Krajowego.

158. W ramach programu społecznego budownictwa czynszowego preferencje przy ocenie wniosków kredytowych otrzymują te przedsięwzięcia, które zapewniają wynajęcie osobie niepełnosprawnej mieszkania dostosowanego do jej potrzeb.

159. Czynnikiem poprawiającym dostępność mieszkań jest system dodatków mieszkaniowych. Dodatek jest świadczeniem pieniężnym wypłacanym przez gminę, mającym na celu dofinansowanie wydatków ponoszonych w związku z zajmowaniem lokalu mieszkalnego. Pomoc przysługuje rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji materialnej i życiowej, określonej odpowiednimi przepisami. Wysokość dodatków mieszkaniowych ustalana jest przez gminy.

160. Dodatek przyznawany jest na podstawie kryterium dochodowego oraz jeżeli powierzchnia mieszkania przypadająca na osobę w nim zamieszkujejącą nie przekracza określonej wielkości (powierzchnia normatywna), jednak jeżeli mieszka w nim osoba niepełnosprawna poruszająca się na wózku lub osoba niepełnosprawna, której niepełnosprawność wymaga zamieszkiwania w oddzielnym pokoju powierzchnia normatywna jest zwiększana o 15 m².

Dostęp do edukacji

161. Ustawa z 7 września 1991 roku o systemie oświaty stanowi, że kształceniem specjalnym obejmuje się dzieci i młodzież wymagającą stosowania specjalnej organizacji nauki i metod pracy, na każdym etapie edukacyjnym. Kształcenie dzieci i młodzieży niepełnosprawnych organizuje się na każdym etapie edukacyjnym, w:

- szkołach ogólnodostępnych
- szkołach ogólnodostępnych z oddziałami integracyjnymi
- szkołach integracyjnych,
- oddziałach specjalnych,
- młodzieżowych ośrodkach wychowawczych,
- młodzieżowych ośrodkach socjoterapii,
- specjalnych ośrodkach szkolno-wychowawczych, specjalnych ośrodkach wychowawczych dla dzieci i młodzieży wymagających stosowania specjalnej organizacji nauki, metod pracy i wychowania,

- ośrodkach lub w szkołach specjalnych
- ośrodkach umożliwiających dzieciom i młodzieży upośledzonym umysłowo w stopniu głębokim udział w zajęciach rewalidacyjno-wychowawczych, organizowanych zgodnie z odrębnymi przepisami,
- ośrodkach umożliwiających dzieciom i młodzieży upośledzonym umysłowo ze sprzężonymi niepełnosprawnościami realizację obowiązku odbycia rocznego przygotowania przedszkolnego w przedszkolu albo w oddziale przedszkolnym zorganizowanym w szkole podstawowej.

162. Dzieciom i młodzieży organizuje się kształcenie i wychowanie, które uwzględnia rodzaj niepełnosprawności i, odpowiednio do potrzeb, umożliwia naukę w dostępnym dla nich zakresie, usprawnianie zaburzonych funkcji, rewalidację i resocjalizację oraz zapewnia specjalistyczną pomoc i opiekę. Organizacja kształcenia dostosowanego do potrzeb dzieci i młodzieży niepełnosprawnej podejmowana jest na wniosek rodziców/opiekunów prawnych dziecka posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego lub indywidualnego nauczania dziecka, wydanego przez zespół orzekający działający w publicznej poradni psychologiczno-pedagogicznej.

163. W orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego określa się, między innymi, zalecane:

- warunki realizacji potrzeb edukacyjnych, formy stymulacji, rewalidacji, terapii, usprawniania, rozwijania potencjalnych możliwości i mocnych stron dziecka oraz inne formy pomocy psychologiczno-pedagogicznej;
- najkorzystniejsze dla dziecka formy kształcenia specjalnego: w szkole ogólnodostępnej, szkole integracyjnej lub oddziale integracyjnym, szkole specjalnej lub oddziale specjalnym.

164. W orzeczeniu o potrzebie indywidualnego nauczania określa się, między innymi:

- zalecane warunki realizacji potrzeb edukacyjnych, a także możliwości uczestniczenia w życiu szkoły, formy stymulacji, rewalidacji, terapii, usprawniania, rozwijania potencjalnych możliwości i mocnych stron ucznia i inne formy pomocy psychologiczno-pedagogicznej,
- w przypadku ucznia, którego stan zdrowia znacznie utrudnia uczęszczanie do szkoły, zakres, w jakim może brać udział w obowiązkowych zajęciach edukacyjnych, organizowanych z oddziałem w szkole lub indywidualnie w odrębnym pomieszczeniu w szkole,
- w przypadku ucznia szkoły prowadzącej kształcenie w zawodzie - także możliwość dalszej praktycznej nauki zawodu.

165. W skład zespołu wydającego orzeczenie wchodzi dyrektor poradni, psycholog, pedagog oraz lekarz. W skład zespołu mogą wchodzić inni specjaliści, jeżeli ich udział jest niezbędny. Zapewnia to właściwy poziom wydawanych orzeczeń. Wnioskodawca może wziąć udział w posiedzeniu zespołu i przedstawić swoje stanowisko.

166. Szczegółowe warunki organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, określa rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu

- z 18 stycznia 2005 roku w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w przedszkolach, szkołach i oddziałach ogólnodostępnych lub integracyjnych oraz
- z 18 stycznia 2005 roku w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w specjalnych przedszkolach, szkołach i oddziałach oraz w ośrodkach.,

jak też

- rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 18 września 2008 roku w sprawie sposobu i trybu organizowania indywidualnego rocznego przygotowania przedszkolnego i indywidualnego nauczania dzieci i młodzieży.

167. Nadzór pedagogiczny nad wykonywaniem obowiązków w zakresie nauczania uczniów niepełnosprawnych sprawuje kurator oświaty. Jeżeli szkoła lub placówka, lub organ prowadzący działa z naruszeniem przepisów ustawy o systemie oświaty, organ sprawujący nadzór pedagogiczny może:

- polecić, w drodze decyzji, usunięcie uchybień w wyznaczonym terminie,
- wydać zalecenia wynikające z czynności nadzoru.

168. Uczniowie niepełnosprawni w szkołach podstawowych i gimnazjach ogólnodostępnych

	Ogółem	Liczba uczniów niepełnosprawnych					
		W oddziałach ogólnodostępnych	%	W oddziałach specjalnych	%	W oddziałach integracyjnych	%
Szkoła podstawowa 2006/2007	2.347.921	26.240	1,07	1.290	0,10	14.278	0,58
Szkoła podstawowa 2007/2008	2.340.911	27.392	1,17	2.304	0,16	11.084	0,47
Gimnazjum 2006/2007	1.494.153	19.570	1,31	1.605	0,10	6.170	0,41
Gimnazjum 2007/2008	1.420.188	19.352	1,36	1.613	0,11	5.290	0,37

169. Szkoły specjalne

	Razem		
	2006/2007	2007/2008	2008/2009
Liczba szkół	2.114	2.483	2.513
Liczba oddziałów	8.950	10.314	10.229
Liczba uczniów	88.587	90.121	85.643

	Szkoła podstawowa specjalna			Gimnazjum specjalne			Szkoła ponadgimnazjalna specjalna		
	2006/2007	2007/2008	2008/2009	2006/2007	2007/2008	2008/2009	2006/2007	2007/2008	2008/2009
Szkoły	778	790	776	820	816	824	516	877	913
Oddziały	3.404	3.624	3.567	3.475	3.454	3.391	2.071	3.236	10.229
Uczniowie	31.220	27.284	25.883	34.602	33.042	31.400	22.765	29.795	85.643

170. Liczba uczniów objętych indywidualnym nauczaniem na różnych poziomach nauczania, posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego (wraz z placówkami specjalnymi, 2007):

- na poziomie przedszkoli - 416,
- na poziomie szkół podstawowych – 7.291,
- na poziomie gimnazjów – 5.107,
- na poziomie liceów ogólnokształcących - 900,
- na poziomie szkół zawodowych - 829.

171. Od września 2005 roku organizowane jest wczesne wspomaganie rozwoju dziecka od chwili wykrycia niepełnosprawności do rozpoczęcia nauki w szkole, którego celem jest wyrównywanie szans edukacyjnych oraz przygotowanie do osiągania sukcesów w nauce. Zajęcia wczesnego wspomaganie rozwoju mogą być organizowane w placówkach oświatowych publicznych i niepublicznych (przedszkolach, w szkołach podstawowych, w ośrodkach szkolno-wychowawczych lub ośrodkach szkolno-wychowawczych).

172. W 2007 roku zakończyła się realizacja Programu Rządowego – Pilotaż 2005-2007 „Wczesna wielospecjalistyczna, kompleksowa, skoordynowana i ciągła pomoc dziecku zagrożonemu niepełnosprawnością lub niepełnosprawnemu oraz jego rodzinie”. Program obejmował elementy wspierania medycznego, edukacyjnego, organizacyjnego i finansowego dziecka najbliżej miejsca zamieszkania. Celem było zapobieganie izolacji społecznej i wypracowanie podstaw do stworzenia interdyscyplinarnego, zrównoważonego systemu pomocy małemu dziecku i jego rodzinie.

173. Ze środków PFRON finansowana jest realizacja programu Edukacja, którego celem jest poprawa warunków edukacji dzieci niepełnosprawnych oraz poprawa infrastruktury socjalno-bytowej w placówkach zapewniających całodobową opiekę nad uczniami/wychowankami niepełnosprawnymi. Środki przeznaczone są na wyposażenie bazy dydaktycznej i rehabilitacyjnej placówek specjalnych, wyposażenie lub doposażenie infrastruktury socjalno-bytowej placówek specjalnych zapewniających całodobową opiekę dzieciom i młodzieży niepełnosprawnej, likwidację barier architektonicznych, urbanistycznych i w komunikowaniu się na terenie placówek specjalnych oraz na likwidację barier transportowych utrudniających lub uniemożliwiających naukę niepełnosprawnym uczniom i wychowankom. Na realizację programu w roku 2005 wydatkowano 38,8 mln zł, liczba uczniów i wychowanków korzystających z placówek, którym przyznano dofinansowania - 29.431.

174. W roku 2006 wydano 58,3 mln zł, z placówek, którym przyznano środki korzystało 49.435 uczniów i wychowanków. W roku 2007 wydatkowano 55,9 mln zł, z placówek, którym przyznano środki korzystało 45.703 uczniów i wychowanków. W roku 2007 PFRON wypłacił dodatkowo 33.748 tysięcy zł 11.418 osobom niepełnosprawnym, które uczyły się w 2.277 uczelniach wyższych i szkołach podyplomowych.

175. Od 1 września 2007 roku do 30 czerwca 2010 roku PFRON realizuje pilotażowy program „Uczeń na wsi – pomoc w zdobyciu wykształcenia przez osoby niepełnosprawne zamieszkujące gminy wiejskie oraz gminy miejsko-wiejskie”. Celem programu jest wyrównanie szans w zdobyciu wykształcenia przez uczniów niepełnosprawnych, uczących się w szkole podstawowej, gimnazjum lub w szkole ponadgimnazjalnej.

176. Środki przeznaczone są na zakup przedmiotów ułatwiających lub umożliwiających naukę, uczestnictwo w zajęciach mających na celu podniesienie sprawności fizycznej lub psychicznej (w tym wakacyjne obozy rehabilitacyjne), związane z dostępem do internetu (instalacja i abonament), uczestnictwo w kursach w zakresie programu nauczania oraz kursach językowych (w przypadku kursów organizowanych poza miejscem zamieszkania ucznia, dofinansowywane są również koszty dojazdu, zakwaterowania, wyżywienia), wyjazdach organizowanych w ramach zajęć szkolnych. W przypadku uczniów szkół ponadgimnazjalnych dofinansowanie obejmuje dodatkowo koszty opłaty za naukę (czesne), zakwaterowania (gdy uczeń pobiera naukę poza miejscem stałego zamieszkania) oraz dojazdów do szkoły. W 2007 roku PFRON wydał 54,4 mln zł na realizację tych zadań w 948 gminach dla ponad 21 tysięcy uczniów różnych typów szkół.

177. Ustawa z 27 lipca 2005 roku Prawo o szkolnictwie wyższym reguluje, między innymi, dostęp osób niepełnosprawnych do publicznych i niepublicznych szkół wyższych.

178. Studenci niepełnosprawni, dane na 30 listopada danego roku

	Liczba studentów niepełnosprawnych	Jako % ogółu studentów
2004	9.256	0,5%
2005	14.510	0,7%
2006	19.923	1,03%
2007	22.988	1,13%
2008	25.265	1,31%

179. Jedną z podstawowych form rozszerzania dostępu do wykształcenia wyższego jest możliwość otrzymania pomocy materialnej oraz kredytów studenckich dla osób studiujących na uczelniach publicznych i niepublicznych. Rozwiązania dotyczące wsparcia finansowego stosują się również w przypadku studiów niestacjonarnych i wpływają korzystnie na decyzje o podjęciu studiów przez osoby, których niepełnosprawność nie pozwala na studiowanie w systemie stacjonarnym. Studenci niepełnosprawni mogą otrzymywać stypendium specjalne dla osób niepełnosprawnych oraz jednocześnie inne stypendia. Zrezygnowano z kryterium ponoszenia kosztów z tytułu niepełnosprawności przy ubieganiu się o stypendium specjalne dla osób niepełnosprawnych, obecnie świadczenie mają prawo uzyskać wszyscy studenci

posiadający orzeczenie o niepełnosprawności. Otrzymywanie stypendium specjalnego nie ogranicza studentowi niepełnosprawnemu możliwości uzyskania innych świadczeń.

180. Nowe przepisy wspierają również kształcenie osób niepełnosprawnych, które decydują się na odbywanie studiów na kilku kierunkach studiów równocześnie - student może otrzymać stypendium specjalne dla osób niepełnosprawnych na każdym ze studiowanych kierunków. Dodatkowo, każdy niepełnosprawny student, który mieszka z dala od uczelni, może korzystać z zakwaterowania w domu studenckim i wyżywienia w stołówce studenckiej. Student znajdujący się w trudnej sytuacji materialnej może otrzymywać stypendium na wyżywienie, a w przypadku kształcenia na studiach dziennych oraz trudnej sytuacji materialnej, również stypendium mieszkaniowe.

181. Liczba studentów otrzymujących stypendia specjalne w roku akademickim 2005/2006 wynosiła 14.533, w roku 2006/2007 wynosiła 21.919

182. W ramach możliwości otrzymania kredytu studenckiego z dopłatą do oprocentowania z budżetu państwa i korzystnymi warunkami spłaty tego systemu osoby niepełnosprawne mogą ubiegać się o umorzenie spłaty kredytu studenckiego:

- częściowe - w przypadku trudnej sytuacji życiowej,
- w całości - w przypadku udokumentowania trwałej niezdolności do spłaty zobowiązań oraz trudnej sytuacji materialnej.

183. Ze środków PFRON realizowane są programy wpływające na zwiększanie dostępności edukacji dla osób niepełnosprawnych, w szczególności zmierzającej do przygotowania zawodowego:

- Student II - kształcenie ustawiczne osób niepełnosprawnych, którego celem jest przygotowanie do rywalizacji o zatrudnienie na otwartym rynku pracy poprzez stałe podwyższanie kwalifikacji. Adresatami programu są osoby z orzeczoną znaczną lub umiarkowaną stopniem niepełnosprawności, które są studentami uczelni wyższych (także zagranicznych), studentami odbywającymi staż zawodowy za granicą w ramach programów Unii Europejskiej, studentami kształcącymi się na studiach podyplomowych, doktoranckich, a także uczniowie szkół policealnych i słuchacze kolegiów pracowników służb społecznych, kolegiów nauczycielskich lub nauczycielskich kolegiów języków obcych. Dofinansowanie może obejmować opłaty za szkołę, koszty zakwaterowania i dojazdów, uczestnictwa w zajęciach mających na celu podniesienie sprawności fizycznej lub psychicznej, zakupu akcesoriów ułatwiających lub umożliwiających naukę w tym komputerowych programów edukacyjnych oraz koszty wyjazdów organizowanych w ramach zajęć szkolnych. W ramach programu objęto dofinansowaniem w I półroczu 2005 roku 5.585 uczestników, w tym 5.173 studentów, a w II półroczu liczba uczestników programu wynosiła 6.416 osób, w tym 5.768 studentów. W roku 2006 PFRON wsparł 11.135 osób niepełnosprawnych, które uczyły się w 1.053 uczelniach wyższych i szkołach podyplomowych w całym kraju. W roku 2007 PFRON wypłacił 33.748 tysięcy złotych dla 11.418 osób, które uczyły się w 2.277 uczelniach wyższych i szkołach podyplomowych w całym kraju.
- Pitagoras 2007 – program pomocy osobom z uszkodzeniem słuchu, którego celem jest zapewnienie niesłyszącym i niedosłyszącym uczestnikom kursów przygotowawczych do egzaminów do szkół wyższych pomocy tłumaczy migowych lub możliwości korzystania w trakcie zajęć oraz egzaminów z urządzeń wspomagających. Na realizację programu wydatkowano w roku 2005 – 2,8 mln zł, w roku 2006 - 3,6 mln zł (dofinansowanie uzyskały szkoły wyższe różnego typu, fundacje, teatry, filharmonie). W roku 2007 wydatkowano 2,1 mln zł.
- Komputer dla Homera – realizowany od 1999 roku program pomocy w zakupie podstawowego i specjalistycznego sprzętu komputerowego i specjalistycznych elektronicznych urządzeń brajlowskich, urządzeń lektorskich oraz oprogramowania umożliwiającego rehabilitację zawodową i społeczną osób niewidomych i

niedowidzących, jak też dofinansowanie szkoleń komputerowych z zakresu obsługi sprzętu. W roku 2005 PFRON wydatkował 39,1 mln zł, z dofinansowania zakupu sprzętu skorzystało 8.967 osób, w szkoleniach udział wzięło 1225 osób. W roku 2006 na realizację programu wydatkowano 40,1 mln zł, z dofinansowania zakupu sprzętu skorzystało 9.321 osób, w szkoleniach uczestniczyło 839 osób. W 2007 roku 40,4 mln zł, z dofinansowania zakupu sprzętu skorzystało 11.548 osób, w szkoleniach uczestniczyło 607 osób niepełnosprawnych.

184. Od 2005 do 2008 roku w ramach SPO Rozwój Zasobów Ludzkich 2004–2006 realizowano projekt Zakup nowoczesnego sprzętu ułatwiającego kształcenie uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, o wartości 470 mln zł. Projekt skierowany był do szkół i placówek specjalnych, integracyjnych i ogólnodostępnych z oddziałami integracyjnymi. Szkoły i placówki otrzymały specjalistyczne wyposażenie i środki dydaktyczne:

- 300 zestawów do diagnozy i terapii metodą Tomatisa - stymulacja audio-psycho-lingwistyczna; w tym zorganizowano szkolenie specjalistów pracujących powyższą metodą,
- 360 zestawów do diagnozy i terapii metodą Biofeedback, w tym zorganizowano szkolenie specjalistów pracujących powyższą metodą,
- 900 zestawów logopedycznych - w tym zorganizowano szkolenie dla logopedów,
- 500 pracowni przedmiotowych,
- 1350 zestawów środków dydaktycznych do kształcenia zintegrowanego,
- 2350 zestawów środków dydaktycznych do nauczania przedmiotowego,
- 240 zestawów specjalistycznego sprzętu dla uczniów z uszkodzonym narządem ruchu i niemówiących - w tym zorganizowano szkolenia dla 2 specjalistów z placówki,
- 500 zestawów środków dydaktycznych i specjalistycznych stanowisk dla uczniów niewidomych i słabo widzących - w tym zorganizowano szkolenie dla 10 nauczycieli z każdej placówki,
- 2 pracownie komputerowe ze specjalistycznym sprzętem dla uczniów niewidomych i słabo widzących - w tym zorganizowano szkolenie specjalistów – dla 10 nauczycieli z każdej placówki,
- 392 zestawy środków dydaktycznych dla przedszkolaków,
- 280 zestawów do pracy metodą Montessori; w tym zorganizowano szkolenie specjalistów,
- 500 zestawów do diagnozy i terapii metodą integracji sensorycznej, w tym zorganizowano szkolenie dla specjalistów pracujących powyższą metodą,
- 500 zestawów do stymulacji polisensorycznej,
- 140 zestawów dla uczniów z uszkodzonym narządem słuchu i wzroku,
- 300 zestawów środków dydaktycznych posiadających zalecenie ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania do kształcenia specjalnego.

Dostęp do miejsc i usług publicznych

185. Poprawa stanu dostosowania obiektów użyteczności publicznej do potrzeb osób niepełnosprawnych możliwa była dzięki ustawie z 27 marca 2003 roku o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz ustawie z 7 lipca 1994 roku Prawo budowlane. Ustawy te oraz akty wykonawcze do nich (zwłaszcza rozporządzenie Ministra Infrastruktury z 12 kwietnia 2002 roku w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie) nakładają obowiązek uwzględniania potrzeb osób niepełnosprawnych przy realizacji nowych inwestycji i modernizacji obiektów istniejących.

186. Dofinansowanie ze środków PFRON likwidacji barier architektonicznych, urbanistycznych, w komunikowaniu się i technicznych może być udzielone osobom niepełnosprawnym ruchowo oraz osobom z dysfunkcją narządu ruchu, wzroku, słuchu i mowy. Wysokość dofinansowania wynosi do 80% kosztów, nie więcej niż piętnastokrotność przeciętnego wynagrodzenia.

	2003		2004		2005		2006		2007		2008	
	Wydatki	Beneficjenci	Wydatki	Beneficjenci	Wydatki	Beneficjenci	Wydatki	Beneficjenci	Wydatki	Beneficjenci	Wydatki	Beneficjenci
Łącznie	83,3		116,2		111,3		128,6		130,8		133,5	
Z tego likwidacja barier												
architektonicznych	60,7	8.713	74,1	10.238	73,8	10.460	77,3	11.027	84,9	11,2	85,6	11,4
w komunikowaniu się	17,6	10.499	33,8	15.935	28,3	14.257	37,2	17.716	30,9	15,2	30,9	16,0
technicznych	5,0	2.314	8,3	4.366	9,1	4.910	14	7.219	14,9	7,1	16,8	7,9

187. W 2008 roku Pełnomocnik Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych zbadał dostępność dla osób niepełnosprawnych urzędów centralnych (ministerstwa, 11 urzędów centralnych i 4 urzędy administracji państwowej nie należące do administracji rządowej). Badanie wykazało, iż podejmowane przez administrację rządową działania w zakresie likwidacji barier funkcjonalnych utrudniających osobom niepełnosprawnym samodzielne korzystanie z usług resortów i urzędów, a także podejmowanie w nich pracy, mają charakter fragmentaryczny i jest skoncentrowana na likwidowaniu najbardziej oczywistych barier architektonicznych. W sferze informacji i komunikowania się z osobą niepełnosprawną pomoc w urzędzie jest działaniem podejmowanym wówczas, gdy zaistnieje taka potrzeba. Najczęściej stosowanym rodzajem wsparcia w załatwieniu sprawy jest osobista pomoc pracownika urzędu. Nie ma wystarczających udogodnień i dostosowań w sferze komunikacji (czytelne tablice informacyjne o powiększonym druku i dużym kontraście).

188. Ustawa z 12 czerwca 2003 roku Prawo pocztowe przewiduje, że osobom z uszkodzeniem narządu ruchu powodującym konieczność korzystania z wózka inwalidzkiego oraz osobom niewidomym i ociemniałym, doręczane są z pominięciem skrzynki pocztowej oraz bez konieczności odbierania przesyłki w placówce operatora przesyłki listowe, przesyłki rejestrowane oraz przekazy pocztowe, na wniosek, bez pobierania dodatkowych opłat. Istnieje też możliwość przyjęcia od osoby niepełnosprawnej w miejscu jej zamieszkania prawidłowo opłaconej przesyłki nie będącej przesyłką rejestrowaną. Przesyłki dla osób ociemniałych zwolnione są od opłat pocztowych. Ustawa nakłada obowiązek wprowadzenia ułatwień dla osób niepełnosprawnych korzystających z usług pocztowych: odpowiedniej organizacji pracy placówek, odpowiedniego umieszczania skrzynek pocztowych, doręczania i przyjmowania przesyłek.

189. Przeprowadzona w 2007 roku przez Prezesa Urzędu Komunikacji Elektronicznej kontrola 325 placówek pocztowych wykazała, że:

- 97,9% placówek posiada informację dostępną dla osób niepełnosprawnych,
- 90,4% placówek ma prawidłowe i dogodne usytuowanie okienka,
- 82,6% placówek ma dostęp do nadawczej skrzynki pocztowej,
- 46,6% skontrolowanych placówek umożliwiło samodzielny wjazd osobom poruszającym się na wózku inwalidzkim.

190. Ustawa z 16 lipca 2004 roku Prawo Telekomunikacyjne i rozporządzenie z 22 stycznia 2004 roku w sprawie katalogu usług powszechnych oraz szczegółowych wymagań dotyczących świadczenia usług powszechnych przewidują wymagania, jakie spełniać powinny placówki aby obsługiwać osoby niepełnosprawne oraz jakie ułatwienia powinny być zagwarantowane osobom niewidomym lub słabo widzącym (regulamin świadczenia usług, cennik i faktury sporządzone w alfabecie Braille'a lub przy użyciu dużej czcionki lub w formie elektronicznej w formacie tekstowym). Regulacje dotyczące łączności, telekomunikacji i poczty oraz opłat abonamentowych za używanie odbiorników radiofonicznych i telewizyjnych przewidują zniżki lub zwolnienia od opłat dla osób z uszkodzeniem narządu ruchu, wzroku lub słuchu, osób niepełnosprawnych w stopniu znacznym lub osób całkowicie niezdolnych do pracy i niezdolnych do samodzielnej

egzystencji. Istnieje obowiązek udostępniania aparatów publicznych przystosowanych dla osób niepełnosprawnych.

Dostęp do informacji

191. Celem zapewnienia szerokiego dostępu osób niepełnosprawnych do informacji udostępnianych za pomocą systemów teleinformatycznych przygotowana jest nowelizacja ustawy z 17 lutego 2005 roku o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne. Zmiany zmierzają do usunięcia barier prawnych i proceduralnych w dostępie do usług oferowanych przez podmioty publiczne (zmiany w procedurze administracyjnej, instrukcjach kancelaryjnych). Zmieniona zostanie definicja pojęcia minimalnych wymagań dla systemów teleinformatycznych poprzez uzupełnienie jej o wymóg dostępu do systemów informacji udostępnianych za pomocą systemów także dla osób niepełnosprawnych. Projekt nowelizacji przedłożony został w marcu 2009 roku Komitetowi Rady Ministrów.

192. W listopadzie 2008 roku Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji wystąpił do Ministra Edukacji Narodowej o umieszczenie zawodu „technik tyfloinformatyk” w klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego. Celem utworzenia nowego zawodu jest przygotowanie absolwentów z dysfunkcją wzroku do podjęcia pracy, bądź dalszego kształcenia w zakresie informatyki. Nowy zawód uwzględniony zostanie w przygotowywanej obecnie nowelizacji rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z 26 czerwca 2007 roku w sprawie klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego.

193. Serwisy internetowe ministerstw ułatwiają dostęp do informacji w nich zawartych osobom niedowidzącym poprzez oferowanie „wersji tekstowych” z powiększoną czcionką, bez zbędnej grafiki (na przykład www.kprm.gov.pl, www.mswia.gov.pl, www.mpips.gov.pl, www.mg.gov.pl). Serwis Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji dodatkowo został przystosowany tak, by można było korzystać z bezpłatnej przeglądarki Inteligent Web Leader (IWR), która odczytuje strony internetowe poprzez wbudowany syntetyczny głos, co umożliwi osobom niewidomym poruszanie się po „mówiących stronach www” (udźwiękowionych).

Dostęp do usług

194. Na mocy ustawy z 21 listopada 2008 roku o zmianie ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, ustawy o podatkach i opłatach lokalnych oraz ustawy o bezpieczeństwie żywności i żywienia osoba niepełnosprawna ma prawo wstępu z psem asystującym do obiektów użyteczności publicznej, w szczególności do budynków i ich otoczenia przeznaczonych na potrzeby administracji publicznej, wymiaru sprawiedliwości, kultury, oświaty, szkolnictwa wyższego, nauki, opieki zdrowotnej, opieki społecznej i socjalnej, obsługi bankowej, handlu, gastronomii, usług, turystyki, sportu, obsługi pasażerów w transporcie kolejowym, drogowym, lotniczym, morskim lub wodnym śródlądowym, świadczenia usług pocztowych lub telekomunikacyjnych oraz innych ogólnodostępnych budynków przeznaczonych do wykonywania podobnych funkcji, w tym także budynków biurowych i socjalnych.

Udział w życiu kulturalnym i sporcie

195. Zwiększenie poziomu uczestnictwa osób niepełnosprawnych w życiu kulturalnym należy do priorytetów polityki realizowanej przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Realizowane działania polegają na promocji twórczości osób niepełnosprawnych, edukacji artystycznej, rozwoju arteterapii, integracji społecznej (konkursy plastyczne, wystawy twórczości artystycznej, warsztaty terapii zajęciowej, podnoszenie kwalifikacji instruktorów pracujących z osobami niepełnosprawnymi).

Wspierana jest skierowana do osób niepełnosprawnych działalność instytucji podległych Ministrowi Kultury i Dziedzictwa Narodowego, w tym muzeów państwowych. W tych ramach 2008 roku Muzeum Narodowe w Krakowie realizowało projekt "Zobaczyć niewidzialne".

196. Szczególne miejsce zajmują działania na rzecz promocji czytelnictwa osób niewidzących i słabowidzących. Najważniejszym zadaniem jest dofinansowanie działalności Biblioteki Centralnej Polskiego Związku Niewidomych, w ramach rządowego programu „Rozwój Biblioteki Centralnej Polskiego Związku Niewidomych” na lata 2005-2010. Przewiduje on finansowanie placówki w wysokości 2.300.000 zł rocznie, z czego 700.000 zł pochodzi z budżetu Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, a 1.600.000 zł z dotacji PFRON. Biblioteka Centralna Polskiego Związku Niewidomych otrzymuje również wsparcie finansowe Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego z programu „Tworzenie zasobów cyfrowych dziedzictwa kulturowego”:

- 2008: Stworzenie cyfrowej kolekcji książek w plikach tekstowych i przetwarzanych mową syntetyczną – 80.000 zł
- 2009: Digitalizacja zbiorów tyflogicznych Biblioteki Centralnej PZN – 54.400 zł, Wirtualne muzeum tyflogiczne – 52.000 zł.

197. Dotacja dla Biblioteki Centralnej Polskiego Związku Niewidomych z programu „Rozwój instytucji muzealnych” wyniosła 52.000 zł w 2009 roku, z przeznaczeniem na wystawę "Użytkowe zastosowanie pisma brajla wczoraj i dziś".

198. W roku 2007 z Funduszu Promocji Twórczości przyznano zapomogę 1 osobie niewidzącej oraz dofinansowano wydanie publikacji niewidomego autora.

199. Zadania w zakresie wspierania udziału osób niepełnosprawnych w życiu kulturalnym dofinansowywane są przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach corocznie ogłaszanych programów.

200. W latach 2006-2009 w ramach programu „Edukacja kulturalna” dofinansowano 38 przedsięwzięć skierowanych do osób niepełnosprawnych. Wybrane przedsięwzięcia:

Organizator	Zadanie	Dofinansowanie
2006		
Fundacja Krzewienia Kultury Artystycznej Osób Niepełnosprawnych w Warszawie	Edukacja kulturalna osób niepełnosprawnych poprzez cykl zajęć terapii muzyką i sztuką teatralną	30.000 zł
Polski Związek Niewidomych	Warsztaty z zakresu arteterapii dla osób niewidomych i słabowidzących, w tym z dodatkowymi ograniczeniami	31.000 zł
Opera i Filharmonia Podlaska – Europejskie Centrum Sztuki w Białymstoku	„Otwórzmy Świat Dźwięków” – spotkania ze sztuką w ramach Międzynarodowego Dnia Dziecka w Operze i Filharmonii Podlaskiej dla dzieci niesłyszących	29.280 zł
Rekreacyjny Klub Nieprzetartego Szlaku w Lublinie	Warsztaty artystyczne dla instruktorów pracujących z osobami niepełnosprawnymi oraz Międzynarodowa Konferencja Arteterapii	55.000 zł
2007		
Stowarzyszenie na Rzecz Szkolnictwa Specjalnego w Tczewie	V Międzynarodowy Przegląd Teatrów Wspaniałych	55.000 zł
Polski Związek Głuchych Oddział Łódzki	Konferencja naukowa „Tożsamość kulturowa głuchych”	25.000 zł
Jeleniogórskie Centrum Kultury	Międzynarodowa konferencja z zakresu technik edukacyjnych i arteterapii	20.000 zł
Gmina Łągów	Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu poprzez edukację kulturalną w Ośrodku Twórczości Ludowej we wsi Sędek	25.000 zł
Starochorzowski Dom Kultury	III Festiwal Twórczości Osób Niepełnosprawnych oraz Środowisk Integracyjnych	25.000 zł
2008		
Stowarzyszenie na Rzecz Szkolnictwa Specjalnego w Tczewie	VI Międzynarodowy Przegląd Teatrów Wspaniałych	50.000 zł
Polski Związek Głuchych Oddział Łódzki	Warsztat malarski „Malarstwo w terapii”	25.000 zł
Polski Związek Niewidomych Okręg Kujawsko-Pomorski	Od konkursu do wystawy	25.000 zł
Akademia Pedagogiczna im. KEN w Krakowie	„Otwarta przestrzeń teatru” – szkolenie animatorów kultury osób niepełnosprawnych	25.000 zł

2009

Fundacja Dzieciom „Zdążyć z Pomocą”	Kino „Poza ciemnością i ciszą”	70.000 zł
Stowarzyszenie na Rzecz Szkolnictwa Specjalnego w Tczewie	VII Międzynarodowy Przegląd Teatrów Wspaniałych	120.000 zł
Towarzystwo Pomocy Głuchoniemym w Warszawie	Dialog ze światem	45.000 zł
Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym Koło w Gdańsku	„Vita Activa” – zajęcia muzyczne dla dzieci i młodzieży	50.000 zł

201. W ramach programu „Edukacja kulturalna i upowszechnianie kultury”, priorytet „Ochrona dziedzictwa kultury ludowej” dofinansowano następujące przedsięwzięcia:

Organizator	Zadanie	Dofinansowanie
2007		
Gminny Ośrodek Kultury – Biblioteka Publiczna w Istebnej	„ Starodawne siplani” – warsztaty twórczości ludowej dla dzieci i młodzieży oraz osób niepełnosprawnych z gminy Istebna	25.000, 00 zł

2008

Polski Związek Głuchych Oddział Łódzki	Warsztaty dla osób niesłyszących „Wikliniarstwo i chmielarstwo na ziemiach polskich”	25.000, 00 zł

202. W ramach programu programu „Promocja twórczości” oraz „Wydarzenia artystyczne” dofinansowano:

Organizator	Zadanie	Dofinansowanie
2006		
Fundacja Sztuki Osób Niepełnosprawnych	IX Międzynarodowe Biennale Sztuk Plastycznych Osób Niepełnosprawnych	26.700 zł
Stowarzyszenie Zmiana Społeczna	Międzynarodowy Festiwal DOTYK. Spotkania Artystów Niepełnosprawnych	25.000 zł
Gdyńskie Stowarzyszenie Integracyjne „PROMYK”	Międzynarodowy Przegląd Orkiestr Osób Niepełnosprawnych – Gdynia 2006	25.000 zł

2007

Fundacja Inicjatyw na Rzecz Niepełnosprawnych PRO OMNIBUS	XI Festiwal Piosenki Młodzieży Niepełnosprawnej – Ciechocińskie Impresje 2007	80.000 zł

2008

Fundacja Inicjatyw na Rzecz Niepełnosprawnych PRO OMNIBUS	XII Festiwal Piosenki Młodzieży Niepełnosprawnej „Impresje artystyczne – Ciechocinek 2008”	25.000 zł
Fundacja Anny Dymnej „Mimo Wszystko”	„A na tym rynku w Krakowie” – Festiwal Zaczarowanej Piosenki im. Marka Grechuty – IV edycja	203.000 zł

2009

Fundacja Inicjatyw na Rzecz Niepełnosprawnych PRO OMNIBUS	XIII Festiwal Piosenki Młodzieży Niepełnosprawnej „Impresje artystyczne – Ciechocinek 2009”	36.000 zł
Fundacja Anny Dymnej „Mimo Wszystko”	Ogólnopolski Festiwal Piosenki Zaczarowanej Piosenki im. Marka Grechuty	110.000 zł

203. W ramach programu „Promocja czytelnictwa”, priorytet „Rozwój sektora książki i promocja czytelnictwa” dofinansowano:

Organizator	Zadanie	Dofinansowanie
2006		
Powiatowa i Miejska Biblioteka Publiczna w Zamościu	"Niepełnosprawność wyzwaniem dla ludzi zdrowych" - integracyjne działanie kulturalno-oświatowe Powiatowej i Miejskiej Biblioteki Publicznej w Zamościu na rzecz osób niepełnosprawnych z różnych środowisk	27.120 zł
Fundacja "Klucz" na rzecz edukacji i upowszechniania czytelnictwa osób niewidomych i słabowidzących	Promocja czytelnictwa wśród niepełnosprawnych czytelników poprzez wydawanie i popularyzację cyfrowych książek multimedialnych	34.710 zł
Polski Związek Głuchych Zarząd Oddziału Lubelskiego	Dofinansowanie akcji społecznych promujących czytelnictwo w środowisku Niesłyszących Oddziału Lubelskiego PZG	15.050 zł

2007

Centrum Kultury i Współpracy Międzynarodowej "Światowid" w Elblągu	"Cała naprzód ku nowej przygodzie - wyprawa dzieci niewidzących do świata literatury"	10.000 zł
Polski Związek Niewidomych Okręg Śląski	Organizacja biblioteki CZYTAKA dla osób niewidomych i słabowidzących z województwa śląskiego	30.000 zł
Powiatowa i Miejska Biblioteka Publiczna im. Stanisława Kostki Zamoyskiego w Zamościu	"Książka inspiracją dla twórczości czytelników niepełnosprawnych" - działania kulturalno-oświatowe Powiatowej i Miejskiej Biblioteki Publicznej w Zamościu na rzecz rozwijania uzdolnień i promowania twórczości artystów niepełnosprawnych	25.000 zł

2008

Stowarzyszenie Pomocy Osobom Niepełnosprawnym LARIX im. Henryka Ruszczyca	Nagranie i nieodpłatne rozpowszechnienie 60 książek mówionych w najnowszym standardzie cyfrowym	140.800 zł
Miejska Biblioteka Publiczna w Sochaczewie	Rozwój czytelnictwa wśród osób niewidomych i słabowidzących w powiecie sochaczewskim	22.500 zł
Zakład Nagrań i Wydawnictw Związku Niewidomych	Wydanie i dystrybucja w formacie druku powiększonego książki "Bromba i inni" M. Wojtyski, nieodpłatna dystrybucja całości nakładu do 260 środowiskowych bibliotek oraz placówek oświatowych	50.000 zł
Centrum Kultury i Współpracy Międzynarodowej "Światowid" w Elblągu	Poszukiwanie kamienia filozoficznego - wyprawa dzieci niewidzących i słabowidzących do świata literatury	18.600 zł
Polski Związek Niewidomych Okręg Śląski	Uzupełnienie księgozbioru biblioteki czytaka dla osób niewidomych i słabowidzących z woj. śląskiego	42.975 zł

2009

Powiatowa i Miejska Biblioteka Publiczna "Biblioteka pod Atlantami" w Wałbrzychu	"Zasłuchaj się w książce - dobrej, bo polskiej"	16.666 zł
Powiatowa i Miejska Biblioteka Publiczna w Bochni	"Nie tylko słuchamy..." Rozwój czytelnictwa wśród osób niewidomych i słabowidzących	8.093 zł
Fundacja CREDO	Czytane sercem - promocja czytelnictwa wśród niewidomych i słabowidzących	20.000 zł

204. Środki PFRON, przekazywane samorządom powiatowym, przeznaczone są na dofinansowanie organizacji sportu, kultury, rekreacji i turystyki dla osób niepełnosprawnych:

	2005	2006	2007
Liczba osób	80.813	313.842	364.054
Kwota środków	16.486.551 zł	19.629.311 zł	20.921.710 zł

205. Jednym z programów na rzecz integracji osób niepełnosprawnych poprzez ich uczestnictwo w sporcie jest program „Partner 2006 – wspieranie projektów realizowanych na rzecz osób niepełnosprawnych przez organizacje pozarządowe”. Dofinansowanie w ramach programu otrzymały:

- Stowarzyszenie Kultury Fizycznej, Sportu i Turystyki Niewidomych i Słabowidzących „CROSS” – 1.785.000 zł,
- Polski Związek Sportu Niepełnosprawnych „START” – 95.940 zł,
- Polskie Towarzystwo Społeczno-Sportowe „Sprawni Razem” – 440.929 zł,
- Olimpiady Specjalne Polska – 1.013.760 zł.

206. Na zadania związane z organizowaniem imprez, w tym sportowych o zasięgu ponadlokalnym PFRON przeznaczył w 2006 roku 8.661.000 zł. W imprezach wzięło udział 60.191 osób niepełnosprawnych, w tym 18.785 dzieci i młodzieży niepełnosprawnej. Na wydatki związane z dofinansowaniem kosztów imprez kulturalnych i sportowych organizowanych zagranicą dla osób niepełnosprawnych PFRON wypłacił 1.034.000 zł. W imprezach zagranicznych wzięło udział 1.090 osób.

207. Środki PFRON przekazane samorządom powiatowym na dofinansowanie sportu, kultury, rekreacji i turystyki

	2005	2006	2007	2008
Liczba osób	80.813	313.842	364.054	359.194
Kwota	16.486.551	19.629.311	20.921.710	20.926.214

208. Środki Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej (w dyspozycji Ministra Sportu) są przekazywane na realizację programu rozwoju sportu osób niepełnosprawnych, w tym sportowców niepełnosprawnych:

- uczestnictwo w zajęciach sekcji sportowych i rekreacyjnych,
- uczestnictwo w imprezach rekreacyjno-sportowych,
- uczestnictwo w szkoleniu centralnym, zgrupowaniach i konsultacjach,
- uczestnictwo w igrzyskach paraolimpijskich, mistrzostwach świata i Europy i innych imprezach mistrzowskich rangi międzynarodowej i krajowej,
- realizacja poradnictwa i konsultacji medycznych oraz badań diagnostycznych,
- prowadzenie zajęć sportowych,
- uczestnictwo w letnich i zimowych obozach sportowych,
- szkolenie trenerów, instruktorów, fizjoterapeutów, klasyfikatorów i wolontariuszy sportu,
- promocja sportu,
- zakup sprzętu sportowego

209. Z budżetu państwa finansowane były stypendia dla członków kadry narodowej osób niepełnosprawnych i kadry paraolimpijskiej, nagrody za osiągnięcie wysokich wyników sportowych oraz nagrody dla trenerów. W 2006 roku wprowadzono przepisy umożliwiające przyznawanie świadczeń paraolimpijskich (ustawa z 8 września 2006 roku o zmianie ustawy o kulturze fizycznej).

210. Świadczenia przyznane, 2007

	Nagrody dla zawodników	Nagrody dla trenerów	Stypendia dla zawodników	Świadczenia paraolimpijskie	Razem
Kwota	260.130 zł	238.970 zł	1.057.000 zł	790.269 zł	2.346.369 zł
Liczba osób	41	74	122	29	266

Dostęp do transportu

211. Prawa osób niepełnosprawnych w zakresie swobodnego przemieszczania się i korzystania ze środków transportu zagwarantowane zostały w ustawie z 15 listopada 1984 roku Prawo przewozowe: przewoźnik ma obowiązek podejmowania działań ułatwiających korzystanie ze środków transportowych, punktów odprawy, przystanków i peronów przez osoby niepełnosprawne, w tym również poruszające się na wózkach inwalidzkich.

212. Modernizowana jest infrastruktura kolejowa. Inwestycje te finansowane są z budżetu państwa, ze środków własnych PKP Polskich Linii Kolejowych S.A., spółek zależnych od PKP S.A. (Intercity, Przewozy Regionalne), samorządów wojewódzkich i lokalnych oraz z udziałem instytucji międzynarodowych (Bank Światowy, EBOR, EBI, fundusze PHARE i ISPA). Ułatwieniu korzystania niepełnosprawnym z pomieszczeń i obiektów kolejowych służą instalowane windy dla pasażerów, pochylnie na kładkach nad torami oraz prowadzące do peronów, toalety. Spółki Intercity i Przewozy Regionalne dysponują wagonami przystosowanymi do przewozu osób niepełnosprawnych (dostosowane: toalety, korytarze, przedziały) oraz sprzętem ułatwiającym wsiadanie niepełnosprawnym do pociągu.

213. W ramach SPO Transport oraz Strategii Wykorzystania Funduszu Spójności finansowane są działania związane z modernizacją taboru kolejowego oraz budową metra warszawskiego, przystosowanych do obsługi osób niepełnosprawnych, spełniające wymogi ustawy z 7 lipca 1994 roku Prawo budowlane oraz wydanych na jej podstawie rozporządzeń, nakładających obowiązek uwzględniania w obiektach nowobudowanych i modernizowanych (dworce, stacje, przystanki) potrzeb osób niepełnosprawnych. Realizowane w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko na lata 2007-2013 projekty muszą uwzględniać wymagania dla osób niepełnosprawnych.

214. Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z 31 grudnia 2002 roku w sprawie warunków technicznych pojazdów oraz zakresu ich niezbędnego wyposażenia autobus przewożący osoby niepełnosprawne powinien być zbudowany tak, aby istniała oznakowana przestrzeń dla pasażera niepełnosprawnego na wózku inwalidzkim umożliwiająca jego przewóz tyłem do kierunku jazdy oraz wyposażony w inne elementy umożliwiające i ułatwiające transport tej osoby.

215. Zgodnie z rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady nr 1107/2006 w sprawie praw osób niepełnosprawnych oraz osób o ograniczonej sprawności ruchowej podróżujących drogą lotniczą zarządzający portem lotniczym zapewniają osobom niepełnosprawnym oraz osobom o ograniczonej sprawności ruchowej pomoc odpowiadającą ich szczególnym potrzebom.

216. Ustawa z 20 czerwca 1997 roku Prawo o ruchu drogowym przewiduje specjalne rozwiązania dotyczące pojazdów przewożących osoby niepełnosprawne oraz osób niepełnosprawnych korzystających z dróg. Osoba niepełnosprawna uzyskuje kartę parkingową wydawaną przez starostę, na podstawie której osoba ta lub kierujący pojazdem przewożącym osobę niepełnosprawną może korzystać z pewnych przywilejów i ułatwień w ruchu drogowym. Osoba kierująca pojazdem samochodowym, którym przewożona jest osoba niepełnosprawna może nie stosować się do niektórych znaków drogowych dotyczących zakazu ruchu lub postoju. Z przywileju tego mogą również korzystać pracownicy placówek zajmujących się opieką, rehabilitacją lub edukacją osób niepełnosprawnych. Kwestie te regulują dodatkowo rozporządzenia Ministra Infrastruktury:

- 30 marca 2004 roku w sprawie wzorów kart parkingowych dla osób niepełnosprawnych i placówek zajmujących się opieką rehabilitacją lub edukacją tych osób,
- 30 marca 2004 roku w sprawie rodzaju placówek zajmujących się opieką, rehabilitacją lub edukacją osób niepełnosprawnych uprawnionych do uzyskania karty parkingowej oraz trybu jej wydawania tym placówkom.

217. Ustawa z 20 czerwca 1992 roku o uprawnieniach do ulgowych przejazdów środkami publicznego transportu zbiorowego przewiduje różne ulgi na przejazdy środkami publicznego transportu zbiorowego kolejowego i autobusowego osób niepełnosprawnych, a także ulgi dla przewodników lub opiekunów towarzyszących osobom niewidomym albo osobom niezdolnym do samodzielnej egzystencji. Ulgi dotyczące korzystania z komunikacji miejskiej pozostają w gestii samorządów lokalnych.

218. Dodatkową regulację w zakresie transportu dzieci niepełnosprawnych wprowadza rozporządzenie Ministra Infrastruktury z 31 grudnia 2002 roku w sprawie warunków technicznych pojazdów oraz zakresu ich niezbędnego wyposażenia; zgodnie z nim w autobusie szkolnym ma być oznakowana przestrzeń dla pasażera na wózku inwalidzkim umożliwiająca przewóz tyłem do kierunku jazdy, autobus ma być też wyposażony w inne elementy ułatwiające transport.

Udział osób niepełnosprawnych w procedurach demokratycznych

219. Osobom niepełnosprawnym przysługują takie same prawa i wolności jak innym obywatelom, w tym czynne i bierne prawo wyborcze.

220. Ustawa z 27 września 1990 roku o wyborze Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej zapewnia osobom niepełnosprawnym możliwość korzystania przy głosowaniu z pomocy innych osób nie będących członkami obwodowej komisji wyborczej i mężami zaufania kandydatów. Ustawa z 12 kwietnia 2001 roku Ordynacja wyborcza do Sejmu RP i do Senatu RP, gwarantuje wyborcom niepełnosprawnym:

- łatwy dostęp do siedzib okręgowych i obwodowych komisji wyborczych,
- dopisanie do spisu wyborców w obwodzie głosowania wybranym spośród obwodów głosowania, w którym znajduje się lokal dostosowany do potrzeb wyborców niepełnosprawnych (na wniosek złożony do urzędu gminy najpóźniej 10 dni przed dniem

wyborów), dotyczy to obszaru gminy właściwej ze względu na miejsce stałego zamieszkania wyborcy,

- dostęp do lokali obwodowych komisji wyborczych dostosowanych do potrzeb wyborców niepełnosprawnych, które zobowiązany jest zapewnić wójt lub burmistrz (prezydent miasta);
- wyborcy niepełnosprawnemu może pomagać przy głosowaniu inna osoba, z wyłączeniem członków komisji wyborczych i mężów zaufania.

221. Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z 31 lipca 2001 roku w sprawie lokali obwodowych komisji wyborczych dostosowanych do potrzeb wyborców, niepełnosprawnych, na każde 15.000 mieszkańców gminy powinien przypadać co najmniej jeden lokal wyborczy dostosowany do potrzeb osób niepełnosprawnych, z tym że w każdej gminie powinien być co najmniej jeden taki lokal. Dodatkowo:

- należy zapewnić osobom niepełnosprawnym co najmniej jedno miejsce gwarantujące tajność głosowania, dostosowane do potrzeb wynikających z ich niepełnosprawności,
- urzędowe obwieszczenie i informacja Państwowej Komisji Wyborczej powinny być umieszczone w miejscu dostępnym dla wyborców poruszających się na wózkach inwalidzkich.

222. Obowiązek informowania o uprawnieniach spoczywa na organach samorządu lokalnego, wykonują go one zwykle w formie obwieszczenia lub informacji umieszczonych na stronach internetowych. Ustawa z 16 lipca 1998 roku Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw, w kwestii uprawnień przysługujących osobom niepełnosprawnym stanowi, iż wyborcy niepełnosprawnemu, na jego prośbę, może pomagać przy głosowaniu inna osoba, z wyłączeniem członków komisji i mężów zaufania.

223. Ustawa z 23 stycznia 2004 roku Ordynacja wyborcza do Parlamentu Europejskiego, zapewnia następujące uprawnienia:

- siedziby okręgowych, rejonowych i obwodowych komisji wyborczych powinny być łatwo dostępne dla osób niepełnosprawnych,
- lokale obwodowych komisji wyborczych dostosowane do potrzeb wyborców niepełnosprawnych zapewnia wójt lub burmistrz (prezydent miasta). Do lokali tych stosuje się przepisy wykonawcze wydane na podstawie ordynacji wyborczej do Sejmu i do Senatu,
- wyborca niepełnosprawny, na wniosek wniesiony do urzędu gminy najpóźniej w 10 dniu przed dniem wyborów, jest dopisywany do spisu wyborców w wybranym obwodzie głosowania spośród obwodów głosowania, w których znajdują się lokale dostosowane do potrzeb wyborców niepełnosprawnych (na obszarze gminy właściwej ze względu na miejsce jego stałego zamieszkania),
- wyborcy niepełnosprawnemu może pomagać przy głosowaniu inna osoba, z wyłączeniem członków komisji wyborczych i mężów zaufania.

224. Ustawa z 14 marca 2003 roku o referendum ogólnokrajowym, odwołuje się do przepisów ordynacji wyborczej do Sejmu RP i do Senatu RP.

225. W wyborach, prezydenckich, parlamentarnych, do Parlamentu Europejskiego oraz w referendum dokonuje się spisu wyborców w szpitalach, zakładach pomocy społecznej.

226. Organy jednostek samorządu terytorialnego często zapewniają nieodpłatny transport w dotarciu do lokali wyborczych osobom niepełnosprawnym i mającym trudności w poruszaniu się. Jest to jednak suwerenna decyzja samorządów.

Racjonalne dostosowania

227. Pojęcie „*reasonable accommodation*” nie jest zdefiniowane wprost w prawie polskim, ale związane z „racjonalnym dostosowaniem” obowiązki i uprawnienia pracodawców wynikają z Kodeksu pracy, a także z ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych.

228. Kodeks pracy nakłada na każdego pracodawcę odpowiedzialność za stan bezpieczeństwa i higieny pracy. Pracodawca jest obowiązany (zgodnie z artykułem 207§2 Kp) chronić zdrowie i życie pracowników poprzez zapewnienie bezpiecznych i higienicznych warunków

pracy, przy odpowiednim wykorzystaniu osiągnięć nauki i techniki. Wymagania dotyczące bezpieczeństwa i higieny pracy powinny spełniać obiekty, w których znajdują się pomieszczenia pracy, maszyny i urządzenia techniczne oraz narzędzia pracy. W konsekwencji, pracodawca musi dążyć do jak najlepszego przystosowania miejsca pracy dla każdego pracownika, także dla osoby niepełnosprawnej, do potrzeb wynikających z jej możliwości.

229. Obowiązki te zostały doprecyzowane w rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z 26 września 1997 roku w sprawie ogólnych przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy:

- § 45 ustęp 1: „Stanowiska pracy powinny być urządzone stosownie do rodzaju wykonywanych na nich czynności oraz psychofizycznych właściwości pracowników, przy czym wymiary wolnej (nie zajętej przez urządzenia) powierzchni stanowiska pracy powinny zapewnić pracownikom swobodę ruchu wystarczającą do wykonywania pracy w sposób bezpieczny, z uwzględnieniem wymagań ergonomii.”,
- § 48: „Pracodawca zatrudniający pracowników niepełnosprawnych powinien zapewnić dostosowanie stanowisk pracy oraz dojść do nich do potrzeb i możliwości tych pracowników, wynikających ze zmniejszonej sprawności.”,
- § 5 załącznika nr 3 do rozporządzenia: „Pracodawca zatrudniający pracowników niepełnosprawnych powinien zapewnić dostosowanie urządzeń higieniczno-sanitarnych oraz dojść do nich do potrzeb i możliwości tych pracowników wynikających ze zmniejszonej sprawności, zgodnie z przepisami techniczno-budowlanymi.”

230. W myśl ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych pracodawca, który zobowiąże się do zatrudnienia przez 36 miesięcy osoby niepełnosprawnej zarejestrowanej w powiatowym urzędzie pracy jako bezrobotna lub poszukująca pracy nie pozostająca w zatrudnieniu, może otrzymać z PFRON zwrot kosztów związanych z przystosowaniem miejsc pracy oraz zakładu pracy i wynikających z zatrudnienia osoby niepełnosprawnej. Pracodawca może uzyskać zwrot kosztów do wysokości dwudziestokrotnego przeciętnego wynagrodzenia za każde przystosowane stanowisko pracy osoby niepełnosprawnej, warunkiem zwrotu jest wydanie przez PIP pozytywnej opinii o przystosowaniu stanowiska pracy do potrzeb wynikających z niepełnosprawności osoby zatrudnionej na tym stanowisku. Pracodawca może również otrzymać zwrot miesięcznych kosztów dodatkowego zatrudnienia pracowników pomagających pracownikowi niepełnosprawnemu w pracy w wykonywaniu czynności ułatwiających komunikowanie się z otoczeniem, a także czynności niemożliwych lub trudnych do samodzielnego wykonania przez pracownika niepełnosprawnego na stanowisku pracy.

231. Pracodawcy, który zobowiąże się do zatrudnienia przez 36 miesięcy osoby niepełnosprawnej zarejestrowanej w powiatowym urzędzie pracy jako bezrobotna lub poszukująca pracy nie pozostająca w zatrudnieniu, przysługuje pomoc w formie zwrotu kosztów wyposażenia jej stanowiska pracy do wysokości piętnastokrotnego przeciętnego wynagrodzenia. Rozwiązanie to jest bardziej atrakcyjne dla pracodawców ponieważ nie muszą oni wykazywać związku między niepełnosprawnością pracownika a poniesionymi kosztami wyposażenia jego stanowiska pracy.

232. Tryb i sposób postępowania określa rozporządzenie Ministra Polityki Społecznej z 17 października 2007 roku w sprawie zwrotu kosztów przystosowania stanowisk pracy, adaptacji pomieszczeń i urządzeń do potrzeb osób niepełnosprawnych oraz kosztów zatrudnienia pracownika pomagającego pracownikowi niepełnosprawnemu.

233. Informacje dodatkowe – punkt 1 odpowiedzi na niniejsze pytanie.

234. Znowelizowana 15 czerwca 2007 roku ustawa o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych przewiduje dofinansowanie tworzenia nowych miejsc pracy także w jednostkach budżetowych finansów publicznych.

235. Informacje dotyczące racjonalnych dostosowań w innych obszarach – patrz inne punkty odpowiedzi na niniejsze pytanie (w szczególności usługi, transport, informacja, sport, kultura).

236. Obowiązek racjonalnego dostosowania miejsc pracy do szczególnych potrzeb osób niepełnosprawnych został włączony do projektu ustawy w sprawie wdrożenia niektórych przepisów Unii Europejskiej w zakresie równego traktowania. Artykuł 6 projektu przewiduje, że za naruszenie zasady równego traktowania uważa się niedokonanie przez pracodawcę niezbędnych dostosowań umożliwiających osobie niepełnosprawnej podjęcie lub kontynuowanie zatrudnienia na stanowisku u danego pracodawcy, rozwój zawodowy lub kształcenie, jeżeli dostosowania te nie skutkowałyby nałożeniem na pracodawcę nadmiernych obciążeń.

237. Projekt ustawy o wdrożeniu niektórych przepisów Unii Europejskiej w zakresie równego traktowania został skierowany decyzją Komitetu Rady Ministrów z 22 stycznia 2009 roku do zaopiniowania przez Radę Legislacyjną przy Prezesie Rady Ministrów. Projekt, wraz z opinią Rady Legislacyjnej z marca 2009 roku oraz stanowiskiem Ministra Pracy i Polityki Społecznej został ponownie wniesiony pod obrady Komitetu Rady Ministrów.

12. Szczegółowe informacje o ustawodawstwie i polityce dotyczących uchodźców oraz osób ubiegających się o azyl, jakie środki zostały wprowadzone w celu ochrony praw tych osób w toku procedury ustalania ich status oraz ułatwienia ich społecznej integracji. Kroki podjęte w celu rozwiązania problemów napotykanym przez osoby o „statusie tolerowanym” w zakresie dostępu do zasiłku dla bezrobotnych, jak również pomocy prawnej, interpretacji i tłumaczenia dokumentów oraz dostępu do edukacji ich dzieci.

238. Podstawowym aktem prawnym dotyczącym osób ubiegających się o status uchodźcy oraz uchodźców jest ustawa z 13 czerwca 2003 roku o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Ustawa jest zgodna z obowiązującymi w UE aktami prawnymi w dziedzinie uchodźstwa.

239. Do ustawy transponowano przepisy:

- dyrektywy Rady Unii Europejskiej nr 2001/55/WE z 20 lipca 2001 roku w sprawie minimalnych standardów zapewniania ochrony czasowej w przypadku masowego napływu uchodźców oraz w sprawie działań podejmowanych w celu rozłożenia wysiłków między państwami członkowskimi w celu przyjęcia tych osób, a konsekwencjami tego przyjęcia,
- dyrektywy Rady Unii Europejskiej nr 2003/9/WE z 27 stycznia 2003 roku ustanawiająca minimalne normy dotyczące przyjmowania osób ubiegających się o azyl,
- dyrektyw Rady Unii Europejskiej nr 2004/83/WE z dnia 29 kwietnia 2004 roku w sprawie minimalnych standardów kwalifikowania i statusu obywateli państw trzecich lub bezpaństwowców jako uchodźców lub jako osób, które z innych względów potrzebują międzynarodowej ochrony oraz zakresu przyznawanej ochrony oraz
- dyrektywy Rady Unii Europejskiej nr 2005/85/WE z 1 grudnia 2005 roku w sprawie ustanowienia minimalnych norm dotyczących procedur nadawania i cofania statusu uchodźcy w Państwach Członkowskich.

240. Ustawa określa zasady, warunki i tryb udzielania cudzoziemcom ochrony na terytorium Polski oraz organy właściwe w tych sprawach. W ustawie uregulowane są następujące kwestie:

- kryteria nadawania, odmowy nadania i pozbawiania statusu uchodźcy oraz udzielania, odmowy udzielenia i pozbawiania ochrony uzupełniającej,
- prowadzenie postępowań w sprawach nadawania statusu uchodźcy lub udzielania ochrony uzupełniającej oraz pozbawiania statusu uchodźcy lub ochrony uzupełniającej,
- wydawanie tymczasowych zaświadczeń tożsamości cudzoziemca,

- prowadzenie postępowań z udziałem małoletnich bez opieki i cudzoziemców, których stan psychofizyczny stwarza domniemanie, że byli poddani przemocy albo są niepełnosprawni,
- udzielanie pomocy dla cudzoziemców ubiegających się o nadanie statusu uchodźcy,
- zatrzymanie cudzoziemca oraz umieszczenie go w strzeżonym ośrodku lub zastosowanie aresztu w celu wydalenia w postępowaniu w sprawie nadania statusu uchodźcy,
- prawa i obowiązki cudzoziemców posiadających status uchodźcy lub korzystających z ochrony uzupełniającej,
- inne rodzaje ochrony udzielanej cudzoziemcom (azyl, zgoda na pobyt tolerowany, ochrona czasowa cudzoziemców).

241. Polska stosuje jednolitą procedurę azylową. Rozstrzygnięcie o sytuacji prawnej cudzoziemca następuje więc w toku jednego postępowania, prowadzonego przez jeden organ administracyjny, w toku postępowania o nadanie statusu uchodźcy bada się nie tylko spełnianie warunków do uznania za uchodźcę, ale także – w razie stwierdzenia, że nie są one spełnione – inne okoliczności skutkujące ochroną przed wydaleniem.

242. Ochrona uzupełniająca jest udzielana osobom, które nie spełniają warunków do nadania statusu uchodźcy lecz które, w przypadku powrotu do kraju pochodzenia, mogą być narażone na rzeczywiste ryzyko doznania poważnej krzywdy rozumianej jako orzeczenie kary śmierci lub wykonanie egzekucji, tortury, nieludzkie, lub poniżające traktowanie, lub karanie, lub poważne i zindywidualizowane zagrożenie dla życia lub zdrowia wynikające z powszechnego stosowania przemocy wobec ludności cywilnej w sytuacji międzynarodowego lub wewnętrznego konfliktu zbrojnego.

243. W przypadku odmowy nadania statusu uchodźcy oraz odmowy udzielenia ochrony uzupełniającej, z urzędu badane są przesłanki udzielenia zgody na pobyt tolerowany. Przesłanki te powiązane są z normami Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności z 4 listopada 1950 roku oraz Konwencji o prawach dziecka z 20 listopada 1989 roku. Uznanie, że wniosek nie zasługuje na uwzględnienie poprzez nadanie statusu uchodźcy, ani poprzez udzielenie ochrony uzupełniającej czy zgody na pobyt tolerowany, skutkuje, z wyjątkami określonymi w ustawie, orzeczeniem o wydaleniu.

244. Od 20 lipca 2007 roku organem właściwym w sprawach udzielania cudzoziemcom ochrony jest Szef Urzędu do spraw Cudzoziemców (wcześniej Prezes Urzędu do spraw Repatriacji i Cudzoziemców). Od decyzji Szefa Urzędu w sprawach statusowych przysługuje odwołanie do Rady do spraw Uchodźców.

245. Na mocy przepisów ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej osoby ubiegające się o nadanie statusu uchodźcy oraz uznani uchodźcy posiadają szereg gwarancji i praw.

246. Osoby ubiegające się o nadanie statusu uchodźcy:

- mają możliwość ubiegania się o nadanie statusu uchodźcy razem z członkami rodziny (małoletnimi dziećmi, małżonkiem oraz małoletnimi dziećmi tego małżonka),
- na okres postępowania statusowego otrzymują dokument – tymczasowe zaświadczenie tożsamości cudzoziemca,
- uzyskują dostęp do pomocy socjalnej i opieki medycznej oraz możliwość otrzymania pomocy w dobrowolnym wyjeździe z terytorium RP,
- są chronione przed władzami kraju pochodzenia poprzez ochronę danych,
- są chronione przed wydaleniem do zakończenia postępowania statusowego (ochrona ta, zasadniczo, nie dotyczy cudzoziemców, którzy złożyli wniosek statusowy po raz kolejny),
- posiadają dostęp do akt sprawy statusowej na każdym etapie postępowania,
- mogą kontaktować się z przedstawicielem UNHCR i przedstawicielami organizacji, do których zadań statutowych należą sprawy uchodźców,
- mogą wyrazić zgodę na dostęp przedstawiciela UNHCR do akt postępowania,

- uzyskują prawo do pracy w przypadku kiedy postępowanie statusowe w I instancji trwa dłużej niż 6 miesięcy (na podstawie zaświadczenia wydanego przez Szefa Urzędu do Spraw Cudzoziemców oraz tymczasowego zaświadczenia tożsamości cudzoziemca),
- otrzymują na piśmie w zrozumiałym dla nich języku informację o wyniku postępowania oraz przysługujących środkach odwoławczych,
- w przypadku nadania statusu uchodźcy lub udzielenia ochrony uzupełniającej otrzymują pisemną informację o związanych z przyznaną formą ochrony prawach i obowiązkach.

247. Cudzoziemcowi, który ma status uchodźcy lub korzysta z ochrony uzupełniającej, udziela się nie dłużej niż przez 12 miesięcy pomocy celem rozwiązania trudności, jakie napotyka opuszczając ośrodki dla cudzoziemców oraz w celu wspierania procesu integracji ze społeczeństwem, w trybie i na zasadach określonych w ustawie z 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej. Pomoc integracyjna obejmuje: świadczenia pieniężne, opłacanie składki na ubezpieczenie zdrowotne, pracę socjalną, poradnictwo specjalistyczne, udzielanie informacji oraz wsparcia w kontaktach z instytucjami oraz inne działania wspierające proces integracji cudzoziemca. Przysługują mu także uprawnienia cudzoziemca, któremu udzielono zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony, o ile przepisy ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej lub innych ustaw nie stanowią inaczej. Do uprawnień tych należą, między innymi, dostęp do systemu oświaty, dostęp do rynku pracy, prawo do ochrony przed bezrobociem, prawo do swobodnego prowadzenia działalności gospodarczej, prawo do świadczeń pomocy społecznej oraz świadczeń rodzinnych, prawo do renty socjalnej, prawo do świadczeń opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych. Prawa te są takie same jak prawa obywateli Rzeczypospolitej Polskiej.

248. Cudzoziemiec posiadający zgodę na pobyt tolerowany korzysta z prawa do ochrony danych oraz jest chroniony przed wydaleniem, przysługuje mu karta pobytu (ważna 1 rok), ale jego prawa socjalne są ograniczone. Ma on prawo wykonywania pracy bez zezwolenia, może zarejestrować się jako bezrobotny i korzystać, na zasadach przewidzianych w ustawie o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku, z zasiłku i innych świadczeń z tytułu bezrobocia. W zakresie pomocy społecznej ma prawo do świadczeń w formie schronienia, posiłku, niezbędnego ubrania i zasiłku celowego. Podlegający obowiązkowi szkolnemu ma prawo do nauki i opieki w szkole podstawowej, gimnazjum, szkole ponadgimnazjalnej, szkole artystycznej, zakładzie kształcenia nauczycieli.

249. Rozporządzenie Ministerstwa Edukacji Narodowej z 4 października 2001 roku reguluje przyjmowanie do szkół osób niebędących obywatelami polskimi do publicznych przedszkoli, szkół, zakładów kształcenia nauczycieli i placówek. Dzieci cudzoziemców podlegające obowiązkowi szkolnemu w Polsce korzystają z nauki i opieki w publicznych szkołach podstawowych i gimnazjach na warunkach dotyczących obywateli polskich. Prawo to dotyczy wszystkich cudzoziemców, niezależnie od ich statusu prawnego i podstawy pobytu na terytorium Polski. Dotyczy to także dzieci cudzoziemców, którzy przebywają w Polsce nielegalnie.

250. Dane cudzoziemca, na podstawie których możliwe jest ustalenie, że postępowanie o nadanie statusu uchodźcy zakończyło się, że nadano mu status uchodźcy lub udzielono ochrony uzupełniającej nie mogą być udostępniane władzom oraz instytucjom publicznym kraju jego pochodzenia. Cudzoziemcowi, który ma status uchodźcy lub korzysta z ochrony uzupełniającej nie można wydać decyzji o zobowiązaniu do opuszczenia terytorium Polski ani decyzji o wydaleniu, bez pozbawienia tego statusu lub ochrony, chyba że istnieją okoliczności, o których mowa w artykule 32 ustęp 1 lub artykule 33 ustęp 2 Konwencji genewskiej.

251. Cudzoziemcowi, któremu nadaje się status uchodźcy, wydaje się dokument podróży przewidziany w Konwencji genewskiej i kartę pobytu ważną 3 lata. Cudzoziemcowi, któremu udziela się ochrony uzupełniającej, wydaje się kartę pobytu ważną 2 lata. Dokument podróży

przewidziany w Konwencji genewskiej i/lub kartę pobytu wydaje Szef Urzędu do Spraw Cudzoziemców. Cudzoziemiec mający status uchodźcy lub korzystający z ochrony uzupełniającej może ubiegać się o wydanie polskiego dokumentu podróży dla cudzoziemca oraz tymczasowego polskiego dokumentu podróży dla cudzoziemca.

252. Przedstawiciele podmiotów zajmujących się świadczeniem pomocy prawnej uchodźcom oraz cudzoziemcom ubiegającym się o status uchodźcy pomagają cudzoziemcom przy załatwianiu spraw urzędowych, wypełnianiu dokumentów, jak również służą pomocą w tłumaczeniach na język zrozumiały dla cudzoziemca.

253. Trwają prace nad przygotowaniem projektu ustawy regulującej dostęp do nieodpłatnej pomocy prawnej przyznawanej przez państwo osobom fizycznym, w tym osobom ubiegającym się o nadanie statusu uchodźcy. Projekt poddany został konsultacjom społecznym i międzyresortowym w I kwartale 2009 roku, wkrótce zostanie przedłożony Radzie Ministrów do rozpatrzenia.

Artykuł 3: Równe prawa mężczyzn i kobiet

13. Szczegółowe informacje, w tym aktualne dane statystyczne, dotyczące postępów poczynionych na drodze do zwiększenia a) uczestnictwa kobiet w życiu politycznym, włączając przedstawicielstwo w parlamencie i udział w rządzie oraz zajmowanie innych stanowisk publicznych, b) przedstawicielstwo kobiet na szczeblach kierowniczych i innych wysokich stanowiskach w służbie publicznej, w tym w sądownictwie, policji oraz w środowisku akademickim; c) przedstawicielstwo kobiet na szczeblach kierowniczych oraz innych wysokich stanowiskach w sektorze prywatnym. (E/C.12/POL/5, punkty 138-140/PL 123-125)

254. Posłowie i senatorowie

Sejm VI kadencji (od 2007)

Lista	Kobiety	Mężczyźni	Razem
Lewica i Demokracja	11	42	53
Mniejszość Niemiecka	0	1	1
Prawo i Sprawiedliwość	34	132	166
Platforma Obywatelska	48	161	209
Polskie Stronnictwo Ludowe	1	30	31
Łącznie	94	366	460

Senat VII kadencji (od 2007): 92 mężczyzn i 8 kobiet.

255. Zasada równych praw w zakresie dostępu do zatrudnienia w służbie cywilnej zostały zagwarantowane w ustawie z 24 sierpnia 2006 roku o służbie cywilnej, zgodnie z nią każdy obywatel ma prawo do informacji o wolnych stanowiskach pracy w służbie cywilnej, nabór do służby cywilnej jest otwarty i konkurencyjny. Otwartość naboru oznacza, że informacja o naborze jest powszechnie dostępna i każdy, kto spełnia wymagania może ubiegać się o stanowisko. Informacje o wyniku naboru stanowią informację publiczną. Konkurencyjność naboru do służby cywilnej oznacza, że jego wynikiem jest zatrudnienie osoby, której wiedza, umiejętności i inne kompetencje są najbardziej adekwatne do stanowiska, na które poszukuje się pracownika. Na wysokie stanowiska państwowe powoływane są osoby z państwowego zasobu kadrowego, przy spełnieniu określonych w ustawie wymagań, jednakowych dla wszystkich kandydatów bez względu na płeć.

256. Ustawa z 21 listopada 2008 roku o służbie cywilnej, która weszła w życie 24 marca 2009 roku i zastąpiła ustawę z 2006 roku, kontynuuje przedstawione zasady, również w odniesieniu

do wyższych stanowisk w służbie cywilnej, utworzonych z części dotychczasowych wysokich stanowisk państwowych.

257. 31 grudnia 2007 roku udział kobiet w ogólnej liczbie zatrudnionych w korpusie służby cywilnej wynosił 68,7%. Według stanu na 30 czerwca 2008 roku wskaźnik ten wynosił 69,1%. Jeżeli chodzi o osoby zajmujące wysokie stanowiska państwowe, 31 grudnia 2007 roku udział kobiet wynosił 52,3%, 30 czerwca 2008 roku 43,4%.

258. W roku akademickim 2007/2008 w uczelniach zatrudnionych było 97.672 nauczycieli akademickich, w tym 40.872 kobiety. Na stanowiskach profesora zwyczajnego zatrudnionych było 1307 kobiet (16,7% profesorów zwyczajnych), profesora nadzwyczajnego 3.742 (25,8%), a wizytującego 41 (21,2%). Stanowisko docenta zajmowało 213 kobiet (28,2%), adiunkta 16.781 (42,1%). W roku 2007 stopień doktora otrzymało 2.760 kobiet (49,1%), doktora habilitowanego 248 (32,16%), tytuł profesora 155 kobiet (26,4%). Od 2008 roku przewodniczącym Konferencji Rektorów Akademickich Szkół Polskich jest kobieta (zarazem Rektor Uniwersytetu Warszawskiego).

259. Sędziowie, I kwartał 2008

Sądy okręgowe	Sędziowie sądów apelacyjnych			Sędziowie sądów okręgowych			Sędziowie sądów rejonowych			Ogółem Sędziowie
	M	K	Ogółem	M	K	Ogółem	M	K	Ogółem	
Warszawa	25	49	74	48	174	222	84	246	330	626
Warszawa Praga				20	53	73	43	92	135	208
Białystok	10	21	31	22	32	54	45	67	112	197
Bielsko-Biała				16	22	38	34	49	83	121
Bydgoszcz				27	32	59	44	82	126	185
Częstochowa				18	30	48	29	82	111	159
Elbląg				10	24	34	30	46	76	110
Gdańsk	20	31	51	28	76	104	81	203	284	439
Gliwice				31	55	86	51	153	204	290
Gorzów Wielkopolski				16	16	32	25	41	66	98
Jelenia Góra				17	17	34	35	45	80	114
Kalisz				20	15	35	37	50	87	122
Katowice	24	37	61	44	124	168	83	235	318	547
Kielce				25	41	66	68	102	170	236
Konin				6	13	19	17	33	50	69
Koszalin				23	22	45	36	79	115	160
Kraków	21	22	43	48	81	129	86	193	279	451
Krosno				19	8	27	30	30	60	87
Legnica				22	23	45	30	61	91	136
Lublin	16	15	31	36	69	105	88	156	244	380
Łomża				10	8	18	13	15	28	46
Łódź	13	24	37	48	69	117	71	171	242	396
Nowy Sącz				13	13	26	33	45	78	104
Olsztyn				29	35	64	53	88	141	205
Opole				31	28	59	49	93	142	201
Ostrołęka				5	11	16	19	32	51	67
Piotrków Trybunalski				20	9	29	39	52	91	120

Płock				14	25	39	34	73	107	146
Poznań	23	17	40	53	80	133	134	187	321	494
Przemyśl				10	12	22	17	30	47	69
Radom				15	26	41	37	51	88	129
Rzeszów	12	12	24	24	22	46	40	71	111	181
Siedlce				11	19	30	22	39	61	91
Sieradz				8	9	17	20	25	45	62
Słupsk				14	16	30	29	47	76	106
Suwałki				9	5	14	8	17	25	39
Szczecin	12	13	25	22	57	79	58	127	185	289
Świdnica				23	26	49	50	84	134	183
Tarnobrzeg				13	10	23	27	34	61	84
Tarnów				16	10	26	30	34	64	90
Toruń				14	30	44	52	64	116	160
Włocławek				9	14	23	16	44	60	83
Wrocław	21	23	44	31	67	98	68	154	222	364
Zamość				15	17	32	33	47	80	112
Zielona Góra				21	21	42	35	58	93	135
Razem	197	264	461	974	1.566	2.540	1.963	3.727	5.690	8.691
Kobiety	57%			62%			66%			64%

260. Sędziowie sądów powszechnych

	Sędziowie	Kobiety		Ogółem sędziowie
		Stan osobowy	%	
2005	Sądy apelacyjne	266	57	463
	Sądy okręgowe	1.507	61	2.472
	Sądy rejonowe	3.429	66	5.216
	Ogółem	5.202	64	8.151
2006	Sądy apelacyjne	262	58	455
	Sądy okręgowe	1.542	61	2.517
	Sądy rejonowe	3.466	66	5.282
	Ogółem	5.270	64	8.254
2007	Sądy apelacyjne	259	57	454
	Sądy okręgowe	1.546	62	2.506
	Sądy rejonowe	3.700	65	5.671
	Ogółem	5.505	64	8.631

261. Kobiety zajmujących wysokie stanowiska w sądach powszechnych, stan 4 lutego 2008

Prezesa	Kobiety	%	Ogółem
Prezesa sądów apelacyjnych	3	27	11
Wiceprezesa sądów apelacyjnych	3	25	12
Prezesa sądów okręgowych	20	44	45
Wiceprezesa sądów okręgowych	29	41	71
Prezesa sądów rejonowych	157	49	318

262. Prokuratorzy powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury

	Stanowisko	Obsada prokuratorów	w tym kobiet		Liczba kobiet zajmujących wysokie stanowiska*
			liczba	%	
2005	Prokurator Prokuratury Krajowej	60	15	25	
	Prokurator Prokuratury Apelacyjnej	383	148	38,64	
	Prokurator Prokuratury Okręgowej	1.516	662	43,67	
	Prokurator Prokuratury Rejonowej	3.457	2.025	58,58	
	Ogółem	5.416	2.850	52,62	
					132
2006	Prokurator Prokuratury Krajowej	59	14	23,73	
	Prokurator Prokuratury Apelacyjnej	385	145	37,66	
	Prokurator Prokuratury Okręgowej	1.533	666	43,44	
	Prokurator Prokuratury Rejonowej	3.294	1.955	59,35	
	Ogółem	5.271	2.780	52,74	
					149
2007	Prokurator Prokuratury Krajowej	59	13	22,03	
	Prokurator Prokuratury Apelacyjnej	405	151	37,28	
	Prokurator Prokuratury Okręgowej	1.562	688	44,05	
	Prokurator Prokuratury Rejonowej	3.330	1.987	59,67	
	Ogółem	5.356	2.839	53,01	
					156

* Prokurator Apelacyjny, Zastępca Prokuratora Apelacyjnego, Prokurator Okręgowy, Zastępca Prokuratora Okręgowego, Prokurator Rejonowy.

263. Wprowadzanie perspektywy równości płci do polityki i działań (*gender mainstreaming*) jest stałym zadaniem realizowanym przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej. Jednym z narzędzi do realizacji *gender mainstreaming* jest system monitorowania równego traktowania kobiet i mężczyzn, który obejmuje następujące obszary:

- "potencjał życiowy" zawierający wskaźniki obrazujące szanse na długie życie w zdrowiu, szanse na założenie trwałej i szczęśliwej rodziny, dobrą kondycję psychiczną i fizyczną oraz ryzyko przedwczesnej śmierci,
- "rozwój osobisty" zawierający wskaźniki odnoszące się do szans na kształcenie się i budowanie swojego osobistego kapitału umiejętności i kompetencji: sytuacja i osiągnięcia kobiet i mężczyzn (dziewcząt i chłopców) w systemie edukacji szkolnej, dostęp do kształcenia ustawicznego, rozwój kulturalny, kompetencje cywilizacyjne oraz zachowania prozdrowotne,
- "pozycja społeczna", odnoszący się do szans na osiągnięcie wysokiej pozycji społecznej i zawodowej, prestiżu i wpływu na podejmowanie decyzji, zawiera wskaźniki obrazujące pozycję kobiet i mężczyzn na rynku pracy, sytuację w zakresie szeroko pojętej przedsiębiorczości i uzyskiwanych dochodów, udział we władzy oraz "pozycję kulturową", tzn. stereotypy odnoszące się do talentów i możliwości kobiet i mężczyzn,
- "wsparcie społeczne", odnoszący się do szans na harmonijne, partnerskie relacje z otoczeniem społecznym i równość w zakresie uzyskiwania wsparcia od osób i instytucji, zawiera wskaźniki wsparcia ze strony rodziców i rodziny pochodzenia, obrazujące partycypację w życiu społecznym i organizacjach społeczeństwa obywatelskiego, wsparcie ze strony nieformalnych sieci społecznych, wsparcie w rodzinie oraz uzyskiwane od instytucji,
- "ryzyko wykluczenia", odnoszący się do zagrożenia kobiet i mężczyzn marginalizacją, patologią i utratą kontroli nad życiem, wskaźniki dotyczące samotności, ubóstwa, zachowań ryzykownych, wiktymizacji i przestępczości.

264. Na Monitoring Równości składa się system 200 wskaźników ilościowych (danych liczbowych) uporządkowanych na 3 poziomach i zaprezentowanych w formie graficznej. Dane pochodzą z wiarygodnych źródeł, na przykład GUS. Na poziomie pierwszym ukazuje się jeden, główny wskaźnik, który uznany został za dobrego "reprezentanta" równości w danym obszarze życia. Na poziomie drugim ukazuje się pięć dziedzin charakterystycznych dla danego obszaru. Na poziomie trzecim, ukazują się wskaźniki szczegółowe dla danej

dziedziny. Każdy wskaźnik można obejrzyć w postaci wykresu lub tabelki. Przy każdym podana jest definicja (sposób wyliczania) oraz źródło danych statystycznych. Wskaźniki można oglądać dla całej populacji, w rozbięciu na miasto/wieś oraz na grupy wiekowe. Informacje szczegółowe oraz wyniki dostępne są na stronie www.monitoring.rownystatus.gov.pl

265. Powstała sieć wojewódzkich Pełnomocników do spraw Kobiet i Rodziny. W latach 2005 – 2007 Pełnomocnicy działali w dziewięciu województwach. Po wyborach do Sejmu RP w 2007 większości powołanych pełnomocników nie przedłużono pełnomocnictw. Od powołania Pełnomocnika Rządu do spraw Równego Traktowania (2008), powoływanie wojewódzkich pełnomocników leży w jego gestii.

266. Rok 2007 w UE był obchodzony jako Europejski Rok na rzecz Równych Szans dla Wszystkich. W ramach obchodów Stowarzyszenie Współpracy Kobiet NEWW-Polska zrealizowało program „ABC Równości”, polegający na przeprowadzeniu kampanii informacyjno-edukacyjnej mającej na celu zwiększenie świadomości działaczy samorządowych i polityków w kwestiach polityki równości płci, zwalczanie stereotypów w postrzeganiu ról kobiecych i męskich w życiu zawodowym i prywatnym oraz spopularyzowanie zapisów anty-dyskryminacyjnych. Kampania medialna miała na celu podnoszenie świadomości społeczeństwa w zakresie równych szans kobiet i mężczyzn.

267. W 2008 roku Demokratyczna Unia Kobiet Rada Krajowa zrealizowała program „Liderki zmian społecznych – podniesienie poziomu podmiotowości społecznej kobiet, aktywizacja kobiet do pełnienia istotnych ról społecznych w życiu publicznym: aktywizacja kobiet do pełnienia ról publicznych w środowiskach lokalnych oraz upowszechnienie wiedzy i rozwój umiejętności w zakresie praktyki i narzędzi polityki równościowej”. Zorganizowano szkolenia i warsztaty dla działaczek samorządowych i przedstawicielek organizacji pozarządowych, konferencję na szczeblu krajowym, opublikowano poradnik „Jak realizować politykę równościową na poziomie lokalnym-wskazówki praktyczne”, zapewniono doradztwo i propagowano dobre praktyki. Zrealizowany został także przez Instytut Socjologii Uniwersytetu Łódzkiego projekt badawczy „Stereotypom-nie”, w ramach którego podjęto problematykę nierówności społecznych oraz dyskryminacji ze względu na przynależność do określonych kategorii społecznych (płeć, wiek) i realizowanie wzorów życia odmiennych od tradycyjnych (dobrowolna bezdzietność, życie w pojedynkę). Przeprowadzone zostały badania jakościowe i ilościowe, zorganizowano konferencję naukową, wydano publikację książkową oraz przygotowany został konspekt zajęć dla studentów i uczniów szkół średnich.

14. Czy przyjęta została ustawa dotycząca równości kobiet i mężczyzn. Jeżeli tak, szczegółowe informacje o jej treści. Jeżeli nie, kiedy przewiduje się przyjęcie tej ustawy. (E/C.12/POL/5, punkt 916/PL 830)

268. Informacje o rozwiązaniach zawartych w projekcie ustawy w sprawie wdrożenia niektórych przepisów Unii Europejskiej w zakresie równego traktowania oraz o stanie prac – patrz odpowiedź na pytanie 9.

II. KWESTIE ZWIĄZANE Z POSTANOWIENIAMI SZCZEGÓLOWYMI PAKTU (ARTYKUŁY 6-15)

Artykuł 6: Prawo do pracy

15. Szczegółowe informacje o postępach poczynionych na drodze do wdrożenia różnych przepisów i strategii mających na celu zapewnienie szkolenia zawodowego oraz możliwości zatrudnienia osób należących do określonych słabszych grup społecznych, takich jak: i) młodzi bezrobotni poniżej 25 roku życia, ii) osoby bez kwalifikacji zawodowych lub o ograniczonych kwalifikacjach, iii) bezrobotni powyżej 50 roku życia, iv) długoterminowo bezrobotni, v) osoby niepełnosprawne. Dane statystyczne dotyczące stopy zatrudnienia/bezrobocia osób należących do tych grup. (E/C.12/POL/5, punkty 7-94 oraz 886-911/PL 7-83 oraz 804-824)

269. Podstawowe wskaźniki rynku pracy

	2007	2008 ¹⁾
	Wskaźnik zatrudnienia	
Ogółem w wieku 15-64 lata (wiek produkcyjny wg definicji EUROSTAT)	57,0	59,2
Ogółem w wieku 18-59/64 lata (wiek produkcyjny w Polsce)	62,3	64,96
Według wieku		
15-24 lata	25,8	27,4
25-34 lata	76,4	78,5
35-44 lata	80,7	83,0
45-54 lata	68,6	71,7
55-59/64 lata	34,5	37,2
60/65 lat i więcej	5,8	5,8
Według poziomu wykształcenia		
Wyższe	76,0	77,0
średnie zawodowe i policealne	61,0	62,3
średnie ogólnokształcące	38,7	41,2
zasadnicze zawodowe	57,1	59,6
gimnazjalne, podstawowe i niepełne	17,8	17,9
Niepełnosprawni (18-59/64 lata)	19,5	20,5
	Stopa bezrobocia	
Ogółem w wieku 15-64 lata (wiek produkcyjny wg definicji EUROSTAT)	9,7	7,2
Ogółem w wieku 18-59/64 lata (wiek produkcyjny w Polsce)	9,8	7,2
Według wieku		
15-24 lata	21,7	17,3
25-34 lata	9,4	7,0
35-44 lata	7,2	5,2
45 lat i więcej	7,7	5,5
Według poziomu wykształcenia		
Wyższe	4,6	3,8
średnie zawodowe i policealne	8,5	6,7
średnie ogólnokształcące	12,5	9,4
zasadnicze zawodowe	11,4	7,8
gimnazjalne, podstawowe i niepełne	15,5	11,9
Niepełnosprawni (18-59/64 lata)	14,0	13,5
Stopa bezrobocia długotrwałego*	4,4	2,2
Dane za 2007 rok dotyczą średniej rocznej		
¹⁾ Dane za 2008 rok odnoszące się do osób niepełnosprawnych oraz stopy długotrwałego bezrobocia dotyczą średniej za trzy kwartały ze względu na brak wyników BAEL za IV kwartał 2008 roku		

* Od I kwartału 2008 r. czas poszukiwania pracy liczony jest od momentu zakończenia przerwy w poszukiwaniu pracy, o ile wystąpiła i trwała co najmniej 4 tygodnie. Dane te są nieporównywalne z wynikami z lat poprzednich

270. Zgodnie z ustawą z 20 kwietnia 2004 roku o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy osoby znajdujące się w szczególnej sytuacji na rynku pracy, w tym bezrobotni: do 25 roku życia, bez kwalifikacji zawodowych, powyżej 50 roku życia, długotrwale, niepełnosprawni mogą korzystać z różnego rodzaju form pomocy w celu uzyskania zatrudnienia.

271. Uczestnictwo w aktywnych programach, 2007*

Liczba osób, które	Bezrobotni ogółem	w tym				
		do 25 roku życia	długotrwale bezrobotni	powyżej 50 roku życia	bez kwalifikacji zawodowych	niepełnosprawni
rozpoczęły szkolenie	175.352	50.007	69.007	17.368	3.647	5.052
rozpoczęły staż	172.739	162.056	25.904	x	50.883	1.874
rozpoczęły przygotowanie zawodowe w miejscu pracy	65.342	10.009	53.495	8.686	20.651	2.274
rozpoczęły prace interwencyjne	58.761	19.234	35.952	12.992	17.342	2.249
rozpoczęły roboty publiczne	40.900	2.020	35.351	16.471	16.647	1.319
rozpoczęły prace społecznie użyteczne	75.000	3.971	65.073	22.566	36.100	3.680
skorzystały z usług poradnictwa zawodowego	312.772	117.737	107.455	33.879	78.493	10.941
rozpoczęły szkolenie w klubie pracy w zakresie aktywnego poszukiwania pracy	8.896	2.408	5.125	1.495	2.240	368
uczestniczyły w zajęciach aktywizacyjnych	52.713	22.857	20.166	5.498	12.220	2.163

* Dane mogą nie sumować się, ponieważ dana osoba może być kwalifikowana do jednej lub więcej grup naraz

272. Prace subsydiowane, 2007

	Bezrobotni	w tym		
		do 25 roku życia	powyżej 50 roku życia	długotrwale bezrobotni
Ogółem	185.766	42.875	36.450	101.596
w tym				
działalność gospodarczą	45.086	8.877	2.831	15.783
pracę w ramach refundacji kosztów zatrudnienia bezrobotnego	36.501	12.196	2.871	12.450

273. Uczestnictwo w aktywnych programach, 2008

Liczba osób, które	Bezrobotni ogółem	w tym		
		do 25 roku życia	powyżej 50 roku życia	długotrwale bezrobotni
Ogółem	668.102	260.617	92.622	262.937
podjęły prace subsydiowane	186.659	39.283	37.954	79.498
w tym:				
prace interwencyjne	46.042	14.222	11.305	22.372
roboty publiczne	44.539	2.817	18.145	30.159
działalność gospodarczą	51.945	9.096	3.592	15.178
pracę w ramach refundacji kosztów zatrudnienia bezrobotnego	39.695	12.685	3.392	10.019
inne	4.438	463	1.520	1.770
rozpoczęły szkolenia	168.374	42.172	21.569	62.379
rozpoczęły staż	169.860	159.457	x	18.436
rozpoczęły przygotowanie zawodowe w miejscu pracy	79.440	16.691	11.017	48.841
rozpoczęły prace społecznie użyteczne	63.769	3.014	22.082	53.783

274. Prace subsydiowane, 2008

	Bezrobotni	w tym		
		do 25 roku życia	powyżej 50 roku życia	długotrwale bezrobotni
Ogółem	186.659	39.283	37.954	79.498
w tym				
działalność gospodarczą	51.945	9.096	3.592	15.178
pracę w ramach refundacji kosztów zatrudnienia bezrobotnego	39.695	12.685	3.392	10.019

275. W 2008 roku przygotowano nowelizację ustawy z 20 kwietnia 2004 roku o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, która weszła w życie 1 lutego 2009 roku. Celem zmian w ustawie było ułatwienie osobom bezrobotnym i poszukującym pracy powrotu do zatrudnienia lub rozpoczęcia aktywności zawodowej.

276. Znaczące zwiększenie aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych, w tym osób bezrobotnych będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy zostanie osiągnięte dzięki:

- wprowadzeniu możliwości objęcia wszystkich osób bezrobotnych lub poszukujących pracy indywidualnym planem działania i obowiązkowemu przygotowywaniu takich planów dla osób bezrobotnych mających szczególne trudności w rozpoczęciu lub ponownym podjęciu pracy. Każda osoba bezrobotna, jeśli będzie miała trudności w podjęciu pracy i nie podejmie pracy przez co najmniej 6 miesięcy od rejestracji zostanie obowiązkowo objęta indywidualnym planem działania,
- zwiększeniu motywacji do uczestnictwa w działaniach aktywizujących poprzez zachęcenie do aktywnej współpracy z urzędem pracy i uczestnictwa w proponowanych działaniach aktywizacyjnych: zachęty finansowe w formie stypendiów wypłacanych w związku z uczestnictwem w szkoleniach, stażach, przygotowaniu zawodowym dorosłych i kontynuowanej nauce w ramach nauki szkolnej,
- wprowadzeniu preferencji dla kształcenia ustawicznego i, szerzej, inwestowania w kapitał ludzki: nowe przepisy zwiększają atrakcyjność uczestnictwa w szkoleniach organizowanych przez urzędy pracy i innych formach kształcenia (studia podyplomowe, kontynuacja nauki w szkole, pożyczki szkoleniowe), a zarazem ich większą dostępność dla zainteresowanych osób. Wprowadzono nowy instrument rynku pracy, to jest przygotowanie zawodowe dorosłych umożliwiające uzyskiwanie przez osoby bezrobotne nowych kwalifikacji zawodowych, poświadczonych świadectwem uzyskania tytułu zawodowego, świadectwem czeladniczym lub zaświadczeniem instytucji szkoleniowej, po ukończeniu praktycznej nauki zawodu dorosłych lub przyuczenia do pracy dorosłych, realizowanych w oparciu o umowy zawierane między urzędami pracy a pracodawcami i instytucjami szkoleniowymi. Ta forma aktywizacji zawodowej znacznie korzystniejsza dla bezrobotnych, niż uczestnictwo w stażach, będzie także atrakcyjna dla pracodawców.

277. Wprowadzone zmiany wychodzą także naprzeciw postulatom wsparcia zatrudnienia i aktywizacji zawodowej osób w wieku 50+. Wspierają one zatem w istotny sposób realizację rządowego programu „Solidarność pokoleń – działania dla zwiększenia aktywności zawodowej osób w wieku 50+”. Proponowane rozwiązania przewidują, między innymi, przyznanie osobom z tej grupy wiekowej wyższych stawek wsparcia finansowego z tytułu uczestnictwa w szkoleniach finansowanych ze środków Funduszu Pracy. Pracodawcy zatrudniający bezrobotnych w wieku 50+ będą czasowo zwalniani z obowiązku odprowadzania składek na Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych, natomiast wobec wszystkich osób, które ukończą 60 lat (mężczyźni) i 55 lat (kobiety) zostaje zniesiony obowiązek odprowadzania składek na te fundusze.

278. Wprowadzone zmiany zwiększają dostęp do usług rynku pracy. Urzędy pracy bardziej niż dotąd „otworzą się” na klienta. Znowelizowane przepisy pozwoliły na poszerzenie grona beneficjentów usług rynku pracy poprzez uprawnienie poszukujących pracy, w tym zatrudnionych w wieku powyżej 45 roku życia, małżonków rolników objętych

obowiązkowym ubezpieczeniem społecznym rolników, zamierzających podjąć zatrudnienie, inną pracą zarobkową lub działalność gospodarczą poza rolnictwem, a także emigrantów zarobkowych, do korzystania z niektórych z usług urzędów pracy. Uproszczony został proces rejestracji i pozyskiwania informacji o osobach poszukujących pracy.

279. Wzbogaceniu i uelastycznieniu form pomocy oferowanej przez urzędy pracy służą także programy specjalne. Wprowadzone zostały rozwiązania umożliwiające wyodrębnianie i aktywizację bezrobotnych potrzebujących specyficznej pomocy w doprowadzeniu do podjęcia pracy. Do takich bezrobotnych mogą być adresowane specjalne programy pomocy. Uczestnicy programu oraz zakres działań aktywizacyjnych określany będzie na poziomie powiatu tj. tam gdzie najlepiej znane są potrzeby zarówno bezrobotnych jak i rynku pracy.

280. Znowelizowana ustawa o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy wprowadziła nowe rozwiązanie w postaci projektów pilotażowych inicjowanych i realizowanych przez publiczne służby zatrudnienia samodzielnie lub we współpracy z innymi instytucjami rynku pracy, polegających na wdrażaniu nowych metod, narzędzi i sposobów pomocy bezrobotnym, poszukującym pracy lub pracodawcom w celu przygotowywania rozwiązań o charakterze systemowym. Celem takich przedsięwzięć będzie sprawdzenie rozwiązań dostosowanych do specyfiki określonego rynku pracy, przed przygotowaniem rozwiązań o zasięgu ogólnokrajowym lub o charakterze systemowym. Realizacja projektów pilotażowych powinna również zwiększyć możliwości rozwoju publicznych służb zatrudnienia i oferowanej przez nie pomocy. Na działania w tym zakresie w 2009 roku Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej przeznaczy 5 mln zł.

281. W 2008 roku Minister Pracy i Polityki Społecznej przeznaczył z rezerwy środki Funduszu Pracy na realizację Programu 45/50 PLUS na poprawę zatrudnialności osób powyżej 50 roku życia. Projekty aktywizacji zawodowej osób w wieku niemobilnym były przygotowywane i realizowane przez powiatowe urzędy pracy. Na Program wydano 51,7 mln zł. Środki otrzymały 164 powiatowe urzędy pracy, w działaniach aktywizacyjnych uczestniczyło 8.911 bezrobotnych w wieku niemobilnym, to jest powyżej 45 roku życia.

Artykuł 7: Prawo do korzystnych i sprawiedliwych warunków pracy

16. Szczegółowe informacje dotyczące wdrażania ustawodawstwa oraz polityki mających na celu wyeliminowanie dyskryminacji ze względu na płeć w dziedzinie zatrudnienia oraz wskazać, jakie środki zostaną przyjęte celem likwidacji utrwalonej różnicy wysokości wynagrodzenia mężczyzn i kobiet oraz nadreprezentacji kobiet w grupie osób pracujących w niepełnym wymiarze godzin lub tymczasowo. Dlaczego artykuł 18^{3c} Kp nie uznaje wyraźnie prawa kobiet i mężczyzn do równego wynagrodzenia za pracę równej wartości. Czy przyjęte zostały jakiegokolwiek tymczasowe specjalne rozwiązania na mocy Artykuł 18^{3b} ustęp 3 Kp mające na celu promowanie wyrównywania szans kobiet w zatrudnieniu? (E/C.12/POL/5, punkty 121-159, 182-193 oraz 912-916/PL 108-143, 164-173 oraz 825-830)

282. Zgodnie z artykułem 18^{3c} Kp pracownicy mają prawo do jednakowego wynagrodzenia za jednakową pracę lub za pracę o jednakowej wartości. Przepis ten nie odnosi się bezpośrednio do kryterium dyskryminowania, jakim jest płeć.

283. W pierwotnym brzmieniu przepis ten odnosił się do pracowników „bez względu na płeć”. Wiązało się to z tym, że pierwotnie cały rozdział IIa w Dziale I Kp regulował tylko równe traktowanie mężczyzn i kobiet. W toku dostosowywania prawa pracy do prawa U E, ustawą z 14 listopada 2003 roku o zmianie ustawy – Kodeks pracy oraz o zmianie niektórych innych ustaw rozszerzono zakres stosowania tych przepisów na wszystkie kryteria mogące być podstawą dyskryminacji, odpowiednio zmieniony został tytuł rozdziału IIa w Dziale I Kp na „Równe traktowanie w zatrudnieniu”. Przepisy rozdziału IIa odnoszą się obecnie do równego traktowania w zatrudnieniu bez względu na jakąkolwiek przesłankę (artykuł 18^{3a} § 1

Kp: pracownicy powinni być równo traktowani w zakresie nawiązania i rozwiązania stosunku pracy, warunków zatrudnienia, awansowania oraz dostępu do szkolenia w celu podnoszenia kwalifikacji zawodowych, w szczególności bez względu na płeć, wiek, niepełnosprawność, rasę, religię, narodowość, przekonania polityczne, przynależność związkową, pochodzenie etniczne, wyznanie, orientację seksualną, a także bez względu na zatrudnienie na czas określony lub nieokreślony albo w pełnym lub w niepełnym wymiarze czasu pracy). Tworzenie odrębnych przepisów dotyczących każdego z kryterium dyskryminacji byłoby nieracjonalne, nieczytelne, a także sprzeczne z techniką legislacyjną.

284. Do PIP w latach 2006–2007 wpłynęło 88 skarg dotyczących dyskryminacji ze względu na płeć, 40 z nich dotyczyło dyskryminacji przy nawiązywaniu lub rozwiązywaniu stosunku pracy, w 38 podnoszono zarzut dyskryminacji przy kształtowaniu wynagrodzenia za pracę lub innych warunków zatrudnienia, w 8 wskazywano dyskryminację przy awansowaniu lub przyznawaniu innych świadczeń związanych z pracą, 2 dotyczyły dyskryminacji przy typowaniu do udziału w szkoleniach podnoszących kwalifikacje zawodowe. W związku ze skargami przeprowadzono 75 kontroli, które wykazały, iż 6 skarg było zasadnych (3 dotyczące dyskryminacji przy nawiązywaniu lub rozwiązywaniu stosunku pracy oraz 3 dotyczące dyskryminacji przy kształtowaniu wynagrodzenia za pracę lub innych warunków zatrudnienia), a 45 częściowo zasadnych (19 dotyczących dyskryminacji przy nawiązywaniu lub rozwiązywaniu stosunku pracy, 19 dotyczących dyskryminacji przy kształtowaniu wynagrodzenia za pracę lub innych warunków zatrudnienia, 7 dotyczących dyskryminacji przy awansowaniu lub przyznawaniu innych świadczeń związanych z pracą). W wyniku kontroli skierowano do pracodawców wystąpienia zawierające 7 wniosków, w których inspektorzy pracy wnosili o przestrzeganie przepisów o zakazie dyskryminacji ze względu na płeć. Łącznie w wyniku kontroli prowadzonych przez PIP w latach 2006–2007 skierowano do pracodawców 12 takich wniosków.

285. W 2008 roku do PIP wpłynęło 28 skarg dotyczących dyskryminacji ze względu na płeć. Spośród nich 11 dotyczyło dyskryminacji przy nawiązywaniu lub rozwiązywaniu stosunku pracy, w 14 podniesiono zarzut dyskryminacji przy kształtowaniu wynagrodzenia za pracę lub innych warunków zatrudnienia, w 2 skargach wskazano przypadki dyskryminacji przy awansowaniu lub przyznawaniu innych świadczeń związanych z pracą, jedna skarg dotyczyła dyskryminacji przy typowaniu do udziału w szkoleniach podnoszących kwalifikacje zawodowe. W wyniku przeprowadzonych kontroli do pracodawców skierowano wystąpienia zawierające 2 wnioski, w których inspektorzy wnieśli o przestrzeganie przepisów o zakazie dyskryminacji ze względu na płeć. W jednym przypadku skierowano wniosek do sądu o ukaranie z uwagi na popełnienie wykroczenia z artykułu 123 ustawy z 20 kwietnia 2004 roku o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy.

286. PIP, obok działań podejmowanych w przypadku zgłaszania skarg dotyczących dyskryminacji, prowadzi akcje informacyjne mające na celu popularyzację przepisów o równym traktowaniu, w tym o uprawnieniach przysługujących pracownikom oraz obowiązkach pracodawców wynikających z zakazu niedyskryminacji. W ramach tej akcji został wydane ulotki dotyczące tej tematyki (www.pip.gov.pl). PIP udziela także pracownikom, kandydatom do pracy i pracodawcom porad prawnych dotyczących równego traktowania. Numery telefonów, pod którymi można uzyskać poradę prawną dotyczącą przepisów o równym traktowaniu w okręgowych inspektoratach pracy oraz Głównym Inspektoracie Pracy znajduje się na stronie internetowej www.pip.gov.pl.

287. Informacje na temat realizowanych programów – patrz również odpowiedź na uwagę numer 13.

288. Ewidencja spraw o odszkodowania z tytułu naruszenia zasad równego traktowania kobiet i mężczyzn - art. 18^{3d} Kp

Sądy rejonowe

Powództwo wniesione przez:	Sprawy do załatwienia	Załatwiono	W tym					Pozostało na następny okres
			uwzględniono w całości lub w części	zawarto ugodę	oddalono	zwrot pozwu/wniosku	odrzućcie	
2002								
kobiety lub mężczyźni*/	1	-	-	-	-	-	-	1
2003								
kobiety	15	10	1	-	2	-	-	5
mężczyźni	5	3	1	-	1	-	-	2
2004								
kobiety	128	58	1	2	5	-	-	70
mężczyźni	109	75	1	1	6	1	-	34
2005								
kobiety	139	87	13	5	20	3	-	52
mężczyźni	81	58	8	3	16	1	-	23
2006								
kobiety	95	62	7		18		1	33
mężczyźni	100	70	7		39	3		30
2007								
kobiety	190	126	9	6	26	-	-	64
mężczyźni	129	83	17	7	21	2	2	46
2008								
kobiety	698	603	25	4	37	6	1	95
mężczyźni	291	221	22	8	38	4	1	70

*/ z uwagi na ówczesny sposób rejestracji, nie podaje się identyfikacji płci powoda

Sądy okręgowe

Powództwo wniesione przez:	Sprawy do załatwienia	Załatwiono	W tym					Pozostało na następny okres
			uwzględniono w całości lub w części	zawarto ugodę	oddalono	zwrot	odrzucenie	
						pozwu/wniosku		
2002								
kobiety lub mężczyźni	-	-	-	-	-	-	-	-
2003								
kobiety	-	-	-	-	-	-	-	-
mężczyźni	1	1	-	-	-	-	-	-
2004								
kobiety	17	6	-	-	1	-	-	11
mężczyźni	19	5	-	-	1	-	-	14
2005								
kobiety	23	15	1	-	8	-	-	8
mężczyźni	23	13	-	-	6	-	-	10
2006								
kobiety	14	11	3	-	3	-	-	3
mężczyźni	20	12	2	-	7	-	-	8
2007								
kobiety	16	2	-	-	-	-	-	14
mężczyźni	20	12	-	-	5	-	-	8
2008								
kobiety	20	9	2	-	3	1	-	11
mężczyźni	19	6	-	-	2	-	1	13

289. Sprawy o odszkodowania i zadośćuczynienie w związku z wybranymi formami dyskryminacji

2005

Sądy rejonowe

		Sprawy do załatwienia	Załatwiono	W tym						Odroczono	Pozostało na okres następny	
				uwzględniono w całości lub w części	zawarto ugode	oddalono	zwrócono	odrzucono	przekazano do innej jednostki			
O odszkodowanie w związku z molestowaniem seksualnym, jako jedną z form dyskryminacji w miejscu pracy, art. 18 ^{3a} §6 w zw. z art. 18 ^{3d} Kp	kobiety	4	3	1	-	-	-	-	1	2	1	
	mężczyźni	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
O odszkodowanie i zadośćuczynienie w związku z mobbingiem	art. 94 ³ § 2 Kp	kobiety	50	20	1	-	3	4	-	6	29	30
		mężczyźni	30	13	1	-	1	-	1	5	17	17
	art. 94 ³ § 3 Kp	kobiety	33	11	1	-	3	-	-	2	38	22
		mężczyźni	22	15	-	-	5	1	-	4	18	7
	art. 94 ³ § 4 Kp	kobiety	12	5	-	-	-	-	-	3	2	7
		mężczyźni	12	10	-	-	-	-	-	2	2	2
Dyskryminacja w zatrudnieniu – art. 11 ³ Kp		53	32	2		2	1	1	5	26	21	

Sądy okręgowe

		Sprawy do załatwienia	Załatwiono	W tym						Odroczono	Pozostało na okres następny	
				uwzględniono w całości lub w części	zawarto ugode	oddalono	zwrócono	odrzucono	przekazano do innej jednostki			
O odszkodowanie w związku z molestowaniem seksualnym, jako jedną z form dyskryminacji w miejscu pracy, art. 18 ^{3a} § 6 w zw. z art. 18 ^{3d} Kp	kobiety	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	
	mężczyźni	5	2	-	-	-	-	-	2	2	3	
O odszkodowanie i zadośćuczynienie w związku z mobbingiem	art. 94 ³ § 2 k.p	kobiety	21	2	-	-	1	-	-	1	10	19
		mężczyźni	24	14	-	-	6	-	-	4	16	10
	art. 94 ³ § 3 k.p	kobiety	7	1	-	-	-	-	-	1	8	6
		mężczyźni	12	4	-	-	1	-	1	1	10	8
	art. 94 ³ § 4 k.p	kobiety	3	-	-	-	-	-	-	-	2	3
		mężczyźni	1	-	-	-	-	-	-	-	3	1
Dyskryminacja w zatrudnieniu – art. 11 ³ Kp		7	1	-	-	-	-	-	1	7	6	

2006
Sądy rejonowe

		Sprawy do załatwienia	Załatwiono	W tym						Odroczono	Pozostało na okres następny	
				uwzględniono w całości lub w części	zawarto ugodę	oddalono	zwrócono	odrzucono	przekazano do innej jednostki			
O odszkodowanie w związku z molestowaniem seksualnym, jako jedną z form dyskryminacji w miejscu pracy, art. 18 ^{3a} § 6 w zw. z art. 18 ^{3d} Kp	kobiety	7	6	-	-	1	-	-	-	5	1	
	mężczyźni	2	1	-	-	1	-	-	-	1	1	
O odszkodowanie i zadośćuczynienie w związku z mobbingiem	art. 94 ³ § 2 Kp	kobiety	119	61	3	-	22	4	-	11	153	58
		mężczyźni	100	65	1	-	25	4	3	13	128	35
	art. 94 ³ § 3 Kp	kobiety	85	49	2	-	15	2	-	10	131	36
		mężczyźni	72	37	2	-	13	-	1	6	73	35
	art. 94 ³ § 4 Kp	kobiety	11	5	1	-	1	-	-	1	17	6
		mężczyźni	16	8	-	-	3	1	-	1	14	8
Dyskryminacja w zatrudnieniu – art. 11 ³ Kp		126	99	4	-	28	4	2	35	97	27	

Sądy okręgowe

		Sprawy do załatwienia	Załatwiono	W tym						Odroczono	Pozostało na okres następny	
				uwzględniono w całości lub w części	zawarto ugodę	oddalono	zwrócono	odrzucono	przekazano do innej jednostki			
O odszkodowanie w związku z molestowaniem seksualnym, jako jedną z form dyskryminacji w miejscu pracy, art. 18 ^{3a} § 6 w zw. z art. 18 ^{3d} Kp	kobiety	2	2	-	-	1	1	-	-	-	-	
	mężczyźni	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
O odszkodowanie i zadośćuczynienie w związku z mobbingiem	art. 94 ³ § 2 k.p	kobiety	10	10	-	-	7	-	1	-	1	-
		mężczyźni	9	6	-	-	5	1	-	-	3	3
	art. 94 ³ § 3 k.p	kobiety	10	8	-	7	-	1	-	-	3	2
		mężczyźni	5	3	1	1	-	-	-	-	-	2
	art. 94 ³ § 4 k.p	kobiety	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
		mężczyźni	1	1	-	-	1	-	-	-	-	-
Dyskryminacja w zatrudnieniu – art. 11 ³ Kp		5	3	-	-	2	-	-	-	1	2	

2007
Sądy rejonowe

		Sprawy do załatwienia	Załatwiono	W tym						Odroczono	Pozostało na okres następny	
				uwzględniono w całości lub w części	zawarto ugodę	oddalono	zwrócono	odrzucono	przekazano do innej jednostki			
O odszkodowanie w związku z molestowaniem seksualnym, jako jedną z form dyskryminacji w miejscu pracy, art. 18 ^{3a} § 6 w zw. z art. 18 ^{3d} Kp	kobiety	6	5	1	-	-	-	-	2	1	1	
	mężczyźni	3	2	-	-	1	1	-	-	1	1	
O odszkodowanie i zadośćuczynienie w związku z mobbingiem	art. 94 ³ § 2 Kp	kobiety	143	90	10	5	33	3	4	11	227	53
		mężczyźni	106	76	7	5	25	5	1	9	139	30
	art. 94 ³ § 3 Kp	kobiety	122	63	8	2	18	1	1	7	193	59
		mężczyźni	91	61	5	1	24	1	2	8	142	30
	art. 94 ³ § 4 Kp	kobiety	22	13	2	1	6	1	-	1	46	12
		mężczyźni	22	16	2	2	5	-	-	2	35	6
Dyskryminacja w zatrudnieniu – art. 11 ³ Kp		63	46	7	5	11	3	1	6	63	17	

Sądy okręgowe

		Sprawy do załatwienia	Załatwiono	W tym						Odroczono	Pozostało na okres następny	
				uwzględniono w całości lub w części	zawarto ugodę	oddalono	zwrócono	odrzucono	przekazano do innej jednostki			
O odszkodowanie w związku z molestowaniem seksualnym, jako jedną z form dyskryminacji w miejscu pracy, art. 18 ^{3a} § 6 w zw. z art. 18 ^{3d} Kp	kobiety	1	1	-	-	-	-	-	-	1	-	
	mężczyźni	2	-	-	-	-	-	-	-	7	2	
O odszkodowanie i zadośćuczynienie w związku z mobbingiem	art. 94 ³ § 2 k.p	kobiety	48	25	1	1	9	4	-	4	71	23
		mężczyźni	48	34	-	-	11	1	2	13	61	14
	art. 94 ³ § 3 k.p	kobiety	30	17	-	1	2	1	-	4	48	13
		mężczyźni	31	13	-	-	7	2	-	2	44	18
	art. 94 ³ § 4 k.p	kobiety	10	3	-	-	-	1	-	-	9	7
		mężczyźni	6	1	-	-	1	-	-	-	6	5
Dyskryminacja w zatrudnieniu – art. 11 ³ Kp		13	7	-	-	-	1	-	2	7	6	

2008
Sądy rejonowe

		Sprawy do załatwienia	Załatwiono	W tym						Odroczono	Pozostało na okres następny	
				uwzględniono w całości lub w części	zawarto ugodę	oddalono	zwrócono	odrzucono	przekazano do innej jednostki			
O odszkodowanie w związku z molestowaniem seksualnym, jako jedną z form dyskryminacji w miejscu pracy, art. 18 ^{3a} § 6 w zw. z art. 18 ^{3d} Kp	kobiety	10	9	-	4	2	-	-	-	14	1	
	mężczyźni	3	2	-	8	-	-	-	2	-	1	
O odszkodowanie i zadośćuczynienie w związku z mobbingiem	art. 94 ³ § 2 Kp	kobiety	149	80	5	-	28	6	3	8	253	69
		mężczyźni	93	49	5	-	13	1	1	7	113	44
	art. 94 ³ § 3 Kp	kobiety	161	88	4	12	30	2	2	11	290	73
		mężczyźni	89	54	1	4	20	5	2	7	134	35
	art. 94 ³ § 4 Kp	kobiety	26	17	1	12	5	2	-	5	47	9
		mężczyźni	18	13	1	5	3	-	-	2	8	5
Dyskryminacja w zatrudnieniu – art. 11 ³ Kp		103	75	3	-	16	4	2	3	94	28	

Sądy okręgowe

		Sprawy do załatwienia	Załatwiono	W tym						Odroczono	Pozostało na okres następny	
				uwzględniono w całości lub w części	zawarto ugodę	oddalono	zwrócono	odrzucono	przekazano do innej jednostki			
O odszkodowanie w związku z molestowaniem seksualnym, jako jedną z form dyskryminacji w miejscu pracy, art. 18 ^{3a} § 6 w zw. z art. 18 ^{3d} Kp	kobiety	2	1	-	-	-	-	-	-	3	1	
	mężczyźni	3	1	-	-	-	-	-	-	4	2	
O odszkodowanie i zadośćuczynienie w związku z mobbingiem	art. 94 ³ § 2 k.p	kobiety	44	23	1	1	9	1	1	4	55	21
		mężczyźni	31	15	2	-	5	2	-	6	48	16
	art. 94 ³ § 3 k.p	kobiety	32	14	1	-	3	1	-	5	57	18
		mężczyźni	28	11	1	1	2	2	1	2	24	17
	art. 94 ³ § 4 k.p	kobiety	13	4	-	-	-	-	1	1	16	9
		mężczyźni	7	3	-	-	2	1	-	-	14	4
Dyskryminacja w zatrudnieniu – art. 11 ³ Kp		13	7	-	-	-	-	-	3	20	6	

290. Oceniając zróżnicowanie wynagrodzeń kobiet i mężczyzn w Polsce należy mieć na uwadze wyniki badań przeprowadzonych przez Komisję Europejską dotyczących zróżnicowania wynagrodzeń kobiet i mężczyzn w UE:

„As a result of all above mentioned gender inequalities on the labour market, there is a persisting gender pay gap in the EU. The gender pay gap (defined as the difference between men’s and women’s average gross hourly earnings as a percentage of men’s average gross hourly earnings) is estimated in 2007 at 17.4% on average in the EU. It exceeds 25% in two countries (EE and AT) and 20% in seven countries (SK, NL, CZ, CY, DE, UK and EL). However, it is below 10% in IT, MT, PL, SI and BE.

Following the communication adopted by the Commission in 2007¹, Eurostat, in collaboration with Member States, improved the methodology used to calculate the gender pay gap in the EU. Instead of a mix of various national sources, it is now an EU harmonised source (Structure of Earnings Survey) which is used, with the support of comparable national sources for the yearly estimates. It is to be noted that the apparent increase (from 15% in 2004, 2005 and 2006 with the old methodology to 17.4% in 2007 with the new one) does not correspond to a real increase of the indicator and is the result of the change in methodology.”⁵

291. Informacje o przeciętnych wynagrodzeniach według płci dostępne są z reprezentacyjnego badania struktury wynagrodzeń według zawodów realizowanego co 2 lata. Ostatnie dostępne dane dotyczą października 2006 roku. Dane za październik 2008 roku będą dostępne w grudniu 2009 roku.

292. Przeciętne wynagrodzenia według płci i wielkich grup zawodów, 2006, w zł

	Płeć	
	mężczyźni	kobiety
Ogółem	2.903,68	2.385,68
Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy	6.747,37	4.692,73
Specjaliści	3.977,82	2.977,55
Technicy i inny średni personel	3.185,56	2.541,81
Pracownicy biurowi	2.222,34	2.140,52
Pracownicy usług osobistych i sprzedawcy	1.641,77	1.390,85
Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy	1.840,59	1.601,58
Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy	2.350,01	1.419,14
Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń	2.302,13	1.824,66
Pracownicy przy pracach prostych	1.666,44	1.415,00

293. Przeciętne wynagrodzenia według płci, poziomu wykształcenia, wieku, stażu pracy i rodzaju prowadzonej działalności, 2006

A - w złotych, B – ogółem = 100,0		Mężczyźni	Kobiety
Ogółem	A	2.903,68	2.385,68
z tego według	B	100,0	100,0
Poziomu wykształcenia			
Wyższe ze stopniem naukowym co najmniej doktora oraz tytułem magistra, lekarza lub równorzędnym	A	4.828,78	3.322,74
	B	166,3	139,3
Wyższe z tytułem inżyniera, licencjata, dyplomowanego ekonomisty lub równorzędnym	A	4.432,51	2.934,25
	B	152,7	123,0
Policealne	A	2.678,78	2.265,18
	B	92,3	94,9

⁵ Commission staff working document accompanying document to the Report from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions „Equality between women and men — 2009”, COM(2009) 77, s.4

Średnie zawodowe	A	2.623,10	2.110,24
	B	90,3	88,5
Średnie ogólnokształcące	A	2.492,55	2.124,54
	B	85,8	89,1
Zasadnicze zawodowe	A	2.165,93	1.463,54
	B	74,6	61,3
Gimnazjalne	A	1.795,05	1.355,47
	B	61,8	56,8
Podstawowe i niepełne podstawowe	A	2.087,52	1.509,67
	B	71,9	63,3
Wiek			
do 24 lat	A	1.703,45	1.472,82
	B	58,7	61,7
25 - 34	A	2.665,77	2.235,76
	B	91,8	93,7
35 - 44	A	3.175,33	2.444,48
	B	109,4	102,5
45 - 54	A	3.024,93	2.505,73
	B	104,2	105,0
55 - 59	A	3.281,18	3.005,60
	B	113,0	126,0
60 - 64	A	3.754,57	3.210,95
	B	129,3	134,6
65 lat i więcej	A	3.930,69	3.037,04
	B	135,4	127,3
W tym w wieku mobilnym (18 - 44 lat)	A	2.752,56	2.257,14
	B	94,8	94,6
Stażu pracy			
do 1,9 roku	A	1.921,56	1.624,55
	B	66,2	68,1
2,0 - 4,9 lat	A	2.381,41	1.976,68
	B	82,0	82,9
5,0 - 9,9 lat	A	2.920,91	2.351,82
	B	100,6	98,6
10,0 - 14,9 lat	A	3.131,16	2.440,54
	B	107,8	102,3
15,0 - 19,9 lat	A	3.041,02	2.438,03
	B	104,7	102,2
20,0 lat i więcej	A	3.100,00	2.589,84
	B	106,8	108,6
Sekcji PKD			
Rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo (A)	A	2.825,11	2.486,91
	B	97,3	104,2
Rybackstwo (B)	A	2.285,38	1.961,65
	B	78,7	82,2
Przemysł (C+D+E)	A	2.890,94	2.108,21
	B	99,6	88,4
górnictwo (C)	A	4.533,41	3.101,48
	B	156,1	130,0
przetwórstwo przemysłowe (D)	A	2.673,31	2.026,80
	B	92,1	85,0
wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, wodę (E)	A	3.352,14	3.100,81
	B	115,4	130,0
Budownictwo (F)	A	2.473,47	2.543,37
	B	85,2	106,6

Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów mechanicznych, motocykli oraz artykułów użytku osobistego i domowego (G)	A	2.634,73	1.856,21
	B	90,7	77,8
Hotele i restauracje (H)	A	1.968,53	1.678,62
	B	67,8	70,4
Transport, gospodarka magazynowa i łączność (I)	A	2.865,76	2.728,22
	B	98,7	114,4
Pośrednictwo finansowe (J)	A	6.443,60	3.915,42
	B	221,9	164,1
Obsługa nieruchomości, wynajem i usługi związane z prowadzeniem działalności gospodarczej (K)	A	2.810,62	2.433,34
	B	96,8	102,0
Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe ubezpieczenia społeczne i powszechne ubezpieczenia zdrowotne (L)	A	3.772,56	3.153,03
	B	129,9	132,2
Edukacja (M)	A	2.948,86	2.499,30
	B	101,6	104,8
Ochrona zdrowia i pomoc społeczna (N)	A	2.972,81	2.288,07
	B	102,4	95,9
Działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna, pozostała (O)	A	2.589,14	2.260,04
	B	89,2	94,7

294. W latach 2005 – 2008 zrealizowane zostały następujące projekty, które miały na celu, między innymi:

- upowszechnianie wiedzy na temat elastycznych form zatrudnienia wśród kobiet i zwiększenie ich motywacji do aktywnego uczestnictwa w rynku pracy („Elastyczne formy zatrudnienia – łączenie życia zawodowego z rodzicielstwem” - kampania medialna, publikacje książkowe i na stronie internetowej www.kobieta.gov.pl),
- zmianę klimatu społecznego wśród pracodawców i kobiet wchodzących na rynek pracy po urodzeniu dziecka oraz powracających do pracy po urlopie macierzyńskim lub wychowawczym jako potencjalnie dobrych i efektywnych pracowników, poprawa samooceny tej grupy i zwiększenie motywacji do wchodzenia i powracania na rynek pracy („Między rodziną a pracą – godzenie ról społecznych i zawodowych kobiet” – kampania medialna, spoty i billboardy, publikacje książkowe i na stronie internetowej www.kobieta.gov.pl),
- uświadomienie opinii publicznej istnienia dyskryminacji kobiet po czterdziestym piątym roku życia na rynku pracy („Poszukiwana 45+: rzetelność, zaangażowanie, doświadczenie”- kampania medialna, spoty i billboardy, publikacje książkowe i dostępne na stronie internetowej www.kobieta.gov.pl),
- promowanie przedsiębiorczości kobiet, aktywności w życiu społecznym i zawodowym przy jednoczesnym mobilizowaniu kobiet do działania, dzięki któremu będą w stanie same stworzyć sobie miejsce pracy: dostarczenie wiedzy jak założyć własną firmę, gdzie szukać pieniędzy na działalność, jak promować biznes („Jak dobrze być przedsiębiorczą kobietą!”- kampania medialna, program telewizyjny, spoty, publikacje książkowe i na stronie internetowej www.kobieta.gov.pl),
- aktywizację zawodową, edukacyjną, społeczną i osobistą poprzez przygotowanie lokalnych liderki, które będą animować działania w środowisku wiejskim („Stereotyp, a równe szanse kobiet i mężczyzn w środowiskach wiejskich”- szkolenia, publikacja książkowa i na stronie internetowej www.akademiakobiet.pl),
- podniesienie znajomości znowelizowanego Kodeksu Pracy – postanowienia dotyczące przeciwdziałania dyskryminacji ze względu na płeć („Promocja antydyskryminacyjnych przepisów prawa pracy” – druk broszurek, artykuły na stronie internetowej www.kobieta.gov.pl),
- podnoszenie świadomości w zakresie godzenia ról zawodowych i rodzinnych/prywatnych kobiet i mężczyzn („Partnerstwo w rodzinie – szansą kobiet na rynku pracy” – warsztaty, konferencje, broszurka): promowanie współodpowiedzialności kobiet i mężczyzn w życiu

rodzinnym i zawodowym oraz partnerskiego modelu w realizacji obowiązków rodzicielskich i domowych,

- rozpowszechnianie wyników badań dotyczących takich aspektów życia jak: przemoc, zdrowie, edukacja, rynek pracy („Różne role, takie same szanse. Monitorowanie realizacji równości płci”). Realizacja projektu przyczyniła się do rewitalizacji strony internetowej www.monitoring.rownystatus.gov.pl, zawierającej informacje na temat różnych aspektów życia społecznego,
- podnoszenie świadomości na temat sytuacji kobiet na rynku pracy („Kobieta - Rodzina - Praca - kampania medialna” - program telewizyjny, strona internetowa www.kobietawpracy.eu, publikacje dotyczące sytuacji kobiet na rynku pracy,
- zbadanie sytuacji kobiet w wybranych aspektach: 1. Diagnoza sytuacji społeczno-zawodowej kobiet wiejskich w Polsce”, 2. „Wieloaspektowa diagnoza kobiet na rynku pracy”. Wyniki badań pozwoliły na uzupełnienie wiedzy na temat różnych aspektów funkcjonowania kobiet na rynku pracy i przyczyniły się do modyfikacji strategii skierowanych na rozwój ich uczestnictwa w rynku pracy.

295. Realizacja projektów pozwoliła na upowszechnienie wiedzy na temat najbardziej skutecznych strategii i praktyk przewyższania niekorzystnych dla kobiet zjawisk na rynku pracy oraz przyczyniła się do osiągnięcia społecznej aprobaty do przygotowywanych rozwiązań systemowych, w tym kolejnych nowelizacji Kp oraz pakietu tak zwanej polityki rodzinnej.

296. Obecnie realizowane są dwa wielkie projekty systemowe (na lata 2008 – 2011):

297. Celem głównym projektu „Aktywizacja społeczno-ekonomiczna kobiet na poziomie lokalnym i regionalnym” jest upowszechnienie idei równych szans w dostępie do zatrudnienia i metod temu służących wśród pracowników instytucji rynku pracy i ogółu społeczeństwa i, w ten sposób, poprawa sytuacji kobiet na rynku pracy. Cele szczegółowe:

- promowanie nowoczesnego modelu społeczeństwa, w którym kobiety i mężczyźni są równoprawnymi uczestnikami,
- wzmocnienie pozycji kobiet w życiu społeczno-ekonomicznym, służące wyrównywaniu szans na rynku pracy, także znoszeniu różnic w wynagradzaniu,
- wypromowanie zagadnień związanych z równością szans na rynku pracy, godzeniem życia zawodowego i prywatnego.

Planowane działania:

- Opracowanie modelu szkolenia w zakresie wdrażania polityki równości płci, przeznaczonego dla instytucji rynku pracy, w tym na podstawie podręcznika UNDP "Polityka równości płci w praktyce".
- Szkolenia dla kluczowych pracowników wszystkich wojewódzkich i powiatowych urzędów pracy oraz innych instytucji rynku pracy, w każdym województwie, 1000 osób. Tematyka szkoleń: *gender mainstreaming*, *gender budgeting*, przeciwdziałanie dyskryminacji ze względu na płeć i wiek, metody podnoszenia aktywności zawodowej kobiet, budowanie sieci współpracy z partnerami społecznymi, możliwości wykorzystania EFS na potrzeby wyrównywania szans, strategie i programy międzynarodowe.
- Kampania "równość szans na rynku pracy" – identyfikacja i promocja zagadnień związanych z trzema etapami funkcjonowania kobiety na rynku pracy – wchodzenia, pozostawania na nim oraz dezaktywizacji. W ramach kampanii (prasa, radio, TV, Internet, kontakty z właściwymi podmiotami i usieciowianie ich między sobą, publikacje) prowadzone będą badania jakościowe, ich wyniki stanowiąc będą podstawę działań promocyjnych.
- Analiza sytuacji kobiet na rynku pracy i działań instytucji rynku pracy, w tym sposobów oddziaływania instytucji rynku pracy na rynek pracy, postaw pracodawców i pracobiorców, możliwości rozwoju dialogu społecznego w zakresie wyrównywania szans na rynku pracy,

- Portal internetowy – narzędzie informacji i promocji z zakresu wyrównywania szans, składać się będzie z następujących elementów:
 - informacje dotyczące aktywizacji i wyrównywania szans na rynku pracy: rozwój aktywności społeczno-ekonomicznej, *gender mainstreaming*, *gender budgeting*, wyniki i analizy badań dotyczących funkcjonowania kobiet, w tym 50+, w życiu społeczno-ekonomicznym, przedsiębiorczości, przeciwdziałania dyskryminacji kobiet na rynku pracy, ustawodawstwa polskiego i europejskiego dotyczącego wyrównywania szans na rynku pracy,
 - bazy dobrych praktyk instytucji działających na rzecz wyrównywania szans na rynku pracy, w tym poprzez przeciwdziałanie bezrobociu i dyskryminacji, aktywizację zawodową,
 - forum wymiany poglądów, doświadczeń, wiedzy, najlepszych praktyk i potrzeb w zakresie wspierania obecności kobiet na rynku pracy, służyć będzie usieciowieniu instytucji rynku pracy i współpracy w zakresie poprawy sytuacji na rynku pracy.

Przewidywane efekty:

- przełamywanie stereotypów dotyczących ról w społeczeństwie,
- osiągnięcie lepszych wskaźników aktywności zawodowej kobiet,
- zmniejszenie zróżnicowania wynagrodzeń,
- udostępnienie wiedzy eksperckiej dotyczącej wyrównywania szans na rynku pracy,
- rozpropagowanie modelu szkoleń w zakresie wdrażania zasady równości płci,
- podniesienie świadomości pracowników instytucji rynku pracy w zakresie zagadnień związanych z równością płci na rynku pracy,
- stworzenie pozytywnego klimatu dla aktywności kobiet, w tym po 50 roku życia,
- usieciowienie instytucji rynku pracy w zakresie działalności na rzecz kobiet,
- stworzenie zasobu wiedzy służącego zmianom instytucjonalnym w zakresie wspierania kobiet, w tym po 50 roku życia na rynku pracy.

298. „Godzenie ról zawodowych i rodzinnych kobiet i mężczyzn”

Cel: zmniejszenie skali defaworyzacji na rynku pracy kobiet posiadających dzieci poprzez opracowanie modeli godzenia ról do zastosowania na potrzeby legislacji, regionu, lokalnego rynku pracy i przedsiębiorstwa (w podziale na małe, średnie, duże przedsiębiorstwa). Przegląd i promocja dobrych praktyk krajowych i zagranicznych oraz partnerskiego modelu rodziny poprzez ogólnopolskie kampanie medialne. Poszerzenie kwalifikacji pracowników instytucji rynku pracy w zakresie negocjacji z klientami i współpracy na lokalnym rynku pracy na rzecz aktywizacji zawodowej kobiet.

Planowane działania:

- Badania i analizy:
 - rozwiązań legislacyjnych, w tym barier i możliwości dotyczących godzenia ról zawodowych i rodzinnych w Polsce i wybranych krajach UE, oraz ich zastosowania praktyczne,
 - dobrych praktyk w zakresie godzenia ról jako jednego z istotnych elementów służących wyrównywaniu szans kobiet i mężczyzn na rynku pracy, w tym analiza kosztowa i opłacalności w podziale na Polskę i kraje UE, poziom centralny, regionalny, lokalny, przedsiębiorstwa, rola instytucji rynku pracy,
 - jakościowe i ilościowe pracodawców i pracodawców dotyczące godzenia ról, celem określenia oczekiwań i barier prawnych i mentalnych wprowadzania mechanizmów godzenia ról na poziomie przedsiębiorstwa,
 - gospodarstw domowych pod kątem barier kulturowych i ekonomicznych wdrażania polityki godzenia ról, służące przygotowaniu założeń do ogólnopolskiej kampanii promocyjno-edukacyjnej oraz założeń do opracowania modułu szkoleniowego dla organizacji pracodawców i pracowników.

- Analiza wykonalności dobrych praktyk zagranicznych w zakresie godzenia ról oraz zastosowania dobrych praktyk krajowych na szeroką skalę w ramach polskich regulacji prawnych, wypracowanie propozycji legislacyjnych.
- Wizyty studyjne, krajowe i zagraniczne, służące pogłębieniu analiz dobrych praktyk, w przedsiębiorstwach realizujących politykę godzenia ról.
- Opracowanie Krajowej Mapy Drogowej – pakietu rekomendacji skutecznego wdrażania modelu godzenia ról, dla instytucji centralnych, regionalnych i lokalnych oraz instytucji rynku pracy. Ogólnopolska konferencja promująca Krajową Mapę Drogową.
- Baza danych dobrych praktyk krajowych i zagranicznych w zakresie godzenia ról, z podziałem na poziom centralny, regionalny i lokalny oraz przedsiębiorstwa (małe, średnie, duże).
- Działania informacyjno-edukacyjne z zakresu godzenia ról: szkolenia dla pracowników publicznych służb zatrudnienia oraz przedstawicieli organizacji pracodawców i pracowników
- Działania promocyjne dotyczące godzenia ról rodzinnych i zawodowych:
 - kampania promująca partnerski model rodziny oraz mechanizmy godzenia ról. W ramach kampanii zostaną przeprowadzone zróżnicowane działania promocyjne, w tym cykl artykułów w ogólnopolskiej gazecie poświęconej tematyce społeczno - ekonomicznej, przedstawiających mechanizm godzenia ról, 2.000 plakatów, 14.000 broszur dotyczących partnerskiego modelu rodziny sprzyjającego godzeniu ról, spoty TV w stacjach ogólnopolskich i regionalnych, oraz regionalnie zostaną zaprezentowane programy informacyjno – edukacyjne,
 - 16 konferencji wojewódzkich, promujących wypracowane rozwiązania i usieciowiające publiczne służby zatrudnienia oraz inne instytucje rynku pracy.

Przewidywane efekty:

- zwiększenie wskaźnika aktywności zawodowej kobiet,
- włączanie tematyki godzenia ról w co najmniej 80% partnerstw lokalnych, inicjowanych przez instytucje rynku pracy, skutkujące zwiększeniem dostępności finansowej i terytorialnej zinstytucjonalizowanych form opieki nad dzieckiem,
- wdrożenie modeli godzenia ról w minimum 200 miejscach pracy jako *benchmarku* dla organizacji pracodawców,
- podniesienie świadomości z zakresu możliwości godzenia ról rodzinnych i zawodowych,
- wypracowanie modelu wspierania godzenia ról rodzinnych i zawodowych na poziomie centralnym, regionalnym i lokalnym oraz przedsiębiorstwa,
- nawiązanie współpracy między publicznymi służbami zatrudnienia a innymi instytucjami rynku pracy,
- podniesienie wiedzy dotyczącej ustawodawstwa, dobrych praktyk i możliwych rozwiązań,
- zmniejszenie stereotypów dotyczących ról rodzinnych i zawodowych,
- nawiązanie współpracy międzynarodowej.

299. Realizowanych było szereg projektów skierowanych do kobiet na rynku pracy, przy wsparciu środków EFS. Przykłady projektów :

Rok 2007

- Centrum Rozwoju Inicjatyw Społecznych "Cris" – program „ Na co dzień z tatą - wzory ojcostwa we współczesnej rodzinie na Śląsku”: kampania medialna skierowana do młodych mężczyzn oraz ojców mająca na celu zmianę stereotypów w zakresie postrzegania ról męskich w życiu prywatnym, rodzinnym i zawodowym, wykonano audycje radiowe, spoty, zamieszczono wywiady w prasie oraz wyprodukowano płyty z audycjami przeznaczone dla lokalnych stowarzyszeń zajmujących się tą tematyką.

Rok 2008

- Polski Związek Głuchych Oddział Podkarpacki – program „Aktywizacja zawodowa i podnoszenie samooceny kobiet niesłyszących i słabo słyszących w wieku powyżej 50

roku życia”: organizacja szkoleń zawodowych dla kobiet niesłyszących i słabo słyszących, tworzenie grup wsparcia i treningów interpersonalnych, prowadzenie indywidualnego doradztwa zawodowego oraz wydanie publikacji traktującej o edukacji społecznej i zawodowej. Wszystkie materiały przygotowano również w formie elektronicznej.

- Fundacja Fuga Mundi – program „Mapa drogowa do pracy dla aktywnych kobiet” skierowany do kobiet niepełnosprawnych powyżej pięćdziesiątego roku życia. Jego celem była poprawa ich samooceny oraz sytuacji na rynku pracy. Zorganizowano i przeprowadzono zajęcia aktywizujące, opracowano plan działania dla każdej uczestniczki, zorganizowano szkolenie z zakresu opieki domowej oraz giełdę pracy z pracodawcami, uruchomiono stronę internetową, na której zamieszczono wszelkie informacje dotyczące projektu.

300. W ramach obchodów Europejskiego Roku na rzecz Równych Szans dla Wszystkich (2007) podjęto, między innymi, następujące działania:

- „Równe szanse w pracy”, Europejski Dom Spotkań – Fundacja Nowy Staw. Część badawcza projektu dotyczyła dyskryminacji na rynku pracy osób niepełnosprawnych, część promocyjna była adresowana do pracodawców, którzy wspierają rodziny, ze szczególnym uwzględnieniem roli macierzyństwa. Celami projektu było: podniesienie świadomości na temat dyskryminacji w pracy i sposobów jej przeciwdziałania, stworzenie wśród pracowników i pracodawców klimatu tolerancji i akceptowania różnorodności na rynku pracy, wprowadzenie dobrych praktyk – przykładów firm, w których pracodawcy są pozytywnie nastawieni do osób niepełnosprawnych.
- „Upowszechnienie norm prawa dotyczących dyskryminacji, a kształtowanie prawidłowych relacji międzyludzkich w stosunkach pracy”, Region Śląsko-Dąbrowski NSZZ „Solidarność”. Celem było upowszechnienie prawa dotyczącego dyskryminacji, w tym ze względu na płeć, w stosunkach pracy oraz praktycznych aspektów jego egzekwowania (konferencja, cykl szkoleń dla partnerów społecznych). Podobny projekt („Pracodawcy przeciw dyskryminacji”) realizowała Polska Konfederacja Pracodawców Prywatnych „Lewiatan”.
- „Szkolenia dla pracodawców i pracowników”, Ośrodek Praw Człowieka Uniwersytetu Jagiellońskiego, uświadamiające, że w miejscu pracy może dojść do dyskryminacji, w tym ze względu na płeć, informacja, jak pracodawca powinien się zachować, żeby ją eliminować. Informacja, jakie prawa przysługują pracownikowi i o tym, że różnice wynikające z płci, rasy lub pochodzenia etnicznego, religii, niepełnosprawności, wieku, orientacji seksualnej nie mogą być przyczyną nierównego traktowania w pracy. Udzielano porad prawnych z zakresu przeciwdziałania dyskryminacji.

301. Celem realizowanego w latach 2004-2008 projektu „Gender Index” była poprawa sytuacji kobiet na rynku pracy poprzez opracowanie i popularyzowanie efektywnego modelu zarządzania różnorodnością w firmie, w szczególności uwzględniającego politykę równouprawnienia płci. W ramach projektu opracowano narzędzie będące wskaźnikiem równych szans kobiet i mężczyzn w miejscu pracy, dzięki któremu można zbadać, czy dane przedsiębiorstwo stosuje politykę równych szans oraz wskazać obszary, w których polityka równości przynosi dobre rezultaty oraz obszary, które wymagają poprawy. Ocenie podlega 7 obszarów: rekrutacja pracowników, dostęp do awansów i szkoleń, ochrona przed zwolnieniem, wynagrodzenie za pracę, ochrona przed molestowaniem seksualnym i mobbingiem oraz możliwość łączenia obowiązków zawodowych i rodzinnych. Projekt skierowany był do pracodawców, kadry managerskiej, przedstawicieli biznesu i specjalistów od zarządzania zasobami ludzkimi oraz kobiet i mężczyzn na rynku pracy. Inne rezultaty: publikacja Firma Równych Szans Przewodnik Dobrych Praktyk, Raport z badań i I edycji konkursu Firma Równych szans, II Raport z badań i II konkursu, Standardy dotyczące jakości szkoleń z zakresu równości płci i zarządzania różnorodnością w UE i na temat polityki równości szans kobiet i mężczyzn, Jak pozyskać i zatrzymać pracownika w organizacji oraz

Podręcznik Trenerski Gender Index. W ramach projektu odbyło się 42 konferencji, seminariów i spotkań.

17. Czy miesięczne minimalne wynagrodzenie w gospodarce narodowej zapewnia odpowiedni standard życia pracownikom i ich rodzinom. Aktualne dane statystyczne dotyczące liczby pracowników otrzymujących wynagrodzenie niższe niż minimalne wynagrodzenie. (E/C.12/POL/5, punkty 166-181 oraz 924-927/PL 150-163 oraz 838-841)

302. Zasady ustalania wysokości minimalnego wynagrodzenia określone są ustawą z 10 października 2002 roku o minimalnym wynagrodzeniu za pracę, która wyznacza minimalną obowiązkową granicę corocznego wzrostu minimalnego wynagrodzenia. Decyzja o wzroście maksymalnym pozostawiona jest Trójstronnej Komisji do Spraw Społeczno-Gospodarczych, uzgadniająca ją w drodze dialogu. Minimalne gwarancje to wzrost co najmniej o prognozowany stopień inflacji na dany rok, zwiększony o 2/3 wskaźnika prognozowanego realnego przyrostu PKB, jeśli w roku, w którym odbywają się negocjacje wysokości minimalnego wynagrodzenia na rok następny, wysokość minimalnego wynagrodzenia w I kwartale jest niższa od połowy przeciętnego wynagrodzenia. W ostatnich latach strona związkowa w Trójstronnej Komisji optuje za ustalaniem wysokości minimalnego wynagrodzenia w relacji do przeciętnego wynagrodzenia w gospodarce narodowej, za właściwą proporcję związku uważają poziom 40%, a docelowo nie niższy niż 50%.

303. Wysokość minimalnego wynagrodzenia na lata 2008 i 2009 ustalona została według 40% relacji do prognozowanej płacy przeciętnej na dany rok. Oznaczało to wydatny wzrost minimalnego wynagrodzenia: w 2008 roku o 20,3% (z 936 zł do 1.126 zł) i w 2009 roku o 13,3% (do 1.276 zł.)

304. Rząd, przedstawiając Trójstronnej Komisji do negocjacji propozycję wysokości minimalnego wynagrodzenia na rok następny, przedkłada również informację o warunkach gospodarczych państwa, z uwzględnieniem sytuacji budżetu państwa, wymogów rozwoju gospodarczego, poziomu wydajności pracy i konieczności utrzymania wysokiego poziomu zatrudnienia. Rząd przekazuje także szereg danych statystycznych w zakresie: zmian cen towarów i usług konsumpcyjnych, poziomu wynagrodzeń, wydatków gospodarstw domowych, a także prognozowane na rok następny podstawowe wskaźniki makroekonomiczne.

305. W wyniku znaczącego podwyższenia minimalnego wynagrodzenia poprawiła się relacja pomiędzy wysokością minimalnego wynagrodzenia w ujęciu netto a poziomem minimum socjalnego. O ile w 2006 roku minimalne wynagrodzenie netto stanowiło 81% minimum socjalnego na 1 osobę, to w 2008 roku relacja ta wzrosła do 99%. Szacuje się, że w 2009 roku wysokość minimalnego wynagrodzenia netto będzie wyższa od poziomu minimum socjalnego na 1 osobę.

306. W grudniu 2006 roku wynagrodzenie na poziomie obowiązującego minimum otrzymywało 2,3% zatrudnionych. Spośród tych osób wynagrodzenie na poziomie subminimum pobierało 21,6%.

307. Szczegółowe informacje o pracownikach z wynagrodzeniem minimalnym uzyskiwane są z cyklicznego badania prowadzonego przez GUS co dwa lata. Wyniki badania z 2006 roku wykazały, że osoby otrzymujące wynagrodzenie minimalne to prawie w równym stopniu mężczyźni i kobiety, głównie robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy, pracownicy usług osobistych i sprzedawcy, zatrudnieni w zdecydowanej wielkości (98,2%) w sektorze prywatnym, w małych zakładach (zatrudniających do 49 osób) przetwórstwa przemysłowego, handlu hurtowego i detalicznego, naprawy pojazdów mechanicznych oraz artykułów użytku osobistego i domowego, w wieku do 39 lat, z wykształceniem zasadniczym i średnim zawodowym, o stażu pracy do 14 lat.

18. Komentarz do oceny skuteczności kontroli Państwowej Inspekcji Pracy dotyczących wdrażania ustawodawstwa w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy, przede wszystkim w rolnictwie, budownictwie i górnictwie, gdzie dochodzi do większości wypadków śmiertelnych. Aktualne dane statystyczne zdezagregowane według rodzaju działalności, w których występowały poważne i śmiertelne wypadki przy pracy. (E/C.12/POL/5, punkty 195-209 oraz 928-933/PL 175-187 oraz 842-847)

308. PIP jest organem powołanym do sprawowania nadzoru nad przestrzeganiem prawa pracy, w tym przepisów oraz zasad bezpieczeństwa i higieny pracy. Do 30 czerwca 2007 roku organizację, zadania i kompetencje określała ustawa z 6 marca 1981 roku o Państwowej Inspekcji Pracy, 1 lipca 2007 roku weszła w życie ustawa z 13 kwietnia 2007 roku o Państwowej Inspekcji Pracy, która dostosowuje formy i zakres realizacji zadań PIP do nowych potrzeb, spowodowanych rozwojem i zróżnicowaniem form prawno-organizacyjnych podmiotów zatrudniających pracowników. Jednocześnie rozszerzone zostały kompetencje kontrolne, usprawnione procedury kontroli i wykonywania nadzoru przez PIP, jak również zastrzone sankcje wobec pracodawców naruszających prawa osób wykonujących pracę zarobkową. PIP nadal podlega Sejmowi RP.

309. Kontrole przeprowadzone przez PIP

2007

	Ogółem	Sektor publiczny	Sektor prywatny
Liczba kontroli	80.525	9.417	70.671
Liczba skontrolowanych podmiotów gospodarczych	61.289	6.975	53.822
Liczba pracujących w skontrolowanych podmiotach gospodarczych, w tym:	4.461.333	1.663.570	2.789.551
– kobiet	1.392.964	587.415	799.585
– młodocianych	21.704	1.570	20.131
Liczba decyzji	369.483	36.049	333.336
Liczba wystąpień	50.606	5.996	44.600
Liczba stwierdzonych wykroczeń	76.508	4.488	71.972
w tym z artykułu 283 Kp	44.017	2.075	41.910
Liczba nałożonych mandatów	21.468	1.188	20.269
Liczba wniosków o ukaranie do sądu	3.608	235	3.368
Liczba zastosowanych środków wychowawczych	4.809	635	4.173

2008

	Ogółem	Sektor publiczny	Sektor prywatny
Liczba kontroli	80.515	9.174	70.064
Liczba skontrolowanych podmiotów gospodarczych	59.355	6.113	52.979
Liczba pracujących w skontrolowanych podmiotach gospodarczych, w tym:	3.803.376	1.317.742	2.479.921
– kobiet	1.692.745	730.017	979.537
– młodocianych	24.408	2.373	22.030
Liczba decyzji	364.237	33.780	330.353
Liczba wystąpień	53.692	6.089	47.522
Liczba stwierdzonych wykroczeń	79.161	4.530	74.585
w tym z artykułu 283 Kp	43.873	1.926	41.918
Liczba nałożonych mandatów	19.629	981	18.639
Liczba wniosków o ukaranie do sądu	5.074	272	4.796
Liczba zastosowanych środków wychowawczych	7.312	818	6.490

310. Poszkodowani w wypadkach przy pracy według sekcji gospodarki narodowej¹

a) 2006 b) 2007 c) 2008 – dane wstępne	Poszkodowani ogółem		Poszkodowani w wypadkach			Z liczby ogółem		Liczba dni niezdolności do pracy	
	w liczbach bezwzględnych	%	śmiertelnych	ciężkich	lekkich	kobiety	młodociani		
Ogółem	a	95.462	100,0	493	976	93.993	26.737	141	4.147.170
	b	99.171	100,0	479	975	97.717	27.582	165	4.084.929
	c	104.402	100,0	523	902	102.977	29.717	172	3.638.805
A. Rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo	a	1.785	1,9	16	26	1.743	353	3	86.295
	b	1.682	1,7	23	26	1.633	341	-	79.442
	c	1.870	1,8	28	18	1.824	395	-	75.394
B. Rybactwo	a	55	0,1	-	1	54	4	-	2.682
	b	38	-	-	1	37	8	-	1.798
	c	35	-	1	-	34	2	-	989
C. Górnictwo	a	2.928	3,1	29	21	2.878	60	-	193.749
	b	3.173	3,2	26	32	3.115	57	-	133.250
	c	3.180	3,0	30	26	3.124	35	-	183.997
D. Przetwórstwo przemysłowe	a	37.841	39,6	127	426	37.288	6.621	68	1.602.534
	b	40.753	41,1	122	388	40.243	7.700	79	1.671.820
	c	42.047	40,3	107	385	41.555	8.223	71	1.426.468
E. Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, wodę	a	2.102	2,2	12	16	2.074	221	1	94.587
	b	2.025	2,0	22	19	1.984	181	1	87.355
	c	1.850	1,8	15	16	1.819	185	1	67.775
F. Budownictwo	a	7.883	8,3	113	170	7.600	180	9	442.410
	b	8.895	9,0	92	206	8.597	189	23	466.065
	c	9.937	9,5	122	164	9.651	240	24	427.286
G. Handel hurtowy i detaliczny; naprawa...	a	9.758	10,2	43	99	9.616	3.542	43	388.826
	b	10.489	10,6	54	95	10.340	3.935	43	395.404
	c	11.925	11,4	58	82	11.785	4.520	44	369.773
H. Hotele i restauracje	a	997	1,0	-	5	992	563	6	35.101
	b	1.171	1,2	1	9	1.161	661	15	37.804
	c	1.245	1,2	2	11	1.232	699	17	35.161
I. Transport, gospodarka magazynowa i łączność	a	6.471	6,8	72	57	6.342	1.086	4	312.785
	b	6.512	6,6	61	44	6.407	1.107	4	295.124
	c	6.778	6,5	80	67	6.631	1.220	2	247.625
J. Pośrednictwo finansowe	a	947	1,0	4	4	939	640	-	30.118
	b	874	0,9	4	8	862	588	-	26.175
	c	972	0,9	7	2	963	657	-	25.752
K. Obsługa nieruchomości, wynajem i usługi związane	a	5.952	6,2	30	49	5.873	1.965	3	244.422
	b	5.709	5,8	30	47	5.632	1.887	-	232.305
	c	6.063	5,8	27	43	5.993	2.245	4	204.673
L. Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe ubezpieczenia społeczne i powszechne ubezpieczenie zdrowotne	a	3.608	3,8	14	25	3.569	1.732	-	139.636
	b	3.652	3,7	9	24	3.619	1.771	-	136.474
	c	3.820	3,7	9	29	3.782	1.904	3	120.318
M. Edukacja	a	4.078	4,3	10	19	4.049	2.795	2	156.942
	b	3.943	4,0	11	18	3.914	2.698	-	142.444
	c	4.296	4,1	10	16	4.270	2.941	1	134.450
N. Ochrona zdrowia i pomoc społeczna	a	8.485	8,9	10	24	8.451	6.265	-	301.896
	b	7.797	7,9	4	27	7.766	5.808	-	276.270
	c	7.640	7,3	8	17	7.615	5.656	1	225.399
O. Działalność usługowa komunalna, społeczna	a	2.572	2,7	13	34	2.525	710	2	115.187
	b	2.458	2,5	20	31	2.407	651	-	103.199

i indywidualna, pozostała	c	2.744	2,6	19	26	2.699	795	4	93.745

¹ bez osób pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie

311. Informacje o wypadkowości winny być interpretowane w świetle danych dotyczących sytuacji gospodarczej. Według danych GUS, w 2007 roku realny wzrost PKB wyniósł 5,8%, wobec 5,2% w 2006 roku. Produkcja sprzedana przemysłu w 2008 roku była o 3,3% wyższa niż w roku poprzednim. Produkcja sprzedana w przedsiębiorstwach o liczbie pracujących powyżej 9 osób była o 3,5% wyższa w porównaniu z rokiem 2007. Produkcja budowlano-montażowa, obejmująca roboty o charakterze inwestycyjnym i remontowym, zrealizowana przez przedsiębiorstwa o liczbie pracujących powyżej 9 osób, była o 12,9% wyższa niż w 2007 roku. W 2008 roku wszystkie przedsiębiorstwa budowlane odnotowały wzrost produkcji o 11%. Jednocześnie, w związku ze znaczną emigracją zarobkową, gospodarka zaczęła odczuwać niedobór wysokokwalifikowanych i doświadczonych pracowników. Spowodowało to nasilenie się zjawiska zatrudniania pracowników „przypadkowych” – niedoświadczonych i bez właściwego przygotowania zawodowego. Wszystkie przedstawione czynniki miały istotny wpływ na zwiększenie liczby wypadków w 2008 roku.

312. W roku 2004 PIP realizowała pilotażową kampanię dotyczącą bezpieczeństwa pracy w budownictwie, która objęła 2.500 małych i średnich zakładów. Zwiększono liczbę małych zakładów objętych działaniami kontrolnymi, przeprowadzono kampanię informacyjną i szkolenia dla pracodawców, inżynierów budownictwa, kierowników budów. Działaniami informacyjnymi objęto również uczniów szkół budowlanych, związki zawodowe, stowarzyszenia branżowe i organizacje pracodawców. Działania te PIP kontynuowała w roku 2005, prowadząc ogólnopolską kampanię w budownictwie – Bezpieczeństwo pracy w budownictwie 2005. W roku 2006 podsumowano działania podjęte wcześniej. Zauważalny jest postęp technologiczny w budownictwie i towarzysząca mu poprawa poziomu przygotowania zawodowego osób pracujących (również poziomu wiedzy w zakresie bezpiecznych metod pracy). Wyniki przeprowadzonej przez PIP kampanii wskazują jednocześnie, że w zakładach większych, zatrudniających ponad 50 pracowników i realizujących poważniejsze zadania inwestycyjne, stan bezpieczeństwa pracy jest zdecydowanie lepszy niż w małych firmach. Zakłady duże chętniej też brały udział w części kampanii o charakterze prewencyjnym, uzyskując dobre rezultaty w zakresie poprawy warunków bezpieczeństwa i higieny pracy na budowie.

313. Działania prewencyjne PIP, skoncentrowane na poprawie sytuacji w budownictwie, zaplanowane są na lata 2009-2011. Analiza wypadków na placach budów wskazuje, że szczególnie ważna jest redukcja liczby wypadków związanych z pracą na wysokości (ponad 50% wypadków śmiertelnych w budownictwie i prawie 10% w skali gospodarki narodowej). Dlatego w roku 2009 kampania informacyjna, która skorelowana jest z działaniami kontrolnymi, koncentruje się na zagrożeniach upadkiem z wysokości. Szczególna uwaga poświęcana jest pracom na dachach, a także na ścianach zewnętrznych budynków. Kontrole poprzedzane są wysyłką informacji o możliwej wizycie inspektora pracy, wraz z ankietą umożliwiającą pracodawcy samokontrolę. Pracodawcy mają możliwość skorzystania z programu prewencyjnego, czyli ocenę, we współpracy z inspektorem pracy, warunków pracy w zakładzie i podjęcia odpowiednich działań naprawczych. Do poszczególnych grupy uczestniczących w procesie budowlanym (inwestorzy, projektanci, pracodawcy, kierownicy budów, majstrowie, pracownicy) skierowane zostaną informacje uzupełnione szeroko zakrojoną kampanią społeczną.

314. W latach 2004-2006 PIP objęła programem wzmożonego nadzoru 92 zakłady, charakteryzujące się wysokimi przekroczeniami norm czynników szkodliwych dla zdrowia, znaczną liczbą chorób zawodowych oraz wysokimi wskaźnikami wypadkowości. W roku 2006 programem wzmożonego nadzoru objętych było 76 zakładów, zatrudniających 81,7 tysiąca pracowników (w tym 15,7 tysiąca kobiet i 62 pracowników młodocianych). W

odniesieniu do 16 zakładów zrezygnowano ze wzmożonego nadzoru z powodu upadłości (2 zakłady), zmian w strukturze organizacyjnej i przeniesienia produkcji za granicę (2 zakłady) oraz poprawy warunków pracy (12 zakładów). Z ustaleń inspektorów wynika, że w 2006 roku w warunkach zagrożenia czynnikami związanymi ze środowiskiem i uciążliwością pracy oraz czynnikami mechanicznymi (związanymi z maszynami szczególnie niebezpiecznymi) pracowało w tych zakładach 40% zatrudnionych (w 2005 roku - 37% zatrudnionych, w 2004 roku – 43%). W większości zakładów byli oni narażeni na działanie kilku czynników szkodliwych jednocześnie.

315. Wypadki przy pracy w zakładach objętych wzmożonym nadzorem

	2004	2005	2006
Ogółem	2.087	2.053	1.981
Śmiertelne	6	10	8
Ciężkie	23	17	10
Wskaźnik częstotliwości	21,8	23,4	24,2

316. W 2006 roku stwierdzono w tych zakładach 144 choroby zawodowe. Podobnie jak w latach poprzednich dominowała pylica płuc (76 przypadków) i uszkodzenie słuchu (33). Wskaźnik zachorowalności (liczba chorób zawodowych na 100 tysięcy pracowników) - 177. Struktura chorób zawodowych potwierdza, że nadmierny hałas oraz pyły przemysłowe w dalszym ciągu stanowią w wielu zakładach główne zagrożenia zawodowe.

317. Choroby zawodowe w zakładach objętych wzmożonym nadzorem

	2004	2005	2006
Ogółem	201	125	144
uszkodzenie słuchu	61	33	33
zespół wibracyjny	7	7	5
pylice płuc	105	65	76
choroby skóry	1	3	3
Wskaźnik zachorowalności	210	143	177
Liczba chorób stwierdzonych u emerytów i rencistów	159	81	87

318. Analiza wyników kontroli wskazuje, że w ciągu 3 lat nastąpiła poprawa w zakresie: zatrudniania pracowników w warunkach narażenia na działanie czynników szkodliwych, prowadzenia i organizacji transportu wewnątrzzakładowego, stanu wentylacji, klimatyzacji i oświetlenia oraz eksploatacji urządzeń i instalacji energetycznych, aczkolwiek skala nieprawidłowości jest nadal znaczna. Odnotowano również pozytywne tendencje w sferze magazynowania i składowania materiałów oraz przygotowania pracowników do pracy. Nie osiągnięto poprawy w zakresie dostosowania maszyn i urządzeń technicznych do wymogów bezpieczeństwa i higieny pracy, najczęściej stwierdzano brak osłon, niesprawne lub niewłaściwie oznaczone i usytuowane wyłączniki bezpieczeństwa, brak dokumentacji technicznej i eksploatacyjnej. Przyczyną był przede wszystkim niedostatek środków finansowych na modernizację lub też zakup nowych, bezpieczniejszych maszyn i urządzeń.

319. Wszyscy kontrolowani w 2006 roku pracodawcy przeprowadzili ocenę ryzyka zawodowego i tylko w 10 zakładach ocena ta była niepełna. W 98% zakładów pracownicy zostali poinformowani o ryzyku zawodowym, które wiąże się z pracą. Jeśli ocena wykazała niedopuszczalne ryzyko, pracodawcy podejmowali działania korygujące lub zapobiegawcze na stanowiskach pracy (75% zakładów). W 74 zakładach funkcjonowała służba bezpieczeństwa i higieny pracy, w 50 społeczna inspekcja pracy. Komisje bezpieczeństwa i higieny pracy powołano w 56 zakładach, czasem nawet w zakładach, w których stan zatrudnienia nie nakładał na pracodawcę takiego obowiązku. W 80% kontrolowanych przedsiębiorstwach dokonywany był przegląd stanowisk pracy oraz okresowe oceny stanu bezpieczeństwa i higieny pracy.

320. Inspektorzy PIP, w ramach działalności prewencyjnej, wskazywali pracodawcom największe zagrożenia oraz udzielali im konsultacji w zakresie poprawy warunków pracy. Promowali także wdrażanie systemów zarządzania bezpieczeństwem pracy, bowiem z

praktyki wynika, że systemowe podejście do zarządzania bezpieczeństwem i higieną pracy jest skutecznym sposobem poprawy stanu bezpieczeństwa pracy. Najlepszych przykładów działań dostarczają przedsiębiorstwa, które uzyskały certyfikat systemu zarządzania bezpieczeństwem pracy, na przykład Kopalnia Węgla Kamiennego „Murcki” w Katowicach. Do wdrażania takich systemów przystąpiły także inne zakłady, w tym Kopalnia węgla kamiennego „Bielszowice” w Rudzie Śląskiej, Kopalnia Węgla Kamiennego „Pokój” w Rudzie Śląskiej, Zakład Górniczy „Piekary” w Piekarach Śląskich. W ocenie inspektorów przyczyny istniejących nieprawidłowości tkwią nie tylko w braku środków finansowych na remonty (modernizacje), ale brak jest rozwiązań prawnych zachęcających do inwestowania w bezpieczeństwo i higienę pracy (ulgi podatkowe, kredyty ZUS, niższe składki ZUS), jak też brak jest znajomości, a nawet lekceważone są przepisy i zasady bezpieczeństwa i higieny pracy. Zbyt małe zatrudnienie powoduje problemy organizacyjne.

321. W programie na lata 2007-2009 wzmocnionym nadzorem objęto 76 zakładów, w tym 37 zakładów, które były objęte nadzorem w latach 2004–2006. Są to zakłady pracy różnych branż, w których występują wysokie przekroczenia norm czynników szkodliwych dla zdrowia, znaczna liczba chorób zawodowych oraz wysokie wskaźniki wypadkowości. W warunkach zagrożenia czynnikami związanymi ze środowiskiem pracy i jej uciążliwością, a także czynnikami mechanicznymi związanymi z maszynami szczególnie niebezpiecznymi, zatrudnionych było ponad 24,1 tysiąca osób. W większości zakładów pracownicy byli narażeni na działanie kilku czynników szkodliwych jednocześnie. W zakładach objętych wzmocnionym nadzorem w 2007 roku zarejestrowano 1.724 wypadki przy pracy, w tym 1 śmiertelny oraz 14 wypadków powodujących ciężkie uszkodzenie ciała. Wskaźnik częstości wypadków w zakładach przewyższał ponad trzykrotnie wskaźnik dla całej gospodarki i wynosił w 2007 roku 28. W odniesieniu do 3 pracodawców, u których stwierdzono wzrost liczby wypadków oraz niewykonanie decyzji dotyczących zmniejszenia oddziaływania na pracowników czynników szkodliwych dla zdrowia, inspektorzy skierowali wnioski do ZUS o podwyższenie składek na ubezpieczenie wypadkowe o 100%. W zakładach objętych wzmocnionym nadzorem zarejestrowano 108 chorób zawodowych. Dominują: pylica płuc – 61 przypadków (w tym 53 w kopalniach węgla kamiennego), uszkodzenie słuchu - 21, zespół wibracyjny – 7, przewlekłe choroby oskrzeli – 2. Roczny wskaźnik zachorowalności (liczba chorób zawodowych na 100 tysięcy zatrudnionych) wyniósł 176 i był wyższy od wskaźnika dla całej gospodarki.

322. W 71 zakładach funkcjonowała służba bezpieczeństwa i higieny pracy, w 41 zakładach społeczna inspekcja pracy. Komisję bezpieczeństwa i higieny pracy powołano we wszystkich zakładach, na których spoczywał taki obowiązek, ale w 4 zakładach komisja nie dokonała nawet przeglądu stanowisk pracy.

323. Wszyscy kontrolowani pracodawcy przeprowadzili ocenę ryzyka zawodowego, ale w 16 zakładach ocena ryzyka zawodowego była niepełna. Problemem jest aktualizacja oceny, zwłaszcza po wypadkach przy pracy, przeprowadzonej modernizacji lub wymianie maszyn, a także po dokonaniu pomiarów czynników szkodliwych dla zdrowia, które wskazywały na przekroczenie NDN (hałas, wibracje) lub NDS (przemysłowe pyły zwłókniające). Często nie przestrzegano także zasady, by weryfikować ją po każdym zdarzeniu wypadkowym lub wprowadzonej zmianie technologii. W 5 zakładach nie realizowano wniosków profilaktycznych zawartych w protokołach powypadkowych, w 9 nie przeprowadzono analizy wypadków przy pracy. Formułowane wnioski profilaktyczne nie zawsze były adekwatne do przyczyn i okoliczności wypadków.

324. Problemem w kontrolowanych zakładach jest niewywiązywanie się pracodawców z obowiązku dostosowania maszyn do minimalnych wymagań. Najczęściej brak jest urządzeń chroniących przed dostępem do stref niebezpiecznych, co generuje wiele wypadków przy pracy. Sygnalizowane przez pracodawców ograniczenia finansowe, główna przyczyna nieprawidłowości związanych z niedostosowaniem maszyn i urządzeń do wymogów

bezpieczeństwa i higieny pracy, wpływają także na stan obiektów i pomieszczeń pracy. Występują również nieprawidłowości wynikające ze złej organizacji pracy, niewłaściwych metod pracy, lekceważenia zagrożeń oraz braku nadzoru, stwierdzano niski poziom wiedzy i świadomości zagrożeń wśród kadry kierowniczej i pracowników, pomimo odbytych szkoleń.

325. Zwiększona częstotliwość kontroli pozwala na wyeliminowanie tych nieprawidłowości i zmusza pracodawców do zwiększenia zainteresowania sprawami warunków pracy. Jest to szczególnie widoczne w firmach objętych wzmożonym nadzorem przez okres kilku lat. Działania kontrolne wspierane przedsięwzięciami profilaktyczno-promocyjnymi będą kontynuowane w tej grupie zakładów.

326. W 2008 roku nadzorem i kontrolą urzędów górniczych objętych było, w zakresie kopalni podstawowych, 42 podziemne zakłady górnicze, 10 zakładów górniczych prowadzących roboty podziemne z zastosowaniem techniki górniczej, 108 odkrywkowych zakładów górniczych, 66 otworowych zakładów górniczych, 337 oddziałów zakładów wykonujących prace geologiczne, 4881 zakładów górniczych kopalni pospolitych oraz 1461 oddziałów firm usługowych wykonujących pracę dla zakładów górniczych. Zatrudnienie w tych zakładach wyniosło 201.080 pracowników.

327. Liczba wypadków w górnictwie kopalni podstawowych, 2008

	Wypadki śmiertelne		Wypadki ciężkie		Ogółem	
	2008	2007	2008	2007	2008	2007
Kopalnie węgla kamiennego	24	16	19	18	2.551	2.505
Kopalnie rud miedzi	4	7	1	6	635	651
Kopalnie rud cynku i ołowiu	1	1	0	1	21	24
Kopalnie soli	0	0	0	0	29	
Kopalnie węgla brunatnego	0	0	1	1	58	62
Kopalnie odkrywkowe (poza węglem brunatnym)	0	0	0	0	12	
Kopalnie otworowe	0	0	0	0	3	
Pozostałe	1	0	1	1	28	50
Razem	30	24	22	27	3.337	3.343

328. W górnictwie kopalni pospolitych odnotowano 31 wypadków ogółem, w tym 2 wypadki śmiertelne i 5 wypadków ciężkich, wobec 37 wypadków odnotowanych w 2007 roku, w tym 5 wypadków śmiertelnych i 2 ciężkie.

329. Choroby zawodowe w górnictwie

	2004	2005	2006	2007	2008
Liczba chorób zawodowych	655	532	569	608	610
Liczba chorób zawodowych na 100 tysięcy zatrudnionych	328,9	281,7	309,1	336,61	b.d.

330. Struktura zapadalności na choroby zawodowe w górnictwie, 2008

	Liczba chorób	Procent
Pylice płuc	466	76,4 %
Trwały ubytek słuchu	75	12,3 %
Zespół wibracyjny	34	5,6 %
Przewlekłe zapalenie oskrzeli	2	0,3%
Inne choroby zawodowe	33	5,4 %
Razem	610	100%

331. Oceniając stan bezpieczeństwa i higieny pracy, w dalszym niezadowolający, należy mieć na względzie, że górnictwo jest – z przyczyn naturalnych – branżą o wyjątkowo dużej szkodliwości środowiska pracy. Zagrożenia środowiska pracy występujące w górnictwie są powszechne, mają wyjątkowo agresywny charakter, często działają równocześnie. Większość zatrudnionych w górnictwie pracuje w warunkach zagrożenia, a efektem tego jest wysoki poziom zachorowalności zawodowej.

Artykuł 8: Prawo do tworzenia związków zawodowych

19. Czy istnieją ograniczenia w zakresie prawa tworzenia lub przystępowania do związków zawodowych, w tym dotyczące pracowników zatrudnionych na podstawie umów indywidualnych. Informacje dotyczące ograniczeń prawa do organizowania się urzędników państwowych, dlaczego urzędnicy państwowi nie mogą sprawować funkcji w związkach zawodowych. (E/C.12/POL/5, punkty 227-228 oraz 258/PL 204-205 oraz 231)

332. Zgodnie z artykułem 86 ustawy z 23 grudnia 1994 roku o Najwyższej Izbie Kontroli pracownicy nadzorujący lub wykonujący czynności kontrolne mogą należeć do związku zawodowego zrzeszającego wyłącznie pracowników Najwyższej Izby Kontroli. W Najwyższej Izbie Kontroli może działać tylko jeden związek zawodowy. Pozbawieni prawa do organizowania się w związkach zawodowych są Prezes NIK, wiceprezesi, dyrektor generalny, dyrektorzy i wicedyrektorzy jednostek organizacyjnych oraz doradcy Prezesa NIK.

333. Zakaz przynależności sędziów do związków zawodowych jest sformułowany w artykule 178 Konstytucji RP.

334. Z artykułu 227, ustęp 4 Konstytucji RP wynika zakaz przynależenia do związku zawodowego Prezesa Narodowego Banku Polskiego.

335. Zgodnie z artykułem 209 ustęp 3 Konstytucji RP Rzecznik Praw Obywatelskich nie może należeć do związku zawodowego.

336. Członkowie Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji nie mogą należeć do związków zawodowych zgodnie z artykułem 214 ustęp 2 Konstytucji RP.

337. Zgodnie z artykułem 10 ustęp 2 ustawy z 29 sierpnia 1997 roku o ochronie danych osobowych członkiem związku zawodowego nie może być Generalny Inspektor Ochrony Danych Osobowych.

338. Funkcjonariusze Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu nie mogą zrzeszać się w związkach zawodowych, zgodnie z artykułem 81 ustęp 2 ustawy z 24 maja 2002 roku o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu.

339. Artykuł 58 ustawy z 16 marca 2001 roku o Biurze Ochrony Rządu przewiduje, że jego funkcjonariusze nie mogą zrzeszać się w związkach zawodowych.

340. Żołnierze w czynnej służbie wojskowej nie mogą tworzyć i wstępować do związków zawodowych ani uczestniczyć w działalności związków zawodowych, których byli członkami w chwili powołania do tej służby (artykuł 65 ustęp 5 ustawy z 21 listopada 1967 roku o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej).

341. Artykuł 108 ustawy z 11 września 2003 roku o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych przewiduje, że żołnierzom zawodowym nie wolno tworzyć i zrzeszać się w związkach zawodowych, z dniem rozpoczęcia pełnienia zawodowej służby wojskowej ustaje dotychczasowe członkostwo żołnierza zawodowego w związku zawodowym.

342. Funkcjonariusze Służby Kontrwywiadu Wojskowego oraz Służby Wywiadu Wojskowego nie mogą zrzeszać się w związkach zawodowych (artykuł 40 ustęp 2 ustawy z 9 czerwca 2006 roku o służbie funkcjonariuszy Służby Kontrwywiadu Wojskowego oraz Służby Wywiadu Wojskowego).

343. Artykuł 73 ustęp 3 ustawy z 9 czerwca 2006 roku o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym przewiduje, że funkcjonariusz tego biura nie mogą zrzeszać się w związkach zawodowych.

344. Zgodnie z artykułem 67 ustawy z 6 kwietnia 1990 roku o Policji policjanci mogą zrzeszać się w związku zawodowym policjantów. Przepisy ustawy o związkach zawodowych stosuje się odpowiednio, z zastrzeżeniem że w Policji może działać tylko jeden związek zawodowy i związek ten nie ma prawa do strajku.

345. Ustawa z 26 kwietnia 1996 roku o służbie więziennej przewiduje, że jej funkcjonariusze mogą zrzeszać się w związku zawodowym funkcjonariuszy Służby Więziennej (artykuł 14), przepisy ustawy o związkach zawodowych stosuje się odpowiednio, z tym że w Służbie

Więziennej może działać tylko jeden związek zawodowy i związek ten nie ma prawa do strajku.

346. Artykuł 72 ustawy z 12 października 1990 roku o Straży Granicznej przewiduje, że jej funkcjonariusze mogą zrzeszać się w związku zawodowym funkcjonariuszy Straży Granicznej, przepisy ustawy o związkach zawodowych stosuje się odpowiednio z zastrzeżeniem, że w Straży Granicznej może działać tylko jeden związek zawodowy i związek ten nie ma prawa do strajku.

347. Zgodnie z ustępem 2 artykułu 58 ustawy z 24 sierpnia 1991 roku o Państwowej Straży Pożarnej strażak pełniący służbę na stanowisku, dla którego przepisy ustawy przewidują powołanie, nie może pełnić funkcji w związkach zawodowych oraz nie podlega ochronie, o której mowa w artykule 32 ustawy o związkach zawodowych.

348. 21 listopada 2008 roku uchwalona została nowa ustawa o służbie cywilnej, zgodnie z nią funkcji w związkach zawodowych nie mogą pełnić jedynie członkowie korpusu służby cywilnej zajmujący wyższe stanowiska w służbie cywilnej (artykuł 78 ustęp 6 ustawy). Wyższymi stanowiskami w służbie cywilnej są stanowiska:

- dyrektora generalnego urzędu,
- kierującego departamentem lub komórką równorzędną w Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, urzędzie ministra, urzędzie obsługującym przewodniczącego komitetu wchodzącego w skład Rady Ministrów, urzędzie centralnego organu administracji rządowej oraz kierującego wydziałem lub komórką równorzędną w urzędzie wojewódzkim, a także zastępcy tych osób,
- wojewódzkiego lekarza weterynarii i jego zastępcy,
- kierującego komórką organizacyjną w Urzędzie Rejestracji Produktów Leczniczych, Wyrobów Medycznych i Produktów Biobójczych oraz w Biurze Nasiennictwa Leśnego, a także zastępcy tych osób.

20. Dodatkowe informacje dotyczące możliwości pracodawcy, którego dotyczą poważne problemy finansowe, zawieszenia, za zgodą zakładowej organizacji związku zawodowego, stosowania układu zbiorowego na okres nie przekraczający trzech lat, w jaki sposób prawa pracowników przewidziane przez artykułem 6, 7 oraz 8 Paktu są chronione są w okresie zawieszenia stosowania układu zbiorowego.

349. Możliwość zawieszenia stosowania układu zbiorowego pracy nie powoduje osłabienia ochrony praw pracowników wynikających z Paktu. W razie zawieszenia stosowania układu zakładowego prawo do pracy, możliwości utrzymania się oraz prawo do korzystania ze sprawiedliwych i korzystnych warunków pracy chronione jest powszechnie obowiązującymi postanowieniami Kp oraz innych ustaw, w tym ustawy o minimalnym wynagrodzeniu za pracę. Zawieszenie stosowania układu nie ma wpływu na prawo tworzenia i przystępowania do związków zawodowych.

350. Możliwość zawarcia porozumienia o zawieszeniu stosowania u danego pracodawcy w całości lub w części, układu zakładowego oraz układu ponadzakładowego bądź jednego z nich, ze względu na sytuację finansową pracodawcy, na nie dłużej niż 3 lata jest przewidziana w artykule 241²⁷ Kp. Porozumienie o zawieszeniu podlega zgłoszeniu do rejestru, odpowiednio, układów zakładowych lub układów ponadzakładowych. Informację o zawieszeniu stosowania układu ponadzakładowego strony porozumienia przekazują stronom tego układu. Przepis odnosi się do „sytuacji finansowej pracodawcy” nie wskazując, jaka ona ma być, z jego brzmienia wynika, że chodzi o sytuację złą. To, czy dana sytuacja kwalifikuje się do zastosowania artykułu 241²⁷ Kp decydują obie strony porozumienia (nie decyduje zatem sam pracodawca).

351. Zgodnie z artykułem 241²⁷ §3 Kp w zakresie i przez czas określony w porozumieniu, nie stosuje się wynikających z układu ponadzakładowego oraz z układu zakładowego warunków

umów o pracę i innych aktów stanowiących podstawę nawiązania stosunku pracy. Zawieszenie stosowania dotyczy więc wyłącznie negocjowanych (w tym przypadku układowych) źródeł prawa pracy, artykuł 9¹ §1 Kp wyłącza możliwość zawieszenia stosowania powszechnie obowiązujących przepisów prawa pracy (Kp, inne ustawy i przepisy wykonawcze). Postanowienia umów o pracę i innych aktów, które nie mają podstawy w układzie nie podlegają zawieszeniu.

352. Porozumienie nie może prowadzić do naruszenia artykułu 9 Kp, nie może zatem ograniczać ustawowych uprawnień pracowników ani uchylać zasadzie równego traktowania w zatrudnianiu. Zgodnie z artykułem 9 §2 Kp postanowienia układów zbiorowych pracy i porozumień zbiorowych nie mogą być mniej korzystne dla pracowników niż przepisy Kodeksu pracy oraz innych ustaw i aktów wykonawczych. Wynika z tego, że wyłączenie obowiązywania bardziej korzystnych przepisów zawartych w układach zbiorowych powoduje „wejście” w to miejsce przepisów i gwarancji wynikających z Kodeksu pracy, ustaw i aktów wykonawczych.

353. Po upływie okresu, na który zawieszono układ, zawieszona postanowienia automatycznie zaczynają znowu obowiązywać.

354. Do tej pory możliwość zawieszenia układu nie była szerzej stosowana. W przypadkach, gdy z niej skorzystano, zawieszeniu ulegały postanowienia układów dotyczące świadczeń związanych z pracą, na przykład nagród jubileuszowych.

Artykuł 9: Prawo do zabezpieczenia społecznego

21. Informacje dotyczące kroków podejmowanych w celu zapewnienia równego dostępu do świadczeń z tytułu zabezpieczenia społecznego bez dyskryminacji z innych względów niż określone w ustawie z 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych (płeć, stan cywilny, stan rodzinny).

355. Zawarta w artykule 2a ustawy z 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych ochrona przed dyskryminacją ma źródło w Konstytucji RP. Zgodnie z jej artykułem 32 wszyscy są wobec prawa równi, wszyscy mają prawo do równego traktowania przez władze publiczne, nikt nie może być dyskryminowany w życiu politycznym, społecznym lub gospodarczym z jakiegokolwiek przyczyny.

356. Zasada równości oznacza prawo do równego traktowania przez władze publiczne. Od zasady równości Konstytucja RP nie zna żadnych odstępstw i wyjątków, przy czym równość praw należy traktować nie tylko w znaczeniu formalnym, ale i materialnym, co oznacza, że osoby znajdujące się w takiej samej lub podobnej sytuacji faktycznej prawo traktuje tak samo lub podobnie. W praktyce działania organu rentowego oznacza to powiązanie odpowiednich elementów sytuacji faktycznej z charakterem regulowanych stosunków prawnych przy uwzględnieniu kryteriów, w oparciu o które następuje zróżnicowanie adresatów lub w oparciu o które zróżnicowanie to jest zakazane. Zakazane jest zróżnicowanie adresatów w oparciu o tak zwane kryteria sztywne, w szczególności rasę, kolor skóry, płeć, język, religię, poglądy polityczne lub inne, pochodzenie narodowe lub społeczne, sytuację majątkową i urodzenie. W konsekwencji, spotykając się z takimi samymi lub podobnymi sytuacjami, organ rentowy w ten sam sposób interpretuje prawo, a następnie w taki sam sposób dokonuje subsumpcji faktów w danej sprawie istotnych. Państwo polskie zapewnia zatem równy dostęp do świadczeń z tytułu ubezpieczenia społecznego, co czyni zadość wymogom artykułu 9 Paktu Praw Gospodarczych, Społecznych i Kulturalnych.

22. Jakie środki podjęto w celu zmiany minimalnej kwoty zasiłku dla bezrobotnych, tak aby zapewniał on odpowiedni poziom życia świadczeniobiorców, którzy nie są uprawnieni do innych świadczeń z tytułu zabezpieczenia społecznego. (E/C.12/POL/5, punkt 316/PL 278)

357. W drodze nowelizacji ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, która weszła w życie 1 lutego 2009 roku, zmodyfikowany został system wypłat zasiłków dla bezrobotnych. Podniesiona została kwota zasiłku dla bezrobotnych, co doprowadziło do zmniejszenia różnicy między wysokością zasiłku a wysokością minimalnego wynagrodzenia za pracę. Wprowadzona została również zasada degresywności wypłat zasiłku – w pierwszej fazie pozostawania w bezrobociu wypłacane jest 100% zasiłku, to jest 717 zł miesięcznie. Po trzech miesiącach następuje zmniejszenie wysokości zasiłku, do 563 zł miesięcznie.

358. Wprowadzone rozwiązanie ma na celu racjonalizację wydatków ponoszonych ze środków Funduszu Pracy na tak zwane pasywne formy wsparcia, oraz ma zachęcić bezrobotnych do poszukiwania pracy i podejmowania działań aktywizujących.

359. Uregulowania dotyczące zasiłków dla bezrobotnych wejdą w życie 1 stycznia 2010 roku.

23. Uwzględniając ogólną uwagę Komitetu nr 19 (2007 rok) dotyczącą prawa do zabezpieczenia społecznego, zdezagregowane dane dotyczące liczby osób i rodzin nie objętych systemem ubezpieczeń społecznych, na przykład osoby pracujące w sektorze nieformalnym oraz środki podjęte w celu zapewnienia im odpowiedniej ochrony przed zagrożeniami i ryzykami, w granicach dostępnych państwu zasobów.

Ubezpieczenie zdrowotne

360. Powszechnym ubezpieczeniem zdrowotnym objętych jest 99% osób. Brak jest danych dotyczących osób i rodzin nieobjętych systemem ubezpieczeń społecznych, w tym pracujących w tak zwanym sektorze nieformalnym.

361. Powszechny dostęp do opieki zdrowotnej finansowanej ze środków publicznych gwarantuje obowiązkowe ubezpieczenie zdrowotne. Za część ubezpieczonych składka opłacana jest ze środków publicznych. Osobom nieobjętym obowiązkowym ubezpieczeniem zapewnione jest:

- dobrowolne ubezpieczenie w powszechnym ubezpieczeniu zdrowotnym,
- okresowy dostęp do świadczeń – osoby żyjące w ubóstwie,
- dostęp do świadczeń – niektóre grupy społeczne,
- dostęp do świadczeń chorych na niektóre choroby.

362. Osoby nie objęte obowiązkowym ubezpieczeniem mogą ubezpieczyć się dobrowolnie, jeżeli mieszkają w Polsce. Dobrowolne ubezpieczenie obejmuje także członków ich rodzin. W 2006 roku osób ubezpieczonych dobrowolnie było 33.336, w tym 5.276 członków rodzin. Ubezpieczeniem dobrowolnym obejmowani są także wolontariusze, to jest osoby, które ochotniczo i bez wynagrodzenia wykonują świadczenia na zasadach określonych w odrębnych przepisach. Podmiot korzystający z pomocy wolontariusza (na przykład organizacja pozarządowa) może zgłosić go do ubezpieczenia zdrowotnego, jeżeli nie jest objęty ubezpieczeniem zdrowotnym z innego tytułu. Podstawą obliczania wysokości składki jest kwota odpowiadająca minimalnemu wynagrodzeniu, składka opłacana przez podmiot zgłaszający.

363. Od roku 2004 obywatele polscy nie objęci ubezpieczeniem obowiązkowym ani dobrowolnym, których dochody nie osiągają kryterium dochodowego określonego w przepisach, mają dostęp do opieki zdrowotnej na podstawie decyzji organu samorządu lokalnego. Decyzja upoważnia do korzystania ze świadczeń przez 90 dni od jej wystawienia. Jeżeli leczenie trwa ponad 90 dni, osoba może korzystać ze świadczeń na podstawie następnej

decyzji. Organ samorządu lokalnego może wydać decyzję na wniosek zainteresowanego, z urzędu lub na wniosek NFZ. Świadczenia finansowane są przez Ministra Zdrowia.

364. W 2006 roku liczba nieubezpieczonych, żyjących w ubóstwie, którzy korzystali ze świadczeń opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych wyniosła 3.634, koszt świadczeń wyniósł 11.038 mln zł.

365. Wszystkie dzieci posiadające obywatelstwo polskie mają dostęp do opieki zdrowotnej finansowanej ze środków publicznych. W przypadku, gdy są one objęte powszechnym ubezpieczeniem zdrowotnym udzielone im świadczenia finansowane są przez NFZ, w przypadku nieubezpieczonych koszty świadczeń ponosi budżet państwa. Analogiczne rozwiązania stosowane są w przypadku obywaterek polskich w ciąży i połogu.

366. Osoby nieubezpieczone mogą korzystać ze świadczeń opieki zdrowotnej związanych z leczeniem uzależnień od alkoholu lub narkotyków, wybranych chorób zakaźnych (59 jednostek chorobowych) i chorób psychicznych.

Ubezpieczenie emerytalno-rentowe

367. Zgodnie z artykułem 83 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, w przypadku powzięcia informacji o niedopełnieniu przez płatnika składek obowiązku zgłoszenia do ubezpieczeń społecznych, organ rentowy wydaje decyzję dotyczącą podlegania ubezpieczeniu. Od decyzji organu rentowego służy odwołanie do sądu powszechnego.

368. Z uwagi na dynamicznie rozwijającą się sytuację gospodarczą, zwiększającą się różnorodność form świadczenia pracy oraz sposobów zarobkowania, a także w trosce o zapewnienie właściwej ochrony przed zagrożeniami i ryzykami, podjęto działania mające na celu zwiększenie i racjonalizację ochrony ubezpieczeniowej. Projekt nowelizacji ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych jest obecnie rozpatrywany przez Sejm RP (kwiecień 2009 – nowelizacja uchwalona przez Sejm RP rozpatrywana jest przez Senat RP).

369. Przedłożony Sejmowi projekt zawierał następujące propozycje zmian:

- Zmiany w zakresie podlegania ubezpieczeniom społecznym w okresie pobierania zasiłku macierzyńskiego lub zasiłku w wysokości zasiłku macierzyńskiego w przypadku zbiegu tego tytułu z innym tytułem ubezpieczenia.

Dotychczas osoby pobierające zasiłek macierzyński lub zasiłek w wysokości zasiłku macierzyńskiego podlegały ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym, finansowanym z budżetu państwa pod warunkiem, że nie wykonywały innego zajęcia stanowiącego tytuł do ubezpieczeń społecznych oraz nie miały prawa do emerytury i renty. Po zmianach w okresie pobierania zasiłku macierzyńskiego lub zasiłku w wysokości zasiłku macierzyńskiego osoby wykonujące pracę nakładczą, pracę na podstawie umowy agencyjnej lub umowy zlecenia, prowadzące pozarolniczą działalność gospodarczą (współpracujące przy niej), wykonujące odpłatnie pracę na podstawie skierowania do pracy, w czasie odbywania kary pozbawienia wolności lub będące duchownymi, będą podlegały obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym z tytułu pobierania zasiłku macierzyńskiego (zasiłku w wysokości zasiłku macierzyńskiego), niezależnie od ustalonego prawa do emerytury lub renty. Osoby te będą mogły, na wniosek, zostać objęte ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi. Osoby, które podlegają obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym z tytułu pobierania zasiłku macierzyńskiego (zasiłku w wysokości zasiłku macierzyńskiego), a stały się pracownikami, członkami spółdzielni lub funkcjonariuszami Służby Celnej, nie będą traciły tego ubezpieczenia, będą natomiast podlegały ubezpieczeniom z obu tytułów. Regulacja ta dotyczy sytuacji, w których kobieta podejmuje zatrudnienie w okresie pobierania zasiłku macierzyńskiego.

Zaproponowane zmiany zostały przyjęte przez Sejm RP.

- Rozszerzenie obowiązkowego ubezpieczenia wypadkowego na zleceniobiorców wykonujących zlecenie poza siedzibą lub miejscem prowadzenia działalności zleceniodawcy.

Projekt nowelizacji zakładał objęcie obowiązkowym ubezpieczeniem z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych zleceniobiorców wykonujących pracę poza siedzibą zleceniodawcy. W efekcie ubezpieczeniem objęci mieli być wszyscy zleceniobiorcy, tak jak są nim objęci pracownicy niezależnie od miejsca wykonywania pracy. Dotychczas zleceniobiorcy podlegali ubezpieczeniu wypadkowemu, jeżeli wykonywali umowę w siedzibie lub miejscu prowadzenia działalności zleceniodawcy.

Zaproponowane zmiany zostały odrzucone przez Sejm RP.

- Uchylenie terminu złożenia wniosku o objęcie ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi w przypadku zamiaru kontynuowania ubezpieczeń.

Projekt zakłada uchylenie przepisu ograniczającego możliwość złożenia skutecznego wniosku o dobrowolne kontynuowanie ubezpieczeń emerytalnego i rentowych do 30 dni od ustania obowiązkowych ubezpieczeń. Biorąc pod uwagę różnorodność form zarobkowania, specyfikę rynku pracy oraz mając na uwadze przyszłe świadczenia ubezpieczonych, zasadne jest umożliwienie osobom nie mającym innego tytułu do ubezpieczeń emerytalno-rentowych, przystąpienia do nich na zasadzie dobrowolnego kontynuowania w dowolnie wybranym terminie.

Zaproponowane zmiany zostały przyjęte przez Sejm RP.

Świadczenia rodzinne

370. Dostęp do świadczeń rodzinnych nie zależy od prawa do ubezpieczenia społecznego, ale od sytuacji materialnej rodziny (kryterium dochodowe). Takie same prawa do świadczeń rodzinnych i świadczeń z funduszu alimentacyjnego mają osoby ubezpieczone i nieubezpieczone, pracujące i nie pracujące.

Artykuł 10: Ochrona rodziny, matek i dzieci

24. Czy przemoc domowa uznawana jest przez prawo za czyn kryminalny. Informacje szczegółowe dotyczące postępów we wdrażaniu różnych środków prawnych i polityki mających na celu zwalczanie przemocy domowej, przede wszystkim wobec kobiet i dzieci, w tym aktualne dane statystyczne dotyczące liczby zarejestrowanych skarg, przeprowadzonych dochodzeń w sprawach cywilnych i karnych, nałożonych kar oraz odszkodowań przyznanych ofiarom lub ich rodzinom. (E/C.12/POL/5, punkty 400-427 oraz 994/PL 361-387 oraz 910)

371. W V sprawozdaniu z wykonywania Paktu zawarte zostały następujące informacje:

„361. Przemoc w rodzinie, fizyczna i psychiczna, jest zabroniona przez polskie prawo. W Kodeksie karnym istnieje wyodrębnione przestępstwo znęcania się nad rodziną (Rozdział "Przestępstwa przeciwko rodzinie i opiece"):

„Artykuł 207 §1. Kto znęca się fizycznie lub psychicznie nad osobą najbliższą lub nad inną osobą pozostającą w stałym lub przemijającym stosunku zależności od sprawcy albo nad małoletnim lub osobą nieporadną ze względu na jej stan psychiczny lub fizyczny, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

§ 2. Jeżeli czyn określony w §1 połączony jest ze stosowaniem szczególnego okrucieństwa, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

§ 3. Jeżeli następstwem czynu określonego w §1 lub 2 jest targnięcie się pokrzywdzonego na własne życie, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 12.”

362. Za znęcanie uznaje się każde postępowanie z zamiarem pokrzywdzenia fizycznego lub moralnego osoby pozostającej w stosunku zależności od sprawcy lub bezradnej. Postępowanie może być aktywne (zadawanie ran, bicie), jak i pasywne (zaniedbanie, odmowa żywienia).

Fakt, że przestępstwa polegające na znęcaniu się nad rodziną są ścigane z urzędu pozwala na wszczęcie postępowania bez wniosku ofiary o ściganie: w przypadku

uzyskania informacji, nasuwających nawet tylko przypuszczenie, że popełniono przestępstwo policja może przeprowadzić postępowanie sprawdzające.

363. Dane dotyczące postępowań wszczętych, zakończonych i przestępstw stwierdzonych (znęcanie się) – załącznik, pozycje 48-49.”

372. Przewidziane przez Kodeks karny sankcje za przestępstwa, które narażają na utratę zdrowia czy życia, są ogólnymi przepisami, które dotyczą wszystkich krzywdzonych, w tym również dzieci, są to artykuły: 156, 157, 160, 207.

373. 3 lutego 2009 roku Rada Ministrów przyjęła projekt ustawy o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz niektórych innych ustaw. Projekt jest obecnie (kwiecień 2009) po pierwszym czytaniu w Komisji Polityki Społecznej Sejmu RP oraz po wysłuchaniu publicznym. Powołana została Podkomisja Nadzwyczajna, która zajmie się dalszymi pracami nad projektem ustawy.

374. Zaproponowane zmiany mają na celu:

- rozwój profilaktyki jako formy działań zapobiegających zjawisku przemocy w rodzinie,
- zmianę świadomości społeczeństwa,
- skuteczną ochronę ofiar przemocy, szczególnie dzieci,
- stworzenie mechanizmów ułatwiających izolację sprawców od ofiar,
- zmianę postaw osób stosujących przemoc w rodzinie poprzez poddanie ich oddziaływaniom korekcyjno – edukacyjnym.

375. Nowelizacja dotyczyć będzie:

1/ ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie:

- nałożenie na administrację publiczną nowych zadań, które mają na celu zwiększenie skuteczności walki ze zjawiskiem przemocy w rodzinie, w tym:
 - konieczność opracowania i realizacji gminnego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
 - obowiązek tworzenia zespołów interdyscyplinarnych,
- nałożenie na wojewodę obowiązku powołania Wojewódzkiego Koordynatora realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie,
- rozszerzenie zadań wojewody o zadania kontrolne w zakresie zjawiska przemocy w rodzinie,
- rozszerzenie zadań ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego o konieczność opracowywania i finansowania programów osłonowych z obszaru przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
- finansowe wspieranie programów z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie realizowanych przez jednostki samorządu terytorialnego lub organizacje pozarządowe,
- określenie zasad funkcjonowania zespołów interdyscyplinarnych,
- rozszerzenie upoważnienia do wydania rozporządzenia w sprawie standardu usług świadczonych przez specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie i szczegółowe kierunki prowadzenia oddziaływań korekcyjno–edukacyjnych o konieczność określenia kwalifikacji osób tam zatrudnionych,
- określenie zasad realizacji procedury „Niebieskie Karty”,
- rozszerzenie form udzielanej pomocy ofierze przemocy w rodzinie o możliwość bezpłatnego badania lekarskiego dla ustalenia przyczyn i rodzaju uszkodzeń ciała oraz wydania zaświadczenia lekarskiego,
- stworzenie warunków prawnych zgłaszania przypadków przemocy w rodzinie przez świadków zdarzenia i przez służby,
- wprowadzenie uprawnienia dla pracownika socjalnego do odebrania z rodziny dziecka gdy zagrożone jest jego życie i zdrowie; czynności z tym związane pracownik socjalny wykonywać będzie przy udziale Policji lub pracowników służby zdrowia,

- zwiększenie uprawnień kuratora sądowego w zakresie wykonywania orzeczeń wobec skazanych za przestępstwa związane z przemocą w rodzinie, pozostających pod dozorem i określenie procedury zatrzymania skazanego w celu zarządzenia wykonania kary pozbawienia wolności bądź odwołania przedterminowego zwolnienia.

2/ Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego: wprowadzenie zakazu stosowania kar cielesnych oraz wszelkich form karcenia polegających na zadawaniu cierpień psychicznych, które naruszają godność dziecka.

3/ Kodeksu karnego: nałożenie na sprawcę przemocy w rodzinie obowiązku uczestniczenia w oddziaływaniach korekcyjno-edukacyjnych, bez konieczności uzyskania jego zgody.

4/ Kodeksu postępowania karnego: poszerzenie katalogu środków zapobiegawczych o nakaz powstrzymywania się od kontaktowania z pokrzywdzonym lub innymi osobami w określony sposób oraz nakaz opuszczenia lokalu zajmowanego z pokrzywdzonym.

376. Opracowany został projekt nowelizacji ustawy Kodeks postępowania karnego oraz ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie w celu przeniesienia treści artykułu 14 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie⁶ do artykułu 275 Kpk. Nowelizacja ta zwiększy skuteczność wykonywania dobrowolnej eksmisji sprawcy przemocy w rodzinie z lokalu zamieszkiwanego z ofiarą przemocy poprzez nadanie jej procesowej rangi środka zapobiegawczego w postępowaniu karnym oraz rozszerzenie katalogu podmiotów uprawnionych do jego orzekania także na prokuratora. Projekt ten jest w fazie sejmowych prac legislacyjnych.

377. Pełnomocnik Rządu do spraw Równego Traktowania powołał w 2008 roku, w ramach Zespołu do spraw Przeciwdziałania Dyskryminacji Kobiet, podzespół do spraw Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie. Do jego zadań należy:

- analiza sytuacji w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie;
- monitorowanie wdrażania zmian do ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie;
- wypracowanie propozycji do stworzenia strategii działań interdyscyplinarnych na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie;
- wypracowanie propozycji kampanii społecznych, edukacyjnych i informacyjnych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie do zaprezentowania poszczególnym ministerstwom.

378. Zespół, wraz z grupą organizacji pozarządowych zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy, wypracował propozycje zmian ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, przekazane sejmowej Komisji Polityki Społecznej i Rodziny. Zaproponowane zmiany mają na celu, między innymi, stworzenie skutecznych mechanizmów ułatwiających izolację sprawcy od ofiary, ochronę ofiar przemocy, szczególnie dzieci, ustanowienie właściwych procedur postępowania w przypadku konieczności odebrania dziecka przez pracownika socjalnego, zabezpieczających interes dziecka, rozwój profilaktyki antyprzemocowej, w tym zmianę świadomości społecznej w zakresie zjawiska przemocy, lepszą ochronę danych osobowych ofiar, skuteczne oddziaływania korekcyjno-wychowawcze oraz nadanie odpowiednich kompetencji zespołom interwencyjnym działającym na poziomie gminy.

379. W Ministerstwie Pracy i Polityki Społecznej trwają prace nad stworzeniem systemu umożliwiającego przepływ informacji między instytucjami towarzyszącymi dziecku w jego

⁶ Artykuł 14:

„1. Jeżeli zachodzą przesłanki dla zastosowania tymczasowego aresztowania wobec oskarżonego o przestępstwo, o którym mowa w art. 13, sąd może zamiast tymczasowego aresztowania zastosować dozór Policji, pod warunkiem że oskarżony opuści lokal zajmowany wspólnie z pokrzywdzonym, w wyznaczonym przez sąd terminie, i określi miejsce pobytu.

2. W razie opuszczenia lokalu, o którym mowa w ust. 1, ograniczenie przewidziane w art. 275 § 2 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks postępowania karnego może także polegać na powstrzymaniu się od kontaktu z pokrzywdzonym w określony sposób.”

rozwoju. Obecnie rozważane jest, czy system ma powstać na poziomie centralnym czy lokalnym. Monitorowanie dzieci od momentu urodzenia do ukończenia przez nie osiemnastego roku życia pozwoli uzyskać pełen obrazu przebiegu dzieciństwa naszych obywateli. Wgląd w proces dorastania dzieci pozwoli też określić potrzeby najmłodszych i pośrednio ich rodzin oraz umożliwi wykrywanie sytuacji zagrażających dzieciom z rodzin niewydolnych wychowawczo. Obserwacja przebiegu dzieciństwa jest dla organów państwa istotnym elementem w planowaniu polityki prorodzinnej. Stworzenie bazy danych dotyczących dzieci pozwoli na zaplanowanie spójnych działań w obszarze polityki społecznej.

380. Realizowana przez Policję od 1998 roku procedura „Niebieskie Karty” obejmuje opieką rodzinę dotkniętą przemocą, określa metody i formy wykonywania zadań związanych z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie. Obecnie kwestie te reguluje szczegółowo zarządzenie nr 162 Komendanta Głównego Policji z 18 lutego 2008 roku w sprawie metod i form wykonywania przez Policję zadań w związku z przemocą w rodzinie w ramach procedury „Niebieskie Karty”. Zarządzenie rozszerzyło zakres stosowania tej procedury – w porównaniu z regulacjami obowiązującymi uprzednio.

381. Policja ma obowiązek poinformować ofiarę o przysługujących jej prawach, wskazać podmioty, do których można zwrócić się o pomoc socjalną, prawną, psychologiczną, terapeutyczną. Procedura „Niebieskich Kart” przewiduje również współpracę oraz przepływ informacji między podmiotami, które zajmują się pomocą ofiarom przemocy domowej. Interwencja policyjna uruchamia mechanizm monitorowania zjawiska przez dzielnicowego, a także podejmowanie działań zmierzających do zapobiegania jej eskalacji.

382. W 2007 roku przeprowadzono 718.819 interwencji domowych, w tym 81.403 interwencji związanych z przemocą w rodzinie. W porównaniu do roku 2006, nastąpił spadek interwencji w związku z przemocą w rodzinie o ponad 15%. W ramach tych interwencji ustalono 130.682 ofiar przemocy w rodzinie (76.162 kobiety, 8.556 mężczyzn, 31.001 małoletnich do lat 13, 14.963 małoletnich od 13 do 18 lat) oraz odnotowano 81.743 sprawców przemocy (77.939 mężczyzn, 3.632 kobiety i 171 nieletnich). Wśród sprawców, 63.303 z nich znajdowało się pod wpływem alkoholu (ponad 77% sprawców), Policjanci zatrzymali 36.877 osób (45% sprawców przemocy w rodzinie ustalonych w wyniku interwencji domowych). Policjanci skierowali 74.921 informacji do instytucji, organizacji i placówek, o ujawnionych przypadkach przemocy w rodzinie i konieczności podjęcia działań pomocowych.

383. W pierwszym półroczu 2008 roku wzrosła liczba interwencji domowych, w tym związanych z przemocą w rodzinie, przy czym wzrost dotyczył terenów wiejskich, nastąpił zaś nieznaczny spadek w miastach. Wzrost liczby interwencji może być, między innymi, efektem zobowiązania policjantów, na mocy zarządzenia Komendanta Głównego Policji w sprawie metod i form wykonywania przez Policję zadań w związku z przemocą w rodzinie w ramach procedury „Niebieskie Karty”, do podejmowania czynności związanych z procedurą nie tylko podczas interwencji domowej będącej konsekwencją polecenia dyżurnego lub innej osoby upoważnionej, ale również z własnej inicjatywy (w toku wykonywania innych obowiązków służbowych uzyskał informacje o przypadku przemocy w rodzinie, gdy ma podejrzenie jej występowania).

384. Ważnym, z punktu widzenia ofiar przemocy, dokumentem jest Polska Karta Praw Ofiary. Publikacja ta zawiera także komentarz do jej niektórych postanowień oraz wyciągi najważniejszych aktów prawa polskiego i międzynarodowego, kształtujące sytuację ofiar przestępstw. Umieszczono w niej również wykazy podmiotów zajmujących się pomaganiem ofiarom przestępstw.

385. W oparciu o Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie od 2007 roku realizowane są akcje społeczne w mające na celu uwrażliwienie społeczeństwa na problem przemocy w rodzinie. Za zadanie priorytetowe w kampanii w 2007 roku uznano udostępnianie informacji o możliwości uzyskania pomocy osobom, które są ofiarami bądź

świadkami przemocy w rodzinie. Na plakatach i ulotkach (4.000 plakatów i 400.000 ulotek) został udostępniony numer telefonu oraz adres mailowy Ogólnopolskiego Pogotowia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie „Niebieska Linia”. Ogólnopolskie Pogotowie „Niebieska Linia” działa na zlecenie i finansowane jest przez Państwową Agencję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych jako ogólnopolski bezpłatny telefon interwencyjno-informacyjny dla osób krzywdzonych przez najbliższych oraz poradnia dla członków rodzin, w których występuje przemoc. Materiały informacyjne przekazano Wydziałom Polityki Społecznej Urzędów Wojewódzkich, które rozpropagowały je w miejscach użyteczności publicznej, jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej, specjalistycznych ośrodkach wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, organizacjach pozarządowych, Kościołach. Wzór plakatu oraz ulotki został udostępniony na stronie internetowej Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej www.mpips.gov.pl

386. W województwie świętokrzyskim specjalistyczny ośrodek wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie zorganizował konferencję „Wspólnie przeciw przemocy – wspólnie zrobimy więcej” oraz przygotował materiały promocyjne. Zorganizowana została kampania „Biała Wstążka”, przebiegająca pod hasłem „Stop przemocy wobec kobiet”. Celem było otwarcie społecznej dyskusji na temat przemocy w rodzinie, wspieranie działań na rzecz jej zapobiegania, a przede wszystkim włączenie mężczyzn w przeciwdziałanie przemocy wobec kobiet. W województwie śląskim kampania informacyjna zorganizowana przez specjalistyczny ośrodek wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie miała na celu upowszechnienie informacji dotyczących działalności placówki. Ośrodek przygotował ulotki dla ofiar przemocy w rodzinie, w której wskazano dane teleadresowe oraz ofertę specjalistycznego ośrodka w Świętochłowicach. Materiały zostały przekazane pracownikom ośrodka pomocy społecznej w Świętochłowicach oraz Policji, którzy zobowiązani są do udostępniania ich ofiarom przemocy w rodzinie. Informacje na temat działalności specjalistycznego ośrodka wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie zostały przedstawione również w lokalnej telewizji kablowej.

387. 5 grudnia 2007 roku w Ministerstwie Pracy i Polityki Społecznej odbyła się konferencja na temat przeciwdziałania przemocy wobec kobiet, zorganizowana w ramach kampanii Rady Europy poświęconej przeciwdziałaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej oraz w ramach „16 dni przeciwdziałania przemocy ze względu na płeć”.

388. Polska realizuje obecnie kampanię ONZ 2008-2015 „Zjednoczeni w walce z przemocą wobec kobiet”.

389. Przykłady projektów dotyczących przeciwdziałania przemocy, współfinansowanych przez EFS:

Rok 2006

- Stowarzyszenie "Towarzystwo Rozwoju Rodziny" – program edukacyjno-terapeutyczny poświęcony zapobieganiu oraz minimalizowaniu skutków przemocy domowej wobec kobiet „Między Słowami”, adresowany do ofiar przemocy i policjantów.
- Stowarzyszenie Towarzystwo Interwencji Kryzysowej – program „Mężczyźni na rzecz zmian”- kształtowanie pozytywnych wzorców rozwiązywania konfliktów wśród młodzieży. Celem było wykorzystanie doświadczeń ruchu pro-feministów przy budowaniu modelu pracy z młodzieżą męską na rzecz zmiany agresywnego zachowania. Przeprowadzono warsztaty przezwyciężania wzorców agresywnej męskości. Zorganizowano warsztaty dla trenerów. Przeprowadzono badania jakościowe i spotkania moderowane, na podstawie których opracowano raport oraz wytyczne do prowadzenia Kampanii Białej Wstążki. Uczestnicy inicjatywy założyli stowarzyszenie „Mężczyźni na rzecz równości”.

Rok 2007

- Noworudzkie Stowarzyszenie "PRO PUBLICO BONO"- program „Powrót do siebie- dialogi kobiet - trening rozwoju osobistego i przeciwdziałania przemocy wobec kobiet i dziewcząt”, na terenach wiejskich.
- Towarzystwo Przyjaciół Dzieci w Strzegomiu „Zatrzymaj przemoc - dbaj o swoje dobro”, celem podniesienia kwalifikacji i wrażliwości społecznej na przemoc wobec kobiet i dziewcząt, zwiększenia społecznego zaangażowania w sprawę przeciwdziałania przemocy, nauka podejmowania interwencji i współdziałania w procesie pomocy ofierze i jej rodzinie, przełamanie stereotypów i przedstawienie prawidłowych relacji partnerskich, wskazanie kompetencji służb zajmujących się problematyką przemocy w rodzinie, wspieranie rodzin w wypełnianiu ich podstawowych funkcji. Zorganizowano spotkania dla kobiet i dziewcząt zagrożonych przemocą, warsztaty i treningi zachowań, wyjazdowe warsztaty relaksacyjne. Uruchomiono dyżur psychologa i pedagoga.
- Stowarzyszenie Wspierania Edukacji "ABAKUS" – program „Wyczarować marzenia- zajęcia dla dziewcząt zagrożonych przemocą” skierowany do dziewcząt z rodzin patologicznych i niewydolnych wychowawczo. Celem było podnoszenie umiejętności społecznych i życiowych dziewcząt, umożliwiających funkcjonowanie w środowisku rówieśniczym oraz poprawiających relacje z dorosłymi. Prowadzony był poprzez warsztaty.
- Stowarzyszenie dla Dzieci i Młodzieży "Szansa".- program „Tata małolata”. Program skierowany do ojców dzieci z ADHD. Jego celem była zmiana postaw mężczyzn poprzez warsztaty dzięki którym nabyli umiejętności pracy ze swoimi dziećmi, poprawa relacji rodzinnych poprzez wzmocnienie i nawiązanie poprawnych więzi pomiędzy ojcem a dziećmi. Zorganizowano pomoc psychologiczną, prawną, zajęcia korzystania z Internetu oraz spotkania ze znanymi ludźmi.
- Związek Romów Polskich – projekt „Twoja szansa – wykorzystaj” inicjatywa na rzecz przeciwdziałania przemocy wobec kobiet i dziewcząt w środowisku romskim, promocja równości płci oraz kampania edukacyjna przeciw przemocy w rodzinie. Zorganizowano szkolenia w formie warsztatów, wypracowano model współpracy między grupami kobiet romskich, upowszechniono dobre praktyki.
- Towarzystwo Przyjaciół Dzieci Zarząd Oddziału Miejsko-Gminnego „Zatrzymaj przemoc – dbaj o swoje dobro” program edukacyjno-promocyjny dla dziewcząt i kobiet narażonych na działania przemocowe z terenu miasta i gminy Strzegom, celem podniesienia świadomości i wrażliwości społecznej na przemoc wobec kobiet, zwiększenia społecznego zaangażowania w przeciwdziałanie przemocy, przełamywania stereotypów i przedstawienia prawidłowych relacji partnerskich, wskazania służb zajmujących się problematyką przemocy w rodzinie.
- Stowarzyszenie Współpracy Kobiet NEWW-Polska – program „Jak zamknąć przeszłość a otworzyć przyszłość po rozwodzie?” – warsztaty psychologiczne dla kobiet, które zdecydowały się na rozwód z powodu przemocy domowej. Głównym celem było przepracowanie sytuacji jaką jest rozwód, wzmocnienie umiejętności obrony oraz wiary we własne siły, zmiana stereotypów, zawiązywanie grup wsparcia, edukacja matek, które samotnie wychowują dzieci.
- Stowarzyszenie Aktywne Kobiety – program „ Oczy szeroko otwarte”- przeciwdziałanie przemocy wobec kobiet i dziewcząt. Projekt obejmował wzmocnienie poczucia bezpieczeństwa, uświadamianie i propagowanie postaw antyprzemocowych i zachowań asertywnych poprzez kampanię, w skład której wchodziły: artykuły prasowe, spoty reklamowe, wydanie broszury dystrybuowanej przez ośrodki pomocy społecznej, jak te z treningi asertywności dla kobiet zagrożonych przemocą.

Rok 2008

- Fundacja Fuga Mundi – program „Mapa drogowa do pracy dla aktywnych kobiet” skierowany do kobiet niepełnosprawnych powyżej pięćdziesiątego roku życia. Jego celem była poprawa samooceny oraz sytuacji na rynku pracy. Zorganizowano zajęcia aktywizujące w formie warsztatów, opracowano plan działania dla każdej uczestniczki, zorganizowano szkolenie zawodowe z zakresu opieki domowej, giełdę pracy z potencjalnymi pracodawcami, uruchomiono stronę internetową, na której zamieszczono wszelkie informacje dotyczące projektu.
- Stowarzyszenie Kobiet Bieszczadzkich Nasza Szansa – program „Znajomość prawa pomaga - partnerstwo na rzecz przeciwdziałania przemocy domowej wobec kobiet”. Celem programu było przeszkolenie różnych grup zawodowych (policjanci, nauczyciele, lekarze, pielęgniarki, pracownicy socjalni) na temat przeciwdziałania przemocy domowej, opracowanie i rozpowszechnienie ulotek, publikacji i artykułów w prasie o zasięgu lokalnym dotyczących ochrony przed przemocą, promocja nowopowstałego ośrodka wsparcia dla osób doznających przemocy.
- Niezależne Zrzeszenie Studentów, Program „Uważaj jak do mnie mówisz”. Program skierowany był do studentek wszystkich uczelni wyższych w Krakowie. Zorganizowano warsztaty z zakresu samoobrony i asertywności, opracowano i wydrukowano ulotki informujące o zagrożeniach. W prasie studenckiej ukazał się cykl artykułów o przemocy wobec kobiet. Założono stronę internetową, na której zamieszczone są teksty o przemocy i molestowaniu oraz informacje o projekcie.

390. Ogólnopolska akcja społeczna przeciwdziałania przemocy realizowana przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej we współpracy z Krajowym Centrum Kompetencji oraz Fundacją Dzieci Niczyje w 2008 i 2009 roku podzielona została na trzy etapy.

391. Pierwszym z nich była kampania „Kocham – nie biję”, a jej adresatami osoby doznające przemocy, dzieci i młodzież, rodzice, przedstawiciele instytucji zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie, sprawcy przemocy. W kampanii wykorzystane zostały spoty telewizyjne, w których uczestniczyły znane postaci pokazujące, jak należy właściwie dbać o dziecko.

392. Druga część kampanii, pod nazwą „Kocham – reaguję”, skierowana została do ogółu społeczeństwa i zachęcała do reagowania na przypadki krzywdzenia dzieci. W Kampanii wykorzystano spoty telewizyjne, spoty radiowe, plakaty, ulotki, broszury, stronę internetową i telefon interwencyjny Krajowego Centrum Kompetencji. Na stronie internetowej Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej zostały umieszczone wzory materiałów (ulotka, plakat, broszura dla profesjonalistów) dla samorządów.

393. Trzecia część kampanii, pod roboczą „Dobry Rodzic”, skierowana jest do rodziców i opiekunów małych dzieci (0 do 3 lat), jej celem jest poinformowanie o sposobach radzenia sobie ze stresem towarzyszącym procesowi wychowania dziecka, jak też uświadomienie jak nieefektywny jest klaps stosowany jako metoda wychowawcza. W ramach kampanii w telewizji i radio prezentowane będą spoty.

394. Opracowane przez Krajowe Centrum Kompetencji oraz Fundację Dzieci Niczyje, wyprodukowane przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej plakaty, ulotki i broszury zostały przekazane Marszałkom Województw w celu udostępnienia samorządom gminnym i powiatowym.

395. Ostatnia odsłona kampanii, pod nazwą „Dzieciństwo bez przemocy” planowana jest na wrzesień 2009 roku i będzie miała na celu uświadomienie jak nieefektywne jest stosowanie przemocy fizycznej wobec dziecka jako metody wychowawczej. Na telewizyjne oblicze tej części kampaniiłoży się składa się spot TV, ulotki i broszury informacyjne przedstawiające metody wychowawcze alternatywne wobec używania przemocy.

396. Efektem kampanii powinno być:

- ograniczenie zjawiska przemocy w rodzinie,

- zmiana postaw społecznych wobec przemocy w rodzinie,
- przygotowanie młodego pokolenia do pełnienia odpowiedzialnych ról w rodzinie.

397. Na poziomie lokalnym realizowane są wojewódzkie kampanie społeczne, opracowywane i dystrybuowane są informatory dla ofiar przemocy rodzinie. Samorzady wojewódzkie realizują także interdyscyplinarne szkolenia dla grup zawodowych stykających się z problematyką dziecka krzywdzonego.

398. Postępowania dotyczące znęcania się nad członkami rodziny

Kwalifikacja prawna	Postępowania		Przestępstwa		Zakończone aktem oskarżenia
	wszczęte	zakończone	stwierdzone	wykryte	
2003					
art. 207 § 1 Kk	38.159	38.896	23.166	23.205	22.556
art. 207 § 2-3 Kk	219	307	222	225	214
2004					
art. 207 § 1 k.k	37.247	38.926	22.399	22.448	21.739
art. 207 § 2-3 Kk	260	300	211	211	197
2005					
art. 207 § 1 Kk	37.457	38.956	22.450	22.479	21.644
art. 207 § 2-3 Kk	249	298	202	202	199
2006					
art. 207 § 1 Kk	39.431	40.831	24.238	24.262	22.954
art. 207 § 2-3 Kk	292	399	305	307	292
2007					
art. 207 § 1 Kk	34.687	37.468	22.561	22.600	21.229
art. 207 § 2-3 Kk	264	323	239	238	225
2008					
art. 207 § 1 Kk	33.992	36.141	20.998	21.023	19.744
art. 207 § 2-3 Kk	214	254	169	169	158

399. Prawomocnie skazane osoby dorosłe⁷

2005

Przestępstwa	Skazani -ogółem	W tym									
		grzywna samoistna		ograniczenie wolności							
		Ogółem	w tym z zawieszeniem	Ogółem	w tym z zawieszeniem	wymiar kary					
						1-3 miesiące	4-6 miesiące	7-12 miesiące	>1 rok-2 lata	praca na cele publiczne	potrącenia z wynagrodzenia
Art. 184 § 2 k.k z 1969 roku	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Art. 207 § 1 Kk	16.029	226	38	832	82	16	142	674	-	811	21
Art. 207 § Kk (pokrzywdzony małoletni)	45	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Art. 207 § 2 Kk	71	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Art. 207 § 2 Kk (pokrzywdzony małoletni)	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Art. 207 § 3 Kk	55	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Art. 207 § 3 Kk w zw. z § 1	30	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Art. 207 § 3 Kk w zw. z § 1 (pokrzywdzony małoletni)	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Art. 207 § 3 Kk w zw. z § 2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Przestępstwa	Ogółem	w tym z zawieszeniem	W tym														
			pozbawienie wolności														
			wymiar kary														
			1 miesiąc	2 miesiące	3 miesiące	4-5 miesiące	6 miesiące	7-11 miesiące	1 rok	>1 rok <2 lata	2 lata	>2 <3 lata	3 lata	>3.-5 lat	>5.-8 lat	>8.-10 lat	>10- 15 lat
Art. 184 § 2 Kk z 1969 roku	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Art. 207 § 1 Kk	14.934	13.601	8	9	155	399	1683	3519	5.395	2.846	878	22	14	6	-	-	-
Art. 207 § 1 Kk (pokrzywdzony małoletni)	45	40	-	-	-	1	4	11	21	7	-	-	-	1	-	-	-
Art. 207 § 2 Kk	70	29	-	-	-	-	-	5	8	21	16	4	6	5	2	3	-
Art. 207 § 2 Kk (pokrzywdzony małoletni)	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Art. 207 § 3 Kk	55	39	-	-	-	-	1	1	1	3	41	1	6	1	-	-	-
Art. 207 § 3 Kk w zw. z § 1	30	20	-	-	-	-	-	-	-	1	21	4	1	3	-	-	-
Art. 207 § 3 Kk w zw. z § 1 (pokrzywdzony małoletni)	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Art. 207 § 3 Kk w zw. z § 2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-

⁷ Dane obejmują osoby, wobec których orzeczono kary, nie obejmują zaś osób wobec których orzeczono jedynie samoistne środki karne przewidziane w Kodeksie karnym

2006

Przestępstwa	Skazani -ogółem	W tym															
		grzywna samoistna		ograniczenie wolności													
		Ogółem	w tym z zawieszeniem	Ogółem	w tym z zawieszeniem	wymiar kary											
						1-3 miesiące	4-6 miesiące	7-12 miesiące	>1 rok-2 lata	praca na cele publiczne	potrącenia z wynagrodzenia						
Art. 184 § 2 Kk z 1969 roku	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Art. 207 § 1 Kk	16.278	199	36	722	71	14	141	567	-	708	-	-	-	-	-	-	14
Art. 207 § 1 Kk (pokrzywdzony małoletni)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Art. 207 § 2 Kk	38	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Art. 207 § 2 Kk (pokrzywdzony małoletni)	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Art. 207 § 3 Kk	69	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Art. 207 § 3 Kk (pokrzywdzony małoletni)	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Art. 207 § 3 Kk w zw. z § 1	35	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Art. 207 § 3 Kk w zw. z § 1 (pokrzywdzony małoletni)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Art. 207 § 3 Kk w zw. z § 2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Przestępstwa	W tym																
	pozbawienie wolności																
	Ogółem	w tym z zawieszeniem	wymiar kary														
			1 miesiąc	2 miesiące	3 miesiące	4-5 miesiące	6 miesiące	7-11 miesiące	1 rok	>1 rok <2 lata	2 lata	>2.<3 lata	3 lata	>3.-5 lat	>5.-8 lat	>8.-10 lat	>10- 15 lat
Art. 184 § 2 Kk z 1969 roku	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Art. 207 § 1 Kk	15.190	13.539	6	5	157	373	1.630	3.489	5.306	3.180	965	38	27	11	2	-	1
Art. 207 § 1 Kk (pokrzywdzony małoletni)	38	27	-	-	-	2	2	8	12	9	4	-	1	-	-	-	-
Art. 207 § 2 Kk	40	20	-	-	-	-	-	2	9	3	15	1	7	3	-	-	-
Art. 207 § 2 Kk (pokrzywdzony małoletni)	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-
Art. 207 § 3 Kk	68	56	-	-	-	-	1	-	-	1	56	5	3	1	1	-	-
Art. 207 § 3 Kk (pokrzywdzony małoletni)	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Art. 207 § 3 Kk w zw. z § 1	35	24	-	-	-	-	-	-	-	1	29	1	3	1	-	-	-
Art. 207 § 3 Kk w zw. z § 1 (pokrzywdzony małoletni)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Art. 207 § 3 Kk w zw. z § 2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

2007

Przestępstwa	Skazani -ogółem	W tym									
		grzywna samoistna		ograniczenie wolności							
		Ogółem	w tym z zawieszeniem	Ogółem	w tym z zawieszeniem	wymiar kary					
						1-3 miesiące	4-6 miesiące	7-12 miesiące	>1 rok-2 lata	praca na cele publiczne	potrącenia z wynagrodzenia
Art. 207 § 1 Kk z 1969 roku	15.233	175	24	650	54	10	115	525	-	627	23
Art. 207 § 1 Kk (pokrzywdzony małoletni)	47	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Art. 207 § 2 Kk	52	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Art. 207 § 2 Kk (pokrzywdzony małoletni)	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Art. 207 § 3 Kk	42	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Art. 207 § 3 Kk (pokrzywdzony małoletni)	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Art. 207 § 3 Kk w zw. z § 1	27	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Art. 207 § 3 Kk w zw. z § 1 (pokrzywdzony małoletni)	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Przestępstwa	W tym																
	pozbawienie wolności																
	Ogółem	w tym z zawieszeniem	wymiar kary														
			1 miesiąc	2 miesiące	3 miesiące	4-5 miesiące	6 miesiące	7-11 miesiące	1 rok	>1 rok-<2 lata.	2 lata.	>2.-<3 lata.	3 lata.	>3.-5 lat.	>5.-8 lat.	>8.-10 lat.	>10 – 15 lat
Art. 207 § 1 Kk z 1969 roku	14.386	12.809	4	6	156	385	1657	3.427	4.925	2.857	904	30	24	9	1	1	-
Art. 207 § 1 Kk (pokrzywdzony małoletni)	47	39	-	-	-	1	2	13	11	15	5	-	-	-	-	-	-
Art. 207 § 2 Kk	51	21	-	-	-	1	2	4	4	7	15	3	5	7	2	1	-
Art. 207 § 2 Kk (pokrzywdzony małoletni)	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Art. 207 § 3 Kk	42	34	-	-	-	-	-	1	-	2	36	3	-	-	-	-	-
Art. 207 § 3 Kk (pokrzywdzony małoletni)	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Art. 207 § 3 Kk w zw. z § 1	27	18	-	-	-	-	-	-	2	1	21	2	-	1	-	-	-
Art. 207 § 3 Kk w zw. z § 1 (pokrzywdzony małoletni)	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-

400. Osoby dorosłe skazane w pierwszej instancji w sądach rejonowych

2005

Kwalifikacja prawna*/	Skazani ogółem	Pozbawienie wolności									Ograniczenie wolności		Grzywna samoistna		Tymczasowo aresztowani przed wyrokiem	Umorzono postępowanie			
		razem	w tym z warunkowym zawieszeniem	1 miesiąc	2 do 5 miesięcy	6 miesięcy do 1 roku	powyżej roku do 2 lat	powyżej 2 lat poniżej 5 lat	powyżej 5 lat do 8 lat	powyżej 8 lat	ogółem	w tym z warunkowym zawieszeniem	ogółem	w tym z warunkowym zawieszeniem		razem	w tym w trybie		
																	art. 11 § 1 kpk	3 i 4 kpk	art. 17 1 pkt 6 kpk
Art. 207 § 1 Kk	16.922	15.785	14.253	15	629	10.999	4.022	118	1	1	877	79	259	25	649	1.364	36	774	16
Art. 207 § 2 Kk	62	62	32	-	2	14	32	12	2	-	-	-	-	25	2	-	2	-	
Art. 207 § 3 Kk	83	81	52	-	3	6	58	12	1	1	2	-	-	18	2	-	1	-	

2006

Kwalifikacja prawna*/	Skazani ogółem	Pozbawienie wolności									Ograniczenie wolności		Grzywna samoistna		Tymczasowo aresztowani przed wyrokiem	Umorzono postępowanie			
		razem	w tym z warunkowym zawieszeniem	1 miesiąc	2 do 5 miesięcy	6 miesięcy do 1 roku	powyżej roku do 2 lat	powyżej 2 lat poniżej 5 lat	powyżej 5 lat do 8 lat	powyżej 8 lat	ogółem	w tym z warunkowym zawieszeniem	ogółem	w tym z warunkowym zawieszeniem		razem	w tym w trybie		
																	art. 11 § 1 kpk	3 i 4 kpk	art. 17 1 pkt 6 kpk
Art. 207 § 1 Kk	17.171	16.191	14.359	7	650	10.878	4.523	129	3	1	758	59	215	25	950	1.167	30	580	10
Art. 207 § 2 Kk	54	54	23	-	1	13	19	21	-	-	-	-	-	25	3	-	-	-	
Art. 207 § 3 Kk	109	108	74	-	3	7	72	22	3	1	1	1	-	23	2	-	1	-	

2007

Kwalifikacja prawna*/	Skazani ogółem	Pozbawienie wolności									Ograniczenie wolności		Grzywna samoistna		Tymczasowo aresztowani przed wyrokiem	Umorzono postępowanie			
		razem	w tym z warunkowym zawieszeniem	1 miesiąc	2 do 5 miesięcy	6 miesięcy do 1 roku	powyżej roku do 2 lat	powyżej 2 lat poniżej 5 lat	powyżej 5 lat do 8 lat	powyżej 8 lat	ogółem	w tym z warunkowym zawieszeniem	ogółem	w tym z warunkowym zawieszeniem		razem	w tym w trybie		
																	art. 11 § 1 kpk	3 i 4 kpk	art. 17 1 pkt 6 kpk
Art. 207 § 1 Kk	16.850	15.934	14.045	4	632	10.922	4.243	130	1	2	701	44	211	25	1.000	1.112	27	547	13
Art. 207 § 2 Kk	46	45	14	-	-	6	16	19	3	1	-	-	1	-	24	3	-	-	-
Art. 207 § 3 Kk	121	120	88	-	1	29	72	17	-	1	1	-	-	21	2	-	1	-	

2008

Kwalifikacja prawna*/	Skazani ogółem	Pozbawienie wolności									Ograniczenie wolności		Grzywna samoistna		Tymczasowo aresztowani przed wyrokiem	Umorzono postępowanie			
		razem	w tym z warunkowym zawieszeniem	1 miesiąc	2 do 5 miesiący	6 miesiący do 1 roku	powyżej roku do 2 lat	powyżej 2 lat poniżej 5 lat	powyżej 5 lat do 8 lat	powyżej 8 lat	ogółem	w tym z warunkowym zawieszeniem	ogółem	w tym z warunkowym zawieszeniem		razem	w tym w trybie		
																	art. 11 § 1 kpk	art. 17 1 pkt	
																		3 i 4 kpk	6 kpk
Art. 207 § 1 Kk	15.046	14.103	12.461	4	699	10.000	3.299	98	2	1	729	46	214	24	739	1.060	11	504	7
Art. 207 § 2 Kk	53	53	25	-	3	10	23	15	2	-	-	-	-	-	15	5	-	2	-
Art. 207 § 3 Kk	96	96	66	1	4	11	66	14	-	-	-	-	-	-	18	5	-	5	-

401. Osoby poszkodowane

2005

Kwalifikacja prawna	Liczba osób poszkodowanych*/	
	małoletni	kobiety
art. 207 § 1 Kk	4.427	15.097
art. 207 § 2 Kk	24	94
art. 207 § 3 Kk	32	50

2006

Kwalifikacja prawna	Liczba osób poszkodowanych*/	
	małoletnich	kobiet
art. 207 § 1 Kk	4.374	15.174
art. 207 § 2 Kk	12	33
art. 207 § 3 Kk	29	68

2007

Kwalifikacja prawna	Liczba osób poszkodowanych*/	
	małoletni	kobiety
art. 207 § 1 Kk	4.352	14.123
art. 207 § 2 Kk	29	61
art. 207 § 3 Kk	31	71

2008

Kwalifikacja prawna	Liczba osób poszkodowanych*/	
	małoletni	kobiety
art. 207 § 1 Kk	3.771	12.702
art. 207 § 2 Kk	17	32
art. 207 § 3 Kk	36	56

*/ Liczba poszkodowanych osób małoletnich i kobiet przez osoby dorosłe osądzone na podstawie powyżej wskazanej kwalifikacji prawnej. Jeżeli przez osobę osądzoną (skazaną) poszkodowanych jest kilka osób, to każdą z tych osób wykazuje się odrębnie. Brak danych o osobach poszkodowanych: mężczyzn oraz o innym stopniu pokrewieństwa lub powinowactwa.

25. Dodatkowe informacje, w tym zdezagregowane dane statystyczne, dotyczące kroków podjętych celem ochrony dzieci przed wszelkimi formami wykorzystywania oraz przed zatrudnianiem ich przy pracach, które mogą być dla nich niebezpieczne lub szkodliwe dla ich zdrowia i rozwoju. (E/C.12/POL/5, punkty 443-446 oraz 937-979/PL 403-406 oraz 851-895)

402. Jednym z etapów dostosowywania ustawodawstwa do unijnych standardów w zakresie pracy osób młodych, o których stanowi dyrektywa 94/33, było wprowadzenie do Kp artykułu 304⁵, dotyczącego wyjątku od zasady, że minimalny wiek umożliwiający podjęcie zatrudnienia wynosi 16 lat (artykuł 65 ustęp 3 Konstytucji RP i artykuł 190 § 2 Kp). Artykuł 304⁵ Kp dopuszcza podejmowanie pracy przez osoby w wieku do 16 lat w ramach stosunku pracy i w ramach cywilnoprawnych stosunków świadczenia usług.

403. Podjęcie przez dziecko działalności kulturalnej, artystycznej, sportowej lub reklamowej jest dopuszczalne tylko za zgodą przedstawiciela ustawowego lub opiekuna dziecka, a także za zezwoleniem właściwego inspektora pracy. Podjęcie pracy lub innego zajęcia zarobkowego (zawarcie umowy o pracę lub umowy cywilnoprawnej) musi być więc każdorazowo poprzedzone wydaniem przez właściwego inspektora pracy zezwolenia dla podmiotu, który ma zamiar zatrudnić dziecko. Z wnioskiem o wydanie zezwolenia występuje podmiot prowadzący działalność kulturalną, artystyczną, sportową lub reklamową. Do wniosku należy dołączyć:

- pisemną zgodę przedstawiciela ustawowego lub opiekuna dziecka na wykonywanie przez dziecko pracy lub innych zajęć zarobkowych,
- opinię poradni psychologiczno-pedagogicznej dotyczącą braku przeciwwskazań do wykonywania przez dziecko pracy lub innych zajęć zarobkowych,

- orzeczenie lekarza stwierdzające brak przeciwwskazań do wykonywania przez dziecko pracy lub innych zajęć zarobkowych,
- jeżeli dziecko podlega obowiązkowi szkolnemu - opinię dyrektora szkoły, do której dziecko uczęszcza, dotyczącą możliwości wypełniania przez dziecko tego obowiązku w czasie wykonywania przez nie pracy lub innych zajęć zarobkowych.

404. Jeżeli inspektor pracy, na podstawie złożonych dokumentów, dojdzie do przekonania, że wykonywanie pracy lub innych zajęć zarobkowych przez dziecko może spowodować zagrożenie dla życia, zdrowia i rozwoju psychofizycznego lub zagraża wypełnieniu obowiązku szkolnego, odmawia wydania zezwolenia. Wydanie zezwolenia lub odmowa jego wydania wymaga decyzji administracyjnej, od której przysługuje odwołanie do okręgowego inspektora pracy.

405. Zezwolenie wydane przez inspektora pracy zawiera dane osobowe dziecka i jego przedstawiciela ustawowego lub opiekuna oraz oznaczenie podmiotu prowadzącego daną działalność. Inspektor w zezwoleniu określa rodzaj pracy lub innych zajęć zarobkowych, które może wykonywać dziecko. Inspektor określa również dopuszczalny okres wykonywania pracy lub innych zajęć zarobkowych. Możliwość zawarcia umowy na czas nieokreślony należy, ze względu na brzmienie artykułu 304⁵ §5 punkt 4 Kp wykluczyć, zakaz stałego zatrudniania dzieci do lat 16 wynika także z artykułu 65 ustęp 3 Konstytucji.

406. Odmienne niż w dziale dziewiątym Kp, określającym warunki zatrudniania młodocianych w sposób ogólny, w przypadku zatrudnienia dzieci ustawodawca nakazuje ich ściśle zindywidualizowanie. Określenie dopuszczalnego dobowego wymiaru czasu pracy lub innych zajęć zarobkowych, a także inne ustalenia, wymagane ze względu na dobro dziecka lub rodzaj, charakter albo warunki wykonywania pracy lub innych zajęć zarobkowych, muszą być oddzielnie ustalone dla każdego dziecka i wskazane w zezwoleniu wydawanym przez inspektora pracy. W szczególności chodzi o inne niż dobowy wymiar kwestie związane z czasem pracy dziecka, urlop wypoczynkowy, ochronę zdrowia, bezpieczeństwo i higienę pracy. W zakresie nieokreślonym przez inspektora w zezwoleniu, do umów o pracę zawartych z dziećmi mają zastosowanie pozostałe przepisy Kp. Do umów cywilnoprawnych mają zastosowanie przepisy Kc, w szczególności o zleceniu (artykuł 750 Kc).

407. O ile inspektor nie określi w zezwoleniu inaczej, do rozwiązania umowy o pracę z dzieckiem mają zastosowanie przepisy rozdziału drugiego działu drugiego Kp, a do rozwiązania umowy cywilnoprawnej odpowiednie przepisy Kc. Poza przypadkami tam wskazanymi należy przyjąć, że umowa z dzieckiem jest rozwiązywana w przypadku cofnięcia przez inspektora pracy zezwolenia. Inspektor jest zobligowany do cofnięcia zezwolenia zawsze, gdy wniosek taki wniesie przedstawiciel ustawowy lub opiekun dziecka oraz z urzędu, gdy stwierdzi, że warunki pracy dziecka nie odpowiadają warunkom określonym w zezwoleniu. W takim przypadku podmiot zatrudniający dziecko jest obowiązany niezwłocznie rozwiązać umowę zawartą z dzieckiem i wypłacić mu odszkodowanie w wysokości wynagrodzenia za okres wypowiedzenia.

408. W latach 2005-2008 do okręgowych inspektoratów pracy wpłynęło 1.049 wniosków o wydanie zezwolenia na wykonywanie pracy lub innych zajęć zarobkowych przez dziecko do ukończenia przez nie 16 roku życia. Inspektorzy wydali 1.655 pozytywnych decyzji. Nie stwierdzono przypadków cofnięcia zezwolenia. Przeważająca liczba wniosków dotyczyła zatrudniania w przedstawieniach teatralnych, operowych, na planie zdjęciowym, sporadycznie w reklamach oraz wydawnictwach prasowych. W latach 2005-2008 złożono 10 wniosków o wydanie zezwolenia na wykonywanie zajęć zarobkowych przez młodych sportowców.

	Liczba wniosków o wydanie zezwolenia	Liczba wydanych decyzji	Decyzje pozytywne	Decyzje negatywne
2005	389	417	410	7
2006	245	398	392	6
2007	201	376	376	0
2008	214	464	464	0
Ogółem	1049	1655	1642	13

409. Z doświadczeń PIP wynika, że nie wszystkie podmioty prowadzące działalność kulturalną, artystyczną, sportową lub reklamową, na rzecz których wykonywana jest praca lub inne zajęcia zarobkowe przez dzieci w wieku do 16 lat występują o wydanie zezwolenia do inspektora pracy, istnieje wówczas prawdopodobieństwo, że dzieci wykonują pracę w nieodpowiednich warunkach.

410. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z 1 lipca 2002 roku w sprawie praktycznej nauki zawodu w §5 ustęp 1 stanowi, że dobowy wymiar godzin zajęć praktycznej nauki zawodu uczniów w wieku do lat 16 nie może przekraczać 6 godzin, a uczniów w wieku powyżej 16 lat 8 godzin. Zgodnie z §5 ustęp 2 rozporządzenia w szczególnie uzasadnionych przypadkach dopuszcza się przedłużenie dobowego wymiaru godzin zajęć praktycznej nauki zawodu dla uczniów w wieku powyżej 18 lat, nie dłużej niż do 12 godzin, przy zachowaniu tygodniowego wymiaru godzin zajęć edukacyjnych określonych w ramowym planie nauczania. Przedłużenie wymiaru godzin zajęć praktycznej nauki zawodu jest możliwe tylko u tych pracodawców albo w tych indywidualnych gospodarstwach rolnych, gdzie przedłużony dobowy wymiar czasu pracy wynika z rodzaju pracy lub jej organizacji. Ponadto, §5 ustęp 3 rozporządzenia stanowi, że praktyczna nauka zawodu może być organizowana w systemie zmianowym, ale w przypadku uczniów w wieku poniżej 18 lat nie może wypadać w porze nocnej.

411. W latach 2006-2008 kontynuowane były działania w ramach „Programu Zapobiegania Niedostosowaniu Społecznemu i Przystępczości wśród Dzieci i Młodzieży”. W 2007 roku samorzady otrzymały 2.100.00 zł, zaś w 2008 roku 2.068.705 zł na realizację inicjatyw lokalnych skierowanych do dzieci i młodzieży (2007 - projekty w 39 gminach i w 71 powiatach, 2008 odpowiednio – w 38 gminach, 26 powiatach). W gminach realizowano projekty wspierające rodziny zagrożone patologiami społecznymi orazienne formy opieki nad dzieckiem, w powiatach realizowano programy skierowane do usamodzielniającej się młodzieży oraz wychowanków placówek opiekuńczo – wychowawczych.

26. Aktualne informacje dotyczące przyjęcia definicji handlu ludźmi zgodnej z Protokołem o zapobieganiu, zwalczaniu oraz karaniu handlu ludźmi, zwłaszcza kobietami i dziećmi. Aktualne dane statystyczne dotyczące liczby osób, które stały się przedmiotem handlu w celu wykorzystywania seksualnego, jak również informacje dotyczące przypadków ściągnięcia i skazywania oraz sankcji nakładanych na sprawców. Środki podjęte w celu ochrony ofiar handlu ludźmi oraz udzielenia im pomocy i wsparcia materialnego (E/C.12/POL/5, punkty 980-993/PL 896-909)

412. Prowadzone są prace legislacyjne zmierzające do zmiany ustawy - Kodeks karny i ustawy – Przepisy wprowadzające Kodeks karny, poprzez implementację określonej w Protokole o zapobieganiu, zwalczaniu oraz karaniu za handel ludźmi definicji „handlu ludźmi”, a także wprowadzenie definicji „niewolnictwa” oraz objęcie tych zachowań przestępczych kryminalizacją.

413. Przewiduje się wprowadzenie następujących zmian w Kk:

- do artykułu 115 po § 21 proponuje się dodać § 22, 23 i 24 w brzmieniu:
„§ 22. Handlem ludźmi jest werbowanie, transport, przekazywanie, przechowywanie lub przyjęcie osoby z zastosowaniem:

- 1) przemocy, groźby bezprawnej lub innych form przymusu,
- 2) uprowadzenia,
- 3) podstępu,
- 4) wprowadzenia w błąd albo wyzyskania błędu lub niezdolności do należytego pojmowania przedsiębranego działania,
- 5) nadużycia stosunku zależności, wykorzystania krytycznego położenia lub stanu bezradności,
- 6) udzielenia albo przyjęcia korzyści majątkowej lub osobistej albo jej obietnicy osobie sprawującej pieczę nad inną osobą,

w zamiarze jej wyzyskania, w szczególności w prostytutce, pornografii lub innych formach seksualnego wykorzystania, w pracy lub usługach o charakterze przymusowym, w żebractwie, niewolnictwie lub innych formach wykorzystania poniżających godność jednostki ludzkiej lub w celu pozyskania komórek, tkanek lub narządów wbrew przepisom ustawy.

§ 23. W wypadku małoletniego zastosowanie przez sprawcę metod i środków wskazanych w § 22 pkt 1-6 nie stanowi warunku potraktowania zachowania sprawcy jako handel ludźmi.

§ 24. Niewolnictwo jest stosunkiem zależności, w którym człowiek traktowany jest jako przedmiot własności.”;

- po artykule 189 proponuje się dodać artykuł 189a w brzmieniu:

„Art. 189a. § 1. Kto dopuszcza się handlu ludźmi nawet za ich zgodą, podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3.

§ 2. Kto czyni przygotowania do popełnienia przestępstwa określonego w § 1, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

§ 3. Kto w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, zajmuje się organizowaniem adopcji dzieci wbrew przepisom ustawy, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.”;

- w artykule 204 proponuje się uchylić § 4;

- proponuje się uchylić artykuł 253.

414. Przewiduje się również uchylenie artykułu 8 ustawy z 6 czerwca 1997 roku Przepisy wprowadzające Kodeks karny.

415. W Kpk w artykule 25 w § 1 proponuje się zmianę brzmienia punktu 2: „2) o występki określone w rozdziałach XVI i XVII oraz w art. 140-142, 148 §4, art. 149, 150 §1, art. 151-154, 156 §3, art. 158 §3, art. 163 § 3 i 4, art. 165 § 1, 3 i 4, art. 166 §1, art. 173 § 3 i 4, art. 185 §2, art. 189a §2, art. 210 §2, art. 252, art. 253 §2, 258 § 1-3, art. 265 § 1 i 2, art. 269, art. 278 § 1 i 2 w związku z art. 294, art. 284 § 1 i 2 w związku z art. 294, art. 286 §1 w związku z art. 294, art. 287 §1 w związku z art. 294, art. 296 §3 oraz art. 299 Kodeksu karnego.

416. Projekt nowelizacji znajduje się obecnie na etapie uzgodnień międzyresortowych.

417. W sprawach dotyczących handlu kobietami pokrzywdzone, po złożeniu zeznań w śledztwie zwykle wracają do kraju ojczystego i nie ma gwarancji, że stawią się na rozprawie w celu złożenia zeznań przed sądem. Dlatego istotne znaczenie ma artykuł 316 §3 Kpk, w myśl którego możliwe jest przesłuchanie świadka przez sąd na etapie postępowania przygotowawczego. Kodeks przewiduje też możliwość przesłuchania świadka na odległość, przy wykorzystaniu urządzeń technicznych. Obowiązują też rozwiązania, których stosowanie ma na celu ochronę ofiary, to jest możliwość złożenia przez pokrzywdzonego zeznań przed sądem pod nieobecność oskarżonego i instytucję świadka incognito.

418. Od 1 stycznia 2009 roku, *reflexion period* (czas do namysłu, kiedy ofiara handlu ludźmi podejmuje decyzję o współpracy z organami ścigania) został wydłużony z 2 do 3 miesięcy.

419. Od 2003 roku opracowywane są programy działań podejmowanych przez jednostki administracji rządowej oraz organizacje pozarządowe. W styczniu 2009 roku międzyresortowy Zespół do spraw Zwalczenia i Zapobiegania Handlowi Ludźmi przyjął

projekt czwartego Krajowego Programu Działań przeciwko Handlowi Ludźmi, na lata 2009-2010. Potrzeba kolejnego programu wynika z nasilania się zjawiska handlu ludźmi do pracy przymusowej, handlu ludźmi do działalności kryminalnej, wzrostu liczby przypadków handlu dziećmi, w tym do żebrania. W latach poprzednich problemem głównym z punktu widzenia podejmowanych działań był handel ludźmi o charakterze międzynarodowym oraz wsparcie i ochrona obywateli państw trzecich – ofiar handlu ludźmi, obecnie równie ważne są kwestie związane z wewnętrznym handlem ofiarami pochodzącymi z Polski, jak i handlem ludźmi wewnątrz Unii Europejskiej, które to zjawisko, w związku z członkostwem Bułgarii i Rumunii, nabrało nowego wymiaru.

420. Do celów szczegółowych czwartego Programu należą:

- upowszechnianie wiedzy na temat zjawiska wśród potencjalnych ofiar, przedstawicieli instytucji udzielających im pomocy oraz instytucji odpowiedzialnych za ściganie przestępstwa handlu ludźmi: przeprowadzenie kampanii informacyjnych skierowanych do młodzieży szkolnej (handel ludźmi, osób udających się za granicę w poszukiwaniu pracy oraz osób przybywających do Polski celem podjęcia pracy (handel ludźmi do pracy przymusowej),
- poprawa skuteczności działania instytucji odpowiedzialnych za ściganie przestępstwa handlu ludźmi poprzez doskonalenie narzędzi prawnych, struktur oraz wdrażanie najlepszych praktyk: wzmocnienie struktur, w ramach Wydziałów Kryminalnych Komend Wojewódzkich Policji i Komendy Stołecznej Policji, zajmujących się handlem ludźmi, pilotaż wojewódzkich zespołów do spraw handlu ludźmi powołanych do wymiany informacji między instytucjami zaangażowanymi w zwalczanie handlu ludźmi, szkolenie funkcjonariuszy Straży Granicznej, Policji, inspektorów pracy w zakresie zwalczania handlu ludźmi do pracy przymusowej,
- wzbogacenie oferty i podniesienie standardu działań służących wsparciu ofiar handlu ludźmi: opracowanie i wdrożenie koncepcji kompleksowego zaspokojenia potrzeb ofiar i ofiar/świadków handlu ludźmi (Krajowe Centrum Interwencyjno-Konsultacyjne dla Ofiar Handlu Ludźmi), opracowanie modelu wsparcia/ochrony dziecka – ofiary handlu ludźmi.

421. System zwalczania i zapobiegania handlowi ludźmi jest oparty na strukturach istniejących w Policji, Straży Granicznej i prokuraturze. W Komendzie Głównej Policji i Komendzie Głównej Straży Granicznej zostały powołane specjalne zespoły, do których zadań należy koordynacja i nadzór nad działalnością koordynatorów i zespołów w komendach policji i oddziałach Straży Granicznej. Są to:

- Centralny Zespół do Walki z Handlem Ludźmi, Organami Ludzkimi, Pornografią Dziecięcą i Pedofilią,
- Zespół do spraw stałego monitoringu i koordynacji działań Straży Granicznej w zakresie zapobiegania i zwalczania przestępstwa handlu ludźmi.

422. W czerwcu 2007 roku w prokuraturach apelacyjnych i w oddziałach zamiejscowych Biura do spraw Przestępczości Zorganizowanej Prokuratury Krajowej zostali wyznaczeni prokuratorzy pełniący rolę konsultantów do spraw handlu ludźmi i wchodzący w skład systemu gwarantującego skuteczne ściganie tego przestępstwa oraz świadczenie profesjonalnej pomocy jego ofiarom. Od 1 kwietnia 2009 roku prokuratorzy pełniący rolę konsultantów do spraw handlu ludźmi pracują w prokuraturach apelacyjnych (zlikwidowano wydziały zamiejscowe Biura do spraw Przestępczości Zorganizowanej).

423. Międzyresortowy Zespół do spraw Zwalczania i Zapobiegania Handlowi Ludźmi opracował „Algorytm postępowania funkcjonariuszy organów ścigania w przypadku ujawnienia przestępstw handlu ludźmi”. Po dwuletnim okresie stosowania algorytmu, wypracowano i wdrożono nową jego wersję.

424. Od stycznia do grudnia 2008 roku funkcjonariusze Centralnego Zespołu do walki z Handlem Ludźmi uczestniczyli w 12 krajowych oraz 7 międzynarodowych projektach

szkoleniowych, seminariach naukowych i konferencjach z zakresu zwalczania i zapobiegania przestępczości handlu ludźmi.

425. W 2008 roku Centralny Zespół do Walki z Handlem Ludźmi opracował „Koncepcję zwalczania handlu ludźmi w aspekcie zmuszania ofiar do żebractwa”, która wykorzystywana jest w diagnozowaniu i przeciwdziałaniu zjawisku. Dokument zawiera, między innymi, zalecenia dotyczące rozpoznania zjawiska żebractwa przez pionierów prewencji, informację na temat konieczności gromadzenia danych liczbowych dotyczących czynów z artykułu 58 i 104 Kw (żebractwo, nakłanianie do żebrania) oraz podjęcia przez wojewódzkie zespoły do walki z handlem ludźmi kwestii zjawiska zmuszania ofiar handlu ludźmi do żebractwa, w szczególności dzieci.

426. Od 1 stycznia 2006 roku, w oparciu o umowę zlecenia zadania publicznego zawartego przez Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji a Fundacją Przeciwko Handlowi Ludźmi „La Strada” realizowany był „Program wsparcia i ochrony ofiary/świadka handlu ludźmi”, adresowany do cudzoziemców. Realizowane zadania: interwencja kryzysowa, asystowanie ofierze podczas kontaktu z organami ścigania i wymiaru sprawiedliwości – konsultacja prawna, organizacja legalizacji pobytu, organizacja bezpiecznego powrotu do kraju pochodzenia ofiary.

427. Od kwietnia 2009 roku Centrum Interwencyjno-Kryzysowego dla ofiar polskich i cudzoziemskich będzie prowadzone przez organizację pozarządową wyłonioną w otwartym konkursie ofert na realizację zadania publicznego. Centrum będzie realizowało następujące zadania:

- całodobowe prowadzenie telefonu zaufania dla ofiar i świadków handlu ludźmi,
- wspieranie ofiar handlu ludźmi w zakresie identyfikacji,
- interwencja kryzysowa,
- konsultacje dla instytucji państwowych i samorządowych w zakresie pracy z ofiarami handlu ludźmi,
- prowadzenie poradnictwa prewencyjnego zarówno dla przypadków indywidualnych, jak i instytucji,
- prowadzenie schroniska dla ofiar handlu ludźmi,
- opracowanie i wdrożenie koncepcji kompleksowego zaspokojenia potrzeb ofiar i ofiar/świadków handlu ludźmi.

428. Policja podejmuje działania zmierzające do ujawniania zjawiska bezdomności i towarzyszących jej zagrożeń społecznych oraz przeciwdziałania tej patologii. Zadania realizuje poprzez prowadzenie rozpoznania osób samotnych i niezaradnych życiowo, nasilone kontrole miejsc przebywania i gromadzenia się osób bezdomnych i uprawiających żebractwo, wykrywanie przestępstw i wykroczeń z tym związanych. Zgodnie z obserwacjami żebrzą zarówno cudzoziemcy (zwłaszcza narodowości rumuńskiej), jak i obywatele polscy, przy czym często są to osoby niepełnosprawne, nieporadne oraz te, dla których żebractwo stało się łatwym źródłem zarobkowania i "sposobem" na życie.

429. Wykorzystywanie do żebractwa dzieci i osób bezradnych przez osoby zobowiązane do opieki nad nimi jest jedną z najbardziej drastycznych form wyzysku i demoralizacji. Policja podejmuje szeroko zakrojone działania mające na celu rozpoznanie skali i form żebractwa oraz czynności zmierzające do przeciwdziałania temu procederowi. Prowadzone jest bieżące rozpoznanie, ze szczególnym uwzględnieniem wykorzystywania dzieci, osób bezradnych i niepełnosprawnych. Działania prowadzone są we współpracy ze strażą miejską, strażą ochrony kolei i pracownikami pomocy społecznej.

430. Celem poprawy rozpoznania skali zjawiska bezdomności oraz zwiększenia efektywności podejmowanych działań prewencyjnych wyznaczono na szczeblu komend wojewódzkich i komend powiatowych policji koordynatorów odpowiedzialnych za realizację przedsięwzięć dotyczących bezdomności oraz żebractwa. Koordynatorzy zobowiązani zostali do inicjowania i koordynowania działań polegających na rozpoznaniu zjawiska bezdomności i żebractwa,

opracowywania i aktualizowania map grupowania się osób bezdomnych oraz miejsc, w których nasilony jest proceder żebractwa. Zadaniem koordynatorów jest także opracowywanie banku danych o instytucjach pomocowych, rządowych oraz społecznych i podejmowanie z nimi współpracy oraz ustalanie (szczególnie w okresie jesienno-zimowym) liczby miejsc w noclegowniach, a w przypadku ich braku podejmowanie działań, celem wskazania innych placówek dysponujących wolnymi miejscami. Winni oni współpracować z dyżurnymi jednostek, celem aktualizowania informacji o placówkach pomocowych dla bezdomnych oraz informowania ośrodków pomocy społecznej o ujawnieniu przez Policję osób żebrzących ze względu na trudną sytuację materialną.

431. Realizując zadania dotyczące zwalczania żebractwa i bezdomności Policja ściśle współpracuje z instytucjami państwowymi, organizacjami samorządowymi i pozarządowymi (sądami rodzinnymi, urzędami miast, gmin, dzielnic, starostwami powiatowymi, ośrodkami pomocy społecznej i przeciwdziałania uzależnieniom, strażą gminną (miejską), domami dla bezdomnych, administratorami domów mieszkalnych, spółdzielniami mieszkaniowymi).

432. Handel ludźmi, artykuł 253 § 1 Kk

Wskaźnik wykrywalności, %

2004	95,5
2005	89,5
2006	83,3
2007	100
2008	98,3

Sprawcy

	Osoby podejrzane			Sprawcy cudzoziemcy
	Ogółem	Kobiety	Mężczyźni	
2004	21	2	19	-
2005	9	2	7	-
2006	9	4	5	3
2007	23	7	16	4
2008	17	3	14	4

Pokrzywdzeni

	Ogółem	W tym	
		cudzoziemcy	małoletni
2004	35	3	3
2005	17	12	-
2006	16	-	-
2007	859	-	-
2008	62	14	-

433. Handel ludźmi (nielegalna adopcja), artykuł 253 § 2 Kk

Wskaźnik wykrywalności, %

2004	-
2005	100
2006	-
2007	-
2008	-

Sprawcy

	Osoby podejrzane			Sprawcy cudzoziemcy
	Ogółem	Kobiety	Mężczyźni	
2004	-	-	-	-
2005	1	-	1	-
2006	-	-	-	-
2007	-	-	-	-
2008	-	-	-	-

Pokrzywdzeni

	Ogółem	W tym	
		cudzoziemcy	małoletni
2004	-	-	-
2005	-	-	-
2006	-	-	-
2007	-	-	-
2008	-	-	-

434. Doprowadzanie do uprawiania prostytucji, artykuł 203 Kk

Wskaźnik wykrywalności, %

2004	93,5
2005	91,4
2006	100
2007	92,7
2008	97,1

Sprawcy

	Osoby podejrzane			Sprawcy cudzoziemcy
	Ogółem	Kobiety	Mężczyźni	
2004	29	5	24	7
2005	17	3	14	4
2006	31	6	25	2
2007	26	11	15	1
2008	23	4	19	6

Pokrzywdzeni

	Ogółem	W tym	
		cudzoziemcy	małoletni
2004	47	2	5
2005	34	-	5
2006	44	4	2
2007	38	-	11
2008	28	2	-

435. Czerpanie korzyści majątkowej z uprawiania prostytucji, artykuł 204 § 1-2 Kk

Wskaźnik wykrywalności, %

2004	97,6
2005	97,6
2006	98,1
2007	98,5
2008	98,6

Sprawcy

	Osoby podejrzane			Sprawcy cudzoziemcy
	Ogółem	Kobiety	Mężczyźni	
2004	186	44	142	19
2005	196	52	144	15
2006	104	31	73	5
2007	122	39	83	3
2008	138	41	97	2

Pokrzywdzeni

	Ogółem	W tym	
		cudzoziemcy	małoletni
2004	-	-	-
2005	-	-	-
2006	-	-	-
2007	-	-	-
2008	-	-	-

436. Czerpanie korzyści majątkowej z uprawiania prostytucji przez nieletniego, artykuł 204 § 3 Kk

Wskaźnik wykrywalności, %

2004	97,7
2005	100
2006	93,1
2007	99,7
2008	100

Sprawcy

	Osoby podejrzane			Sprawcy cudzoziemcy
	Ogółem	Kobiety	Mężczyźni	
2004	18	5	13	-
2005	42	17	25	1
2006	27	10	17	-
2007	23	7	16	-
2008	18	9	9	-

Pokrzywdzeni

	Ogółem	W tym	
		cudzoziemcy	małoletni
2004	67	-	55
2005	78	1	67
2006	46	-	45
2007	242	1	242
2008	28	-	28

437. Urowadzenie w celu uprawiania prostytucji za granicą, artykuł 204 § 4 Kk

Wskaźnik wykrywalności, %

2004	100
2005	66,7
2006	100
2007	100
2008	66,7

Sprawcy

	Osoby podejrzane			Sprawcy cudzoziemcy
	Ogółem	Kobiety	Mężczyźni	
2004	4	2	2	-
2005	1	1	-	-
2006	2	-	2	-
2007	2	-	2	-
2008	4	1	3	2

Pokrzywdzeni

	Ogółem	W tym	
		cudzoziemcy	małoletni
2004	9	-	-
2005	5	-	-
2006	2	-	-
2007	1	-	-
2008	4	-	-

438. Prostytucja

Liczba osób uprawiających prostytucję

Obywatelstwo	Prostytucja przydrożna						Prostytucja w agencjach towarzyskich i innych miejscach						Łącznie
	Wiek						Wiek						
	do 15 lat		15 – 18 lat		powyżej 18 lat		do 15 lat		15 – 18 lat		powyżej 18 lat		
	K	M	K	M	K	M	K	M	K	M	K	M	
Polskie	2		7		517	3	1		23		1.928	15	2.496
Białoruskie					7						112		119

Litewskie					1						3		4
Ukraińskie					18						401		419
Bułgarskie			1		190						21		212
Rosyjskie											12		12
Czeskie					1								1
Rumuńskie					4						1		5
Mongolskie											1		1
Kazachskie											2		2
RAZEM	2	-	8	-	738	3	1	-	23	-	2.481	15	3.271
					751					2.520			

Postępowania

1999												
Kwalifikacja prawna	Przestępstwa stwierdzone	W tym zakończone wnioskiem										
		o akt oskarżenia	o umorzenie						z powodu			
			z art. 11§1 Kpk	warunkowe	z przyczyn wyłączających ściganie	braku dowodów winy		niewykrycia sprawców				
Art. 203 Kk	24	23	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Art. 204 §1-2 Kk	156	155	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Art. 204 §3 Kk	20	20	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Art. 204 §4 Kk	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Art. 253 § 1 Kk	5	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
Art. 253 § 2 Kk	3	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
2000												
Kwalifikacja prawna	Przestępstwa stwierdzone	W tym zakończone wnioskiem										
		o akt oskarżenia	o umorzenie						z powodu			
			z art. 11§1 Kpk	warunkowe	z przyczyn wyłączających ściganie	braku dowodów winy		niewykrycia sprawców				
Art. 203 Kk	26	24	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Art. 204 §1-2 Kk	168	162	-	-	-	-	-	2	-	-	-	3
Art. 204 §3 Kk	30	30	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Art. 204 §4 Kk	6	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Art. 253 § 1 Kk	19	13	-	-	-	1	-	1	-	-	-	4
Art. 253 § 2 Kk	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2001												
Kwalifikacja prawna	Przestępstwa stwierdzone	W tym zakończone wnioskiem										
		o akt oskarżenia	o umorzenie						z powodu			
			z art. 11§1 Kpk	warunkowe	z przyczyn wyłączających ściganie	braku dowodów winy		niewykrycia sprawców				
Art. 203 Kk	48	43	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
Art. 204 §1-2 Kk	436	423	-	-	1	-	1	-	-	-	-	6
Art. 204 §3 Kk	43	42	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Art. 204 §4 Kk	10	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Art. 253 § 1 Kk	24	23	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Art. 253 § 2 Kk	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

2002								
Kwalifikacja prawna	Przestępstwa stwierdzone	W tym zakończone wnioskiem						
		o akt oskarżenia	o umorzenie				z powodu	
			z art. 11§1 Kpk	warunkowe	z przyczyn wyłączających ściganie	braku dowodów winy	niewykrycia sprawców	
Art. 203 Kk	63	59	-	-	-	-	4	
Art. 204 §1-2 Kk	317	312	-	-	1	1	3	
Art. 204 §3 Kk	45	42	-	-	-	2	1	
Art. 204 §4 Kk	2	2	-	-	-	-	-	
Art. 253 § 1 Kk	8	6	-	-	-	-	2	
Art. 253 § 2 Kk	-	-	-	-	-	-	-	
2003								
Kwalifikacja prawna	Przestępstwa stwierdzone	W tym zakończone wnioskiem						
		o akt oskarżenia	o umorzenie				z powodu	
			z art. 11§1 Kpk	warunkowe	z przyczyn wyłączających ściganie	braku dowodów winy	niewykrycia sprawców	
Art. 203 Kk	47	42	-	-	-	-	5	
Art. 204 §1-2 Kk	250	246	-	-	-	-	2	
Art. 204 §3 Kk	34	33	-	-	1	-	-	
Art. 204 §4 Kk	3	3	-	-	-	-	-	
Art. 253 § 1 Kk	21	11	-	-	-	-	10	
Art. 253 § 2 Kk	-	-	-	-	-	-	-	
2004								
Kwalifikacja prawna	Przestępstwa stwierdzone	W tym zakończone wnioskiem						
		o akt oskarżenia	o umorzenie				z powodu	
			z art. 11§1 Kpk	warunkowe	z przyczyn wyłączających ściganie	braku dowodów winy	niewykrycia sprawców	
Art. 203 Kk	46	43	-	-	-	-	3	
Art. 204 §1-2 Kk	376	367	-	-	-	-	9	
Art. 204 §3 Kk	43	42	-	-	-	-	1	
Art. 204 §4 Kk	6	6	-	-	-	-	-	
Art. 253 § 1 Kk	44	42	-	-	-	-	2	
Art. 253 § 2 Kk	-	-	-	-	-	-	-	
2005								
Kwalifikacja prawna	Przestępstwa stwierdzone	W tym zakończone wnioskiem						
		o akt oskarżenia	o umorzenie				z powodu	
			z art. 11§1 Kpk	warunkowe	z przyczyn wyłączających ściganie	braku dowodów winy	niewykrycia sprawców	
Art. 203 Kk	35	32	-	-	-	-	3	
Art. 204 §1-2 Kk	422	395	1	16	-	4	6	
Art. 204 §3 Kk	59	57	-	1	-	-	-	
Art. 204 §4 Kk	3	2	-	-	-	-	1	
Art. 253 § 1 Kk	19	17	-	-	-	-	2	
Art. 253 § 2 Kk	1	1	-	-	-	-	-	

2006								
Kwalifikacja prawna	Przestępstwa stwierdzone	W tym zakończone wnioskiem						
		o akt oskarżenia	o umorzenie				z powodu	
			z art. 11§1 Kpk	warunkowe	z przyczyn wyłączających ściganie	braku dowodów winy	niewykrycia sprawców	
Art. 203 Kk	42	41	-	-	-	-	-	
Art. 204 §1-2 Kk	205	201	-	-	-	2	2	
Art. 204 §3 Kk	29	23	-	-	-	-	2	
Art. 204 §4 Kk	3	3	-	-	-	-	-	
Art. 253 § 1 Kk	18	14	-	-	-	-	3	
Art. 253 § 2 Kk	-	-	-	-	-	-	-	

2007								
Kwalifikacja prawna	Przestępstwa stwierdzone	W tym zakończone wnioskiem						
		o akt oskarżenia	o umorzenie				z powodu	
			z art. 11§1 Kpk	warunkowe	z przyczyn wyłączających ściganie	braku dowodów winy	niewykrycia sprawców	
Art. 203 Kk	55	43	-	-	-	-	4	
Art. 204 §1-2 Kk	271	266	-	-	-	-	4	
Art. 204 §3 Kk	44	43	-	-	-	-	1	
Art. 204 §4 Kk	1	1	-	-	-	-	-	
Art. 253 § 1 Kk	22	21	-	-	-	-	-	
Art. 253 § 2 Kk	-	-	-	-	-	-	-	

2008								
Kwalifikacja prawna	Przestępstwa stwierdzone	W tym zakończone wnioskiem						
		o akt oskarżenia	o umorzenie				z powodu	
			z art. 11§1 Kpk	warunkowe	z przyczyn wyłączających ściganie	braku dowodów winy	niewykrycia sprawców	
Art. 203 Kk	19	35	34	-	-	-	1	
Art. 204 §1-2 Kk	85	214	211	-	-	-	3	
Art. 204 §3 Kk	10	21	20	-	-	-	-	
Art. 204 §4 Kk	6	3	2	-	-	-	1	
Art. 253 § 1 Kk	18	60	59	-	-	-	1	
Art. 253 § 2 Kk	3	-	-	-	-	-	-	

439. Prawomocne skazania osób dorosłych

Rodzaje przestępstw	1999	2000	2001	2002	2003	2004*/	2005	2006	2007
	w liczbach bezwzględnych								
Ogółem	207.492	222.815	315.013	365.326	415.933	513.410	504.281	462.937	426.377
W tym:									
Przestępstwa przeciwko wolności seksualnej i obyczajności									
Razem	1.530	1.406	1.639	1.682	1.807	2.538	2.315	2.032	1.851
Art.203 Kk	18	12	14	13	14	28	21	24	14
Art.204 §1 Kk	23	17	38	40	37	62	70	46	24
Art.204 §2 Kk	47	45	43	55	62	108	134	108	81
Art.204 §3 Kk	14	10	10	15	14	20	20	29	12
Art.204 §3 Kk (pokrzywdzony małoletni)					1				
Art.204 §3 Kk w zw. §1			3	4	5	10	8	3	4
Art.204 §3 Kk w zw. §2			6	3	9	11	9	15	7
Art.204 §4 Kk	8	4	3	3	1		7	1	1
Przestępstwa przeciwko porządkowi publicznemu									
Razem	2.544	2.915	3.516	3.468	3.895	5.523	6.102	4.802	4.321
Art.253 §1 Kk	2	3	7	20	5	16	9	13	3
Art.253 §2 Kk	3	1			1				

440. Prawomocnie skazane osoby dorosłe z oskarżenia publicznego

1998

Kwalifikacja prawna	Skazani											
	ogółem	w tym kobiety	w tym na karę							w tym cudzoziemcy		
			grzywny samoistnej	w tym kobiety	ograniczenie wolności	w tym kobiety	pozbawienie wolności				ogółem	obywatelstwo
							ogółem	w tym kobiety	w tym z zawieszeniem	w tym kobiety		
art. 203 Kk	7	-	1	-	1	-	5	-	3	-	1	•
art. 204 §1 Kk	29	2	8	-	-	-	21	2	14	2	-	•
art. 204 §2 Kk	40	8	9	2	-	-	31	6	27	4	3	•
art. 204 §3 Kk	8	1	2	-	-	-	6	1	3	1	-	•
art. 204 §3 Kk (pokrzywdzony małoletni)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	•
art. 204 §3 w zw. z §1 Kk	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	•
art. 204 §3 w zw. z §2 Kk	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	•
art. 204 § 4 Kk	6	1	-	-	-	-	6	1	4	1	2	•
art. 253 § 1 Kk	2	-	-	-	-	-	2	-	1	-	1	•
art. 253 § 2 Kk	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	•

1999

Kwalifikacja prawna	Skazani											
	ogółem	w tym kobiety	w tym na karę							w tym cudzoziemcy		
			grzywny samoistnej	w tym kobiety	ograniczenie wolności	w tym kobiety	pozbawienie wolności				ogółem	obywatelstwo
							ogółem	w tym kobiety	w tym z zawieszeniem	w tym kobiety		
art. 203 Kk	18	4	2	1	3	-	13	3	8	2	2	bułgarskie
art. 204 §1 Kk	23	3	2	-	-	-	21	3	20	3	-	-
art. 204 §2 Kk	47	10	10	1	-	-	37	9	33	9	-	-
art. 204 §3 Kk	14	6	3	2	1	1	10	3	8	3	-	-
art. 204 §3 Kk (pokrzywdzony małoletni)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
art. 204 §3 w zw. z §1 Kk	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

art. 204 §3 w zw. z §2 Kk	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
art. 204 § 4 Kk	8	2	-	-	-	-	8	2	5	1	1	tureckie
art. 253 § 1 Kk	2	-	-	-	-	-	2	-	-	-	1	rumuńskie
art. 253 § 2 Kk	3	2	-	-	-	-	3	2	3	2	-	-

2000

Kwalifikacja prawna	Skazani											
	ogółem	w tym kobiety	w tym na karę								w tym cudzoziemcy	
			grzywny samoistnej	w tym kobiety	ograniczenie wolności	w tym kobiety	pozbawienie wolności				ogółem	obywatelstwo
							ogółem	w tym kobiety	w tym z zawieszeniem	w tym kobiety		
art. 203 Kk	12	1	-	-	-	-	12	1	7	1	1	bułgarskie
art. 204 §1 Kk	17	2	-	-	-	-	17	2	15	2	3	białoruskie, bułgarskie, niemieckie
art. 204 §2 Kk	45	12	13	5	1	-	31	7	28	6	1	włoskie
art. 204 §3 Kk	10	-	-	-	-	-	10	-	5	-	1	rumuńskie
art. 204 §3 Kk (pokrzywdzony małoletni)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
art. 204 §3 w zw. z §1 Kk	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
art. 204 §3 w zw. z §2 Kk	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
art. 204 § 4 Kk	4	2	-	-	-	-	4	2	2	2	-	-
art. 253 § 1 Kk	3	-	-	-	-	-	3	-	-	-	1	bułgarskie
art. 253 § 2 Kk	1	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-

2001

Kwalifikacja prawna	Skazani												
	ogółem	w tym kobiety	w tym na karę								w tym cudzoziemcy		
			grzywny samoistnej	w tym kobiety	ograniczenie wolności	w tym kobiety	pozbawienie wolności				ogółem	obywatelstwo	
							ogółem	w tym kobiety	w tym z zawieszeniem	w tym kobiety			
art. 203 Kk	14	-	-	-	-	-	-	14	-	3	-	4	bułgarskie, rumuńskie
art. 204 §1 Kk	38	7	4	1	-	-	-	34	6	28	5	8	bułgarskie, czeskie, tureckie
art. 204 §2 Kk	43	8	3	1	1	-	-	39	7	33	7	2	bułgarskie
art. 204 §3 Kk	10	4	-	-	-	-	-	10	4	7	3	-	-
art. 204 §3 Kk (pokrzywdzony małoletni)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
art. 204 §3 w zw. z §1 Kk	3	1	-	-	-	-	-	3	1	-	1	-	-
art. 204 §3 w zw. z §2 Kk	6	-	-	-	-	-	-	6	-	-	-	-	-
art. 204 § 4 Kk	3	1	-	-	-	-	-	3	1	1	1	-	-
art. 253 § 1 Kk	7	-	-	-	-	-	-	7	-	1	-	1	bułgarskie
art. 253 § 2 Kk	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

2002

Kwalifikacja prawna	Skazani												
	ogółem	w tym kobiety	w tym na karę								w tym cudzoziemcy		
			grzywny samoistnej	w tym kobiety	ograniczenie wolności	w tym kobiety	pozbawienie wolności				ogółem	obywatelstwo	
							ogółem	w tym kobiety	w tym z zawieszeniem	w tym kobiety			
art. 203 Kk	13	2	-	-	-	-	-	13	2	8	2	5	armeniskie, bułgarskie
art. 204 §1 Kk	40	7	3	-	1	-	-	36	7	35	7	3	bułgarskie, niemieckie, ukraińskie
art. 204 §2 Kk	55	12	8	5	-	-	-	47	7	43	7	1	bułgarskie
art. 204 §3 Kk	15	2	-	-	-	-	-	15	2	7	2	-	-
art. 204 §3 Kk (pokrzywdzony małoletni)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

art. 204 §3 w zw. z §1 Kk	4	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-
art. 204 §3 w zw. z §2 Kk	3	1	-	-	-	-	3	1	1	1	-	-
art. 204 § 4 Kk	3	-	-	-	-	-	3	-	2	-	-	-
art. 253 § 1 Kk	20	4	-	-	-	-	20	4	5	2	3	bułgarskie, ukraińskie
art. 253 § 2 Kk	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

2003

Kwalifikacja prawna	Skazani											
	ogółem	w tym kobiety	w tym na karę								w tym cudzoziemcy	
			grzywny samoistnej	w tym kobiety	ograniczenie wolności	w tym kobiety	pozbawienie wolności				ogółem	obywatelstwo
							ogółem	w tym kobiety	w tym z zawieszeniem	w tym kobiety		
art. 203 Kk	14	3	1	-	-	-	13	3	6	3	4	bułgarskie
art. 204 §1 Kk	37	7	5	2	1	-	31	5	27	5	1	ukraińskie
art. 204 §2 Kk	62	13	4	-	-	-	58	13	46	13	1	macedońskie
art. 204 §3 Kk	14	4	-	-	-	-	14	4	12	4	-	-
art. 204 §3 Kk (pokrzywdzony małoletni)	1	1	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-
art. 204 §3 w zw. z §1 Kk	5	1	-	-	-	-	5	1	2	1	1	białoruskie
art. 204 §3 w zw. z §2 Kk	9	-	-	-	-	-	9	-	8	-	1	bułgarskie
art. 204 § 4 Kk	1	1	-	-	-	-	1	1	1	1	-	-
art. 253 § 1 Kk	5	1	-	-	-	-	5	1	1	-	1	bułgarskie
art. 253 § 2 Kk	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-

2004

Kwalifikacja prawna	Skazani											
	ogółem	w tym kobiety	w tym na karę								w tym cudzoziemcy	
			grzywny samoistnej	w tym kobiety	ograniczenie wolności	w tym kobiety	pozbawienie wolności				ogółem	obywatelstwo
							ogółem	w tym kobiety	w tym z zawieszeniem	w tym kobiety		
art. 203 Kk	28	7	-	-	-	-	28	7	13	4	10	bułgarskie, rosyjskie
art. 204 §1 Kk	62	12	6	1	-	-	56	11	43	8	5	bułgarskie, ukraińskie
art. 204 §2 Kk	108	27	18	9	-	-	90	18	72	18	7	wietnamskie, ukraińskie
art. 204 §3 Kk	20	7	-	-	-	-	20	7	14	5	-	-
art. 204 §3 w zw. z §1 Kk	10	1	1	-	-	-	9	1	6	1	1	bułgarskie
art. 204 §3 w zw. z §2 Kk	11	1	-	-	-	-	11	1	5	1	-	-
art. 253 § 1 Kk	16	3	-	-	-	-	16	3	3	1	4	bułgarskie, ukraińskie

2005

Kwalifikacja prawna	Skazani											
	ogółem	w tym kobiety	w tym na karę								w tym cudzoziemcy	
			grzywny samoistnej	w tym kobiety	ograniczenie wolności	w tym kobiety	pozbawienie wolności				ogółem	obywatelstwo
							ogółem	w tym kobiety	w tym z zawieszeniem	w tym kobiety		
art. 203 Kk	21	2	-	-	-	-	21	2	8	2	4	bułgarskie, ukraińskie
art. 204 §1 Kk	70	13	5	-	1	1	64	12	59	11	3	bułgarskie, ukraińskie, armeńskie
art. 204 §2 Kk	134	31	10	-	-	-	122	27	99	27	5	bułgarskie, niemieckie
art. 204 §3 Kk	20	4	-	-	-	-	20	4	11	2	2	bułgarskie, ukraińskie
art. 204 §3 w zw. z §1 Kk	8	3	-	-	-	-	8	3	2	2	-	-
art. 204 §3 w zw. z §2 Kk	9	3	-	-	-	-	9	3	4	3	1	bułgarskie
Art. 204 § 4 Kk	7	4	-	-	-	-	7	4	6	3	-	-
art. 253 § 1 Kk	9	1	-	-	-	-	9	1	5	1	1	wietnamskie

2006

Kwalifikacja prawna	Skazani											
	ogółem	w tym kobiety	w tym na karę							w tym cudzoziemcy		
			grzywny samoistnej	w tym kobiety	ograniczenie wolności	w tym kobiety	pozbawienie wolności				ogółem	obywatelstwo
							ogółem	w tym kobiety	w tym z zawieszeniem	w tym kobiety		
art. 203 Kk	24	4	-	-	-	-	24	4	10	3	3	bułgarskie, armeńskie
art. 203 Kk pokrzywdzony małoletni	1	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-
art. 204 §1 Kk	46	10	1	-	-	-	44	10	35	10	2	bułgarskie,
art. 204 §2 Kk	108	31	6	1	-	-	100	30	82	30	3	bułgarskie, ukraińskie niemieckie
art. 204 §3 Kk	29	7	-	-	-	-	29	7	16	7	2	rosyjskie, rumuńskie
art. 204 §3 w zw. z §1 Kk	3	-	-	-	-	-	3	-	1	-	-	-
art. 204 §3 w zw. z §2 Kk	15	8	-	-	-	-	15	8	8	8	1	gruzińskie
Art. 204 § 4 Kk	1	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-
art. 253 § 1 Kk	13	2	-	-	-	-	13	2	2	-	4	bułgarskie

2007

Kwalifikacja prawna	Skazani											
	ogółem	w tym kobiety	w tym na karę								w tym cudzoziemcy	
			grzywny samoistnej	w tym kobiety	ograniczenie wolności	w tym kobiety	pozbawienie wolności				ogółem	obywatelstwo
							ogółem	w tym kobiety	w tym z zawieszeniem	w tym kobiety		
art. 203 Kk	14	2	-	-	-	-	14	2	1	1	1	białoruskie
art. 203 Kk pokrzywdzony małoletni	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
art. 204 §1 Kk	24	5	-	-	-	-	24	5	5	-	-	-
art. 204 §2 Kk	81	22	3	-	3	1	74	20	18	4	4	bułgarskie, rosyjskie, ukraińskie
art. 204 §3 Kk	12	5	-	-	-	-	12	5	5	1	1	ukraińskie
art. 204 §3 w zw. z §1 Kk	4	2	-	-	-	-	4	2	-	-	-	-
art. 204 §3 w zw. z §2 Kk	7	3	-	-	-	-	7	3	3	-	-	-
art. 204 § 4 Kk	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
art. 253 § 1 Kk	3	1	-	-	-	-	3	1	1	1	1	mołdawskie

441. Na mocy ustawy z 16 lutego 2007 roku o zmianie ustawy o pomocy społecznej wprowadzone zostały przepisy stanowiące podstawę udzielania wsparcia z uwagi na bezpośredni fakt bycia ofiarą/świadkiem handlu ludźmi. Pozwalają one na skuteczniejszą i bardziej wszechstronną pomoc udzielaną przez jednostki organizacyjne pomocy społecznej poszczególnych szczebli administracji samorządowej, a także na koordynację pomocy udzielanej ofiarom handlu ludźmi w ramach systemu pomocy społecznej.

442. W 2007 roku przeszkoleni zostali pracownicy Wydziałów Polityki Społecznej Urzędów Wojewódzkich oraz pracownicy regionalnych ośrodków polityki społecznej (32 osoby - dwie osoby z każdego województwa) w zakresie identyfikacji ofiar handlu ludźmi, interwencji kryzysowej oraz zasad współdziałania z innymi instytucjami. Celem szkolenia było stworzenie sieci konsultantów wojewódzkich do spraw wsparcia udzielanego ofiarom handlu ludźmi. Przeszkolone osoby odpowiedzialne są za kontakt i współpracę z jednostkami organizacyjnymi pomocy społecznej na terenie województwa, jak również z Ministerstwem Pracy i Polityki Społecznej oraz innymi partnerami zajmującymi się pomocą ofiarom handlu ludźmi. W 2008 roku zorganizowane zostały dwa szkolenia pracowników pomocy społecznej (60 osób), głównie z ośrodków interwencji kryzysowej. W szkoleniach nacisk położony został na pracę z ofiarą handlu ludźmi oraz udzielanie jej wsparcia zgodnie z nowymi zapisami ustawy o pomocy społecznej. Dystrybucja materiałów edukacyjnych na temat zwalczania i zapobiegania handlowi ludźmi: w 2008 roku materiały Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji przekazane zostały pracownikom jednostek organizacyjnych pomocy społecznej.

443. Działania w ramach Partnerstwa na Rzecz Rozwoju „IRIS – reintegracja społeczna i zawodowa kobiet–ofiar handlu ludźmi”:

- zorganizowane zostały szkolenia (udzielanie pomocy ofiarom handlu – ramy prawne) pracowników pomocy społecznej, w sześciu województwach: małopolskim, łódzkim, podlaskim, pomorskim, dolnośląskim i zachodniopomorskim (2007-2008).
- opracowanie podręcznika dla osób pracujących z ofiarami handlu ludźmi „Kompleksowy system wsparcia i szkoleń zawodowych przygotowujących ofiary handlu ludźmi do aktywnego wejścia na rynek pracy” oraz jego dystrybucja wśród pracowników pomocy społecznej przeszkolonych w zakresie wsparcia udzielanego ofiarom handlu ludźmi; został on także przekazany Wydziałom Polityki Społecznej Urzędów Wojewódzkich, regionalnym ośrodkom pomocy społecznej i ośrodkom interwencji kryzysowej (2008).

444. Rezerwa celowa przeznaczona na dofinansowanie działalności bieżącej ośrodków interwencji kryzysowej oraz utworzenie nowych placówek: w roku 2007 wydano 4.360.000 zł, w 2008 roku 4.420.000 zł

445. Polska jest stroną następujących umów międzynarodowych podejmujących kwestie zwalczania handlu ludźmi:

ONZ

- Konwencja w sprawie zwalczania handlu ludźmi i eksploatacji prostytucji,
- Protokół o zapobieganiu, zwalczaniu oraz karaniu za handel ludźmi, w szczególności kobietami i dziećmi, uzupełniający Konwencję Narodów Zjednoczonych przeciwko międzynarodowej przestępczości zorganizowanej,
- Protokół przeciwko przemytowi migrantów drogą lądową, morską i powietrzną, uzupełniający Konwencję Narodów Zjednoczonych przeciwko międzynarodowej przestępczości zorganizowanej,
- Protokół fakultatywny do Konwencji o prawach dziecka w sprawie handlu dziećmi, dziecięcej prostytucji i dziecięcej pornografii,

Unia Europejska

- Traktat o Unii Europejskiej,
- Traktat Amsterdamski,

- Decyzja ramowa Rady Unii Europejskiej (2002/629/WSiSW) w sprawie zwalczania handlu ludźmi,
- Decyzja ramowa Rady Unii Europejskiej (2004/68/WSiSW) w sprawie zwalczania seksualnego wykorzystywania dzieci i pornografii dziecięcej,
- Dyrektywa Rady Unii Europejskiej (2004/81/WE) w sprawie dokumentu pobytowego wydawanego obywatelom państw trzecich, którzy są ofiarami handlu ludźmi lub wcześniej byli przedmiotem działań ułatwiających nielegalną imigrację, którzy współpracują z właściwymi organami,

Międzynarodowa Organizacja Pracy

- Konwencja Nr 29 MOP dotycząca pracy przymusowej lub obowiązkowej,
- Konwencja Nr 105 MOP o zniesieniu pracy przymusowej,
- Konwencja Nr 182 MOP dotycząca zakazu i natychmiastowych działań na rzecz eliminowania najgorszych form pracy dzieci,

Rada Europy

- Konwencja Rady Europy w sprawie działań przeciwko handlowi ludźmi.

Artykuł 11: Prawo do odpowiedniego poziomu życia

27. Dodatkowe informacje dotyczące środków podejmowanych w celu zwalczania biedy oraz wykluczenia społecznego słabszych grup społecznych oraz jednostek, w tym bezrobotnych, rodzin wielodzietnych, rodziców samotnie wychowujących dzieci, niewykwalifikowanych osób młodych, emerytów, mieszkańców obszarów wiejskich i małych miast, osób niepełnosprawnych oraz osób należących do mniejszości narodowych i etnicznych. Aktualne dane statystyczne dotyczące liczby osób żyjących poniżej progu ubóstwa. (E/C.12/POL/5, punkty 505-523 oraz 996/PL 461-478 oraz 912)

446. Wsparcie finansowe rodzin realizowane od 1 maja 2004 roku w ramach pomocą systemu świadczeń rodzinnych miało istotne znaczenie dla budżetów rodzin. W 2007 roku liczba dzieci, na które wypłacony został zasiłek rodzinny wyniosła 4,26 mln, wydatki na świadczenia osiągnęły 8,16 mld zł. W 2008 roku zasiłek rodzinny wypłacono na 3,77 mln dzieci, wydatki na świadczenia wyniosły 7,61 mld zł. Wsparcie udzielane w ramach systemu świadczeń rodzinnych miało największe znaczenie dla rodzin niepełnych. Prawo do świadczeń rodzinnych zależy od kryterium dochodowego, wynoszącego po odliczeniu podatku dochodowego i składek na ubezpieczenie społeczne oraz zdrowotne 504 zł na osobę lub 583 zł jeśli w rodzinie wychowuje się dziecko niepełnosprawne. Wysokość kryterium dochodowego uprawniającego do świadczeń rodzinnych jest wyższa niż ustawowa granica ubóstwa (351 zł/osobę) i wyższa niż relatywna linia ubóstwa (387 zł/osobę dla gospodarstwa 4-osobowego z dwojgiem dzieci). Odbiorcami świadczeń rodzinnych są więc zarówno rodziny ubogie, jak i nieco zamożniejsze.

447. W katalogu świadczeń rodzinnych oprócz zasiłku rodzinnego znajdują się świadczenia związane z niepełnosprawnością (dodatek do zasiłku rodzinnego z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego, świadczenie pielęgnacyjne, zasiłek pielęgnacyjny), edukacją (dodatek do zasiłku rodzinnego z tytułu rozpoczęcia roku szkolnego, podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania), urodzeniem (dodatek do zasiłku rodzinnego z tytułu urodzenia dziecka, opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego, jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia dziecka, zapomoga wypłacana przez gminy z tytułu urodzenia się dziecka), wielodzietności (dodatek do zasiłku rodzinnego z tytułu wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej). Do osób samotnie wychowujących dzieci kierowane są dodatek do zasiłku rodzinnego z tytułu samotnego wychowywania dziecka oraz świadczenia z funduszu alimentacyjnego przysługujące w zastępstwie nieegzekwowanych alimentów.

448. Wpływ na poprawę sytuacji dochodowej rodzin miały również zmiany wprowadzone w systemie podatkowym. W roku 2007 wprowadzono ulgę prorodzinną, która jest szczególnie korzystna dla małżeństw wychowujących dzieci.

449. W latach 2006-2008 rząd, we współpracy z samorządami terytorialnymi, zrealizował szereg programów mających na celu wsparcie dzieci z ubogich rodzin. Do końca 2007 roku powstało 117 nowych świetlic socjoterapeutycznych, w których prowadzono zajęcia dla blisko 2.000 dzieci z dysfunkcyjnych rodzin. Na wspieranie jednostek samorządu terytorialnego w budowaniu systemu opieki nad dzieckiem i rodziną, w tym na zapobieganie niedostosowaniu społecznemu i przestępczości wśród dzieci i młodzieży w 2007 roku wydano 12,3 mln zł, w 2008 roku 7,7 mln zł. W ramach programu zrealizowano w 2007 roku 338 lokalnych i regionalnych projektów, w 2008 roku zrealizowano 322 projekty. W 2007 roku programem dożywiania objęto 1,7 mln dzieci i młodzieży uczęszczającej do szkół podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych (w tym na wsi ponad 600 tysięcy.) Ponad 9.000 dzieci zostało objętych pilotażowym „Programem wczesnej, wielospecjalistycznej, kompleksowej, skoordynowanej i ciągłej pomocy dziecku zagrożonemu niepełnosprawnością lub niepełnosprawnemu oraz jego rodzinie”.

450. W latach 2006-2008 kontynuowane były programy mające na celu wsparcie finansowe uczących się dzieci i młodzieży. W 2007 roku z rezerwy celowej budżetu państwa „Dofinansowanie Narodowego Programu Stypendialnego” wydano 439 mln zł na dofinansowanie udzielania przez gminy pomocy materialnej uczniom w celu zmniejszenia różnic w dostępie do edukacji oraz 16 mln zł na wyrównywanie szans edukacyjnych uczniów pochodzących z rodzin byłych pracowników Państwowych Przedsiębiorstw Gospodarki Rolnej. W ostatnich latach średniorocznie z zasiłków i stypendiów socjalnych korzystało 1,3 miliona uczniów. W 2006 roku stypendia socjalne otrzymywało 25% ogółu uczniów szkół podstawowych, przy czym odsetek ten w przypadku uczniów uczęszczających do szkół położonych na terenie gmin wiejskich wyniósł 42,5 %.

451. W roku szkolnym 2006/2007 w bezpłatny komplet podręczników zostało wyposażonych 120.500 uczniów (32,1% populacji). Na realizację programu przeznaczono w 2006 roku 11 mln zł. W 2007 roku na zakup podręczników z rezerwy celowej budżetu państwa „Dofinansowanie Narodowego Programu Stypendialnego” wydano 41 mln zł dla uczniów klas „0” i I-III pochodzących z rodzin o niskich dochodach oraz 11 mln zł z rezerwy celowej „Wyprawka szkolna”. Na dofinansowanie zakupu jednolitego stroju dla uczniów pochodzących z rodzin o niskich dochodach wydano 41 mln zł z rezerwy celowej „Dofinansowanie Narodowego Programu Stypendialnego”.

452. Poprawa sytuacji osób dotkniętych ryzykami socjalnymi wynika w znacznym stopniu z coraz bardziej aktywnej i odpowiedzialnej polityki społecznej w zakresie pomocy społecznej prowadzonej przez władze samorządowe, samorzady gmin zwiększają także środki na realizację zadań własnych z zakresu pomocy społecznej. W 2005 roku wydatkowały 1,76 mld zł, w tym 554 mln zł na zasiłki i pomoc w naturze oraz 356 mln zł na zapewnienie posiłku, zaś w 2006 roku 2,05 mld zł, w tym 701 mln zł na zasiłki i pomoc w naturze oraz 411,5 mln zł na zapewnienie posiłku.

453. W lipcu 2007 roku znowelizowano ustawę o zatrudnieniu socjalnym. Wprowadzono kilka istotnych zmian do programów reintegracji społecznej i zawodowej podejmowanych przez centra i kluby integracji społecznej, wzbogacony został pakiet instrumentów oddziaływania: stworzono integracyjną premię motywacyjną, zwiększono dyscyplinę wśród osób biorących udział w zajęciach (limit dni zwolnienia lekarskiego). Nowelizacja ustawy poszerzyła katalog osób mogących uczestniczyć w zajęciach centrum integracji społecznej o osoby niepełnosprawne, a także umożliwiła organizowanie przez kluby integracji społecznej lokalnych programów prac społecznie użytecznych.

454. W końcu 2007 roku funkcjonowało 55 centrów integracji społecznej, 60% z nich utworzyły organizacje pozarządowe, a 40% samorzady. W 2007 roku liczba uczestników

zajęć reintegracji społecznej i zawodowej wyniosła około 2.500 osób. W latach 2006-2007 powstało ponad 300 klubów integracji społecznej. Wolniej niż zakładano przebiegał rozwój spółdzielni socjalnych, co było spowodowane trudnościami w procesach reintegracji osób długotrwale bezrobotnych (brak wykwalifikowanej kadry reedukacyjnej i doradczej), jak i nieprzygotowanego otoczenia instytucjonalnego i prawnego, w tym lokalnych partnerstw publiczno-prywatnych (z udziałem biznesu oraz gminnych i regionalnych centrów ekonomii społecznej).

455. Sektor ekonomii społecznej był wspierany ze środków krajowych w ramach programów Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, Funduszu Inicjatyw Obywatelskich, a także z EFS. Projektowane zmiany ustaw: o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, o spółdzielniach socjalnych i ustawy o zatrudnieniu socjalnym oraz zwiększenie wsparcia finansowego sektora ze środków krajowych i strukturalnych powinny przyczynić się do upowszechnienia form integracji społecznej, zawodowej oraz edukacji ustawicznej, wypracowanych w centrach, klubach oraz spółdzielniach socjalnych. Projekt nowelizacji ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie został przedłożony w lutym 2009 roku Sejmowi RP.

456. Kontynuowano działania na rzecz osób bezdomnych i zagrożonych bezdomnością. W latach 2006-2007 usługami w ramach rządowego programu „Powrót osób bezdomnych do społeczności” objęto ponad 80 tysięcy osób, z czego 2.500 osób indywidualnymi programami wychodzenia z bezdomności.

457. Programy operacyjne realizowane w Ministerstwie Rolnictwa i Rozwoju Wsi w latach 2004-2006 w sposób pośredni wpływają na poprawę sytuacji społeczno-bytowej rodzin na wsi. Rolnicy mogli korzystać z działań w ramach SPO Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich, SPO Rybołówstwo i przetwórstwo ryb oraz Planu Rozwoju Obszarów Wiejskich. Działania w ramach SPO Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich oddziaływały na sytuację społeczno-bytową rodzin poprzez wspieranie szkolenia, doradztwa rolniczego, różnicowania działalności rolniczej i zbliżonej do rolnictwa w celu zapewnienia różnorodności działań lub alternatywnych źródeł dochodów, odnowy wsi oraz zachowania i ochrony dziedzictwa kulturowego, ułatwiania startu młodym rolnikom. Wsparcie to spowodowało rozszerzenie działalności rolniczej na działalność dodatkową, na przykład drobne usługi, agroturystykę, podniesienie kwalifikacji rolników i innych osób pracujących w rolnictwie lub leśnictwie, umożliwiło skorzystanie przez rolników z pomocy w ramach instrumentów finansowych Wspólnej Polityki Rolnej, ułatwiło dostęp do wiedzy i informacji, stymulowało aktywność gospodarczą i podejście pro-rozwojowe wśród ludności wiejskiej.

458. Jednym z działań realizowanych w Planie Rozwoju Obszarów Wiejskich były renty strukturalne, które poza przyspieszeniem procesu wymiany pokoleń prowadzących gospodarstwa rolne, służącego poprawie rentowności i konkurencyjności gospodarstw, miały także oddziaływanie socjalne, gdyż zapewniły ponad 54 tysiącom starszych rolników stały comiesięczny dochód. Innymi działaniami w ramach Planu, wpływającymi na sytuację rodziny, było wspieranie gospodarstw niskotowarowych, działalności rolniczej na obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania, grup producentów rolnych.

459. Większość zrealizowanych w latach 2004-2006 działań jest kontynuowana w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007-2013.

460. Prowadzone są, a także planowane inne działania, które wspierają rodzinę:

- Program dostarczania żywności dla najuboższej ludności Unii Europejskiej.
- Działanie „Szkłanka mleka” - promowanie spożycia mleka i przetworów mlecznych przez dzieci uczęszczające do placówek oświatowych. Agencja Rynku Rolnego dopłaca do mleka i przetworów mlecznych dostarczanych do placówek oświatowych.

- Dofinansowanie systemu ubezpieczenia społecznego rolników – dofinansowanie z budżetu państwa wynosi obecnie 90% wydatkowanych środków, planuje się zmniejszenie tego dofinansowania poprzez podniesienie składek rolników.
- Dopłaty do składek z tytułu ubezpieczenia upraw rolnych i zwierząt gospodarskich z budżetu państwa.
- Dopłaty bezpośrednie do gruntów rolnych przyznawane na podstawie ustawy z 18 grudnia 2003 roku o płatnościach bezpośrednich do gruntów rolnych.

461. Wśród mniejszości narodowych i etnicznych problem ubóstwa oraz wykluczenia społecznego w Polsce dotyczy wyłącznie mniejszości romskiej. Działania służące integracji społecznej i zawodowej tej mniejszości podejmowane są w ramach rządowego Programu na rzecz społeczności romskiej w Polsce na lata 2004-2013 oraz wdrażanego od roku 2008 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. Realizowane są zadania polegające, między innymi, na wsparciu (prawnym, organizacyjnym, szkoleniowym i finansowym) tworzenia i działalności podmiotów integracji społecznej, organizacji kursów i szkoleń umożliwiających nabycie, podniesienie lub zmianę kwalifikacji i kompetencji zawodowych, rozwijaniu nowych form i metod wsparcia indywidualnego i środowiskowego na rzecz integracji zawodowej i społecznej, wspieraniu tworzenia i funkcjonowania pozaszkolnych form integracji społecznej młodzieży (świetlice środowiskowe, kluby środowiskowe), organizowaniu akcji i kampanii promocyjno-informacyjnych z zakresu równości szans, mobilności i elastyczności zawodowej, rozwijaniu dialogu i partnerstwa publiczno-społecznego oraz prowadzeniu, publikowaniu i upowszechnianiu badań i analiz z zakresu polityki społecznej.

462. Ponadto, podejmowane są działania na rzecz poprawy sytuacji bytowej mniejszości romskiej. Priorytetem są zadania inwestycyjne zmierzające do poprawy sytuacji mieszkaniowej i sanitarnej (remonty i wsparcie budownictwa mieszkaniowego, podłączanie mieszkań do kanalizacji i wodociągów, udostępnianie bieżącej wody oraz energii elektrycznej).

28. Szczegółowe informacje dotyczące środków przyjętych w celu zwiększenia podaży dostępnych cenowo mieszkań, w szczególności budownictwa socjalnego, poprawy jakości istniejących mieszkań, których jakość według uzyskanych informacji jest niska, przede wszystkim na obszarach wiejskich. (E/C.12/POL/5, punkty 555-569/PL 508-522)

463. W latach 1999-2006 przekształcany był system wspierania budownictwa mieszkaniowego - odchodzono od wprowadzonego na początku lat 90. rozbudowanego systemu zwolnień i ulg podatkowych, na rzecz precyzyjnych instrumentów skierowanych głównie do osób nie będących w stanie rozwiązać swoich problemów mieszkaniowych.

464. Po wejściu Polski do Unii Europejskiej utrzymana została obniżona do 7% stawka podatku VAT (stawka podstawowa – 22%) na dostawę nowych mieszkań oraz na usługi związane z budową lub remontami, a dla inwestorów budujących we własnym zakresie (głównie budownictwo wiejskie) możliwość zwrotu 15% różnicy w stawce VAT na zakup materiałów budowlanych.

465. W roku 2006 wprowadzono dwa programy zwiększające dostępność mieszkań dla osób ubogich i średniozamożnych. Realizatorem programu budownictwa dla najbiedniejszych realizowany są gminy, wsparcie finansowe z budżetu państwa wynosi od 30% do 50% kosztów inwestycji. Wsparcie otrzymują przedsięwzięcia polegające na budowie, zakupie i remoncie mieszkań na rynku wtórnym, a także adaptacje budynków niemieszkalnych na mieszkalne. Program ułatwiający nabycie skromnego mieszkania rodzinom, które zdecydują się na wysiłek spłacania kredytu funkcjonuje na podstawie ustawy z 8 września 2006 roku o finansowym wsparciu rodzin w nabywaniu władnego mieszkania. Pomoc państwa stanowią

dopłaty do oprocentowania kredytu, udzielane przez pierwszych 8 lat spłaty, w wysokości 50% odsetek.

466. Dostępne mieszkania zapewnia program społecznego budownictwa czynszowego, adresowany do osób średniozamożnych, pełniący jednak ważną rolę w zakresie wypełniania przez gminy obowiązku zaspokajania potrzeb mieszkaniowych społeczności lokalnej. Program powstał w 1995 roku i polega na udzielaniu preferencyjnych kredytów o niskiej stopie procentowej i długim terminie zapadalności) przez Krajowy Fundusz Mieszkaniowy. Odbiorcami kredytów są towarzystwa budownictwa społecznego, podmioty utworzone na wzór zachodnioeuropejskich przedsiębiorstw mieszkaniowych, działających w formule non-profit oraz spółdzielnie mieszkaniowe. Kredyt może być udzielony do wysokości 70% kosztów inwestycji, pozostałe koszty mogą zostać pokryte na przykład przez samorząd gminny (głównie aport gruntów) i najemców/partycypantów. W latach 1999-2006 oddano do użytku 55 tysięcy mieszkań wybudowanych przez towarzystwa budownictwa społecznego.

467. W grudniu 1998 roku wszedł w życie program poprawy jakości energetycznej budynków mieszkalnych. W Banku Gospodarstwa Krajowego utworzono Fundusz Termomodernizacji, którego środki przeznaczone są na pomoc dla inwestorów realizujących przedsięwzięcia termomodernizacyjne przy pomocy kredytów zaciąganych w bankach komercyjnych. Kredyty są oprocentowane rynkowo, o ich preferencyjności decyduje premia termomodernizacyjna, w wysokości 25% kwoty kredytu.

468. W latach 1999-2008 oddano do użytku około 65 tysięcy mieszkań wybudowanych przez towarzystwa budownictwa społecznego.

469. Obecnie przygotowywana jest reforma społecznego budownictwa czynszowego, przy współpracy ekspertów Banku Światowego. Celem reformy jest podniesienie efektywności finansowania systemu, a także poprawa zasad doboru najemców.

470. Istotnym czynnikiem poprawiającym dostępność mieszkań jest ustanowiony w 1994 roku system dodatków mieszkaniowych. Dodatek mieszkaniowy jest świadczeniem pieniężnym wypłacanym przez gminę, mającym na celu dofinansowanie wydatków mieszkaniowych ponoszonych w związku z zajmowaniem lokalu mieszkalnego. Pomoc przysługuje rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji materialnej i życiowej w przypadkach określonych odpowiednimi przepisami. Wysokość wypłacanych dodatków mieszkaniowych związana jest z polityką czynszową, jaka jest prowadzona na szczeblu gminy. W 2007 roku gminy wydały na dodatki mieszkaniowe 1,05 mld zł. Średnia wysokość dodatku wynosi 150 zł miesięcznie.

471. Od 2007 roku minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego wspiera lokalne inicjatywy samorządów gminnych oraz organizacji pozarządowych, które wykorzystują takie narzędzia aktywizacji zawodowej jak prace społecznie użyteczne oraz roboty publiczne (program „Aktywne Formy Przeciwdziałania Wykluczeniu Społecznemu”). Osoby korzystające ze świadczeń pomocy społecznej, w tym osoby bezdomne lub zagrożone bezdomnością uczestniczą w pracach na wybranych obiektach budownictwa socjalnego (noclegownie, domy dla osób bezdomnych lub lokale socjalne). W latach 2006-2008 realizowanych było ponad 50 takich projektów.

472. 11 marca 2009 roku Minister Pracy i Polityki Społecznej złożył do Szefa Kancelarii Prezesa Rady Ministrów wniosek o ustanowienie programu wieloletniego „Krajowy Program Wychodzenia z Bezdomności i Rozwoju Budownictwa Socjalnego na lata 2009-2015”. Wraz z wnioskiem złożone zostały Założenia wstępne do programu. W ramach programu wypracowane zostaną standardy świadczenia usług wobec osób bezdomnych oraz nastąpi wdrożenie mechanizmów koordynujących działalność różnych instytucji na rzecz osób bezdomnych i zagrożonych bezdomnością, w połączeniu z przedsięwzięciami w zakresie rozwoju budownictwa socjalnego.

Artykuł 12: Prawo do ochrony zdrowia fizycznego i psychicznego

29. Dodatkowe informacje, w tym aktualne dane statystyczne, dotyczące przypadków, w których dopuszcza się przerywanie ciąży na mocy ustawy z 7 stycznia 1993 o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży, jak też stosowania klauzuli sumienia przez lekarzy, którzy odmawiają przerywania ciąży zgodnie z ustawą. Jakie kroki zostały podjęte celem ochrony kobiet przed śmiercią związaną z ciążą oraz śmiercią w wyniku potajemnego i niebezpiecznego przerywania ciąży? (E/C.12/POL/5, punkty 1015-1044/PL 931-952)

473. Aborcja jest dopuszczalna pod trzema warunkami. Zgodnie z artykułem 4a ustęp 1 ustawy o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży przerywanie ciąży może być dokonane wyłącznie przez lekarza, w przypadku gdy:

- ciąża stanowi zagrożenie dla życia lub zdrowia kobiety ciężarnej,
- badania prenatalne lub inne przesłanki medyczne wskazują na duże prawdopodobieństwo ciężkiego nieodwracalnego upośledzenia płodu albo nieuleczalnej choroby zagrażającej jego życiu,
- zachodzi uzasadnione podejrzenie, że ciąża powstała w wyniku czynu zabronionego.

474. Jeśli ciąża stanowi zagrożenie dla życia lub zdrowia kobiety ciężarnej albo badania prenatalne lub inne przesłanki medyczne wskazują na duże prawdopodobieństwo ciężkiego nieodwracalnego upośledzenia płodu albo nieuleczalnej choroby zagrażającej jego życiu, zabieg przerywania ciąży może być przeprowadzony wyłącznie w szpitalu. Natomiast w sytuacji uzasadnionego podejrzenia, że ciąża powstała w wyniku czynu zabronionego, może być on dokonany także w warunkach ambulatoryjnych, w tym w gabinetach prywatnych (indywidualnych praktykach lekarskich).

475. Zabiegi przerywania ciąży

	Ogółem	W tym		
		z powodu zagrożenia życia lub zdrowia matki	Z powodu wskazań medycznych odnoszących się do płodu	w wyniku czynu zabronionego
2004	193	62	128	3
2005	225	54	168	3
2006	340	82	246	12
2007	322	37	282	3

476. Liczba poronień samoistnych utrzymuje się na stabilnym poziomie: w publicznych zakładach opieki zdrowotnej w 2005 roku zarejestrowano ich 40.754, w 2002 roku - 41.707. Liczba rejestrowanych poronień samoistnych w ostatnich latach jest nieco niższa w stosunku do lat 90. (w 1996 roku – 45.054). W 2007 roku zarejestrowano 43.327 poronień samoistnych.

477. W trakcie prac nad rządowym sprawozdaniem z wykonania ustawy o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży za rok 2006 i 2007 nie stwierdzono wadliwego funkcjonowania ustawy ani istotnych i statystycznie znamienych cech świadczących nierealizowaniu przez system służby zdrowia prawa do przerywania ciąży w przypadkach dopuszczonych ustawą, o ograniczonym dostępie do badań prenatalnych oraz środków antykoncepcyjnych.

478. Ochronę praw pacjentów gwarantują przepisy określające obowiązki i uprawnienia samorządów zawodów medycznych. Zgodnie z ustawą z 17 maja 1989 roku o izbach lekarskich postępowanie w sprawach odpowiedzialności zawodowej lekarzy prowadzi okręgowy rzecznik odpowiedzialności zawodowej. Liczba spraw rozpatrywanych w roku 2004 przez rzeczników odpowiedzialności zawodowej w związku z opieką nad kobietą ciężarną, opieką okołoporodową i przerywaniem ciąży spadła w porównaniu z rokiem 2003, z 58 spraw dotyczących opieki nad kobietą ciężarną w 2003 roku, do 40 w 2004 roku i,

odpowiednio, ze 126 spraw dotyczących opieki okołoporodowej do 74. Nie prowadzono żadnej sprawy w związku z badaniami genetycznymi płodu i tylko jedną w związku z przerwaniem ciąży. Zarówno w roku 2003, jak i 2004 okręgowe sądy lekarskie nie rozpatrywały żadnych spraw związanych z badaniami genetycznymi płodu. Nie rozpatrywano również żadnej sprawy dotyczącej zabiegów przerywania ciąży.

479. W roku 2007 rzecznicy odpowiedzialności zawodowej, rozpatrywali:

- 39 spraw w związku z opieką nad kobietą ciężarną,
- 102 sprawy w związku z opieką okołoporodową,
- 1 sprawa związanych z badaniami genetycznymi płodu,
- 14 spraw związanych z przerywaniem ciąży.

W roku 2007 okręgowe sądy lekarskie, rozpatrywały:

- 1 sprawę związaną z opieką nad kobietą ciężarną,
- 14 spraw związanych z opieką okołoporodową,
- nie rozpatrywały żadnej sprawy związanej z badaniami genetycznymi płodu,
- 1 sprawą związaną z przerywaniem ciąży.

480. Kwestia prawa do świadczeń zdrowia reprodukcyjnego (w tym aborcji zgodnej z ustawą) a klauzuli sumienia, na którą mogą powoływać się lekarze (możliwość odmowy udzielenia świadczenia w sytuacji określonej w artykule 39 ustawy z 5 grudnia 1996 roku o zawodach lekarza i lekarza dentystry) nie stanowi, zgodnie z przepisami, ryzyka dla pacjentki. Lekarz ma obowiązek wskazać realną możliwość uzyskania tego świadczenia u innego lekarza lub w innym zakładzie opieki zdrowotnej oraz uzasadnić i odnotować ten fakt w dokumentacji medycznej. Lekarz wykonujący zawód na podstawie stosunku pracy lub w ramach służby ma obowiązek powiadomienia przełożonego na piśmie o skorzystaniu z klauzuli sumienia. Zarazem, zgodnie z artykułem 30 ustawy o zawodach lekarza i lekarza dentystry, lekarz ma obowiązek udzielić pomocy lekarskiej w każdym przypadku, gdy zwłoka w jej udzieleniu mogłaby spowodować niebezpieczeństwo utraty życia, ciężkiego uszkodzenia ciała lub ciężkiego rozstroju zdrowia oraz w innych przypadkach nie cierpiących zwłoki.

481. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z 6 października 2005 roku w sprawie ogólnych warunków umów o udzielanie świadczeń opieki zdrowotnej przewidujące, że szpital, w którym wszyscy pracujący lekarze powołują się na klauzulę sumienia, musi zawrzeć umowę z placówką wykonującą takie badania lub zabiegi, utraciło moc. Obecnie obowiązujące rozporządzenie Ministra Zdrowia z 6 maja 2008 roku w sprawie ogólnych warunków umów o udzielenie świadczeń opieki zdrowotnej nie przewiduje wymogu zawarcia z podwykonawcą umowy zapewniającej wykonanie tego świadczenia .

482. W roku 2006 krajowy konsultant do spraw położnictwa i ginekologii nie otrzymał żadnych skarg dotyczących odmowy wykonania aborcji zgodnej z ustawą. Także Biuro Praw Pacjenta nie zanotowało podobnych zgłoszeń.

483. Minister Zdrowia zwracał się w marcu 2003 roku i w marcu 2005 roku do wojewodów z wytycznymi odnośnie bezwzględnego obowiązku realizowania postanowień przywołanej ustawy. Wskazał on, że klauzula sumienia stosowana jest wyłącznie przez konkretnego lekarza w konkretnym przypadku i nie może być stosowana przez całą placówkę na zasadzie sumienia zbiorowego firmowanego generalnymi deklaracjami kierownictwa zakładu. Zgodnie z obowiązującym prawem klauzula sumienia nie może być stosowana w sposób odformalizowany, obowiązkowo sporządzana jest odpowiednia dokumentacja medycznej i informowany jest o niej przełożony.

484. Prawomocne skazania osób dorosłych⁸

Rodzaje przestępstw	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu	23.445	26.055	31.285	43.313	45.340	43.156	41.190
W tym:							
Art.149 Kk	9	12	11	17	9	9	6
Art.152 §1 Kk	2	7	5	9	14	10	6
Art.152 §2 Kk	5	2	3	15	11	15	6
Art. 152 §3 Kk		2					
Art.153 §1 Kk	2	1	2	3	7		2
Art.153 §2 Kk			1				
Art. 154 §1 Kk	2			2	1		
Art. 154 §1 Kk w zw. z art. 152 § 1				1			

30. Jakie środki przyjęte zostały w celu zapewnienia lepszego dostępu do usług w zakresie planowania rodziny oraz do sztucznych metod zapobiegania ciąży, jak również w celu zwiększania świadomości w zakresie zdrowia seksualnego oraz reprodukcyjnego, w tym używania środków antykoncepcyjnych, przede wszystkim wśród nastolatków. (E/C.12/POL/5, punkty 997-1014/PL 913-930)

485. Według danych uzyskanych w badaniu Stan Zdrowia Ludności Polski w 2004 roku ponad 65% kobiet w wieku 15-49 lat, które zadeklarowały współzycie płciowe, stosuje antykoncepcję. Nastąpiła, w porównaniu z rokiem 1996, zdecydowana zmiana stosowanych metod. Dużo rzadziej stosowane są metody naturalne, środki chemiczne i mechaniczne. Na rodzaj stosowanych środków wpływa wiek kobiet - młodsze częściej stosują prezerwatywy i pigułki antykoncepcyjne, kobiety po 40 roku życia - kalendarzyk małżeński i stosunek przerywany.

486. Metody regulacji urodzeń – w odsetkach kobiet stosujących antykoncepcję

	1996	2004
Mierzenie temperatury lub/i obserwacja śluzu szyjkowego	9,7%	4,7%
Kalendarzyk małżeński	42,5%	21,2%
Stosunek przerywany	35,1%	19,5%
Prezerwatywa	22,0%	36,9%
Pigułka antykoncepcyjna lub inne środki hormonalne	7,9%	26,9%
Spirala	6,9%	5,6%
Środki chemiczne i inne mechaniczne	3,8%	1,8%
Inne	5,0%	4,5%

⁸ Art. 149. Matka, która zabija dziecko w okresie porodu pod wpływem jego przebiegu, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

Art. 152. § 1. Kto za zgodą kobiety przerywa jej ciążę z naruszeniem przepisów ustawy, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

§ 2. Tej samej karze podlega, kto udziela kobiecie ciężarnej pomocy w przerwaniu ciąży z naruszeniem przepisów ustawy lub ją do tego nakłania.

§ 3. Kto dopuszcza się czynu określonego w § 1 lub 2, gdy dziecko poczęte osiągnęło zdolność do samodzielnego życia poza organizmem kobiety ciężarnej, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.

Art. 153. § 1. Kto stosując przemoc wobec kobiety ciężarnej lub w inny sposób bez jej zgody przerywa ciążę albo przemocą, groźbą bezprawną lub podstępem doprowadza kobietę ciężarną do przerwania ciąży, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.

§ 2. Kto dopuszcza się czynu określonego w § 1, gdy dziecko poczęte osiągnęło zdolność do samodzielnego życia poza organizmem kobiety ciężarnej, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

Art. 154. § 1. Jeżeli następstwem czynu określonego w art. 152 § 1 lub 2 jest śmierć kobiety ciężarnej, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

§ 2. Jeżeli następstwem czynu określonego w art. 152 § 3 lub w art. 153 jest śmierć kobiety ciężarnej, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 12.

487. W ostatnich 20 latach znacznie zwiększył się wybór oraz dostęp do nowoczesnych metod zapobiegania ciąży. Wprowadzono niskodawkowe doustne środki antykoncepcyjne oraz opracowano nowe progestageny. Wdrożono również nowoczesne rodzaje terapii, to jest implanty progestagenne, domaciczne wkładki zawierające gestageny oraz pierwsze transdermalne czy dopochwowe systemy antykoncepcyjne z wykorzystaniem estroprogestagenów. Badania oczekiwań kobiet wskazują, że pierwszorzędne znaczenie ma dla nich skuteczność, brak niepożądanych objawów ubocznych, odwracalność, akceptacja oraz inne korzyści wynikające z jej stosowania. W 2006 roku dopuszczonych było do obrotu 38 produktów leczniczych stosowanych jako środki antykoncepcyjne (gestagenów i estrogenów, w tym dwóch progestagenów).

488. Opieka zdrowotna i poradnictwo realizowane są w zakresie:

- podstawowej opieki zdrowotnej,
- ambulatoryjnego leczenia specjalistycznego (poradnie ginekologiczne, położniczo-ginekologiczne, patologii ciąży),
- leczenia szpitalnego (ogólnego oraz ginekologicznego, położniczo-ginekologicznego, patologii ciąży),
- szkół rodzenia,
- leczenia niepłodności (nie refundowane),
- planowania rodziny,
- badań prenatalnych i genetycznych,
- ginekologii wieku rozwojowego,
- programów promocji zdrowia (np.: badań przesiewowych celem wczesnego wykrywania nowotworów),
- leczenia uzdrowiskowego.

489. Świadczenia w zakresie opieki nad ciążą, porodem, położeniem są w Polsce bezpłatne. W przypadku kobiet nie ubezpieczonych finansowane są one przez Ministra Zdrowia, w 2001 roku na świadczenia tego rodzaju wydatkowano 1,975 mln złotych. W roku 2007 na rzecz osób nie posiadających uprawnień z tytułu ubezpieczenia zdrowotnego, na świadczenia zdrowotne związane z ciążą, porodem i położeniem wydatkowano z budżetu Ministra Zdrowia 1,12 mln zł.

490. Nie odnotowano żadnych ograniczeń w dostępie do świadczeń. W związku z bardzo znacznym spadkiem liczby urodzeń, liczba łóżek na oddziałach porodowych uległa zmniejszeniu, wiejskie izby porodowe zostały zastąpione przez szpitale. W 2000 roku reaktywowano nadzór nad opieką medyczną nad matką i dzieckiem, sprawowany na szczeblu regionalnym przez Wojewódzkie Centra Zdrowia Publicznego i, na szczeblu centralnym, przez Instytut Matki i Dziecka.

491. Opieką prenatalną objęte są wszystkie kobiety w Polsce. Według badań Instytutu Matki i Dziecka jedynie około 1% kobiet nie zgłasza się do lekarza w okresie ciąży.

492. W ostatnich latach obserwuje się postęp w diagnostyce prenatalnej, zwłaszcza, że wczesne wykrycie wad i chorób płodu umożliwia wdrożenie właściwego leczenia i optymalizację postępowania terapeutycznego w okresie ciąży i po urodzeniu dziecka. Badania prenatalne wykonywane są u kobiet o podwyższonym, w stopniu do populacyjnego, ryzyku wystąpienia choroby lub wady, zgodnie z obowiązującymi w genetyce klinicznej wskazaniami. Świadczenia opieki zdrowotnej obejmujące badania prenatalne są udzielane kobietom ciężarnym przez zakłady opieki zdrowotnej oraz indywidualne i grupowe praktyki lekarskie. Liczba tych badań stale rośnie, co jest wynikiem, między innymi, zwiększonej świadomości zdrowotnej społeczeństwa. W 2002 roku wykonano 3.800 inwazyjnych badań prenatalnych, w 2003 roku 3.228, a w 2004 roku 3.420, stwierdzono 242 patologie płodu oraz udzielono 18.163 porad genetycznych. W roku 2007 udzielono 21.945 porad genetycznych, wykonano 5.165 inwazyjnych badań prenatalnych, w rezultacie których stwierdzono 550 patologii płodu.

493. W 2004 roku działało 16 publicznych ośrodków genetycznych.

Artykuł 13 i 14: Prawo do nauki

31. Szczegółowe informacje, w tym aktualne dane statystyczne, dotyczące postępów na drodze do wyeliminowania praktyki zapisywania uczniów romskich do klas specjalnych tylko dla Romów (często określanych jako „klasy romskie”) oraz do zapewnienia im równego dostępu do powszechnych szkół i programów edukacyjnych. Informacje na temat środków przyjętych w celu zwiększenia frekwencji w szkole oraz poprawy wyników dzieci romskich w nauce, działania mające pomóc im kontynuować naukę w szkołach wyższych. (E/C.12/POL/5, punkty 877-879/PL 795-797)

494. Niski poziom wykształcenia, często analfabetyzm oraz niewypełnianie obowiązku szkolnego jest podstawowym problemem społeczności romskiej w Polsce. Zdaniem zarówno przedstawicieli organizacji romskich, ekspertów, jak i administracji rządowej jest on główną przyczyną marginalizacji społecznej i socjalnej Romów.

495. Zadania z zakresu edukacji są priorytetem działań podejmowanych w ramach Programu na rzecz społeczności romskiej w Polsce. Wspomagana jest edukacja uczniów romskich, w tym:

- zatrudnienie w szkołach asystentów edukacji romskiej i nauczycieli wspomagających,
- prowadzenie zajęć wyrównawczych,
- prowadzenie zajęć logopedycznych i korekcyjnych,
- wyposażenie uczniów romskich w podręczniki i przybory szkolne,
- system stypendialny dla dzieci i młodzieży szczególnie uzdolnionej,
- organizowanie zajęć w świetlicach integracyjnych,
- organizowanie wypoczynku letniego, wycieczek szkolnych, konkursów artystycznych.

496. Szczególną uwagę poświęcono programowi asystentów edukacji romskiej oraz nauczycieli wspomagających edukację romską. Obecnie pracuje 100 asystentów i 100 nauczycieli wspomagających. Zadaniem asystentów jest zapewnienie dzieciom i młodzieży uczącej się w klasach zintegrowanych wszechstronnej pomocy w szkole oraz poza nią. Na nich spoczywa także obowiązek współpracy z rodzicami uczniów romskich. Nauczyciele wspomagający poświęcają szczególną uwagę dzieciom romskim, traktując je, na wczesnym poziomie edukacji, jako dzieci obcojęzyczne i dwukulturowe. Sprawują oni nadzór nad postęпами dzieci w nauce, prowadzą zajęcia wyrównawcze, pomagają w odrabianiu lekcji, utrzymują stały kontakt z rodziną.

497. Pracę asystentów oraz nauczycieli wspierają działania uzupełniające. Do najważniejszych należy organizacja zajęć wyrównawczych i dodatkowych oraz zapewnienie uczniom romskim pomocy materialnej, polegającej głównie na dofinansowaniu systematycznego uczęszczania dzieci romskich do przedszkoli i klas zerowych oraz zaopatrzenia uczniów w podręczniki, przybory szkolne, pomoce dydaktyczne, dojazdów do i ze szkoły, ubezpieczenia od nieszczęśliwych wypadków. Dofinansowuje się także organizację kolonii i półkolonii letnich, zimowisk, obozów harcerskich, wycieczek, zajęć sportowych i rekreacyjnych.

498. Realizując zadania edukacyjne przewidziane w Programie, Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji corocznie powierza wyłonionym w konkursie organizacjom pozarządowym wdrażanie systemu stypendialnego dla studentów oraz uczniów szczególnie uzdolnionych artystycznie. W ciągu ostatnich trzech lat wsparciem stypendialnym objęto około 100 studentów oraz około 50 uczniów uzdolnionych artystycznie.

499. Dzięki koncentracji środków oraz działań ukierunkowanych na edukację dzieci i młodzieży osiągnęto poważne sukcesy. Znacznie zwiększyła się liczba dzieci realizujących obowiązek szkolny (w niektórych województwach wszystkie dzieci romskie objęte tym obowiązkiem uczęszczają do szkoły), poprawiły się frekwencja oraz wyniki nauczania.

500. Jednym z efektów działań podejmowanych w ramach Programu oraz wdrażania nowego modelu edukacji dzieci romskich jest również systematycznie spadająca liczba „klas romskich”. Ponadto, w roku 2008 Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji zobowiązał wojewodów do podjęcia kroków nakłaniających organy prowadzące szkoły z „klasami romskimi” do likwidacji tych klas i pełnej integracji dzieci. Minister Edukacji Narodowej w sierpniu 2008 roku wystosował w tej sprawie pismo do kuratorów oświaty.

501. W roku szkolnym 2008/2009 w trzech placówkach oświatowych (szkoły podstawowe w Ełku, Maszkowicach i Nowym Sączu) prowadzonych jest 6 wydzielonych klas dla uczniów pochodzenia romskiego (w roku 2007 - 10). Uczęszczają do nich uczniowie, którzy z uwagi na wiek powinni uczyć się w klasach wyższych, uczniowie wobec których orzeczono obniżenie wymagań edukacyjnych oraz uczniowie powtarzający naukę w klasie z powodu braku postępów wynikających z niskiej frekwencji lub dużych zaniedbań edukacyjnych. Ustalono, że ze względu na zróżnicowanie przesłanek tworzenia klas romskich, dla każdej ze szkół zostanie wypracowana indywidualna strategia stopniowego wprowadzania uczniów romskich do zintegrowanego systemu szkolnego.

502. W listopadzie 2008 roku Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji zorganizowało konferencję, w trakcie której sformułowano zalecenia dotyczące systematycznego likwidowania „klas romskich”. Zakłada się, że dzięki pracy asystentów edukacji romskiej i nauczycieli wspomagających oraz innym działaniom podejmowanym w ramach Programu na rzecz społeczności romskiej w Polsce (działalność świetlic środowiskowych, zapewnienie edukacji przedszkolnej i udziału uczniów romskich w zajęciach wyrównawczych) w roku szkolnym 2010/2011 wszystkie dzieci romskie będą się uczyły w klasach masowych. Od organizacji romskich oczekuje się, że zwiększą aktywność w przekonywaniu rodzin romskich do umożliwienia dzieciom regularnego uczęszczania do szkół, zwłaszcza w tych miejscowościach, w których ze względu na absencję, uczniowie romscy są nieklasyfikowani lub nie uzyskują promocji do następnej klasy.

503. Jednostki samorządu lokalnego prowadzące szkoły, które podejmują dodatkowe zadania edukacyjne na rzecz uczniów romskich, mają prawo uzyskania zwiększonej subwencji oświatowej

Wydatki na cele edukacyjne, w zł

	Z dotacji celowej w dyspozycji MSWiA	Z budżetu MEN
2004	5.000.000	1000.000
2005	5.000.000	700.000
2006	5.000.000	701.000
2007	10.000.000	600.000
2008	10.000.000	700.000

Artykuł 15: Prawo do uczestnictwa w kulturze

32. Dodatkowe informacje dotyczące środków podjętych w celu wdrożenia ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym, przede wszystkim jeżeli chodzi o umożliwianie osobom należącym do mniejszości językowych używania ich języków jako „języków pomocniczych” w kontaktach z administracją publiczną (E/C.12/POL/5, punkty 795-801/PL 717-723). Dodatkowe informacje dotyczące środków podjętych na mocy ustawy o radiofonii i telewizji w celu promowania dostępu osób należących do mniejszości narodowych lub językowych do transmisji radiowych i telewizyjnych w ich językach. (E/C.12/POL/5, punkty 803-806/PL 725-727)

504. Zgodnie z artykułem 35 Konstytucji RP obywatelom polskim należącym do mniejszości narodowych i etnicznych gwarantuje się wolność zachowania i rozwoju własnego języka, zachowania obyczajów i tradycji oraz rozwoju kultury. Polska realizuje także postanowienia Konwencji ramowej Rady Europy o ochronie mniejszości z 1995 roku.

505. Zapisy konwencji dotyczące obecności przedstawicieli mniejszości w środkach masowego przekazu realizuje ustawa z 6 stycznia 2005 roku o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym. Ustawa wprowadziła do zadań publicznej radiofonii i telewizji obowiązek uwzględniania potrzeb mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym, w tym emitowanie programów informacyjnych w językach mniejszości narodowych i etnicznych oraz języku regionalnym. Realizacji potrzeb mniejszości narodowych i etnicznych służy także sposób powoływania rad programowych w terenowych oddziałach spółek telewizji publicznej – dyrektorzy mają obowiązek uwzględniania kandydatów zgłaszanych przez organizacje społeczne mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym.

506. Publiczna radiofonia i telewizja Telewizja Polska SA i spółki radiofonii regionalnej emitują audycje w językach narodowych i języku regionalnym, uwzględniające potrzeby mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym. Audycje te są obecne w programach, które zasięgiem nadawania obejmują tereny zamieszkałe przez mniejszości narodowe lub grupy etniczne, lub społeczności posługujące się językiem regionalnym. Telewizja Polska SA nadaje audycje w paśmie wspólnym i pasmach rozłączonych programów regionalnych. Audycje do pasm rozłączonych produkują oddziały terenowe spółki. Są one adresowane do Białorusinów, Rosjan, Litwinów, Ukraińców, Niemców oraz Kaszubów. Emitowane są cykliczne audycje realizowane w języku narodowym przez mniejszości ukraińską, białoruską, litewską, rosyjską i niemiecką. Prezenterami w audycjach są przedstawiciele mniejszości narodowych. W paśmie wspólnym programów regionalnych nadawana jest cykliczna audycja dla mniejszości ukraińskiej.

507. Audycje dla mniejszości narodowych i grup etnicznych w językach narodowych i dla społeczności posługującej się językiem regionalnym

Oddziały Terenowe Telewizji Polskiej SA	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
	godzin							
OTV Białystok	35,3	35,3	43,4	43,1	52,1	33,2	33,2	38,4
OTV Gdańsk	8	7,3	3,8	39,8	36,8	38	41,6	43,3
OTV Katowice	12	8,3	12	12	4,8	9,6	3,5	11
OTV Olsztyn*	x	x	x	x	x	x	11,4	11,7
OTV Opole*	x	x	x	x	x	x	15,2	15,7
Pasmo wspólne programów regionalnych	0	0	9,5	25,7	37,2	32	12,4	18,1

* oddział rozpoczął działalność w 2005 roku.

508. W radiowych programach regionalnych nadawane są audycje dla Białorusinów, Rosjan, Litwinów, Ukraińców, Niemców oraz Kaszubów. Audycje tworzą zespoły redakcyjne, w skład których wchodzi przedstawiciele mniejszości narodowych.

Audycje dla mniejszości narodowych i grup etnicznych w językach narodowych i dla społeczności posługującej się językiem regionalnym w Rozgłoszeniach Regionalnych PR SA

Rozgłoszenie Regionalne	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
	godzin							
Białystok	295	b.d.	286	286	274	286	286	286
Gdańsk	47	b.d.	47	47	43	90	92	108
Katowice	23	b.d.	24	23,5	24,5	23,3	24	46,3
Koszalin	17	b.d.	33	41	47,5	38,3	34	75
Kraków	0	b.d.	0	0	11	11	23	32
Olsztyn	26	b.d.	168	182	190	190	190	188
Opole	78	b.d.	64	86	117,7	116,9	115	126,4
Rzeszów	37	b.d.	37	43	45	52	54	68
Warszawa	0	b.d.	0	0	0	0	0	347
Wrocław	0	b.d.	0	0	0	0	10	10

